

Heemkundige Kring

«Oud-Wachtebeke»

CONFRERIE VAN DE H. AMBROSIUS
TE WACHTEBEKE

**CONFRERIE VAN DE H. AMBROSIUS
TE WACHTEBEKE
1754**

Enkele toelichtingen
en uittreksels uit de annalen van de Confrerie
die op 30 mei 1953 gemachtigd werd
de titel „Koninklijke Maatschappij”
te dragen

Verzameld door Wies CREVE
1991

WOORD VOORAF

Met deze bijdrage over de Confrerie van de Heilige Ambrosius te Wachtebeke heb ik geen enkele wetenschappelijke pretentie. Hoewel ik hier een onuitgegeven bron over onze gemeentelijke geschiedenis gedeeltelijk publiceert, heb ik toch niet alle opgedoken gegevens stuk voor stuk nagepluisd. Daarvoor ontbrak mij èn de tijd, èn de noodzakelijke basisopleiding. Toch werkte ik - vooral in deze materie - met een enthousiasme dat mij toeliet het niet altijd doorzichtige struikgewas van het geboden handschrift te doorworstelen. Ruime lectuur heeft mij daarbij geholpen om een gefundeerd totaalbeeld samen te stellen. Alles wat ik daarbij nodig had heb ik uiteraard niet zelf gevonden. Ik wil hier niet aangeven waar ik heb opgeduikeld wat ik naar best vermogen zo objectief mogelijk weergeef; voetnoten zal de lezer tevergeefs zoeken. In vulgariserende werken is het normaal geen bronnen aan te treffen. Dat is de mening van vele vooraanstaande historici en bij hun bevoegd oordeel legt deze dilettant zich maar al te graag neer.

Toch kan ik niet nalaten te verwijzen naar hen die het hele opzet mogelijk maakten. Aan allen, zonder onderscheid: mijn oprechte dank! En vanzelfsprekend komt op de eerste plaats de huidige hoofdman van Sint-Ambrosius, Albert Gysel, die er mee instemde dat de eerbiedwaardige oude kroniek, de bron van alles, nu al maanden bij mij ten huize ligt. De bestuursleden van de Heemkundige Kring, en als zodanig mijn collega's, hebben mij danig geholpen. Ik noem speciaal Cesar David, Maurice Buyle en Paul Hesters. Nooit ook heb ik zonder resultaat aangeklopt bij het gemeentebestuur. En wanneer dan nog een of ander detail moest opgegraven worden, deed Hubert De Maesschalck dat altijd met plezier! Ook het jaarboek nr. 24 van 1990, van de hand van Drs. Albert Vervaeke, is mij nu en dan van nut geweest voor het bijsturen van sommige onnauwkeurigheden. Als gedegen en onvermoeibaar vorser zal hij het met mij eens zijn dat telkens nieuwe vondsten telkens de geschiedenis doen herschrijven... Tenslotte is het onbegonnen werk al diegenen op te noemen met wie ik over deze onderneming heb gesproken. Op die manier droegen zij bij - soms onbewust - tot het opstellen van een nieuwe invalshoek, waaraan ik eerst niet had gedacht.

Wat ik hierboven schreef over mijn bescheiden bevoegdheid, geldt in zo mogelijk nog grotere mate voor het korte aanhangsel dat ik schreef over de Dauphin, Louis XVII van Frankrijk. Dit is er alleen gekomen omdat het rechtstreeks betrekking heeft op één der confreres uit de vorige eeuw, die ook nu nog door sommigen als de enige ware zoon van de onthoofde Lodewijk XVI wordt beschouwd. Men leze dit anecdotisch stukje met een relativerende geest... De bedoeling ervan was alleen maar, de voorraad verhalen die in Wachtebeke verteld worden te helpen bewaren. En mee te delen aan allen die het nog niet wisten. Dit moet toch één der doelstellingen van onze Heemkundige Kring zijn.

Met wat ik over de Confrerie van de Heilige Ambrosius schreef, wil ik mij in het bijzonder richten tot mijn geliefde Confreressen en Confreres, als blijk van dank voor het vertrouwen dat zij vroeger steeds in mij gesteld hebben, en dat zij recent - vorig jaar nog - weer eens hebben bewezen.

Wies Creve
Wachtebeke, Pinksteren 1991

1754

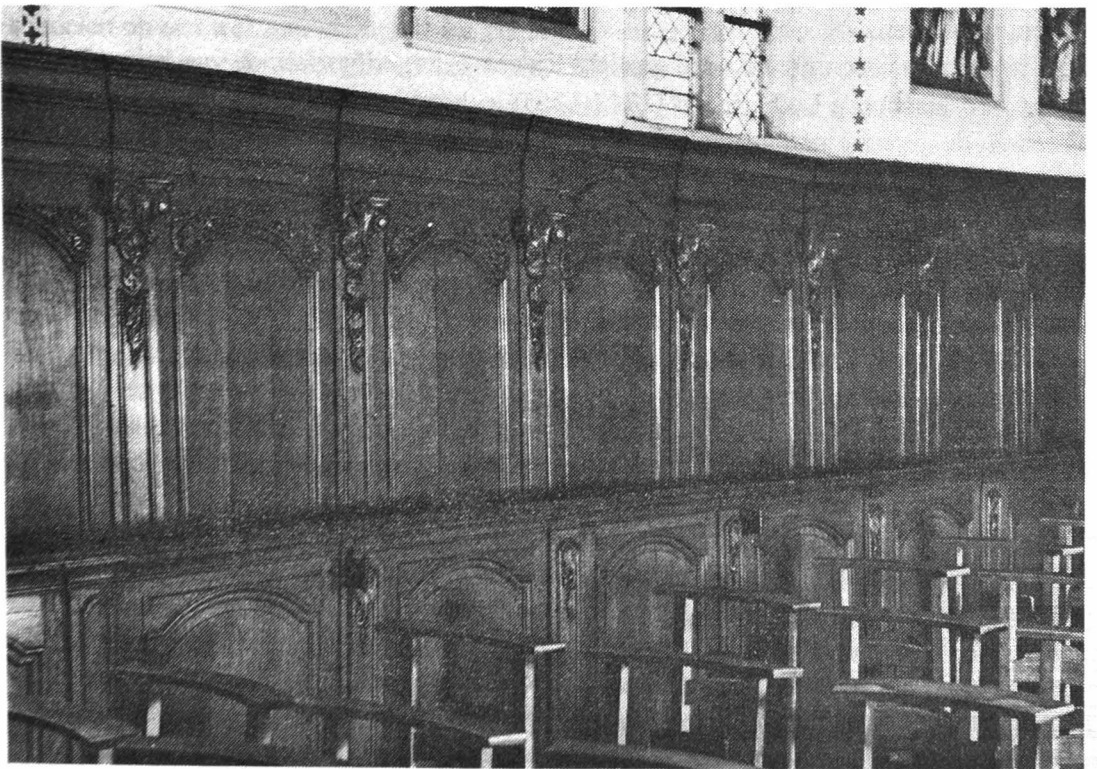
In het jaar 1754 werd te Wachtebeke de Confrerie van de Heilige Ambrosius opgericht. Dit weten we uit de annalen van de confrerie, die niet door velen gekend zijn en door nog minder mensen gelezen werden.

Toch kennen veel Wachtebekenaren „Bros”. Die enigszins-verkrampt-aan-de-traditie-vasthoudende mannen, die met hun flambeeuw (lantaarn) mee opstappen in de Sacramentsprocessie.

Als men binnenkomt in de Sint-Catharinakerk, aan de linkse kant tegen het gewelf aan, kan men ook het jaartal 1754 lezen, in de nabijheid van een bijenkorf.

Aan diezelfde linkse kant, tussen de doopvont en de achterste biechtstoel, staat de Sint-Ambrosius-kerkbank („Brosbank”) opgesteld. Die mag uitsluitend door leden (confreers) ingenomen worden. Normaal wordt dit gestoelte ook nog geflankeerd door het donkergroene processievaandel van de confrerie.

Wie waren de mannen die deze confrerie hebben gesticht en in welke tijd leefden zij? Een goede honderd jaar eerder had de Vrede van Münster (1648), die een einde maakte aan de Tachtigjarige Oorlog tussen Spanje en de Republiek der Verenigde Nederlanden, een dwarslijn getrokken tussen Vlaanderen en Brabant, en door een deel van het huidige Limburg. Wat ten noorden daarvan lag, de Generaliteitslanden, bleef onder de Verenigde Nederlanden; wat ten zuiden lag, bleef verder de Spaanse Nederlanden. Deze scheidingslijn bevestigde de militaire toestand van dat ogenblik.

Zitbank van de confrerie (18^e eeuw) in de parochiekerk (zijbeuk Noord) (© A.C.L.)

In dat jaar was Filips IV koning van Spanje. Hijzelf en later zijn zoon Karel II waren heel zwakke vorsten. Behalve dat Spanje de Generaliteitslanden moest afstaan, verloor het in de loop van de volgende decennia ook nog delen van Artesië, Vlaanderen, Henegouwen en Luxemburg aan Frankrijk.

In 1700 stierf Karel II kinderloos en werd in Spanje opgevolgd door Filips V Bourbon, kleinzoon van Lodewijk XIV van Frankrijk. Vanaf die periode was het gedaan met de Spaanse heerschappij in onze gewesten. Tussen 1700 en 1713 werd met wisselende kansen om het bezit van de resterende Zuidelijke Nederlanden gestreden, maar in laatstgenoemd jaar kwam de Vrede van Utrecht tot stand: een compromis dat de kronen van Spanje en Frankrijk gescheiden hield en de Zuidelijke Nederlanden aan de Habsburgs liet, die nu de Oostenrijkse Habsburgs waren.

Dit kort overzicht van het historisch verloop in de laatste helft van de 17e en in het begin van de 18e eeuw, laat alleen maar beter zien welk enorm belang dit voor ons geweest heeft gehad. Wachtebeke ligt precies aan het front in 1648. Overslag b.v., dat altijd één woondorp was geweest, werd dan in twee gesneden. En dat was ook het geval voor Koewacht, De Klinge... en nog andere localiteiten. De Berlijnse Muur, de Koreaanse demarcatielijn, ze zijn geen modern verschijnsel. Mensen van bij ons moesten ineens vaststellen dat hun naaste familieleden uit Zuiddorpe, uit Westdorpe, met wie zij hetzelfde dialect spraken, tot een andere nationaliteit gingen behoren.

Ons gewest, dat tot dan toe als een eenheid kon beschouwd worden, werd in tweeën gescheurd. Wat men nu Zeeuws-Vlaanderen noemt, werd er gewoon van afgenomen. De kasselrij De Vier Ambachten (Assenede, Boekhoute, Axel en Hulst), die al in 1218 werd opgericht, en waartoe wij behoorden, hield dan de facto op te bestaan als zodanig, hoewel de andere kasselrijen in Vlaanderen het tot 1795, na de bezetting door de Franse revolutionairen, uithielden.

De Sint-Ambrosiusconfrerie werd gesticht tijdens de regeringsperiode van keizer Frans I Stefan van Habsburg Lotharingen (1745-1765), echtgenoot van de legendarische Maria-Theresia, de „koningin van Belgica”, dochter van Karel VI, die stierf in 1740, en die onze eerste Oostenrijkse Habsburgse vorst was na de Spaanse periode.

Onze eigenlijke, wettige vorstin was Maria-Theresia. Haar opvolging was geregeld bij de Pragmatieke Sanctie, wat maakte dat zij bij de dood van haar echtgenoot de keizerstitel wel moest overlaten aan haar zoon Jozef II, maar dat zij toch regerende landsvrouw bleef van de Habsburgse erflanden, de Zuidelijke Nederlanden, Milaan, Mantua en Parma.

De Belgisch-Nederlandse grens die wij nu kennen ten noorden van onze gemeente, bestond dus al in haar tijd. Die lijn „begrensd” inderdaad de macht van de vorstin naar het Noorden toe. De vierkante arduinen „Oostenrijkse” grenspaal op Overslag dateert uit dit tijdvak, evenals die aan de Vierschaar, die men stomweg van zijn oorspronkelijke plaats heeft weggehaald en midden in ons dorp heeft neergezet, waar hij nooit een functie heeft gehad. De in steen gehouwen emblemen en teksten op deze grenspalen spreken trouwens voor zichzelf. Aan de zuidkant staat het woord „Oostenrijk” onder de Oostenrijkse tweekoppige adelaar; aan de zijde die naar het Noorden gericht was is de „Statenleeuw” afgebeeld, de leeuw van de Republiek der Verenigde Nederlanden, met het zwaard in de rechter-, en de 7 pijlen in de linkerpoot; de Republiek zelf wordt hier „Haar Hoog Mogende” genoemd. De veertigjarige regeerperiode van Maria-Theresia (1740-1780) is voor de Zuidelijke Nederlanden zeer gunstig geweest. Zij was een echte vorstin, intelligent en zeer geliefd (Landesmutter). Hoewel voorzichtig in haar aanpak, streefde zij naar een meer overzichte-

lijk en ook doorzichtig bestuur. Zij voerde het volksschoolwezen in, moderniseerde de strafwet en kwam er ook toe de overdreven invloed van de Kerk op het onderwijs te beperken. De onrealistische privileges van geestelijkheid en adel op het vlak van de belastingen werden afgeschaft, wat haar bij de bevolking nog populairder maakte. Maar ook op het gebied van de handel liet zij maatregelen nemen waarvoor de meerderheid van ons volk haar dankbaar was en bleef.

Kortom, onder haar bewind heerste een klimaat van algemene tevredenheid, die aanleiding gaf tot meerdere initiatieven, zowel op grote als op kleine schaal.

Bijna twee eeuwen na de troonsafstand van Keizer Karel, twee eeuwen van onrust, godsdiensttwisten, wreedheden door alle partijen begaan, roof en brandstichting, kwam stilaan een nieuw vertrouwen over onze bevolking, een vertrouwen dat een zelfvertrouwen werd, dat naar zelfverzekerdheid leidde.

In deze tijdsomstandigheden achtten de stichters het opportuun een confrerie op te richten, onder de bescherming van de Heilige Ambrosius (± 340-397), bisschop van Milaan en patroon der bijenhouders.

Wij vestigen er de aandacht op dat er van bij de aanvang uitsluitend over een „confrerie” sprake is geweest. De term „gilde”, die wij nu geredelijk gebruiken, en die ook voorkomt op de erkenning als Koninklijke Maatschappij d.d. 30 mei 1953, komt niet voor. Dat gebeurde voor de eerste maal pas in 1837.

En het is typisch dat dit gebeurt op een ogenblik dat de strenge hoofdman Eyerman bedankt voor het lidmaatschap. Blijkbaar waren de gewoonten van de confreres rond die tijd al zo losjes geworden, dat zij liever - ietwat nostalgisch - naar het rijk geladen woord „gilde” teruggrepen, dat herinnerde aan prestige, overvloed en vooral feesten. Eyerman kon deze kentering blijkbaar niet aan, nadat hij in 1829 een poging had gedaan om de confrerie te schoeien op een wel zeer strenge leest, zoals wij verder nog zullen zien.

Het is niet aanneembaar dat alle stichters beroepsgenoten waren, dus alleen maar bijenhouders, zoals dat in een echte gilde altijd was. Denken we maar aan de gilden der wevers, der volders, der huidevetters, der slagers... enz. Zoveel is zeker, dat al deze stichters bijen hielden. In die tijd zoals ook nog tot bij het einde van de 2e wereldoorlog, was het actieterrein van vooral de zelfstandigen op het platteland veel breder dan nu, en minder spits gespecialiseerd. Een slager was heel vaak ook nog herbergier, die ook nog wat vee of kleinvee kweekte, die zich liet glad scheren bij een kapper die als herbergier zijn collega was en die misschien ook bijen hield op zijn achtererf. De combinaties en voorbeelden zijn legio.

Het valt trouwens op dat een groot aantal stielen in de gilde vertegenwoordigd zijn. Wellicht was het in die tijd heel gewoon dat iedereen zijn bijen had, zoals nu nog heel wat dorpsgenoten kippen of konijnen kweken.

De aanleiding tot de stichting kan dus eigenlijk niet het beroepsbelang geweest zijn. Eerder is zij te zoeken in die tijdsgeest van zelfverzekerdheid, waarover wij hierboven reeds spraken, en die dus naar expansie moest leiden.

Expansie in welke richting? Twee bijzondere gebieden waren in die tijd van groot belang: de eigen materiële welstand en de betoonde ijver voor het eigen en het algemeen geestelijk en godsdienstig welzijn. Beide leidden tot de fel begeerde respectabiliteit.

In de korte inleiding tot de statuten van 1754 komt dit trouwens enigszins, zij het zeer summier, tot uiting: „tot welstant van diene ende ter eere en glorie van den voorseijden heijlighen Ambrosius...”.

Wij laten hierna de integrale en originele tekst van deze statuten volgen. Hierbij moet ons

nog een belangrijke opmerking uit de pen. Sommigen hebben uit het handschrift afgeleid dat de naam Wachtebeke in die tijd nog (!) met „g” werd gespeld, „Wagtebeke” dus. Niets is minder waar. De statuten werden neergepend door een anoniem iemand die blijkbaar de kalligrafie onder de knie had (of moeten we zeggen: onder de pols?). Hij begint met drie woorden op de eerste regel, met letters driemaal groter dan de volgende tekst: „Alsoo datter binnen”. Deze woorden zijn geschreven in hetzelfde lopend schrift als wij nu nog bezigen. Maar de rest van de tekst werd geschreven in gotisch lopend schrift, zoals nu nog alleen in Duitsland wordt gebruikt (en dan nog steeds maar minder...), en dat trouwens verder in het boek der confrerie niet meer voorkomt.

De „e” en de eind-„r” van ons schrift van nu b.v. (in „datter” en „binnen”) is elders in de tekst nergens meer te vinden. In gotisch schrift zien die twee letters er totaal anders uit.

Welnu, de zogenaamde „g” in Wachtebeke is niets anders dan de ligatuur van c en h in het lopend gotisch schrift. Overal in de tekst waar „ch” moet staan, wordt trouwens deze ligatuur gebruikt, zelfs al vóór het woord Wachtebeke: „Alsoo datter binnen de prochie van Wachtebeke...”. „prochie” wordt met dezelfde ligatuur, de zogenaamde „g”, geschreven. Dat men mij niet kome vertellen dat „prochie” dus tot dan „progie” werd gespeld.

In de tekst zijn nog andere voorbeelden voorhanden: „oprechten”, „verpachten”, „achthien” en zelfs „voorschreven”. Men kan moeilijk volhouden dat dit laatste woord eigenlijk „voorsgreven” was, of dat men schreef „sgellijnghen” als het over geldstukken schellingen ging.

Zoals niemand het in zijn hoofd zal halen het Duitse „Strasze” als „Strabe” uit te spreken, omdat de gotische ligatuur „sz” zo goed op onze B lijkt!...

Een illustratie, afbeelding van de oorspronkelijk geschreven tekst, verduidelijkt hier heel wat...(zie foto op blz. 11)

(Boven de eerste regel der statuten staat een stempel, dragende een grafelijke kroon boven een klauwende leeuw - blijkbaar het wapenschild van het graafschap Vlaanderen -, het jaartal 1754 en de vermelding van „Vier S” - Vier Stuivers? -, die waarschijnlijk als een soort zegelrecht moesten betaald worden bij een officiële akte).

Alsoo datter binnen de prochie van Wachtebeke ressort van den ambachte van Assenede cortelyncx bij al de ondergheteekende opgerecht ende gheerigeert is eene confrerie van den heijlighen Ambrosius ende dat het ten uyttersten convenieert voor nu ende altijd dat deselve confrerie onderhouden wordt in eene goede order tot welstant van diene ende ter eere ende glorie van den voorseijden heijlighen Ambrosius, soo verklaren bij desen al d’ondergheteekende confrereers ten effecte van dien te sullen observeeren ende pointelijck onderhouden alle de conditiën hiernaer volgende:

1

Alvooren datter bij de voorschrevene confrereers sal ghecosen worden bij pluraliteit van voijsen eenen hooftman van de voormelde confrerie, denwelcken het operghesagh ende directie hebben sal vuer d’affaires ende het bestieren van de selve confrerie ende die ook soo langhe met die qualiteit sal bekleedt blijven als het hem ende de ghemeene confrereers believen sal.

2

Datter oock sal ghecosen worden bij pluraliteit van voijsen alsovooren eenen Deken, den welcken nevens den voormelden hooftman ghelijcke operghesagh hebben sal, die niet

langere dienen en sal als twee jaeren ten waere door de ghemeene confrereers anders gheresolveert wierde, ende sal in sijne plaetse eenen anderen ghecosen worden.

3

Datter insghelijck sal ghecosen ende aenghestelt worden eenen besorgher die maer dienen en sal een jaer welken besorgher gheobligeert sal wesen voor 't selve jaer te nemen den ontfanck van al de baeten ende revenuen die de voornoemde confrerie sullen conceveren, midtsgaeders oock te betaelen al de schulden ende sal hij teijnden van 't selve jaer gehouden worden te doen behoorelijke rekenijnghe aen de ghemeene confrerie ter causen van den voorgenoemden sijnen ontfanck ende uytgaef, sonder darveure eenighen tantième ofte sallarissen te profiteeren, sullende alle jaeren eenen anderen besorgher worden ghecosen ten ware oock anders wierde gheresolveert.

4

Datter bovendien noch sullen ghecosen ende aenghestelt worden twee keurmeesters jaerelijcx die sonder eenigh vergoedt op den vijftienden van de maent maerte van der jaer sullen gehouden wesen te gaen kiezen de bien aen de confrerie toebehoorende ende deselve leveren aen de pachters van diene.

5

Ghelijcker noch sal ghecosen ende aenghestelt worden eenen knaep om die voornoemde ghemeene confrerie te dienen op alsulken sallaris als de confrerie met hem sal accorderen.

6

Datter niemant meer in de voorseijde confrerie en sal moghen aenveirdt worden als met kennisse ende permissie van den hooftman ende den Deken, ende dat al degene die noch in de selve confrerie willende commen moeten wesen eereijke lieden staende ter goeder naem, faem ende reputaetie.

7

Ende alsoo al d'ondergheteckende confrereers int oprechten van dese confrerie ghegeven hebben elcke twee staecken met bien die jaerelijcx verpacht worden, soo sullen oock al degene willende in de voorseijden confrerie commen gheobligeert wesen insghelijcx aen de ghemeene confrerie te gheven tot twee staecken bien wel gheconditioneert die te alf maerte moeten wegghen tot achthien pondt wel meer maer niet min, ende de welcke nevens de andere staecken bien oock sullen verpacht worden ten profijte van deselve ghemeene confrerie.

8

Dat den voornoemden besorgher sijn voorseijden rekenijnghe jaerelijcx moet doen in de vergaedinghe van de ghemeene confrereers die ghehouden sal worden op den dag van den heijlighen Ambrosius oftewel corts daervooren ofte corts daernaer, midtsgaeders die overgheven aen den hooftman ende Deken alsmede aen de confrereers die de selve sullen willen aenhooren, ende naer het doen van de selve rekenijnghe sullen door den voormelden besorgher bezet ende verpacht worden al de staecken met bien de voorschreven confrerie competerende.

Daer sal oock op den feestdagh van den h. Ambrosius ofte daeromtrent ten thien huren voormiddage van het jaer ofte op alsulcke andere huere als den here pastor ende de regenten van de confrerie gheraedich sullen vinden ghesongen worden eene misse ter eeren van den selven h. Ambrosius ende dat anderendaeghs eene misse van requiem voor d'overleden confrereers ende confreressen, ende sullen alle de confrereers gheobligeert wesen de voornoemde misse te commen hooren ende daeronder ten offeren te gaen, op peijne dat degene die in ghebreke sullen ghebleven sijn te verbeuren eene boete van vijf stuyvers ten profijte van de ghemeene confrerie ende waer van niemant gheexcuseert wesen sal als diegene die siecke sijn ofte die noodsaeckelijcke affairen buyten de prochie hebben die sij sullen moeten kenbaar maecken aen eenen van de regeerders ofte officianten van deselve confrerie.

10

Van ghelijcken salder op den voorseijden feestdagh van den h. Ambrosius ofte daeromtrent twee achtereenvolgende daeghen die bij de officianten ende regeerders ghedenomeert worden telckens des noenens eene eerelijcke maeltijt ghehouden worden die bij de selve officianten sal bestelt worden veerthien daeghen te vooren op welcke maeltijt al de confrereers oock ghehouden sijn te compareren ende de maeltijt bij te wonen op peijne dat degene die in ghebreke sullen blijven insghelijcx sullen verbeuren aen de boete van drij schellinghen grooten van hedendaeghe ten profijte alsvooren ende en sal daer van oock niemant gheexcuseert sijn als om de redenen voorschreven.

11

Daer en sal op de voorseijde vergaedinghe daeghen ofte op andere als de confrereers t'saemen sullen wesen niemant van hun vermoghen te vloecken, sweiren, krakeelen, ofte rusie maecken midtsgaeters iemant injurieren opdat de voormelde confrerie onderhouden worde in eene goede ende hoffelijcke ghemaniertheit, ende soo wanneer eenighe contrarie deden sullen oock verbeuren voor de eerste reijse eene boete van thien stuyvers ten profijte van de selve ghemeene confrerie, ende als het gevielt dat sij niettegenstaende de voormelde boete daerin bleven continueren ofte wel dat sij anderssins maligneerden soo sal bij de ghemeene confrereers ghevoijst worden 't sij om den gheseijden malignant buyten de voorseijde confrerie te sluyten ende sijnen naem daerin te dooden ofte om hem daerin noch te laeten continueren, waerin de meeste voijsen sullen ghevolght worden welcke voijsen sullen ghecollecteert worden door den hooftman.

12

Degeenen ghevoijst wordende bij pluraliteit alsvooren om buyten de voornoemde confrerie te moeten blijven, sal mette selve voijsen moeten content wesen sonder tegenspreken ofte sonder hem daer van te moghen beklaghen, ende en sal hij oock niet gherecht wesen weder te vraeghen ofte pretenderen sijn ghegeven twee staecken bien als oock niet eenighe voordeelen ofte emolumenten midts al de selve blijven aen de ghemeene confrerie sonder dat hij daerin meer paert ofte deel hebben sal; ghelijck bij hem oock niet meer en sal moghen presentereen sittinghe ofte plaetse nemen in de bancke ofte het sitsel van de confrerie staende in de kercke, op peijne van contrarie doende t'elken reijse te verbeuren eene boete van twintigh schellinghen grooten ten profijte van den ghemeenen armen der voorseijde prochie van Wachtebeke ende welke boete hij promptelijck sal moeten opleggen aen den ontfangen van den selven armen.

Dat men intoecommende in de voornoemde confrerie geen jongmans ofte onghetrouwde meer en sal aenveerden, ende alsoo datter als nu eenighe anveert sijn, soo wordt bij desen oock gheconditioneert ende vastghestelt dat inghevalle de selve jongmans vertroocken uytte voorseijde prochie van Wachtebeke ende elders ginghen wonen, sijlieden door den knaep niet en sullen moeten gheropen ofte gheconvoceert worden op eenighe vergaedinghe daeghen van de confrerie ende vervolgens dat sij oock geenen voijs hebben en sullen op al 't geene de confreers sullen resolveeren, nemaer sullen sij hun in alles moeten ghedraeghen ende hun deel betaelen in alle omstandigheden ende lasten waertoe sij sullen actionerelijck ende toespreckelijck sijn.

(Naast dit artikel verschijnt in de marge in een ander geschrift, dat ook verder te vinden is rond 1756, een bijkomende nota: „andermael in volle vergaderijn vastghestelt van geen jongmans te aenveerden of ten waere degeene die bien ouden”).

Datter oock geene van de confreers en sullen vermoghen toeback te roocken, brandewijn te drincken ofte mette caerte te speelen in de plaetsen daer de confrerie sal vergadert wesen op peijne van te verbeuren eene boete van vijf grooten ten profijte vande voornoemde confrerie.

Daer en sal oock niemant op de daeghen van de maeltijt vermoghen te drincken anden dranck de ghemeene confrerie toebehoorende voordat door den besorgher ofte den knaep het vat sal gheopent ende ontsteken sijn, 't geene oock maer ontsteken sal worden omtrent den middagh corts voor den maeltijt, ende en sullen de confreers niet langher moghen blijven drincken als totter neghen hueren inden avondt alswanneer door denselven besorgher ofte den knaep het vat sal ghepeghelt ende gheslotten worden tot des anderendaeghs snoenens nocte en sal oock niemant eenighen dranck moghen versteeken ofte drincken buyten de plaetse vande vergaedinghe, alles op de boete van vijf stuyvers ten profijte alsvooren.

Sullende de respectieve confreers ghehouden ende gheobligeert wesen opde groote processien die ghedaen worden binnen de voornoemde prochie van Wachtebeke te weten op Ste Catharinendagh, h. Sacramentsdagh ende de Keirmisse te draeghen elck eene flambeeue inde selve processien op peijne van te verbeuren eene ghelijcke boete van vijf stuyvers ten behoeve als vooren.

(In de marge is in ander geschrift bijgeschreven:

„In generaele vergaderijn op den 9 Xbre 1756 is vastghestelt van op de daeghen in texte niet te gaen tenzij alsvooren ons ander plaetse sal ghegeven worden bijdien wordt eenieder soo lanck van boete gheëxcuseert”).

Nog in de marge, in nog een ander geschrift, ± 1762:

„Vastghestelt in defrente vergaderingen van weder de prossie te gaen op de voorgestelde daegen op pijn als vooren”).

Ende soo wanneer datter eenen van de confrereers sal ghestorven sijn, en sal sijne weduwe nochte hoirs geene gherechtigheid hebben tot het pretenderen van sijne ghegeven twee staecken bien ofte eenighe andere voordeelen nemaer blijven al de selve ten profijte vande ghemeene confrerie, dan sullen al de confrereers ghehouden wesen op sijn begraefnisse te compareren ende voor sijne ziele misse te hooren midtsgaeders te offeren te gaen, waertoe aen hun door den knaep advertentie sal worden ghedaen van den dagh der voornoemde begraefnisse, ende sal den selven knaep daervooren van 't sterfhuys van den overledenen profiteren tot twee schellijghen grootten sonder meer de welcke hem door sijne achtergelaeten weduwe ende hoirs sullen moeten voldaan worden, bij ghebreke van welcken de confrereers anderssints niet ghehouden souden wesen te compareren ter ghemelde begraefnisse ende er sal niemant ter voorseyde begraefnisse moghen achterblijven op peijne van insgelijcx bij de defaillianten te verbeuren eene boete van vijf stuyvers ten profijte van de voornoemde confrerie.

Daer is oock vaste ghestelt ende absolutelijck besloten datter 'voor altijd emmers soo lanck als de voorgheciteerde confrerie in wesen sijn ende dueren sal alle maenden moet ghedaen worden in de kercke der voornoemde prochie van Wachtebeke een ghelesen misse voor d'overleden confrereers ende confreressen ende dat die telckens oock moet uytgheropen worden ten effecte van bij de confrereers die te commen hooren ende voor d'overledene te bidden, waer van de becostinghe uytten ghemeene confrerie sal moeten ghevonden ende betaelt worden.

Ende waert bij aldien dat de bien soodaenigh aangroeyden ende vermenighvuldighden metter tijdt dat daeruyt 't sij in deele ofte gheheele condenden ghevonden worden de capitaelen van d'obligatiën die de voormelde confrereers opghelicht hebben soo tot het oprichten van dese confrerie als tot het stellen van hunne sittebanck in de kercke, soo sullen tot dies bij ghemeen verdragh de selve bien vercocht worden bij den staecke, behoudens nochtans datter altijd soo veel staecken bien moeten overblijven alsse noodigh sullen wesen tot het vinden van de oncosten van de voorseyde maendelijcke misse ende alle voorder die uytte baeten daer van derivieren jaerelijcx sullen betaelt worden.

Ende of het ghevele datter eenighe confrereers waeren die niet pointuelijck en wilden onderhouden alde voormelde artikelen ende conditiën, ofte promptelijck betaelen de voorghevoerde respectieve boeten, soo reserveren d'andere confrereers 't hunnewerts de facultejt ende optie vande gheseijde ghebrekighe confrereers te sluyten buyten de voornoemde confrerie midtsgaeders hun voor geen confrereers meer te moeten annemen nochte kennen ende in sulcke gheval en sullen oock de selve ghebrekighe confrereers niet gherecht wesen om weder te vraeghen of te pretenderen hun ghegeven twee staecken bien veele min eenighe ander voordeelen de confrerie competerende maer sullen al deselve blijven aen de ghemelde confrerie, ende in cas de selve confrerie meer schuldes dan baeten hadde, soo sullen de voornoemde ghebrekighe confrereers daerin hun paert moeten draeghen sonder eenige contradictie.

Aldus ghedaen midtsgaeders bij alle d'ondergheteeckende confreers vastghestelt ende beslotten voor nu ende altijt alle de voorghevoerde pointen ende artikelen ende met belofte van die pointuelijck te sullen onderhouden ende observeren met reservatie nochtans van de selve naer de gheleghentheijt ende de veranderinghe van den tijt te moghen amplifieren ende vermeederen als oock die te diminueren ende verminderen alles bij pluraliteijt van voijsen. Actum binnen de voorseijde prochie van Wachtebeke den vierentwintighsten novembre seventhien hondert vierenvijftigh.

Frans VAN HECKE	Joannes DE METS (overl.)	Jan GIJSEL
Jacobus VALCKE	Michiel CARNOY	Lieven DE GRAVE
Cornelius BOONE	Jan ALEXANDER	Francies VANDRIESSCHE
Joos LIPPENS	† Peter VAN DOORSELAERE	† Pieter HARINCK
† Jan DE BAERDEMAEKER	† Pieter DE CALUWE	† Jan VAN DE PUTTE
† Jan BONTE	† Jan DE CALUWE	Andries VAN HECKE
Cornelis HIJNDRICKX	Pieter CREVE	Anthone WEEMAES
Jan VAN HIMME	Mattheus TOORENS	Jacobus FERMONT
Pieter VAN DOORSELAER	Jan DENEVE	Lieven VAN WATTEGEM
† Jan DE WILDE	Lieven BLOCK	† Pieter VAN DAMME
Jan ROETS	Jan DE GROOTE	Pieter LIPPENS
Gillis JOOSSENS	† Jan VAN DEN BROUCKE	Lucas VAN BASTELAERE
† Lieven VAN DOORSELAER	† Livinus DE STERCK	Francies LAMMENS
Jan VAN HOECKE	Pieter DE MEY	† Judocus DE WILDE
Jan VAN DOORSELAERE	Francis BOUWENS	

In totaal waren er dus 46 ondertekenaars. De kruisjes vóór sommige namen zijn „merken” van personen die niet konden schrijven: zij plaatsten een kruis neer in aanwezigheid van getuigen; hun naam werd dan door een der getuigen naast het kruis geschreven. De hoofdletters, waarin de familienamen hier zijn gespeld, komen niet als zodanig in de oorspronkelijke tekst voor. Wij wilden ze hier beter uit de tekst doen uitspringen, om te onderstrepen dat op dat gebied een bepaalde continuïteit bestaat. Is het waar dat sommige namen in onze gemeente als het ware uitgestorven zijn (Hijndrickx, Toorens, Harinck, Weemaes, Van Wattegem en zelfs de te Wachtebeke nog zéér bekende naam Carnoy), dan valt toch op dat de grote meerderheid van de stichters tot families behoorde, die ook nu nog steeds (sterk) vertegenwoordigd zijn.

Uit deze oerstatuten kunnen wij nu wel een en ander concluderen. Wij merkten reeds op dat de kasselrij der Vier Ambachten in 1648 haar eigenlijke betekenis had verloren. Toch zien wij dat Wachtebeke zich nog steeds tot 'ressort van den ambachte van Assenede' rekende. Wij zijn dus wel tot 1795, toen de Fransen hier de zaken grondig reorganiseerden, juridisch tot het „kanton” Assenede blijven behoren. Dit heeft in zoverre nog belang, dat wij daaruit kunnen afleiden hoe het komt dat in ons gemeentelijk wapenschild de tweekoppige (Duitse) keizersadelaar voorkomt, omhoog getild in de rechter voorpoot van de zwarte (Vlaamse) leeuw. De Vier Ambachten hebben in de Middeleeuwen namelijk nooit tot het Franse leen Kroon-Vlaanderen behoord, dat praktisch zelfstandig door de machtige graven van Vlaanderen bestuurd werd. Zij maakten wèl deel uit van Rijks-Vlaanderen, een deel dus van het Duitse Rijk, door graaf Boudewijn IV (988-1035) veroverd en bij zijn graafschap gevoegd.

De confrerie, zo zegt men in de inleiding vóór het eerste eigenlijk artikel, moet in goede orde onderhouden worden om haar eigen welstand te verwerven, te onderhouden en te verzeke-

ren, zou men er kunnen bijvoegen. Subsidiair wordt ook nog aan de „eer en glorie” van de H. Ambrosius gedacht. Die was nu eenmaal de patroon van de imkers. Het „convenieerde” dus ten zeerste dat hij hierbij betrokken werd. Iedere gilde, vereniging of genootschap had ten slotte een patroon: de schutters voelden zich tot Sint Sebastiaan aangetrokken, de jagers waren veilig met Sint Hubertus, zelfs tegen „razende” honden en vossen. Voorbeelden zijn er genoeg.

Hoe men die welstand wil verwerven, is niet onmiddellijk duidelijk. Ook niet, waartoe het verzamelde vermogen dan wel eigenlijk dienen moet.

Neen, men gaat eerst over tot het vestigen van een solide bestuursconstructie: hoofdman, deken, besorgher (die we nu secretaris-schatbewaarder zouden noemen), en twee keurmeesters. Voor deze laatste twee wordt niet vermeld dat ze langer dan hun termijn van één jaar kunnen aanblijven als de confreres dit zouden beslissen. Toch mogen we wel aannemen dat dit zo was.

Een curieus geval vormt de „knappe” (art. 5). Die was geen lid van de confrerie, maar een betaalde „knecht”. Hij wordt „gekozen en aangesteld”. Dan moeten wij toch ook aanvaarden dat de persoon in kwestie nog moest instemmen om de hem opgelegde taken uit te voeren. Die worden in nog volgende artikelen omschreven. Men zou hier dus kunnen gewagen van een soort arbeidsovereenkomst. De laatste „knappe” die ikzelf heb gekend was Modest Saey, die op de Smishoek woonde. Hij ging inderdaad de confreres uitnodigen naar de jaarlijkse teerdag, de processies, de missen voor de overleden leden, enz. Hij wordt voor de laatste maal in de gildekroniek vermeld in het jaar 1963. Toen streek de brave man 50 (vijftig!) frank op voor zijn ronde bij de confreres. Dit zal in die tijd goed geweest zijn voor een tiental glazen bier. Dorst was er onderweg altijd... Modest Saey overleed te Sijsele op 30 december 1974. Hij was dan 57 jaar oud.

Volgens artikel 6 werden nieuwe leden, die eerlijk en van goede reputatie moesten zijn, toegelaten door de hoofdman en de deken. Dit in tegenstelling met wat heden ten dage gebeurt: een nieuwe confrere wordt nu aanvaard bij „pluraliteit van voijzen”.

In artikel 7 en volgende wordt dan eindelijk duidelijk waar de confrerie haar bestaansmiddelen haalt. Iedere confrere wordt verplicht twee „staken” bijen aan de confrerie cadeau te doen. Dit dient letterlijk opgevat, want zoals uit verdere artikelen voldoende blijkt, kunnen deze „staken” op geen enkel ogenblik nog terugggevorderd worden, ook niet door de erfgenamen van overleden confreres.

De opvolging van deze laatsten wordt trouwens in geen enkel artikel besproken. De „gemene” confreres bleven dus profiteren van de „gemene” eigendom. Men zou het als een soort „commune” kunnen aanzien. Nochtans blijkt uit verslagen van latere datum, dat het tot de geplogenheden behoorde (en behoort) dat een weggevalen confrere werd opgevolgd door zijn zoon of door een naast familielid. Nergens kan men vinden of de opvolger in kwestie dan ook de twee staken bijen van zijn vader „erfde”. Of was hij verplicht zelf nog met twee staken het patrimonium van de confrerie aan te vullen?

Blijft overigens nog de vraag: wat is een „staak”? Een bijenstok is ook nog in het huidige taalgebruik aanwezig als men bedoelt: een korf bijen die de winter overleven, honingbijen dus. Wij weten dat de primitieve bijenkorven eigenlijk niets anders waren dan de gevonden bijenkolonies (in holle boomstammen b.v. - zie Bruin de Beer!) die werden weggekapte en bij de woning op een houten staak werden neergezet. We kunnen dus veronderstellen dat met „staak” hier inderdaad de korf bedoeld werd.

Waar bevonden zich de korven die aan de confrerie toebehoorden?

Werden die bij de pachters opgesteld? Men zou het kunnen geloven. In artikel 19 staat immers geschreven dat een aantal staken mogen verkocht worden, zo lang het overblijvend aantal maar voldoende blijft voor de te voorziene en normale kosten van de confrerie. Bovendien lezen wij in artikel 4 dat de twee gekozen keurmeesters jaarlijks op de 15e maart de korven bijen van de confrerie aan de pachters moeten afleveren.

Wij kunnen hierover nog heel wat gissingen maken. Ik geloof echter dat ik de lezer nu al moet attent maken op een zeer bizarre vaststelling. In het lijvige annalenboek van de confrerie onder het patronaat van de „bijenheilige” Ambrosius, dat nu al een periode van 235 jaar overspant, is na artikel 21 van deze eerste statuten nergens nog van bijen, laat staan bijenkorven, sprake!

Vanaf artikel 9 wordt dan ook meer aandacht besteed aan de dagelijkse handel en wandel, aan de levensregels van de confrerie. Het komt er op neer dat men twee dagen tereke feest viert. De eerste dag: mis ter ere van de H. Ambrosius, om 10 uur 's morgens, daarna feestmaaltijd. 's Anderendaags: mis voor de overledenen, daarna feestmaaltijd. De afwezigen worden bestraft, behalve in geval van ziekte of indien men buiten de parochie verblijft. Vijf stuivers boete, als men een mis niet bijwoont. Vijf stuivers kan men rond die tijd gelijk schakelen met een kwart gulden. De gulden was tot de Franse reorganisatie van 1795 onze betaaleenheid sedert eeuwen, en werd dat opnieuw na 1814, het jaar van de eerste abdicatie van Napoleon.

Iemand die niet verscheen op de maaltijd, werd beboet met „drie schellingen groten van hedendage”. Eén schelling bestond uit 12 groten, die verschilden van land tot land, maar vooral van tijdperk tot tijdperk. Vandaar dat „hedendage”. Maar het blijft altijd zo dat 2 groten één stuiver waren, zodat één schelling gelijk was aan 6 stuivers. De boete zou dus een equivalent van 18 stuivers geweest zijn, bijna 1 gulden. We kunnen hieruit besluiten dat aan kerkelijke aangelegenheden wel de nodige persoonlijke inzet besteed werd (bijwonen van missen, en ook opstappen in de processies - zie art. 16), maar liefst zo weinig mogelijk geld; de maaltijden en ook nog andere zuiver „wereldlijke” omstandigheden (zie verder) werden financieel hoger aangeslagen.

Wie bijvoorbeeld vloekte en krakeelde, verbeurde ook al het dubbele van een misverzuim en kon zelfs, als het hiermee niet hielp, uit de confrerie weggestemd worden.

Die uitsluiting wordt in artikel 12 wel zwaar gesanctioneerd. De bijenkorven van de onverlaat blijven eigendom der confrerie; indien hij het nog zou wagen in de kerkbank plaats te nemen moet hij aan de ontvanger van het plaatselijk armenbestuur zelfs 20 schellingen (= 120 stuivers of 6 gulden) betalen! Dit is niet min! En waarschijnlijk voldoende om elke poging tot onrechtmatig innemen van de bank te voorkomen.

Die „Brosbank”! Zij wordt reeds in 1754 vermeld. Stond zij daar al werkelijk, zoals zij nu te zien is? Bij lezing van artikel 19 zouden wij het moeten denken. Navraag bij vroegere pastoors van de Sint-Catharinaparochie, de eerwaarde heren Camerman en Perquy, die mij beloofden eventuele papieren hieromtrent door te spelen, heeft niets opgeleverd.

In artikel 13 komt het probleem der vrijgezellen aan de orde. Bij de stichting schijnen die er wel geweest te zijn. Er wordt gestipuleerd dat er geen „jongmans” meer aanvaard zullen worden. Bij vertrek der vrijgezellen uit de parochie (trouwen?) blijven hun staken eigendom van de confrerie. Is dat misschien de reden waarom men in 1756 bijvoegt: „jongmans” die bijen houden mogen wél toegelaten worden? Dit kan de bezittingen van de confrerie alleen maar vermeerderen.

Hoewel in de latere geschiedenis van „Bros” nog vrijgezellen voorkomen (er zijn zelfs

„jongmans” hoofdman geweest), is het toelaten van ongetrouwden nooit populair geweest. Sedert 1937, het overlijdensjaar van hoofdman Pieter Soeting, zijn er geen vrijgezellen meer in de confrerie opgenomen. Wel is het zo dat, bij overlijden van de echtgenote, de achtergebleven weduwnaar lid van de confrerie kan blijven. Voor een weduwe is dat niet het geval. Zij verdwijnt uit de gelederen. Wellicht nog een hapklare brok voor de feministen.

Over het oer-artikel 14 dat wij hier reproduceerden, en dat zéér duidelijk is in al zijn beknoptheid, zullen de confrereers van vandaag wel wijselijk zwijgen en doen alsof het nooit bestaan heeft. Hoewel het „toeback roocken” de laatste tijd wel afneemt (bij de mannen), is het bij „Bros” toch niet verboden. Wij gaan dan zedig en voorzichtig voorbij aan het „brandewijn drincken” en het kaartspel.

Artikel 15 stelt de condities nog ietwat preciezer vast. Het vat (bier, dàt toch wel!) kan maar vanaf en tot een bepaald uur aangesproken worden. Het loutere feit dat dit speciaal vermeld wordt, wijst er op dat de gewraakte handelingen toch wel frequent voorkwamen. Als er binnen geen drank ter beschikking was, kon men altijd putten uit de voorraad die men tijdig „buiten de plaats van de vergadering verstoken” (verborgen) had! Ook nu nog kunnen we een dergelijke truc toejuichen.

Vanaf artikel 16 pas begint men te praten over de religieuze verplichtingen van de confrereers, waaraan dan eens geen feestmaaltijden verbonden zijn. Driemaal per jaar moesten de leden met een flambeeuw (bij een processie gedragen brandende kaars, zegt Van Dale) opstappen met het Allerheiligste Sacrament. En wel op Sint-Catharinadag (25 november, feest van de patrones van de parochie), op Sacramentsdag (2de donderdag na Pinksteren) en ter gelegenheid van de kermis (over het algemeen de laatste zondag van juni).

Hier moeten wij dadelijk opmerken dat zowel 25 november (meestal) als Sacramentsdag midden in de week vielen. In de periode na de 2e wereldoorlog is dit nietmeer denkbaar, maar tot dan bestonden nog de „afgestelde heiligdagen”. Men moest dan wel niet ter kerke, maar iedereen die „het goed meende” deed het dan toch, en de scholen waren op zulke dagen ook al gesloten.

Van de 3 processies in 1754 blijft er nog één over: die van de zondag na Sacramentsdag. Tot voor enkele jaren hadden we ook nog die van 15 augustus, Maria-Hemelvaart. Hoewel dit feest al zeer oud is in de geschiedenis van het christendom, werd het in 1754 nog niet als een van de „grote” kerkelijke feesten gezien, zoals nu. Pas onder Napoleon, en in de landen onder zijn controle, nam de belangstelling voor „Marie” toe, na zijn huwelijk met Marie-Louise van Oostenrijk (Napoleon zelf was op 15 augustus jarig).

Een pikant intermezzo vormen de twee geschreven tussenlissingen bij artikel 16. Op 9 december 1756, goed 2 jaar na de stichting dus, „generale” vergadering van de confrerie. De processie van 25 november, Sint-Catharinadag, was nog maar pas achter de rug. Maar op die dag moet iets gebeurd zijn, dat voor de confrereers als een affront over kwam. Waarschijnlijk de pastoor moet het geweest zijn, die aan de Ambrosianen een (volgens hen) minder eervolle plaats in de processie aanwees. Mensen hebben altijd dezelfde menselijke reacties gehad: op een achteruitstelling wordt prompt gereageerd. Ha, de pastoor denkt dat hij met ons kan doen wat hij wil. Dat hij dan zijn plan trekt. Wij doen niet meer mee!

Vooraf in die tijd, toen de macht en de invloed van de Kerk veel groter en vooral veel ingrijpender waren dan nu, moet dit een zwaarwichtige beslissing geweest zijn. We weten niet wie achteraf „het hoofd in de schoot heeft gelegd”, de pastoor of Ambrosius. Maar ongeveer 6 jaar later, en dat is toch een hele termijn van koppig vasthouden, moet een modus

vivendi gevonden zijn. Men besloot weer mee op te stappen in de processie.

De artikels 17 en 18 bevatten de regels die moeten gevolgd worden bij overlijden van een confrere. De maandelijks gelezen mis voor de overledenen behoort al lang tot de geschiedenis. Tegenwoordig laat „Bros” nog één mis per jaar opdragen voor alle overleden confreres en confreressen, n.l. op de feestdag zelf. Wel wordt nog steeds een zielemis aangevraagd voor een confrere die pas begraven werd, en dit enkele weken na zijn overlijden.

In artikel 19 kunnen we lezen dat de confreres er eigenlijk op rekenden dat zij een zeker financieel overschot zouden hebben. Want behalve aan de bijen die zij nodig hadden om de lopende kosten te betalen, dachten zij ook aan de „staken” die zij konden verkopen. Met dit geld zouden diegenen vergoed worden, die schuldbrieven - obligatiën - in handen hadden gekregen voor de goederen die zij voor de confrerie geholpen hadden te betalen. Wij denken hier vooral aan de toch wel niet goedkope zitbank in de kerk.

- Kijk, zegt nu artikel 20, als er nu toch zouden zijn die al de hiervoor genoemde punten verwaarlozen, hun boetes niet betalen of anders gaan dwars liggen, dan kunnen de collega's hen doodeenvoudig uitsluiten. Hun aandeel in het bezit van de confrerie zijn ze dan kwijt. Indien de confrerie nog schulden zou hebben, moeten ze zelfs hun deel daarin nog bijdragen. Niemand ziet natuurlijk in hoe de tegenstribbelaars tot deze laatste verplichting zouden kunnen gedwongen worden!

Het laatste artikel, dat nummer 21 draagt, is volgens mij het mooiste, omdat het getuigt van de echte realiteitszin en gefundeerde wijsheid van onze voorvaders. Hoewel ze zeker niet tot de grote verlichte geesten van die tijd behoorden, zagen zij de zaken met grote klaarheid. Hoewel zij voorafgaandelijk al hun voorschriften „voor altijd” hadden vastgelegd, zagen zij het relatieve daarvan reeds in bij de stichting. Want zij zeggen daar: wanneer zich gewijzigde omstandigheden voordoen („de geleghentheit”), en dat zal in de toekomst zeker gebeuren („de veranderinghe van den tijt” - zij konden niet vermoeden hoe erg en hoe vlug!), dan mogen de confreres hier artikelen bijvoegen, annuleren of wijzigen.

Dat in die richting wel een en ander is gebeurd, zal blijken uit de volgende bladzijden!

* * * * *

Na de 46 namen, die onder de „oerstatuten” voorkomen, verschijnt dan in het boek volgende tekst, beginnend met het jaartal 1761, waarschijnlijk het jaar waarin men besloot om terug mee op te stappen in de processie (zie commentaar bij artikel 16, supra).

1761.

Wij onderschreven verbinden ende verobliseeren ons ende beloven te onderhouden alsulcke ordonantiën, rechten ende beveelen, mitsgaeders aen alle boeten ende schulden die in dese Confrerie sijn gestelt, ende te betaelen benevens aendere Confreres aen alle schulden ende boeten die gemaekt ende ingestelt sijn, soo naest het maecken van dese Confreratie, als die vande Confreratie die sullen gemaekt sijn tot hedent desen 19 meij 1762, die aengestelt sijn door de confreres met gemeene voysen den 7 Xbre 1762 ende wederom hier op vergadert naer intematie gedaen door den cnape den 19 april ende is door de comparanten goetgehouden volgens eenen ackt die daer van gemaekt is ende onderteekent van alle de confreres die gecompareert hebben soo dat wij onderteekende ons verobliseeren aen desen ackt als die dewelcke hem hebben geteeckt sonder oyt in toecomende tijden daer over ons te beclagen

oft oyt eenige maligenatie te toonen.

Francis Van Acker - Joannes Vervae - Jacobus De Vrient - merck + van Pieter De Vrient - merck + van Pet. Carnoy mij present: J. Carnoy - merck + van Jan Criel - Merck + van Jan Delange - M. Provost - Jan Van Poecke - Mattheus Van Hecke - Dit ist merck van + Jan Gillis - Dit ist merck van + Jan Dellaert „ons present” Joannes Lippens - Laureys Janssens - t'mercq van + Jan Palijn - t'mercq van + Pieter Lippens - Francis Blijweert - t' merck van + Jan David - Mattheus Broeckaert - t' merck van + Jan De Vos - Dit is t' mercq van + Lieven Van Loo - als vooren + Gillis Goossens - Jacobus De Wispelaere - Augustinus Le-roux - Anthone Deneve - Augustinus Lecluse - Dit is het meirckvan + Bernardus Gysel - Jacobus Verlaecken - Bernardus De Mey - Dit is het merck van + Jacobus Van de Walle mij present: Lucas Van Bastelaere - Mattheus Vervae - Dit is het meirck van + Livinus Broeckaert - L. Van Hecke - Joannes Antheunus - Jacobus Van Holle - Jacobus Van Doorselaere - Dit is het meirck van + Livinus De Neve.

* * * * *

Zonder enige overgang volgt dan een lijst van namen, waarschijnlijk neergepend door J. Carnoy. De kruisjes bij sommige van die namen werden achteraf, rond 1778, aangebracht, en betekenen dat de personen in kwestie op die datum reeds overleden waren. Dit is mooi op te maken door de verschillende kleur van inkt.

Bernaerdus de Mey - Jan Bonte - + Jan Allexander - Piter De Vrient - Jacobus Valcke - Piter De Calue - Jan Criel - Piter Lippens - + Jan De Calue - Liven De Cleirck - Jacobus Van Holle - Jacobus Verheecke - Michiel Carnoy - Jan Van Hecke - Jan Dhellaert - Piter Lippens - Jan Vos - Jacobus Van Doostelaere - Jacobus Van de Walle - Jan Geers - Francies Bleijweirt - Augustinus Le Cluse - Laureys Van Hecke - Jan Palijn - Jan Dhaene - Jacobus De Vrient - + Liven Van Loo - Matheus Broeckaert - Jan De Grootte - + Jan Van Poecke - Judocus De Wilde - Lucas Van Bastelaere - Livinus De Grave - Augustinus Le roeckx - Antonne De Neve - Jan Anthuenus - Jan Vervae (deze laatste naam werd doorgestreept) - Livin De Neve - Laureys Janssens - + Francies Van Acker - Jacobus De Wypselae - Liven Broeckaert - Matheus Vervae - + Jan Van Hemme - Liven Van Doostelaere - Liven Van Watteghem - Bernardus Gysel n. solvent.

(In hetzelfde handschrift, maar duidelijk later geschreven met een donkerder tint van zwarte inkt, volgt dan):

Jacobus De Smalle - Joannes Pope - Jan Dhaenys - Danieel Leroecx - Jacobus De Mets - Pieter De Mets.

Ingekomen ten jaere 1778 den 8bre de naervolgende: Judocus De Veilder - Ferdinandus Hersens - Pieter Grootaert - Ignatius De Meij - Francies Verheecke - Piter Tack - Jacobus Mussche - Jacobus Pirlaet - Jan Van de Velde ten jaere 1780 - Francies Van Herseele ingekomen ten jaere 1781 ende Piter Van Loo tenselven jaere - Joannes Heyndrick ingekomen ten jaere 1782 - Livinus De Meij ingekomen ten jaere 1783 -denselven dito ingekomen Liven Van Hecke. (Dan volgen de handtekeningen van bovengenoemden. Let nu eens op hun eigen schrijfwijze van hun eigen naam:)

Daniel Leroux - Joannes Livinus Poppe - Jan Dhanijs - Dit is het merck van + Jacobus De Smaele ons present: J. Carnoy. L. V. Bastelaere - Jacobus De Mets - Dit is het meirck + van Piter De Mets mij present L. V. Bastelaere - „Judocus De Vilder ten jare 1778 overleden” (schrijft Van Bastelaere) - Ferdinandus Hertsens - Dit is het meirck van + Piter Grootaert mij

present Lucas Van Bastelaere - Ignatius De Mey „overleden” (schrijft Van Bastelaere) - (hierna volgt een reuzehandtekening: ongeveer 12 x 6 cm.) Franciscus Vereecke - P. Tacq - Jacobus Mussche - Jacobus Pirlaet - Joannes Van de Velde - Francies Van Heirsele - Pieter Van Loo „overleden” (schrijft Van Bastelaere) - Joannes Heynderickx - Livinus Demeij „overleden” (schrijft Van Bastelaere) - Livinus Van Hecke. (Nu komt nog een serie handtekeningen van personen die nog niet eerder werden genoemd:)

Francies Van den Hende - Dit is het meirck van + Joannes Van Dooren - Livinus De Winter - Joannes Van de Vijver - Dominicus Ludovicus Haemers - Dominicus Venneman - Livinus Venneman 1813 - Joannes Van Loo - Jan Vervaet - J. Roets - Jan Bte Roets - Pieter Gevels (bij deze naam past een vraagteken, hij is erg moeilijk te ontcijferen) - A. Himschoot - J.B. Van de Voorde.

* * * * *

(Er volgt nu een blanco bladzijde in het boek der kronieken. Daarna verschijnt weer een nieuwe lijst, maar het zich laat aanzien geschreven door J. Carnoy:)

Lijste vande Confreers van de Confrerie vande heijligen Ambrosius + Frans Blyweert hooftman overl. - + d'Heer Laurijs Van Lathem dekenen overl. - Jan Van Hecke - + Pieter Van Doosselaere overleden 30 7ber 1765 - + Anthone Weemaes overl. - Jan Alexander - Michiel Carnoy - + Joos Lippens - Jacobus Valcke - Jan Van Himme. Dese bovenschreven syn anstellers van deze confrerie dese volgende syn bygecomene:

+ Cornelus Boone overl. - Pieter Lippens - Jan De Callewe - Pieter De Callewe - Jan Van de Putte - Gilles Goossens - Jan Geens - Lieven De Grave - Cornelus Hijndrickx - Andries Van Hecke - Pieter Harinck - Jan Bonte - Jan De Baerdemaecker - + Judocus Antheunes uijtgescheeden - + Jan Roets overl. - Pieter Creve - Matheus Toorens - Jacobus Valcke (doorgestreept) - Lieven Van Wattergem - Lieven Van Dosselare - Jan De Groote - Jan De Neve - Jan Van Acker die heeft gegeven dry staecken met bien - Lieven De Clercq - Luycas Van Bastelaere - + Jacobus Fermont - Judocus De Wilde - Lieven Blocq - + Jan Van den Broecke overleden - + Frans Lammens - Jan Van Poecke - Pieter De Meij - + Frans Bauwens - Jan Van Dooselaere - Frans Van Acker ingecomen 1762 11 8bre - Jan Vervaet 1762 11 8bre - Judocus Carnoy 1760 16 8bre (Carnoy zelf - hij schreef toch deze lijst - pleegt hier waarschijnlijk valsheid in geschrifte, een wellicht te zware beschuldiging... Hij heeft zelfs nog gepoogd om van 1760... 1758 te maken! En waarachtig, het moet wel haast zeker 1763 zijn. Het jaartal volgt immers op 1762 bij de twee vorige namen, en bij een lange reeks volgende namen wordt de 16e dito - dus de 16e oktober - van het jaar 1763 vermeld. Het lijkt er dus op dat Carnoy zijn eigen „anciënniteit” in de confrerie heeft willen verhogen. Gezien hij blijkbaar de geattitreeerde schrijver van de confrerie was, heeft hij misschien gedacht zijn prestige hiermee te vergroten! Wij gaan nu verder met hetgeen Carnoy nà zijn eigen naam nog schreef:)

Jan Carels 1763 16 dito - Jacobus De Vrient 1763 16 dito - Pieter De Vrient 1763 16 dito - Matheus Van Hecke 1763 16 dito - Jan Geers St. Gille 1763 16 dito - Jan Dhellaert 1763 16 dito - Jan Verschrage 1763 16 dito - + Pieter Van Damme begraven - Joos Ryckhaert dese syn begraven en vergeeten aen te teekenen om de corthijt dat die in de Confrerie geweest sijn, maer sullen die vinden inde afgestorvene.

(Tussen 2 lijnen volgen dan 8 namen, die driemaal schuinweg doorgestreept zijn. Wellicht had Carnoy niet in de gaten dat hij deze namen al vroeger had ingeschreven. In zijn alteratie

heeft hij zelfs niet opgemerkt dat zijn eigen naam daar ook tussen staat, en dan wel met het juiste jaar van intrede: 1763. Hij heeft nagelaten ook hier te antideren:)

Pieter De Vriendt ingecommen 1763 - Jacobus De Vriendt „1763 - Jan Verschrage” 1763 - Judocus Camoy” 1763 - Jan Criel” 1763 - Jan Geers de Jonge „1763 - Jan Dhellaert” 1763 - Matheus Van Hecke” 1763.

(Na deze doorgestreepte namen schrijft Camoy verder:)

„„„ - Jan Polijn” 9 Xbre 1766 - Pieter Lippens ””” - + Frans Blyweert” 18 8bre 1768.

(Nu duikt nog éénmaal de anonieme kalligraaf op, die op een meesterlijke wijze de oerstatuten neerpente in gotisch schrift, helemaal bij het begin van deze kroniek, in 1754. Hij schrijft nog precies 7 lijnen in datzelfde prachtig handschrift. Wie was hij?) Jan Daens ” den 7 Xbre 1768 - Matheus Broeckaert ” ” 22 8bre 1770 - Jan De Vos ” ” ” - Lieven Van Loo ” ” 20 8bre 1772 - Augustinus Laroeck ” ” 17 7bre 1773 - Jacobus De Wispelaere ” ” ” - Anthone De Neve ” ” ” ”

* * * * *

Elf bladzijden, die in het confrerieboek vastzitten na deze zeven gotische lijnen van onze mysterieuze schoonschrijver, zijn blanco gebleven. Daar is niets meer te vinden. Het eerste jaar dat we zullen terugvinden op de twaalfde bladzijde, na deze eigenaardige lacune, is 1828! Aan het einde van het kortstondig bestaan van het Koninkrijk der Nederlanden, onder Willem I.

Het is niet makkelijk strakke lijnen te trekken in de warboel van (soms tegenstrijdige) gegevens die tot hier staan opgetekend, dus na de 46 handtekeningen die zo plechtig onder de oorspronkelijke statuten zijn neergezet.

Het begint al met de tekst van 1761, die daarna tweemaal het jaartal 1762 bevat! Men spreekt daar over „heden 19 mei 1762”, en een lijn verder over „gemeene voysen op 7 december 1762”! Het ziet er naar uit dat de nieuwe schrijver niet zo op correctheid was gesteld als zijn voorganger dat was. In ieder geval, 1762 schijnt het jaar van de heropleving geweest te zijn: het einde van een crisisperiode waarvan reeds sprake was in de marge bij artikel 16 van het „reglement”.

Er komen een groot aantal nieuwe handtekeningen bij. De ondertekenaars verbinden er zich toe alle reeds geschreven ordonnantiën na te komen, en ook dezelfde financiële lasten te dragen als de confreres die al langer aangesloten zijn.

Pieter Lippens tekent met een kruisje, hoewel een regelrechte handtekening van die naam ook voorkomt onder de oerstatuten. Gaat het om dezelfde man?

Francis Blyweert, de hoofdman nota bene, tekent ook opnieuw.

Gillis Goossens doet het nu ook met een kruisje, hoewel hij in 1754 voluit zijn handtekening plaatste.

Op het tijdstip dat deze ondertekeningen plaats hadden, trad Judocus Camoy reeds op als secretarisen waarmede van naamkruisjes („mij” en zelfs „ons present”), hoewel hij het nog niet nodig had geoordeeld zelf ergens zijn handtekening neer te pennen.

Op welke datum hij het opportuun achtte weer met een nieuwe lijst te beginnen, die zonder overgang aanvangt na deze reeks handtekeningen, is niet uit te maken. Wat opvalt is, dat er verschillende namen in voorkomen die nog niet eerder werden genoemd. Al weten wij, door hetgeen verder verschijnt, dat b.v. Pieter De Vrient is aangetreden in 1763, evenals b.v.

Jacobus. De lijst kan dus pas vanaf dit jaar zijn opgemaakt. De naam „Piter Lippens” komt er tweemaal in voor. Misschien waren er ook wel twee mannen met dezelfde naam.

Als men nu de laatste zeven lijnen in gotisch schrift bekijkt, zou men moeten denken dat Carnoy deze mik-mak lijst schreef tussen 1773 en 1778. De gotisch geschreven namen, nieuwe leden aanvaard tussen 1768 en 1773, komen reeds alle in zijn lijst voor! Naderhand vervolledigt hij die vanaf 1778 tot 1783, vooraleer hij de nieuwkomers laat tekenen. Die spellen, zoals reeds opgemerkt, dikwijls hun naam, verschillend van de schrijfwijze die scribent Carnoy gebruikte.

Verwonderlijk is dit niet. De Burgerlijke Stand, zoals wij die nu kennen, was nog onbestaande. In Frankrijk werd het bijhouden van de registers aan de kerkgenootschappen onttrokken bij wet van 20 september 1792. Tot dan schreef iedere pastoor de naam van de dopeling, trouwlustige of afgestorvene op de manier die hem de beste leek als hij de naam hoorde uitspreken. Tot de dag van vandaag ontsnappen we aan die toenmalige verwarring niet. Naaste familieleden dragen de naam Senave - Senaève - Seynave - Seynaève - Synave of Synaève! Ook de ons welbekende naam Thys - Thijs - Theys is hier een prachtig voorbeeld. Bepaalde amateurs van het stamboom-klauteren houden er heel wat schrammen aan over!

Vanaf eind 1792, toen de Fransen de Oostenrijkers in Jemappes versloegen, begon men ook in onze contreien de ideeën der „Verlichting” te propageren. Helemaal nieuw was dat niet, want bij de Brabantse Omwenteling van 1789 (het jaar van de Franse Revolutie!) stevenden de Vonckisten ook die richting uit. Het is echter pas bij de uitgave van de Code Civil van Napoleon (1804) dat de grote kuis in de Burgerlijke Stand begonnen is.

Namen dus, die in de Ambrosiuskroniek op het eerste gezicht verschillend lijken, zullen in de meeste gevallen toch wel aan dezelfde persoon toebehoord hebben. Bleijweirt - Blijweert; Leroux - Leroeckx; Van Hemme - Van Himme; Pope - Poppe, enz.

Alleen kunnen wij daar nog aan toe voegen dat de schrijfwijze die de geletterden gebruikten het dichtste aanleunt bij de huidige spelling van de Wachtebeekse familienamen. Pieter Tacq tekent met cq, en niet Tack, wat nochtans auditief meer voor de hand ligt.

En nog één eigenaardigheid moeten we aanstippen voor wij deze lange serie handtekeningen laten voor wat ze is. Achter de handtekening van Livinus Venneman heeft iemand het jaartal 1813 geschreven. Livinus komt raar genoeg niet meer voor in de lijst die Carnoy nu laat volgen, wèl duikt hij weer op in 1828! Maar dat is ook het geval met anderen die vanaf Francies Van den Hende getekend hebben! Deze Francies, Dominicus en Livinus Venneman, Joannes Van Loo, Jan Vervaet en Jan Roets zijn in 1828 waarschijnlijk de enige overlevenden van diegenen die zich nog aansloten in de Napoleontische tijd (1813!). Zij ondertekenden op een open plaatsje dat Carnoy had vrij gelaten voor hij aan zijn nieuwe lijst begon. Daarmee willen zij hun instemming onderschrijven met de reglementen en met de verlengingsclausule in 1761/62.

Nieuwe lijst van Judocus Carnoy, waarbij hij iets opmerkt wat wij tot nu toe niet wisten: de eerste tien, zegt hij, zijn „anstelders” van de confrerie. „Aanstellen” is in het archaisch taalgebruik zoveel als „inrichten”. De tien hebben dus eigenlijk het initiatief genomen. De volgende zijn „bijgekome”, zij hebben de gelederen later vervoegd. Eerst volgen diegenen die er reeds in 1754 bij waren om de statuten te ondertekenen. Dat zijn er éénendertig, als we aannemen dat Lieven De Clercq eigenlijk Lieven De Sterck zou zijn, en Jan Van Poecke staat voor Jan Van Hoecke, of omgekeerd! Hoe langer ik in de eerbiedwaardige oorspronkelijke annalen de onduidelijke en verbleekte handtekeningen bekijk, hoe meer ik tot de overtuiging

kom dat de schrijfwijze van Carnoy wel de juiste is. In de euforie van de eerste ontcijfering der statuten heb ik mij laten misleiden. Niet De Sterck, maar De Clercq, niet Van Hoecke, maar Van Poecke, die behoorden tot de stamvaders die in 1754 de kar duwden!

Samen met de „aanstellers” zijn er dat dus nog ééneveertig, die overblijven van de 46 pioniers. Zijn ondertussen weggevallen: Jan De Wilde, Joannes De Mets (die reeds tussen de 46 handtekeningen als „overleden” staat aangegeven), Jan Gijsel, Francies Vandriessche en Pieter Van Damme.

Om een duistere reden staat midden deze fiere groep ene Jan Geers vermeld (of zou het Geers zijn? Verder, in 1763, komt een Jan Geers de Jonge bij, toch wel merkwaardig). Waarom Jan Van Acker tussen deze elite ook mag plaatsnemen, is integendeel zonneklaar: „die heeft gegeven drie staken met bijen” of „geld opent alle deuren”, zoals het spreekwoord zegt.

Na het besluit om weerom mee op te stappen in de processie (zie opnieuw art. 16 van de statuten), neemt de confrerie massaal nieuwe leden aan, waaronder schrijver Judocus Carnoy, die voor de nieuwkomers vanaf 1762 de datum van intrede vermeldt. Wij zagen reeds hoe hij zichzelf van het etiket „nieuwkomer” wou afhelpen.

Dat de bladzijden tot bij deze lijsten niet steeds in de volgorde van de jaren werden beschreven, en dat men lukraak van de ene pagina naar de andere sprong voor het plaatsnemen van handtekeningen b.v., blijkt nog maar eens uit de reeks namen die volgt na Matheus Van Hecke, „ingekomen 1763”. Het dozijn mannen dat hier voorkomt, ingelijfd van 1765 tot 1773, hebben reeds allen genaamtekend onder de overeenkomst van 19 mei 1762!

Alleen blijft de vermelding van de toetreding van Francis Blyweert (18 oktober 1768) enigszins geheimzinnig. Hij tekende reeds als eerste en als hoofdman onder de oerstatuten van 1754!

Dat geldt echter ook voor Pieter Lippens. Zijn die overleden en opgevolgd door zonen of kleinzonen die dezelfde naam droegen?

Hierover stelden wij reeds hoger ernstige vragen. Het antwoord ligt misschien voor het rapen onder de stambomen. Nog veel werk dus voor geduldige genealogen. Een status waartoe ik mij niet geroepen voel.

* * * * *

Midden deze verwarde en dus bijna onontwarbare notities en elkaar overlappende namenreeksen vinden we de laatste genoteerde toetreders van de 18e eeuw: Livinus De Mey en Lieven Van Hecke, beide in het jaar 1783. En daarna, zoals reeds gezegd, een leemte tot 1828! Wat is er gedurende die 45 jaren gebeurd?

Behalve de 14 ingeschrevenen, die wij situeerden aan het einde van de Napoleontische tijd, gegroepeerd rond Livinus Venneman (1813), vinden wij in die welhaast halve eeuw niemand of niets meer terug. Maar als nu toch de vraag gesteld wordt: wat gebeurde er gedurende die lange tijd, dan is het antwoord kort en simpel: heel wat! In 1780 overleed keizerin Maria-Theresia. Wij hadden het reeds over haar. Zij werd nu ook in de Zuidelijke Nederlanden opgevolgd door haar zoon Jozef II, die de toestand hier beoordeelde als een „monsterachtige institutionele warboel”, beheerst door grootgrondbezitters, prelaten en burgers, die uitsluitend aan hun eigen financieel belang dachten en om de rest geen moer gaven.

Jozef II begon haast direct na zijn aantreden deze tot dan toe onwrikbare monopolies aan te vallen, en vooral de wereldlijke macht van de katholieke Kerk moest het ontgelden.

Daardoor werden ook vele manifestaties geïmagineerd, die een religieuze oorsprong, achtergrond en betekenis hadden. Men denke maar aan de kermessen. Wij kunnen veronderstellen dat semi-religieuze organisaties, zoals de confrerie, zich daaronder ook niet gemakkelijk voelden. En stel u dan de opperste verwarring en de daaruit voortvloeiende onzekerheid van onze dorpsgenoten voor, wanneer de keizer, in 1787, het hele bestuurlijke en juridische systeem in onze streken wou omkeren. Bij onze bespreking van artikel 21 hadden wij het reeds over „Verlichting” in die tijd. Het moet voor onze voorouders, tweehonderd jaar geleden, toch wel een raar gevoel geweest zijn. Terwijl, vooral in Frankrijk, de (soms would be) democraten uit de burgerij kwamen, werd hier een revolutie gepredikt - neen, opgelegd - die van de hoogste top naar onder kwam! En dat twee jaar vóór de nog onlangs zo druk besproken Franse Revolutie. Sinds de jaren 1780-81 was het hier al zeer onrustig. Nu liep de maat over. Het kwam tot openlijk verzet, dat echter niet in alle landsdelen even hevig was. Naar goede „Belgische” gewoonte was het verzet zelf dan nog in verschillende - vaak elkaar bekampende - partijen opgedeeld. Toch volgde in 1789 de Brabantse Omwenteling, die werd gesteund door de clerus en de adel. Op zichzelf is dat zeer eigenaardig, want die hadden daarnet in Frankrijk gezien wat er bij een revolutie vanuit de onderste lagen met hen kon gebeuren. Het bewijst alleen maar hoe sterk geestelijken en adel aan hun ongefundeerde privileges gehecht waren.

De Zuidelijke Nederlanden werden nu beschreven als de „Belgische Republiek”, onder de soevereiniteit van een Congres. Zoals vanouds was de eenheid in deze nieuwe constellatie ver te zoeken. De troepen van Leopold II, die begin 1790 zijn overleden broer Jozef II had opgevolgd, hadden het dan ook niet moeilijk om in december 1790 de zaak weer helemaal in handen te krijgen.

Was samen met dit beroerde decennium nu ook de onrust en de onzekerheid vervlogen? Integendeel, het begon nog maar!

Twee jaar later vielen de Franse revolutionaire legers binnen, en verdreven de Oostenrijkers in Jemappes (1792). Het jaar nadien komen de Oostenrijkse legers terug (Neerwinden 1793). Niet voor lang. Als in een spelletje ping-pong slaan de Fransen terug in de slag van Fleurus (26 juni 1794). Oostenrijk liet een paar jaar later officieel alle aanspraken op de Zuidelijke Nederlanden varen. En op 1 oktober 1795 werd ons grondgebied, onderverdeeld in Belgische departementen, bij de Franse republiek ingelijfd. Praktisch tot Waterloo (1815) leefden onze voorouders onder een zwaar drukkende en niets ontziende Franse bezetting. Zij waren Franse burgers! Zij, maar ook de hoge clerus en de adel, moesten nu veel dieper gaande republikeinse hervormingen ondergaan, dan die waarvan Jozef II gedroomd had. Van de structuren tot 1780 bleef vijftien jaar later bijna niets meer recht staan.

Laf zijn onze landgenoten nooit geweest en dus... in 1798 kwamen zij nog maar eens in opstand, ook hier, in onze omtrek (de Boerenkrijg). Die wordt neergeslagen. In 1799 vernemen de „Belgen” dat de elkaar opvolgende Franse republikeinse regeringsvormen nu vervangen zijn door het Consulaat, onder de zeer kundige leiding van Eerste Consul Bonaparte. Die is zó kundig, dat hij in 1804 Keizer Napoleon wordt. Tot 1814 (slag bij Leipzig en ontruiming van onze streken door de Fransen) en nog eventjes in 1815 heeft die hier alle zeggenschap.

Twee belangrijke punten kunnen wij bij deze twintigjarige Franse periode (1794-95 tot 1814-15) aanstippen.

Bij het Franse departement Schelde (Escaut), het huidige Oost-Vlaanderen dus, behoorde ook geheel Zeeuws-Vlaanderen. Vanaf 1815 was dat weer niet meer zo, toen werd dit gebied

weer bij Noord-Nederland (provincie Zeeland) gerekend. Gedurende de Franse tijd is men dus teruggekeerd tot de toestand die vóór de opstand tegen de Spanjaarden bestond (einde 16e eeuw), toen het gebied tot het graafschap Vlaanderen behoorde.

Gedurende praktisch twee eeuwen (1585-1795), met tussenin een reeks veldslagen, inundaties, oprichtingen en vervangingen van verschillende instanties, veroveringen en terugtochten, is Zeeuws-Vlaanderen een Generaliteitsland geweest, bestuurd door de Raad van State van de Republiek der Verenigde Nederlanden.

Dat verklaart wellicht dat de bevolking, die zo nauw verbonden is met Vlaanderen, zowel geografisch, economisch als sociaal - om van de taal nog maar te zwijgen - nooit neiging heeft vertoond om bij de staat België aan te sluiten. Niet in 1830-31, bij de Belgische Opstand, en ook niet na de Eerste Wereldoorlog, toen sommigen in België de annexatie van Zeeuws-Vlaanderen bij het „zegevierende België” voorstonden.

Al bij al is het wel vreemd dat hier een grens loopt, die geen enkel „natuurlijk” karakter heeft. Die grens zou veeleer de Schelde moeten geweest zijn, zoals de pragmatische Fransen dat in 1795 zagen. Maar de louter toevallig ontstane politieke grens van 1648 is door alles heen blijven bestaan.

De tweede bedenking die wij bij de twee „Franse” decennia kunnen maken is van economische aard. Samen met de politieke en sociale revolutie, kwam ook de industriële opgang. De namen van Lieven Bauwens en Cockerill, die wij allen kennen, hebben die bekendheid in die dagen verworven. Het begrip „fabriek” ontstond, in ruimere zin, niet langer opgevat als manufactuur. De fabriek werd de plaats waar alle onderdelen van een fabricageproces gegroepeerd werden. De vroegere opsplitsingen, waarbij telkens slechts één aspect van het eindprodukt werd afgewerkt, verdwenen stilaan. Misschien is daarin de reden te zoeken waarom in deze periode ook het aspect „gilde”, dus „commercieel eender geïnteresseerden” uit de confrerie van Sint-Ambrosius verdween. Zoals we reeds eerder zegden komen bijen, inkomsten, verkopen en wat daarmee samenhangt van nu af niet meer in de kronieken voor. Het raderwerk van de tijd draaide nu anders, en sneller. Ook voor de Wachtebekenaren. Ook voor de Ambrosianen. Zoals de „vooorlogsen” onder ons vele dingen hebben gekend die er nu niet meer zijn, en vele dingen hebben leren kennen die er toen niet waren, zo werden onze mensen in die woelige halve eeuw bijna abrupt met totaal nieuwe constellaties geconfronteerd.

Hoewel de „Belgen” opgelucht waren bij de val van Napoleon, hielden zij er, behalve de industriële omwenteling, ook de verregaande verfransing van Vlaanderen aan over. Plus de onzekerheid over hun verder lot. Zij maken nu deel uit van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Hun koning is een Oranje-Nassau: Willem I.

In onze eeuw zijn we gewend geraakt aan snelle veranderingen op vele gebieden, waar ook ter wereld. De gebeurtenissen in de laatste tachtiger jaren zijn daartoe een recente gelegenheid geweest. Maar geef toe: onze Wachtebeekse voorouders hebben vanaf 1780 - het jaar dat Maria-Theresia stierf - tot 1830, toen de Belgische Omwenteling uitbrak, in een tijdspanne van amper vijftig jaren, ook wel een en andere (r)evolutie meegemaakt. Dat kan verklaren waarom de werking van de confrerie ofwel verwaterde, ofwel praktisch geheel stil lag. Alleszins is het zo dat niemand nog de moeite nam om ook nog maar één letter in „het boek” neer te schrijven. Tot in 1828. De rust is dan, 13 jaar na Napoleon, teruggekeerd in het goed geordende Koninkrijk der Nederlanden.

Ene Josephus Leopoldus Franciscus Eyerman schrijft dan dat de hoofdmans van de confrerie, Philippus Dhooge, overleden is. Hijzelf volgt hem op, blijkens de lijst van de confreres die

hij daarbij optekent.

Wij citeren hierna die tekst:

Lyste van de Confrerie van den H. Ambrosius gemaekt het jaer 1828 als hooftman in de plaets van D'heer Philippus Dhooge, overleden in de maend november 1828.

Hooftman Josephus Leopoldus Franciscus Eyerman, koster deser gemeente van Wachtebeke

Ontfanger en Deken Daniël Leroux

Franciscus Van den Hende

Joannes Poppe overleden de maend july 1830

Ferdinandus Hertsens overleden 1836

Joannes Van Loo

Livinus Audenaerd

Dominicus Venneman

Livinus Venneman

Jacobus Roets

drager Joannes Roets zoon

drager Josephus Van de Voorde

Franciscus Hemelzoet

Joannes Franciscus Vervaeet

Joannes De Bruyne

drager Augustinus Hemelzoet overleden

Pieter Van de Woestijne overleden in 't jaer 1829

Paulus De Vriend overleden het jaer 1830 in februari

drager Pieter Geldolf overleden 1835

Dominicus Van Bastelaere Bauilliu

Josephus Fermont +

Augustinus Hertsens

* * * * *

Eyerman noteerde 22 namen, buiten die van de overleden Philippus Dhooge. Het lijkt er op dat deze laatste de tweede hooftman is geweest, na Frans Blijweert. In de tussentijd zijn er nieuwe leden bijgekomen, vaak met familienamen die reeds vroeger voorkwamen. Het kan dus ook weerom zo zijn dat het hier gaat om zonen van overleden confreres.

Drie veteranen stammen nog van vóór de Franse Revolutie. In 1778, precies vijftig jaar vroeger, behoorden zij reeds tot de confrerie! Het is bijna ongelooflijk, vooral wanneer men nagaat hoe hoog (of hoe laag) de gemiddelde leeftijd van de mensen toen was. Het zijn Daniël Leroux, die dan ook de titel „deken” krijgt, Joannes Poppe en Ferdinandus Hertsens.

Zes andere confreres vonden wij reeds terug in de Napoleontische tijd.

Bij vier namen komt de vermelding „drager” voor. Nergens is ooit van deze hoedanigheid sprake geweest. Zijn het de mannen die de „hemel” droegen in de processie, de 4 grote lantaarnen, ofwel het vaandel van de confrerie? Hier blijven wij met onze nieuwsgierigheid zitten.

Een zekere continuïteit kan men de confrerie dus niet ontzeggen. Maar onder het oppergezag van Eyerman, nieuweling onder de confreres, die zichzelf trots „koster deser gemeente van Wachtebeke” noemt, gaat het een radicaal-religieuze toer op, zoals zal blijken uit de

uitgebreide tekst die hij hierna neerschreef. Hij wil de confrerie vers levenssap schenken, maar dan wel uitsluitend uit de kerkelijke bron, en tevens de hele affaire op rigide wijze in de hand houden.

Hoewel... zijn eerste notities lopen nu ook niet in het oog door hun preciesheid.

Na de daareven geciteerde lijst werd een blad uit het boek gescheurd. Op het volgende staat in de linkse bovenhoek, zeer kleintjes, geschreven: „het is nu al opgeregt 78 jaeren”.

Dit zinnetje, en ook de data die wij in de eerste lijnen van de volgende tekst zullen aantreffen, geven te denken.

Hij zegt daarin dat de confrerie „begonst” is ten jare 1758. Tel daar 78 jaar bij, dan ben je al in 1836! En hij schrijft dit in 1829; indien men daarvan 78 aftrekt, zou de confrerie in 1751 gesticht zijn. Hij kon toch lezen, enkele bladzijden tevoren, dat dit echt 1754 was geweest. Bovendien schrijft hij bovenaan de lijst dat zijn voorganger in de maand november 1828 overleden is; onder cijfer 1 van zijn uitgebreide tekst wordt dat 4 december!

Nu, was de man niet sterk in cijfers, hij hield des te strenger de hand aan de punctuele beoefening van de religieuze praktijken uit die dagen, aan de goede zeden en manieren, aan het nakomen van de aangegane verplichtingen. Dit schijnt nu het uitsluitend en enig doel van de confrerie geworden te zijn.

U kunt zich daarvan ten overvloede overtuigen bij de lectuur van de volgende acht uitgebreide artikelen. Nu en dan daarbij een glimlach is toegestaan.

* * * * *

Register van de Confrerie van den heyligen Ambrosius, welke Confrerie is begonst het jaer 1758 op den 7 december zijnde den dag van de h. Ambrosius.

1

Alzoo wij onderschreven Confreers van den h. Ambrosius binnen deze gemeente van Wachtebeke, ten jaere achttien hondert achtentwintig, op den vierden december, is gestorven D'heer Philippus D'hooge, als hooftman van onze Confrerie, zoo hebben wij in onze vergaederinge vooren gesteld Josephus Leopoldus Franciscus Eyerman koster dezer gemeente, als hooftman van onze Confrerie, welke plaetse hij heeft aengenomen op conditie dat het moest zijn met agriatie van al de confreers, het t'welk zij gezamentlijk hebben aengenomen, zonder debatten, het t'welke plaets heeft gehad op den dag van onze vergaederinge, het t'jaer achttien hondert achtentwintig.

2

Beminde Confreers

het is mij zeer aengenaem van de plaets als hooftman aen te nemen, in hunne Confrerie van den h. Ambrosius, niet voor de eere van de weireld, maer om daer een goet order in te bringen. Gelijk het aen onze confreers bekend is, dat het nu al eenige jaeren, zonder vaste order ofte regels heeft geweest, maer in een disorder en besonderlijk in het gaen van de processie, het t'welk het voornaemste is van onze Confrerie, het alderheyligste Sacrament des Autaers te vergezelschappen met flambiën, want alle volkeren het geluk niet en hebben van in onze roomsche Catholyke apostolyke religie geboren te worden. Daer vooren waer het voor ons eenen grooten misslag Beminde Confreers, van den naem te willen voeren van gebroeders van den h. Ambrosius, zonder daer eenige teekens ofte goede voorbeelden van te geven, en

bezonderlijk in het gaen van processiën daer men ten minsten geene reden kan bij brengen, als eene reden die geen plaetse en heeft, dat'er zijn die zeggen dat het heeft geweest om dat zij moesten voor de Confrerie van den H. Hubertus gaen, dit was geen reden, want men daer niet gaet voor d'eere van de weireld, maer om het allerheyligste met onze flambiën te vereeren. Maer om al zulke dolingen en abuysen te ontgaen, zullen wij ons ootmoedelijk onderwerpen, om te gaen in al de processiën die binnen het jaer zullen gaen en dat met brandende flambiën, op pene van eene boete van twee stuyvers courant en die manqueert op de twee groote processiën vervalt in eene boete van vier stuyvers courant, hier van niemand uytgezondert, als de gene die door ziekten of andere quellingen ofte door hoogen ouderdom niet bequam zijn om naer de kerke te komen, en ook zullen d'orders van de processie zeer wel onderhouden worden, te weten dat de jongste confrereers van vooren paer en paer gaen eenen stap en alf van malkanderen op dat den eenen den anderen niet zoude bedruppen, en het is ook stiptelijk verboden in de processie te klappen, of ten waere om een goet order te maeken.

3

En voorders stellen wij ook vooren, als wanneer dat er eenen confrere ofte confreres zoude komen te sterven, dat al de confrereers zullen verpligt zijn de begraaving bij te woonen, en hun zullen presenteeren op de plaets alwaer het lijk van de Confrerie zal inghaelt worden, alwaer de lijste van al onze confrereers zal duydelijk afgeroepen worden, en elken confrere die daer niet present is, zal verbeuren eenen boete van twee stuyvers courant: en ook sijn al de confrereers verpligt ten offeren te gaen, en naer den dienst het lijk te vergezellen tot op de begraefplaetse en elken confrere die aen deze twee artikelen niet en volkomen, zal verbeuren eene boete van eenen stuyver courant voor elken artikel, en hier van en is niemand uytgenomen als de gene vermeld in den tweeden artikel, en ook de gene die door onpasselijkheid uyt de kerke zouden moeten gaen en ook naer dat het lijk van onzen confrere ofte confreres begraven is, zullen al de confrereers hun in het huys alwaer onze vergaering heeft plaets gehad, hun gezamentlijk aldaar begeven, alwaer wederom de lijste zal afgeroepen worden om aldaer als eenige zaeken van onze confrerie zouden moeten verrigt worden, om gezamentlijk daer resolutie over te houden.

art. 4

En voorders stellen wij vooren als confrereers van den H. Ambrosius, om onze vaste orders ofte regels nog meerte verbeteren, dat'er zullen vier ouderlingen gestelt worden, waer op niet zal moeten gevoyst worden, want dat het de vier moeten zijn, die de hoogste jaeren bereyken van onze confrerie, de gene zullen dienen om met den hooftman en deken en bailleiu de confrerie in goede order te houden.

art. 5

En voorders terwijl wij nu al eenige jaeren zonder Bailleiu hebben geweest, stellen wij vooren van de op den dag van onze vergaering het balleiuschap te verkoopen aen de meestbiedende de naeste, en den Confrere die het koopt moet de helft van zijn koopsom voor het jaer 1830 in handen van den ontfanger betaelen, op pene dat hij het wisselgeld voor courant zal moeten betaelen, en de andere helft op den dag van onze vergaering het jaer 1830, waer vooren den ontfanger zal verpligt zijn van elken keer quitantie te verleenen, en ook zal den bailliu als hij getrouwt is met zijne huysvrouwe vrij zijn van tafellasten en ommestellingen en alle andere lasten.

art. 6

Alzoo wij onderschreven confrereers van den H. Ambrosius, hebben vooren gestelt de boeten vermeld in artikel 2 en drij, zullen de boeten gebruykt worden de eene helft ten profyte van de confrerie, en de andere helft ten profyte van den Baillieu die gelast zal zijn met de lijste van de confrereers, om de naemen op de voorgemelde conditiën afteroepen, en ook is den baillieu verpligt op dagen van processie zijne lijste bij hem te dragen, om te beter te kunnen zien wien van de confrereers er absent is, om hun in den zelven tijd met een potloodpen te kunnen aenteekenen, en het is ook verboden van den baillieu met eenige confrereers accort te maeken, of hij zal verbeuren de helft van zijne boeten die er binnen dat loopende jaer zullen geweest zijn, en die dan zullen gebruykt worden ten profyte van de confrerie, en als wanneer den Baillieu op zijn posten niet en is zal hij verbeuren eene dobbel boete van 4 stuyver courant, welke boete gebruykt zal worden ten profijte van de confrerie zonder de helft te kunnen genieten.

art. 7

Dat er niemand in onze confrerie en zal mogen aenveird worden, als met permissie en kennesse van den hooftman en deken en baillieu en de vier ouderlingen, die daer over zullen raedplegen, want geene en zullen aenveird worden, als persoonen van christelijk gedrag, want eenen dwaelgeest of muytmaecker is genoeg om een geheele confrerie in desorder te brengen, daer vooren zullen wij geheel voorzigtig te werke gaen, in het aenveirden van nieuwe confrereers, en als wanneer er eenen aenveird is, en zal hij nog geen bezit mogen nemen van de banke van onze confrerie, voor al eer hij hem gepreseenteert heeft bij den hooftman, die hem de vaste order ende regels van onze confrerie zal vooren lezen, en die hij zelfs zal moeten onderteekenen, en dan zal hij aen den ontfanger zijnen antré betaelen, beloopende tot de somme van 6 guldens 8 stuyvers courant geld, en naer dat hij daer aen volkomen heeft, mag hij met regt bezit nemen van de banke van de confrerie van den H. Ambrosius.

art. 8

En ook zal er alle jaeren op den dag van onze vergaering, eene gezongen misse gecelebreert worden, ter eere van den H. Ambrosius, waer in al de confrereers zullen moeten zijn, en ten offeren gaen, en dat in goede order, en al de gene hier niet aen volkomen verbeuren eene boete van twee stuyvers courant en naer de misse zullen wij gezamentlijk gaen naer het huys alwaer onze maeltijd is besteed, om aldaer voor de maeltijd onze zaeken te verrigten die onze confrerie aengaen, en ook is het verboden in onze vergaeringe, van de confrereers hun dronke te drinken, want den drank dikwils de eerste oorzaak is, om tot oneenigheden te komen, waer op dat'er particulier zal gewaekt worden, en ook stellen wij vooren als dat den dag van onze vergaering zal eyndigen met het luyden van de negen uur klok, en het bier dat nog getapt is zal mogen uytgedronken worden, en niet meer zal mogen getoyst worden, en elken confrereere ofte confreres die de stoutmoedighedyd zullen gebruyken van nog te tappen, zullen verbeuren eene boete van ses stuyvers cour. voor elken keer en als het gebeurt door hooftman, deken of baillieu ofte ouderling zullen zij verbeuren eene dobbel boete van twaelf stuyvers courant, voor elken keer en als wanneer dat'er eenen confrereer is die aen al de voorschreven artikels misbruyk zoude maeken en refus zoude doen van zijne boeten te betaelen, en zal niet meer aenzien worden als confrereere van de confrerie van den H. Ambrosius.

Gedaen in onze vergaeringen ende vaste gesteld al de voorschreven artikelen door den hooftman..... en ouderlingen en ook van al de confrereers, den 7 december 1829, gelijk hier

onder staet te aenzien.

(Hier volgen dan 27 handtekeningen. De eerste is die van Eyerman zelf, de man die de artikelen neerschreef).

J.L. Eyerman hoofdman - + Joannes Poppe ouderling - + Ferdinandus Hertsens ouderling - Joannes Van Loo ouderling overleden - + Francies Van den Hende ouderling - Jan Vervaet ouderling - + Dominicus Venneman - J. Roets - L. Audenaert (deze laatste naam staat er doorgestreept) - Livinus Venneman - Dit is het merk van F. Hemelzoet + - D. Van Bastelaere Baillieu - Joannes Franciscus De Bruyne - J.B. Van de Voorde - Jan Bte Roets - + A. Hemelzoet - + Pieter Geldolf - J.F. De Caluwé - + dit is het merk van Franciscus Van Kerkhove + - J. Fermont - Livinus Vermeire - P. De Pauw - B. Van de Velde - B. Carnoy - Dit is het merk van Franciscus Van Megroot + - J.F. De Caluwé (dit is precies dezelfde handtekening als hierboven, maar lelijk gevlekt; wij mogen als vaststaand aannemen dat deze confreer ietwat hoger zijn handtekening opnieuw heeft neergezet; hij was duidelijk niet gelukkig met de geaccidenteerde eerste poging) - J. Van de Calseyde - C. Bracke.

* * * * *

Tot hier de strenge koster, die niet zal werken „voor de eer van de wereld”, maar om het boeltje eens stevig op poten te zetten. Hij geeft zijn confreers duchtige vegens uit de pan, spreekt over „desorder” en vermaant ze als waren ze schoolkinderen. Ze moeten toch beseffen dat ze meer geluk hebben dan de heidenen, en grote „misslagen” moeten in de toekomst vermeden worden. Het komt er nu uit: de Ambrosianen hebben gebouwd omdat ze vóór de mannen van de Sint-Hubertusconfrerie moesten gaan. Dat schijnt niet voldoende eervol te zijn geweest. De hoofdman-kerkbewaarder roept de pruilers dan ook „stiptelijk” tot „goed order”.

Hierbij nog een vraag. Zijn er nog sporen van die Confrerie van de H. Hubertus? In de kerk zien wij nog wel het (veel oudere) schild van Sint-Sebastiaan: 1574. Wij weten ook dat Hubertus de tweede patroon van onze parochie is. Maar verder niets. Een uitdaging voor onverdroten zoekers!

In artikel 4 wordt gesproken over het aanstellen van vier ouderlingen, en voor het eerst over een baljuw. Het bestuur berust dus bij hoofdman, deken, baljuw en de vier oudsten.

Er was nooit over een baljuw sprake, maar te oordelen naar de tekst van artikel 5, moeten er toch al één of meerdere geweest zijn.

Het ambt wordt nu nota bene verkocht! Hij zal daarvoor een bepaalde som moeten deponeren bij de ontvanger, en krijgt in ruil de helft van de boetes die hij kan opleggen. Want dat is in feite zijn taak: hij wordt de politiemans van de confrerie die, lijst in de hand, moet natrekken en aantekenen wie wel en wie niet aan de opgelegde verplichtingen voldoet. Hij mag bovendien nog gratis aan tafel aanschuiven ook!

Voor een koster is dit een enigszins diabolische vinding: hij rekent er op dat de leden goed in de gaten worden gehouden, omdat de baljuw daar alle belang bij heeft! De kandidaat-baljuw zal trouwens in ieder geval een iezegrim geweest zijn: iemand die breeddenkend van aard is, ambieert een dergelijke post niet.

In artikel 7 wordt gezegd dat het aan het bestuur toekomt aspirant-leden te aanvaarden of te weigeren. Want één rotte appel in de mand is voldoende om... Deze bepaling is analoog met die van 1754. Zelfs na alle ingevoerde nieuwigheden was de democratie toch nog niet zozeer doorgedrongen, dat alle medeleden daarover hun zegje hadden. Zoals voorheen sluit de

teerdag af om negen uur 's avonds. Maar van een tweede maaltijd 's anderendaags is geen sprake meer. Was de conjunctuur ten tijde van Maria-Theresia dan zoveel beter? Anderzijds mag er nu wèl tot het sluitingsuur „getuist” worden. Bij de stichting was (geld)spel nog volledig uit den boze.

Eyerman is vol ijver aan zijn nieuwe, eervolle taak begonnen. Hij is koster van de parochiekerk. Wil dat zeggen dat de hele „nieuwe orde” ook door de pastoor geïnspireerd werd? Of wou de koster bij zijn baas alleen maar een wit voetje halen? We weten het niet. Het feit blijft, dat de hoofdman, nadat hij de nieuwe artikelen heeft ingeschreven, ettelijke bladzijden blanco heeft gelaten, vooraleer hij begon met de financiële afrekening van zijn eerste werkjaar, 1829. Dat wijst er op dat hij van plan was nog heel wat meer neer te pennen. Het hele programma van het jaar 1829 wordt ook nog uitgebreid uit de doeken gedaan, zoals we straks zullen zien.

Tot nu toe kon ik niet achterhalen van welke afstamming Eyerman was. Alleszins geen „Wachtebeekse” naam. En het is merkwaardig dat hij het volgende jaar 1830 zwijgt als een graf (Belgische Omwenteling), en ook in de jaren 1831 en 1832. Hij komt pas weer op de proppen in 1833 met... amper één derde van een pagina per jaar. De fut is er uit bij Eyerman. Hij houdt het maar vol tot 1837, het jaar waarin hij bedankt voor het hoofdmanschap en waarin hij in de maand november door P. De Pauw wordt opgevolgd.

Wij vinden de naam van J. Eyerman nog terug tot in 1852. In de lijst van dat jaar, waarin hij als gewoon lid voorkomt, is zijn naam wel met potlood doorgestreept. Hetzelfde potlood werd gebruikt om naast de andere namen betaalde bedragen te noteren. Bij Eyerman staat geen bedrag vermeld. Hij verdwijnt nu, zonder in de kroniek nog enig spoor na te laten.

Voor zijn kortstondig enthousiasme zijn twee afzonderlijke verklaringen mogelijk, die ook in onderlinge combinatie een rol kunnen gespeeld hebben. Het zou kunnen dat de levenslustige Ambrosianen helemaal niet gediend waren van de strenge voorschriften die van hun hoofdman uitgingen, en ze dus ook zoveel als mogelijk aan hun laars laptten. Tot afkeer van de hoofdman natuurlijk.

Meer waarschijnlijk is dat Eyerman in 1830 „persona non grata” is geworden. Een Orangist. Een „Ollander”. Want waarom houdt hij er net in 1830 mee op? Na één jaar! En waarom houdt hij zich ook de volgendetwee jaren nog gedeisd? Om dan nog eens, schuw, te proberen opnieuw in de beweging te komen. Maar het lukt niet meer. Op de blanco bladzijden die volgen op het reglement van Eyerman en de handtekeningen er onder, heeft zijn opvolger De Pauw al notities gemaakt. Omwille van de chronologische volgorde laten wij eerst alle verdere aantekeningen van de eerstgenoemde volgen, tot en met 1837 dus.

* * * * *

Rekeninge gepasseerd in onze vergadering op den 7 december van het jaer 1829.

Onzen goedvind bestaet in de somme van veertien gulden 7 stuyvers cour. 14-70

nog 6 gulden 8 stuyvers van antré van Augustinus Hertsens 6-80

20-15-0

Onsen Debet

een tonne brun bier aen 13 gulden cour. 13- 0-0

een pot genever - 12 stuyvers courant 0-12-0

op de besteding van de maeltijt verteert 1- 5-0

voor den knaepe	9- 0-0
voor de misse en de keirsse aen het beeld van onze H. Ambrosius	3- 8-0
twee pond roete keirssen	0-15-0
op de begraving van Pieter Van de Woestyne hebben wij verteert	5- 0-0
	<hr/>
	33- 0-0
	20-15-0
	<hr/>
	12- 5-0
	<hr/>
	33- 0-0

(Hierna volgen 5 blanco bladzijden.En dan schrijft Eyerman opnieuw:)

J. Eyerman hooftman +	
Joannes Van Loo ouderling + - 0	
Jacobus Roets +	
Franciscus Van den Hende (doorgestreept) +	
Joannes Roets +	
Augustinus Hemelzoet (doorgestreept) + - 0	
Joannes Francies Vervaeet +	
Franciscus Hemelzoet +	
Livinus Audenaert (doorgestreept) + 0	
Joannes Poppe (doorgestreept) +	
Ferdinand Hertsens + - 0	
Pieter Geldof (doorgestreept) +	
Franciscus Van Kerkhove + - 0	
Dominicus Van Bastelaere + bailieu - 0	
Livinus Venneman + - 0	
Daniël Leroux (doorgestreept) + -	
Augustinus Hertsens +	
Vereyken	
Vermeire	

(Vlak na deze 22 namen schrijft Eyerman één regel, die hij daarna doorstreept:)

„Betaelt aen Pieter Van Brussel”

(en dan schrijft hij verder:)

De Confrerie is schuldig aen Pieter Van Brussel

voor levering van een tonne brun bier en andere dranken somme van

20 gulden 2 st. courant 20- 2-0

(Van Brussel schrijft hierbij:) Pour aquit P. Van Brussel.

In kas 3-15-3

Het jaer 1829 is onze maeltijt besteed geweest ten huysse van de weesen Van Brussel, ten pryse van 30 stuyvers cour. voor het paer: waervooren wij hebben gehad ten eersten eene ordentelijke zoepe van boulli: ten tweeden savoyen met boulli, ten derden raepen en sousisen, ten vierden gezauten vleesch, ten vijfden carbonaden van rentvleesch, ten zesden frikandons, en voorders boter brood en kaas, en agter den maeltijd eenen goeden caffè met melk en candysuyker.En voorders hebben wij betaelt aen de weesen Van Brussel een tonne goed bruyn bier, aen den prijs van 13 gulden cour. waervooren zij ons hebben moeten

verleenen eene vrije kamer en vier en keirsligt zonder vergoeding.

Rekeninge van de Confrerie van den H. Ambrosius van het jaer 1829.

ten eersten onze schuld bestaet in eene tonne brun bier	13- 0-0
eenen pot genever	0-12-0
twee pond roete keirssen	0-15-0
voor de misse en de keirsse aen het beeld	3- 8-0
het jaerlijks pensoen van den knaepe	9- 0-0
verteirt op de begraavinge van Pieter Van de Woestyne	5- 0-0
verteirt op de besteding van de maeltijd	1- 5-0
	<hr/>
schuld	33- 0-0
goedvind	20-15-0
	<hr/>
nog schuld	12- 5-0

Onze goedvind 1829.

ten eersten ontfangen van Josephus Leopold Francies Eyerman hoofzman de somme van 9 guldens 5 stuyvers cour. voor het overnemen van eene tonne brun bier	9- 5-0
ontfangen van Augustinus Hemelzoet voor het overnemen van eene alve tonne brun bier de somme	4- 0-0
ontfangen van Daniël Leroux eenen gulden 2 stuyvers van omstellingen van Pieter Van de Woestyne	1- 2-0
ontfangen van Augustinus Hertsens de somme ses guldens 8 stuyvers voor zijnen antré	6- 8-0
	<hr/>
	20-15-0

Onze schuld bedragt 12 guldens - 5 stuyver cour. waer vooren wij ons twintig mannen zijn om te betaelen, waer voor elken confrere heeft betaelt 12 stuyvers en 3 duiten. Deze bovengemelde rekeningen zijn vereffent op den dag van onze vergaeding zijnde den dag van den H. Ambrosius het jaer 1829 den 7 december.

1833

Rekeninge het jaer 1833

den knappe	9- 0-0
de misse en keirsse	3- 8-0
twee pond roete	0-15-0
van genever en punch	0-17-0
80 lieters bier	8- 0-0
	<hr/>
	22- 0-3

Rekeninghe van het jaer 1836

den knaepe	8- 0-0
de misse en keirsse	3- 8-0
dry pond roet keirssen	1- 2-6

70 liters bier	8- 3-4
13 1/2 enkelmaetjens genever	0-12-0
	<hr/>
42 centen in t'kas Voldaen	21- 5-10
	vold.

Het jaer 1833

De maeltijd is besteed bij Pieter Van Poucke voor den prijs van 30 stuyvers het paer, daer vooren hebben wij gehad eene ordentelijke zoepe van boulli, savoyen met boulli, rookoolen met sausiezen, carbonaden, fricandon, boter brood en caes, en caffé met suyker daer onder begrepen.

Rekeninghe van het jaer 1835

den knaepe	kn.	8- 0-0
de misse en keirsse an het beelt		3- 8-0
dry pond roete keirssen		1- 2-6
bier		6- 6-3
voor genever en annys		0-17-9
		<hr/>
		19-14-6
		3- 4-0
		<hr/>
	Voldaen	16-10-6

Het jaer 1836

De maeltijd is besteed bij Pieter Van Poucke voor den prijs van 30 stuyvers het paer. De maeltijd bestaet ten eersten een ordentelijke zoepe van boulli - savoyen met boulli - rookoolen met sausiezen - gebraden kalfvleesch en frikandon van kalfvleesch - boter brood en caes, en caffé met suyker, daer onder begrepen het bier bij den liter aen 10 cens den liter en voorders moet Van Poucke ons verlenen eene vrije plaets en vier en keirslicht zonder vergelding. Voldaen.

Gelevert het jaer 1837

dry pond roete keirssen a 7 strs 1/2	1- 2-6	
eene gezongen misse met een keirsse aen het beeld van den H. Ambrosius	3- 8-0	
betaelt aen Jacobus Van de Calseyde voor het vermaecken van de banke	1- 6-0	
den knaepe	8- 0-0	
80 liters bier aen 10 cent den liter	8-16-3	
voor genever	0-15-0	
	<hr/>	
	Voldaen den	23- 7-9

* * * * *

En dit is het laatste wat Eyerman hier neerschreef. Zijn handschrift is nu ook oneindig veel slechter dan het zwierige dat hij nog in 1829 kon laten zien. Is hij inderdaad gedegouteerd,

of gaat zijn gezondheid achteruit? Wie zal het uitmaken?

Enig commentaar kunnen wij bij deze dooreengehaspelde notities van J. Eyerman nog wel kwijt.

Wij hadden het hierboven al even over het muntstelsel, dat nog altijd functioneerde in gulden. Maar in 1816 was het decimaal stelsel ingevoerd, dat bepaalde dat één gulden bestond uit 100 cent. De mensen waren echter gewoon aan het rekenen met stuivers, 20 stuivers in één gulden. Waaruit dus volgt dat 1 stuiver gelijk was aan 5 cent. Wij zien dat Eyerman tot 1837, dus ruim 20 jaar na het invoeren van de cent, nog steeds het oude stelsel volgt. Wat meer is, en hier loop ik enigszins vooruit, de rekeningen blijven in gulden en stuiver opgesteld tot 1846! In 1843 is voor de eerste maal sprake van „cens”, maar tegelijk ook van „stuyvers”. Over de frank, die in België werd ingevoerd op 1 januari 1833 (tot die datum was Nederlands en Frans geld hier wettig betaalmiddel) lezen wij in de Ambrosiuskroniek voor de eerste keer in... 1849. Daarover later meer!

Aan de hand van de summiere rekeningen die de hoofdman inschreef kunnen wij uitmaken hoeveel liter bier in een „tonne” begrepen waren: zij kostte 13 gulden. Gezien wij weten dat 10 liter bier - tiens, de liter was ook pas sedert 1799, bij de aanvaarding van het metriek stelsel, algemeen in zwang - gewoonlijk 1 gulden kostten, is de rekening vlug gemaakt: de ton van 13 gulden bevatte 130 liter bier. De „knapen” kon dus voor zijn 8 of 9 gulden 80 tot 90 liter bier drinken! Wat een tegenstelling met zijn opvolger in 1963, die voor zijn dorst amper 2 tot 3 liter kon krijgen! Maar dit is natuurlijk een vergelijking die niet opgaat. Wat dertig jaar geleden echt als „drinkgeld” werd aangezien, was honderdvijftig jaar geleden wel degelijk het „loon” van de knape, een gewaardeerde bijverdienste. Als men het menu bekijkt dat in 1829 15 stuivers kostte (30 stuivers het paar!), dan kon de knape voor zijn 9 gulden twaalf zulke maaltijden kopen. En gezien het menu uit wel vijf tot zes gangen bestond, kon de brave man er - misschien samen met zijn gezin - twee maand smakelijk van eten. In een tijd dat de lekkernijen die genoemd worden zeker geen dagelijkse kost waren. Men moest het met heel wat minder doen! Waarschijnlijk zal de knape het geld wel beter kunnen besteden hebben dan aan bier en aan het fijnste eten dat toen op de buiten bekend was.

Een andere vaststelling: in 1829 ging de teerdag door bij de wezen Van Brussel. Eén van die wezen, Pieter, tekent zelfs voor ontvangst in het boek. Raar genoeg feestte men dus nog niet bij een lid-herbergier. Ook in 1833 en 1836 werd „geteerd” bij Pieter Van Poucke, die nergens in de ledenlijsten terug te vinden is. Raar, omdat de confrerie zeker drie herbergiers onder haar leden telde. J. Van de Calseyde, die in 1838 eindelijk aan de beurt kwam en ook in 1839 voor de maaltijd zorgde, Ch. Bracke, die uitdrukkelijk samen met zijn beroep van herbergier vermeld wordt, en... hoofdman P. De Pauw zelf, die al in 1840 optreedt! Ch. Bracke moet wachten tot 1847. - Nog enkele woorden over het menu zelf. Jaren lang blijft dit ongeveer hetzelfde. Dit kwam ook nog voor tot na de Tweede Wereldoorlog, tot in de zeventiger jaren zelfs, toen iedereen nog kon voorspellen wat er zou te eten zijn op de jaarlijkse Sint-Ceciliafeesten van de muziekmaatschappijen bijvoorbeeld.

Wij moeten er van uitgaan dat deze teerdagen eigenlijk bedoeld waren om de leden nu eens echt flink „hun goesting” te laten eten. In die dagen was dat niet altijd zo evident. De levensstandaard op het platteland lag niet zeer hoog. Van hongersnood kon (nog) niet gesproken worden, maar haast iedereen moest uitkijken wat hij te verteren had, en dat lag nooit aan de „vette kant”.

De keuze was ook niet zo groot in vergelijking met wat we nu te zien krijgen.

Het ligt dus voor de hand dat de maaltijd van de Brosdag een opeenstapeling was van de

goede dingen des levens die men toen kende: soep, getrokken van vlees nota bene, worsten, carbonaden (van rundvlees!), „frikandon” (van kalfsvlees!), boter, melk en kaas (het land dat overvloedig van melk en honing), en koffie met suiker! Waarbij, terloops gezegd, nog onduidelijk is wat met frikandon bedoeld wordt. Vandaag de dag wordt met dit woord in ons dialect een „vleesbrood” van gehakt vlees bedoeld. Het woord is echter afkomstig van het Franse fricandeau, wat mager kalfsvlees of varkensvlees uit de bil betekent. Door contaminatie met ons woord frikadel (= gehakt vlees) is de verwarring makkelijk te verklaren. Aangezien de „frikandon” steeds als laatste vleesgerecht genoemd wordt, vlak vóór het brood, en nu reeds gebraden kalfsvlees, mogen wij echter aannemen dat het hier reeds om het gekende vleesbroodje van gehakt vlees ging, dat 's avonds gegeten werd.

Tenslotte iets over de merkwaardige laatste twee alinea's van de rekening 1829, waaruit blijkt dat de totale afrekening van het jaar op de dag zelf van de „vergadering” gemaakt werd. Wat „schuld” genoemd werd, het verschil tussen uitgaven en ontvangsten, werd gelijkelijk onder de leden verdeeld en door hen betaald (in 1829 waren dat 20 man, die ieder 12 stuivers en 3 duiten - of waren het penningen? - betaalden). Na iedere teerdag startte de confrerie dus, van de financiële kant gezien, vanaf het nulpunt. Men had niets meer in kas, men had ook geen schuld meer. Dit is altijd één der strakke regels in de Sint-Abronsiusgilde geweest. En gedurende al die jaren heeft die gewoonte tot de goede verstandhouding in de confrerie bijgedragen. Hoeveel verenigingen, clubs en andere bonden, zijn bij ons weten niet reeds ter ziele gegaan wegens kasperikelen? Kas die er niet meer was of toch helemaal niet klopte volgens sommigen. En dan had je de hele heibel.

Niets daarvan bij „Bros”. Wellicht één van de verklaringen voor het langdurig en niet aflatend uithoudingsvermogen van de vereniging. Pas in het laatste decennium schijnt daarin verandering gekomen te zijn, om welke reden dan ook. Men kan enkel (berustend) constateren dat al zoveel veranderd is tijdens onze leeftijd, ten goede of ten kwade.

* * * * *

Wij laten nu, als sappige lectuur, de integrale tekst volgen die Pieter De Pauw in de kroniek inschreef. Hij werd tot hoofdman gekozen op 15 november 1837 in opvolging van Eyerman. De Pauw zelf wordt op 9 oktober 1848 opgevolgd door Bruno Carnoy, maar bleef zelf lid van de confrerie. Het zou te ver gezocht zijn dit in verband te brengen met de algemene „trend” van 1848, toen de ene revolutie na de andere uitbrak. De macht werd toen niet bij het overlijden van de gezagsdragers gewisseld, zij werden eenvoudig verjaagd. Men denke maar aan Louis-Philippe, Ferdinand I van Oostenrijk, de algemene beroering in de Duitse en Italiaanse staten, en zelfs aan het fameuze intermezzo van Risquons-Tout in ons eigen land.

De verklaring voor het aftreden van De Pauw is veel eenvoudiger, wanneer men in de kroniek zijn handschrift bekijkt. De man kón gewoonweg niet meer. Hij moest vervangen worden. Zijn onbeholpen notities worden op het laatste hier en daar aangevuld door Carnoy, omdat ze anders totaal onbegrijpelijk zouden zijn.

Daarom ook laten wij aansluitend alle aantekeningen van deze laatste volgen. Hij overleed reeds op 4 april 1851 en is dus amper een goede twee jaar in functie geweest.

Wij veroorloven ons in de teksten van P. De Pauw en B. Carnoy alleen dan een interventie, wanneer dit voor het goede begrip een absolute noodzaak is.

* * * * *

Lijste van de Comfraters van het Gilde van H. Ambrosius van Wachtebeke vernieuwd den 15 November 1837 en gekosen met meederheyd van stemmen in de plaetse van J.L.F. Eyerman, voor

hoofdman	P. De Pauw	
Ballu	D. Van Bastelaere	
Dekenen	A. Van Loo	+ overleden 14 Meye 1838
Ontfanger	F. Hertsens	
Bezorger	F. Hemelsoet	
Bezorger	J.F. De Caluwé	
J.L.F. Eyerman (deze naam werd doorgestreept, daarboven dan toch opnieuw geschreven met een verwijzing daarnaast: „bedank”. Nota van ons).		
D. Venneman	+ overleden 1843	
L. Venneman	overleden	
J. Roets vader	+ overleden 1838	
J. Roets zoon		
J. Van de Voorde		
F. Hemelsoet (dit laatste is doorgestreept - de naam werd reeds hoger aangehaald. Nota van ons).		
J.F. Vervae	+ 6 octobre overleden 1839	
J.F. De Bruyne	overleden 6 Meye 1847	
F. Megroot		
B. Van de Velde	bedank (de naam zelf werd doorgestreept. Nota van ons).	
B. Carnoy		
J. Van de Calseyde		
Ch. Bracke		
L. Vermeire	overleden 1842	
J. Vereecke		
1841 ingekomen	Jan Rombout	
1842 ingekomen	J. Buysse	
1846 ingekomen	Jan Erreman	

(Hier volgt nu weer één blanco bladzijde. Daarna schrijft P. De Pauw verder:)

Lijste van de boeten van het gilde van St. Ambrosius den elft voor den Ballu D. Van Bastelaere wederelft aen het Gilde

A. Hertsens in ackort per jaer 1838		0-10-0
Marte 26 D. Van Bastelaere		dobel boete
April 22 D. Van Bastelaere		id. id.
A. Van Loo		
J. Roets vader		
J. De Caluwé		
D. Venneman overleden		
L. Venneman		
J. Van de Voorde		
J.F. Vervae		
J. Van de Calseyde		
Ch. Bracke		

Revenue van het Gilde van St. Ambrosius van Wachtebeke jaer 1838 ingekomen en noch moeten betaelen op den dag als de Confrerie zal vergaren een ider moet betaelen voor antré
1 croone

+ J. De Caluwe, mulder	fl. 3- 4-0
J. Van de Calseyde, temmerman	3- 4-0
Ch. Bracke, herbergier	3- 4-0

Tesamen	fl. 9-12-0
---------	------------

Pour acquit P. De Pauw.

Schulden van het Gilde van St. Ambrosius

Geleverd door den hoofdman P. De Pauw

1837

novembre 21: 1 pond roet kerssen	0- 7-0
novembre 26: 1 pond roet kerssen	0- 7-0
1838 13: 1 pond roet kerssen	0- 7-0
octobre 21: betaeld door den hoofdman aen P. Van Poeke 12 liter bier als de maeltijd is aenbested aen 11 cens den liter	1- 9-0
novembre 13: 2 misse	4- 8-0
aen den koster een wassen kersse	1- 4-0
aen den knape	8- 0-0
aen J. Van de Calseyde 23 druppels genever	1- 0-0
aen J. Van de Calseyde 80 liters bier	8-16-0

25-18-0

Pour acquit P. De Pauw.

Het jaer 1838.

De maeltijd is aenbested aen J. Van de Calseyde voor de somme van 33 stuyvers het paer die zal plaetse hebben den 12 novembre en indien dat den aennemer aen condisien zal mankeren zal hij volgens waerde afgetrokken worden.

Ten ersten goedgekeurd voor 16 paer.

N 1: een soepe van rendvlesch, en kalf frikadellen

2: savoyen met boulli

3: reekoolen met wosten

4: bloomkoolen of schasnellen met fricadon van kalfvlesch

5: kalf carbenayden

6: botter brood en caes

7: kaffe met suyker en melk

8: 7 uer savens ider man twee botteramen met vlesch naer evenredigheyd, dat van de tafel over is indien dat er geen over is, tans kaes.

Het bier bij den liter a 10 cens, en zal moeten geven een vrije kamer vier en lugt zonder vergeldinge.

Gedaen ten huyze van P. Van Poek is de maeltijd aenbested aen J. Van de Calseyde erbergier in het gemeentenhuy.

Gedaen te Wachtebeke den 21 8bre 1838.

Pour acquit

den aennemer

(Hier volgt een handtekening. Nota van ons) J. Van de Calseyde.

1839

de maeltijd is aenbesteed aen J. Van de Calseyde voor 38 stuyvers het paer die zal plaetse hebben op den 14 octobre 1839.

nr. 1: een soepe van rendvl. en calf frikadellen

2: savoyen met boullie

3: roodkoolen met wosten

4: blomkoolen of schosnelen met frikadellen van calfvl.

5: calf carbenayden

6: botter brood en kaes

7: kaffe met melk en suyker candys

8: ten zeven uer savens ider man 2 botteramen met gezouten vlesch („met kaes” is eerst geschrap: nota van ons) en het bier bij den lieter a 10 cens en zal geven een vrije kamer vier en lugt zonder vergeldinge.

Betaeld voor de omstelling ider man 1- 7-6

Verteerd als wij vergaerd hebbe om de maeltijd aen te besteden

13 lieters bier a 10 cens 1- 8-6

Jacobus Vereecke blijft schuldig van omstellinge 1- 7-6

Overschoot van rekeninge 0- 4-6

1-12-0

1840

De maeltijd is aenbested aen P. De Pauw voor 38 stuyvers het paer die zal plaetse hebbe den 12 octobre. Den balliu en zijn vrouwe en knape zijn vrij van tafel kosten.

De maeltijd zal bestaen ten eersten

eene soepe van renvlesch en calf frikadellen

2: savoyen met boullie

3: rekoolen met wosten

4: schoosneelen met frikadellen van calfvl.

5: en calf carbenayden

6: botter brood en caes

7: caffé met melk en suyker

8: ider man 2 botteramen met gezouten vlesch of caes („of caes” is driftig doorgestreep. Nota van ons) ten 7 uer savens.

9: het bier bij den lieter a 10 cens en zal geven een vrije camer vier en lugt zonder vergeldinge.

1840

De onkosten van het Gild van St. Ambrosius bestaen

3 pond kerssen fl. 1- 2-6

een messe 2- 4-0

een wassen kersse aen het beld 1- 4-0

aen den knape 8- 0-0

20 dreupels 0-17-9

3 id. Punsch 0- 4-6

80 liters bier 10 cens 8-16-0

Ideren man betaeld voor omstelling fl. 1- 6-0

1841

De maeltijd aenbested P. De Pauw voor 32 stuyver het paer die zal plaets hebbe den 27 7bre maendag. Den baljue en zijne vrouwe en knape zijn vrij van tafel kosten.

- 1: Een soepe van rendvl. en kalf frekedellen
- 2: Savoyen met wosten
- 3: Rekoolen met boullie
- 4: Schoosneelen met frekedellen kalfl.
- 5: Kalf vl.
- 6: Botter brood en kaes
- 7: Kaffe met melk en suyker
- 8: ideren man savens 2 botteramen met vlesch ofte 7 uer savens (Nota van ons: het woord „ofte” is eerst doorgestreept, daarna ook alles van 8 tot en met „savens”, zodat eigenlijk het hele item onder 8 vervalt).
- 9: Bier bij den lieter
- 10: zal geven een vrij kamer vier en lugt zonder vergeldinge
- 11: het bier a 10 cens den lieter.

1841

Onkosten van het Gilde van St.-Ambrosius

Besteed

een misse	fl. 2- 4-0
een wassé kersse aen het beld	1- 4-0
een zak rogge aen J. De Caluwé	7- 4-0
de Hertsens voor bakken	0-14-0
idem 2 pond voor kerssen	0-15-0
P. De Pauw 4 pond kerssen	1-10-0
voor den knape	8- 0-0
voor genever 21 dreupels	0-18-6
voor punsch 9 idem	0-19-9
en 80 liters bier a 10 cens	8-16-0
Tesamen	fl. 32- 5-3
Ideren maen betaeld voor omstelling	fl. 1-16-0

1842

De maeltijd is aenbested aen P. De Pauw voor de somme van 32 stuyver het paer die zal plaetse hebbe den 19 7bre maendag. Den baljue en zijne vrouwe en knape zijn vrij van tafel kosten. De maeltijd bestaed

- 1: een soepe met calf frekedellen
- 2: savoyen met wosten
- 3: rekoolen met boullie
- 4: schosnelen met calf frekedellen
- 5: calf en of stukken calfl.

- 6: brood boter en caes
 7: caffè met melk en suyker candys
 8: bier bij den lieter a 10 cens
 10: zal geven een vrij kamer vier en lugt zonder vergeldinge.
 (Nota van ons: een punt 9 komt echt niet voor!).

1842

Onkosten van het gilde van St. Ambrosius.

een gezongen misse	2- 4-0
een was kersse aen het beld	1- 4-0
een zak rogge voor den aremen	7-13-0
A. Hertsens voor bakken van brood	0-14-0
P. De Pauw 1 pond kerssen	0- 8-0
A. Herstens 3 pond kerssen	1- 4-0
aen den knape	8- 0-0
verterd als de maeltijd aenbested bij P. De Pauw	
7 lieter bier	0-15-6
(Nota van ons: „7 lieter bier 0-15-6” werd doorgestreept).	
voor 80 liter bier 10 cens	8-16-0
voor 24 genever	1- 1-0
4 glazen punsch	0- 8-9

31-12-9

Ontfangen van J. Buysse

3- 4-0

Restert

fl. 28- 8-9

Ider man heeft betaeld voor omstelling	1-15-9
L. Venneman moet aen De Pauw betaelen	1-15-9
De vrouwe van J. Calseyde moet de alve tafel kost betalen	0- 8-0

1843

De maeltijd aen bested aen J. Van de Calseyde voor 33 stuyver het paer en condisen naer gewoonte.

1843

De schulden van het Gilde St. Ambrosius.

8 7bre verterd als de maeltijd aen bested is bij P. De Pauw

4 lieters bier	0-10-0
voor de Misse	2- 4-0
voor een wasse kersse	1- 4-0
A. Hertsens 2 1/2 pond kersse	0-17-6
id. id. voor bakken van brood	0-14-0
J. De Caluwé een zak rogge	6-12-0
voor den knape	8- 0-0
voor bier en genever 171 cens aen J. Van de Calseyde	1-17-6

idem voor bier 80 lieters

8-16-0

Ider maen moet betaelen voor omstellinge

30-15-0

L. Venneman heeft P. De Pauw naer betaeld

1-18-6

B. Carnoy heeft voor Ch. Bracke betaeld

fl. 1-19-0

1-19-0

1844

De maeltijd aenbested van het Gilde van St. Ambrosius aen P. De Pauw aen 29 stuyver het paer. De condiesen naer gewoonte. Een

1: Soepe met rendvlesch en calf frekedellen

2: Savoyen

3: Rookolen

4: Schosnelen

5: Calvfl. stukken of

6: Wosten

7: Frekadon calvfl.

8: Kaffe met melk en suyker.

Vrij kamer vier en lugt.

Het bier aen 10 cens bij den lieter.

Verteerd bij J. Van de Calseyde

6 lieter bruyn bier

cens 60

3 liter wit bier

cens 30

De schulden van het Gilde van St. Ambrosius te Wachtebeke.

1844 17 7bre.

Paster een misse

2- 4-0

voor een kersse

1- 4-0

J. De Caluwé 1 zak rogge

6- 0-0

A. Hertsens voor bakken

0-14-0

A. Hertsens 2 1/2 pond kerssen

0-17-6

J. Buysse 1 pond kerssen

0- 7-0

voor den knape

8- 0-0

J. V. de Calseyde verteerd 10 lieter

1- 2-0

P. De Pauw verterd voormiddag 183 cens tesamen

2- 0-3

Nog 80 lieter naer gewoonte

8-16-0

Tesamen fl. 31- 3-9

Op ontfangen van L. Venneman

1-13-0

Restert fl. 29-19-9

Te verdelen in 15 man is voor elken man

1-19-06

1845

De maeltijd aenbested van het Gilde van St. Ambrosius aen P. De Pauw voor 32 stuyvers het paer die zal plaets hebben den 22 7bre Dijsdag.

Condiesen naer gewoonte.

- 1: een soepe met rendvl. en kalffrekedellen
- 2: savoyen
- 3: Rookoolen
- 4: Schosellen
- 5: kalfl. of stuken af er
- 6: wosten
- 7: kalfl. frekedellen
- 8: kaffe met melk en suyker.

Vrij van vier en lugt en kamerhuere.

Het bier bij den lieter a 10 cens.

Verterd op de aenbestedinge 9 lieters bier

fl. 0-18-6

1845

Schulden van het Gilde St. Ambrosius.

Voor de misse aen den Pastor

2- 4-0

voor de kersse aen den koster

1- 4-0

voor den knape

8- 0-0

J. De Buysscher 4 pond kerssen

1- 6-0

P. De Pauw 1 pond kerssen

0- 6-6

P. De Pauw verteerd als het Gilde anbested 9 lieters bier

1- 1-9

P. De Pauw verteerd van genever 17 dreupel

0-17-0

P. De Pauw verteerd 3 dreupels punsch 7 dreupel munthe

0-17-6

Te verteeren 80 lieters bier

8-16-0

Tesamen

fl. 24-12-9

A. Hertsens 2 pond kerssen

0-13-0

Verdeeld in 15 mannen is voor ider

1-14-0

1846

De maeltijd aen bested aen P. De Pauw van het Gilde van St. Ambrosius voor 32 stuyvers het paer, die zal platse hebben den 28 7bre den maendag.

De ontkosten van het Gilde

aen den Paster voor een messe

fl. 2- 4-0

voor een kersse aen den koster

1- 4-0

voor de knape

8- 0-0

aen J. De Buysscher 5 pond kerssen

1-15-0

voor sterken dranken

1-12-0

A. Hertsens 1/2 pond kerssen

0- 3-6

Verterd als het gilde aenbested is 11 lieter bier

1- 4-3

op de maltijd 80 lieter bier

8 -16-0

24-18-9

16 mannen voor de omstelling te betaelen
is voor ieder gang

fl. 1-11-6

dan is er te vele 0- 5-3

Jan Erreman heeft betaeld voor antré

0- 5-3

3- 4-0

Dit is vertert

3- 9-3

(Onderaan op dezelfde bladzijde staat nu geschreven, in het handschrift van Bruno Carnoy - Nota van ons:)

Hoofzman gekozen met meederheyt van stemmen Bruno Carnoy ten jaere 1848 op den dag van de vergaderinge wezende den 9 8bre 1848.

(Op de volgende bladzijde schrijft P. De Pauw verder, met een in onzekerheid toenemend bibbergeschrift - Nota van ons:)

1847

De maltijd is aenbested aen Ch. Bracke aen 33 stuyvers het paer die zal plaet hebbe 28 7 bre.

Condiesen van taffel bestaet

- 1: een soepe met kalf frekedellen
- 2: savoyen
- 3: Rookoolen
- 4: schasnellen
- 5: stuk kalvfl. of
- 6: wosten of tonge
- 7: kalf frekecadon
- 8: kaffe met melk en suyker candys.

Vrije van vier en lugt en kamer.

Het bier bij den lieter 10 cens.

En den knape is vrij van taffel kosten.

De omstellinge par man

fl. 1-10-0

En gezouten vlesch.

1848

De maltijd is aenbested aen aen J. Van de Calseyde voor 31 stuyver het paer (deze laatste 5 woorden werden door Bruno Carnoy tussengevoegd - Nota van ons) die zal plaet hebbe 9 octobre den maendag. De maeltijd bestaet

N 1: soepe met rendvles en kalf frekedellen

- 2: savoyen
- 3: Rookoolen
- 4: Schosnellen of bloomkoolen
- 5: stuk calf of
- 6: een tonge of wosten
- 7: kalf frekedellen en freadon
- 8: kaffe met melk en suyker candys.

Het bier bij den lieter a 10 cens.

Vrij kamer en vier en lugt en kamer.

Den knape is vrij van taffel kosten.

En gezouten vlesch.

En die hem zal gedragen aen ordeneire condiesen.

Daer zij verterd als de maltijd aen bested is bij Ch. Bracke

12 lieter bruyn bier a 10 cens

120 cens.

(Nota van ons: hier houdt het handschrift van P. De Pauw op. Wat nu volgt werd geschreven door Bruno Carnoy).

De maeltijd die plaets gehad heeft desen 1 8bre 1849 is aenbested geweest ten jaere 1849 aen Pieter David voor 23 stuyvers het paer.

Het bier bij den liter aen 10 cents.

De omstellinge voor het jaer 1849 heeft bedraegen zes en twintig en alven 1- 6-6

Daer heeft in kasse geweest vijfthien frank van antré 15-0

daer van betaeld voor boteramén 3-10

betaeld voor kaffe dry frank 3-0

betaeld voor puns voor vrouwvolk 1-30

betaeld voor twintig lieters bier 4-0

in kasse drij frank zestig centiem 3-60

Met het begin van het jaer 1850 zijn wij Confreers van de Confrerie van den heyligen Ambrosius op den voorstel van den Kerkenraet gezamentlijk overeengekomen om onze banke te aenveerden geheel gelijk of zij is aen twee frank per hoofd.

Lijste der Confreers van de Conferie van den H. Ambrosius ten jaere 1849.

Bruno Carnoy hoofdman overleden 4 april 1851

(Nota van ons: de datum van overlijden werd bijgevoegd door de nieuwe hoofdman, de opvolger van Carnoy, Josephus Ryckaert. Eigenaardig genoeg komt die zelf nog niet voor in deze lijst van 1849. Over een „blitzcarrière” bij „Bros” gesproken!).

Dominicus Van Bastelaer balliu

Augustinus Hertsens ontfanger

Francies Hemelzoet

Josephus Vande Voorde

J. Verheeke

Francies Megroot overleden

Josephus Heyerman

Joannes Roets

Jan De Caluwé

Jacobus Van de Calseyde

Pieter De Pauw

Joannes Herreman

Francies Rombaut

Josephus De Buysscher

Francies Soeting

Carel Brake

Dominicus De Bruyne

Pieter David ingekomen ten jare 1849 1 8bre

Cerafien De Gronkel	ingekomen idem niet betaeld
Emanuel Bouwens	ingekomen idem
Henricus Marque	ingekomen idem niet betaeld
x Jan Van Doosselaere	ingekomen 1850 niet betaeld
Augustinus Vervaet	ingekomen idem niet betaeld
Pieter De Cok	ingekomen idem niet betaeld

Ten jaere 1850 is de maeltijd van de Confreers van den heyligen Ambrosius aenbesteed op den 8 7bre aen 26 stuyvers het paer aen Emanuel Bouwens het bier bij den lieter aen thien cens.

De maeltijd heeft plaetse gehad den 30 7bre.

De ommestellinghe heeft bedraegen eenen franc zeven centimen.

Daer is in kasse vijf vranc van Jan Van Doosselaer en van Verheeke twee frank bank geld en zijn ommestellinge een franc 7 centimen.

(Nota van ons: hier houdt het handschrift van B. Carnoy op. Wat wij verder zullen zien is genoteerd in het zwierig handschrift van zijn opvolger, Josephus Ryckaert).

* * * * *

Deze periode (1837-1851), die uiteenvalt in twee „hoofdmanschappen”, kan door haar zo beknopte weergave in de kroniek toch aanleiding geven tot een aantal belangrijke vaststellingen, al of niet gefundeerde beschouwingen en wellicht interessante gissingen.

Men kan zich bij de eerste lijnen die Pieter De Pauw neerschrijft al afvragen welke functie de „ontfanger” dan wel weer had, en wat de twee „bezorgers” dan wel weer te doen hadden. Wij zijn er zeker van dat alle lezers, leden van onze Heemkundige Kring, graag zullen grasduinen in de namen die hier gememoreerd worden. Iedereen vraagt zich af of die en die wellicht niet zou voorkomen in zijn eigen stamboom. Het zoekwerk laten wij aan de echt geïnteresseerden over.

Wij willen hier alleen de aandacht vestigen op de intrede van Jan Rombout (1841). De man was afkomstig uit Stekene en zou wel eens spoorslag kunnen zijn voor een boek, of ten minste tot een paar interessante hoofdstukken, met als titel: „Het Geheim van de Rombouts” of „De Duik in het Onbekende van de Dolfijn”. Daarover wellicht meer, iets later.

In 1838 spreekt men over 3 nieuwe leden die „1 croone” moeten betalen, is gelijk aan precies de helft van wat wij in 1829 zagen: 6-8-0. Nu is dat 3-4-0!

Ondertussen bleven de prijzen aldoor dezelfde, voor kaarsen zo goed als voor bier, voor het feestmaal zo goed als voor de pastoor!

In 1838 wordt de maaltijd „gegund” aan J. Van de Calseyde, herbergier in het gemeentehuis. Tussen haakjes nog dit: kaas schijnt eigenlijk gehate dagelijkse kost te zijn geweest, en niet zo geliefd 's avonds. In 1839 en 1840 wordt de kaas verbolgen van het avondmenu geweerd en geestdriftig vervangen door „gezouten vleesch”. Een stokpaardje van Pieter De Pauw, tot aan zijn dood vinden wij dit steeds maar terug.

Hoewel, in 1841 wordt het kapittel „'s avonds” gewoon geschrapt. Wat meer is, voor de eerste maal besteedt de Confrerie 7 gulden en 4 stuivers aan een zak rogge, plus nog eens 14 stuivers voor het „bakken” aan „de” Hertsens, broers, of vader en zoon waarschijnlijk, F. & A.

In 1842 staat zelfs vermeld voor wie die rogge en die gebakken roggebroden bestemd zijn: voor de „aremen"! Toch een bedrag, dat te vergelijken valt met het loon van de knape, en zelfs, wie houdt het voor mogelijk, met de som die voor bier wordt uitgegeven!

Lang hebben de confreers het echter niet uitgehouden. Misschien waren ze daartoe ook niet verplicht. Na vier jaar hielden ze het voor bekeken, zonder dat daarvoor in de annalen enige verklaring opgetekend staat!

Intussen willen wij - liefhebbers als wij zijn - even doen opmerken dat ook de vrouwen hun intrede doen, niet alleen, zoals nu nog, op de feestdagen, maar ook bij de preliminaire vergaderingen! Waarom zouden anders, vanaf 1840, 2 „dreupels punsch" betaald geweest zijn? In 1841 zijn er dat al negen, in 1842 vier, enz. ... en in 1849 zegt Carnoy als redelijke verklaring voluit dat de „puns" voor het vrouwvolk bestemd was.

En tussen alles wordt het ietwat een sport, na te gaan wie van de Ambrosianen wel zeker herbergier was. Men schatte het aantal op 1 op 4! Of was het nog meer?

In 1849, onder Bruno Carnoy, vindt een belangrijke "omstelling" plaats. Hoewel hij vermeldt dat de maaltijd nog is aanbesteed voor 23 stuivers, en dat ieder nog 1 gulden, 6 stuivers en 6 penningen (duiten) moet betalen (zes en twintig en halven stuivers), begint hij daarna zonder enige overgang in franken te berekenen. De frank was toch al sinds 1833 in voege, dit feit haalden wij reeds vroeger aan. Hieruit kan men alleen maar besluiten dat de overgang van het oude naar het nieuwe stelsel, misschien vooral in de grensgebieden, heel wat tijd heeft gekost.

Als men ziet dat 20 liter bier in 1849 4 frank kostten, berekent men onmiddellijk dat de gewone hoeveelheid die altijd voorkwam, 80 liter, 16 frank zouden gekost hebben. Deze som zou dus gelijk geweest zijn aan 8 gulden, of 1 gulden = 2 frank!

Raar is wel, en dat merkt u verder, dat tot 1855 gulden, stuiver en frank nog door mekaar gebruikt werden, en dat men soms tot andere wisselkoersen dan 1 fl. = 2 fr. moet besluiten! In 1850 stelt de kerkraad aan de confreers voor 2 frank per hoofd en per jaar te betalen voor hun plaats in de „Brosbank". Dit wordt aanvaard. Sedertdien, ook nu nog, is dit de gewone gang van zaken. De confreers betalen aan de pastoor jaarlijks een gezamenlijk „bankgeld", dat zij geven voor hun eigen „zitting" in de kerk.

Nog een paar laatste details bij Bruno Carnoy.

In 1849 komt Josephus Eyerman (de koster en vroegere hoofdman) nog steeds bij de leden voor!

En in diezelfde lijst vinden we Francies Rombaut. Geen Jan Rombout zoals in 1841. Of is dit weer dezelfde man? Joannes-Franciscus of Francies-Jan Rombaut? Het mysterie rond deze figuur zal nog velen bezig houden. Later daarover meer.

* * * * *

Wij laten nu onverkort en zonder enige weglating volgen wat Josephus Ryckaert, de volgende hoofdman, neerschreef van 1851 tot 1864. We zullen zien dat hij eerst in 1866 stierf, maar in die laatste jaren was hij blijkbaar niet meer in staat zelf de annalen bij te houden.

Ook hier geldt, dat wij ons slechts dan onderbrekingen veroorloven (nota's „van ons"), als dit volstrekt noodzakelijk is.

* * * * *

Ten jaere 1851 is de maeltijd aenbesteed der Confreri van den H. Ambrosius op 15 7bre 1851 à 27 1/2 stuyv. het paer, aen E. Bouwens het bier bij den lieter a 10 cents. De maeltijd heeft plaets gehad an 14 8 bre. De omstellinge is een frank 35 centen. De W.B. Carnoy moet de omstelling nog betalen.

David heeft zijn bankgeld niet betaeld en zijne anstelling ook niet en zijn halve tafel. (Nota van ons: Vanaf „De weduwe B.Carnoy” tot het einde is alles naderhand sierlijk doorgehaald. Beide genoemden hebben blijkbaar achteraf aan hun verplichtingen voldaan).

Ten jaere 1852, is de maeltijt aenbesteed der Conferie van den H. Ambrosius den 19 septembre 1852 aen 29 stuyvers het paer het bier bij den liter à 10 cents, aen E. Bouwens. De maeltijd heeft plaets gehad den 27 septembre 1852.

De omstelling is eenen frank en half.

Daer is in kasse nog 5 frank 59 centime.

Henri Marqueni moet zijn bankgeld en omstelling nog betaelen fr. 3-50.

Lijste der Confreers van de Confrerie van den H. Ambrosius 1852.

N 1	Jo Ryckaert hoofdman 2 f banke 1 1/2 frank omstelling betaeld		
2.	D.V. Bastelaere Baillieue vrij van omstelling 2 frank banke	2 frank	
3.	Frans Hemelsoet 2 - 1 1/2 frank x		
4.	J. Eyerman (Deze naam is met potlood doorgestreept. Nota van ons).		
5.	J. V.d. Voorde 2 frank 1 1/2 frank	betaeld	2-82
6.	Jacq V.d. Calseyde 2 frank 1 1/2 frank		
7.	J. D. Buysscher 2 frank 1 1/2 frank	betaeld	2-82
8.	J. Heirman 2 fr. 1 1/2 frank	betaeld	2-82
9.	J. Rombout 2 frank 1 1/2 frank	betaeld	2-82
10.	J. Roets 2 f 1 1/2 frank	betaeld	2-82
11.	A. Vervaeet 1 1/2 frank (Nota van ons: Deze regel werd met potlood doorgehaald).		
12.	S. De Gronckel 2 fr. 1 1/2 frank	betaeld	2-82
13.	P.J. D. Cock 2 fr 1 1/2 frank	betaeld	2-82
14.	Ch. Bracke 2 fr 1 1/2 fr. X	betaeld	2-82
15.	J. Vereecken 2 fr 1 1/2 frank		
16.	F. Soeting 2 f 1 1/2 frank	betaeld	2-82
17.	P.J. David	betaeld	2-82
18.	E. Bouwens 2 frank 1 1/2 frank	betaeld	2-82
19.	D.D. Bruyne 2 frank 1 1/2 frank	betaeld	2-82
20.	J. D. Caluwé 2 fr. 1 1/2 frank (Nota van ons: deze regel werd met potlood doorgehaald).		
21.	H. Marquenie (Nota van ons: met potlood doorgehaald).		
22.	Mengers 2 f 1 1/2 fr.	betaeld	2-82
(Nota van ons: alle vermeldingen „2 fr 1 1/2 fr. - betaeld 2-82” werden met potlood bijgeschreven. Hierna volgen nog drie genummerde regels met potlood geschreven, en daaronder één naam in inkt en één in potlood).			
23.	Vermeire entre vijf frank	betaeld	2-82
24.	M. Barbeaux idem	betaeld	2-82
25.	A.D.Buysscher idem	betaeld	2-82

A. V.d. Calseyde

D. Mans

Ten jaere 1853, is de Maeltijd aen E. Bauwens aen 31 stuyvers het paer.

Onkosten der Confrerie van den H. Ambrosius.

voor een messe	fr. 4.00
aen den Knaepe 8 guldens	14.51
aen den A. Naessens 1 1/2 pond kersse	0.96
aen F. Soeting 3 pond keersse	1.90
aen J. D. Buysscher 2 pond keersse	1.28
aen E. Bauwens voor 40 liters bier a 10 cens	8.00

fr. 30.45

De onkosten hebben bedragen

fr. 1.50

Er is in kasse van 1853

fr. 1.31

P. David moet nog betalen 3 1/2 frank

3.50

(Nota van ons: later werd deze laatste regel geschrapt).

Henrie Marquenie idem.

Ten jaere 1854 is de maeltijd aenbesteed aen Emanuel Bauwens à 33 styvers het paer, dewelke heeft plaets gehad den 9 octobre daernaer.

Onkosten der Confrerie van den H. Ambrosius.

Een Messe	fr. 4.00
aen den Knaepe 8 guldens	14.51
aen J. De Buysscher 2 pond keerssen	1.55
aen F. Soeting 1 pond keerssen	0.73
aen E. Bauwens voor 76 liters bier	15.20

32.99

De aenstelling is fr. 2.25.

Betaeld voor zitting in de kerke 42 frank.

Daer is nog in kasse

fr. 0.81

Ten jaere 1855 is de maeltijd besteed aen Jacq. V. D. Calseyde a 32 stuyver.

Onkosten der Confrerie van den H. Ambrosius.

Een Messe	4.00
aen de Knaepe 8 guldens	14.51
J. D. Buysscher	1.51
F. Soeting	0.73
Jacq. V.D. Calseyde 114 liters	22.88

fr. 43.57

(Nota van ons: „114 liters - 22.88 - fr. 43.57” is waarschijnlijk aanhet einde van de dag, want in potloodschrift en ietwat onzeker, bijgeschreven. De optelling klopt trouwens niet! Dit zou... op een lichte beneveling kunnen wijzen?!).

Het jaer 1856 den 8 November is de maeltijd gehouden van de h. Ambrosius te Wachtebeke bij Jacq. V.D. Calseyde voor een somme van fr. 2.90 het paer.

Onkosten voor een Nieuwe Standaert ider man fr. 4.50. Den Standaert heeft gekost fr.

100.00, zegge	fr. 100.00
voor een messe	fr. 4.00
aen den Knaepe 8 guldens	14.51
bancke in de Kerk	42.00
verwen en vergulden aen den Standaert	2.00
bij J. V.D. Calseyde 122 liters	22.22
bij J. D. Buysscher 2 pond keerssen	1.60
F. Soeting 3 pond keerssen	2.60
De aanstelling is fr. 2,02 per man zonder banke is fr. 2.00.	

Den 19 October 1857 is de maeltijd geveird bij Jacq. Van D. Calseyde a fr. 2.45 het paer het bier bij den lieter à 11 cent de aansteling is fr. 3.84 met banke mits ider man een lieter bier te drinken op de aanbesteding ten laste van den aanveerder. De afsente moeten alve tafel betaelen.

Den 11 oktober 1859 is de maeltijd aanveerd door E. Bauwens a fr. 2.40 het paer bier bij den lieter. Anstelling is fr. 3.28 met banke. Bij Bauwens 75 lieter bier.

Den 19 oktober 1860 is de maeltijd aanveerd door J. V.D. Calseyde a fr. 2.95 het paer op mdag 17 oktober bier bij den lieter. Anstelling was fr. 3.25 het paer.

Vergeten te rekenen P. Carnoy 8.00 gulden of fr. 14.49.

(Nota van ons: hier is duidelijk iets misgelopen. Er stond eerst 10 oktober 1859. Van 10 werd, met duidelijk andere inkt, 19 gemaakt, van 59 werd het cijfer 60 gemaakt. De twee laatste regels werden trouwens eveneens met die andere, donkerder inkt geschreven. Hoe kon trouwens een feest, dat op 19 oktober werd aanbesteed, reeds op 17 oktober plaats hebben? Een aanwijsbare reden voor dit gesjoemel is niet te vinden).

Den 7 oktober 1861 is de maeltijd aanveerd door J. V.D. Calseyde (Nota van ons: deze laatste naam is geschrapt en vervangen door) E. Bauwens.

Aanstelling is fr. 4.40

Betaeld aen Ph. Carnoy 8 guldens	fr. 14.51
Aanbesteding 15 lieters bier	3.60
Een messe	4.00
Banke in de kerke	42.00
Keerssen 3 ponden	2.45
Op de maeltijd 120 lieters bier	28.80

Den 20 oktober 1862 is de maeltijd gehouden bij J. V.D. Calseyde à fr. 3.70 het paer. Absente betaelen halve tafel.

Onkosten messe	4.00
Dienaar	14.51
Banke in de kerk	42.00
Aanbesteding 12 lieters bier	2.88
bij J. V.D. Calseyde 150 lieter bier	36.00
Keerssen 5 pond	4.09

103.48

Aenstellinge fr. 3.80.

Den 11 october 1864 is de maeltijd gehouden bij Jacq. V.D. Calseyde à fr. 3.25 het paer.

Anstelling fr. 4.50

Een messe betaeld fr. 4.00

Banke in de kerk betaeld 42.00

Dienaer betaeld 14.51

Keerssen betaeld 5.00

bij Calseyde 130 liters bier betaeld 31.20

fr. 96.71

(Nota van ons: bovenaan de volgende rechtse bladzijde, midden in het verslag dat nu gemaakt werd door Vital Barbiaux, die zichzelf „geheimschrijver” noemt, nog steeds onder hoofdman Josephus Ryckaert, schrijft deze laatste zijn ultieme regel in het eerbiedwaardige boek:)

1865 - 31 july - betaeld aen L. Tacq reparatie banke kerke fr. 1.27

* * * * *

Het hoofdstuk hoofdman Ryckaert is hiermee afgesloten. Wij wijden aan deze episode nog een paar beschouwingen voor wij nog verder gaan.

Wij denken dat het hier de plaats is om er op te wijzen dat wij de tekst van het kroniekboek, voor zover wij die aanhalen, rigoureuus volgen. Niemand verbaze er zich dus over dat dezelfde naam al eens totaal anders gespeld wordt. Bouwens is dezelfde als Bauwens, Rombout dezelfde als Rombaut (cfr. supra). Als we op een afstand van enkele regels éénmaal „maeltijd” zien en de volgende keer „maeltijd”, dan wil dat zeggen dat het er zo staat. Het is van belang voor een goed begrip, dat men zich daarvan ten volle bewust is.

Twee zaken vallen onmiddellijk op in de verslagen van hoofdman Ryckaert.

In de periode 1851-1865 heeft de frank definitief de gulden verdrongen. De afrekeningen worden nu al wel in „officiële” franken opgesteld, maar de macht van de gewoonte, „het niet kunnen afleren”, noopt de ouderen van toen er nog steeds toe mentaal in stuivers en guldens te cijferen, en het resultaat pas naderhand in franken om te rekenen. 1862 is hier het eerste jaar waarin van het vorige muntstelsel geen spoor meer terug te vinden is.

Ten tweede schijnt Ryckaert weinig oog gehad te hebben voor het menu van de feestdag. Gedurende de vijftien jaren dat hij schrijft vermeldt hij het geen enkele maal.

De prijs voor het feestmaal blijft steeds schommelen rond „dertig stuivers het paer”, wat in 1856 voor de eerste maal omgerekend wordt naar 2.90 fr., later naar 3.25 fr., en eens zelfs tot 3.70 fr. Wij zagen al dat 30 stuivers gelijk waren aan anderhalve gulden, zodat aan koers 1 = 2 de omrekening inderdaad 3 frank bedraagt.

De ledenlijst van 1852 vermeldt weer „Jan” Rombout. Waarvan akte. - Voor de eerste maal is die lijst ook genummerd, en bevat 26 namen. Dit aantal, 26, vinden wij in de latere jaren vaak terug. Ontelbare keren heb ik gehoord over een zogenaamde „numerus clausus” bij Bros. Feit is dat geen enkel reglement ooit dit aantal heeft bepaald, maar dat het aantal leden meestal tot 26 beperkt blijft, de laatste tientallen jaren zelfs zeer strikt tot 25.

Nog over die lijst: wat de in potlood geschreven vermeldingen „betaeld 2-82” betekenen, heb ik niet kunnen uitmaken. Ik geef het grif toe. Opheldering van welke kant ook, is steeds

Processievaandel (labarum) (18^e eeuw) (© A.C.L.).

welkom.

Als nr. 24 op de lijst schrijft Ryckaert „M. Barbeaux” in. Ik heb de stellige indruk dat hij met „M” „Mijnheer” bedoelt. Want de man heette Vital met de voornaam, Barbiaux, en niet „Barbeaux” met de achternaam. Hij komt straks in de kroniek terug. „Geheimschrijver”, de letterlijke vertaling van secretaris dus. Wie was hij? Inwijkeling en officieel ambtenaar. Die werden, zeker in die tijd, met de nodige égards behandeld en als „Mijnheer” aangesproken, en niet als Jan, Piet of Vital. De schrijfstijl van deze „mijnheer” kan u ietwat verder in deze bijdrage meemaken en appreciëren.

De optelling van 1854 slaat de bal mis. Niet minder dan 3 (drie!) frank bedraagt de fout. Wij wezen ook reeds op een misslag in de rekening van het jaar 1855. De afrekening werd steeds op de teerdag zelf gemaakt. Als we nauwlettend toezien merken we dat het bierverbruik van jaar tot jaar gevoelig toeneemt. De conclusie ligt voor de hand: dit zou er voor iets kunnen tussen zitten!

Een raadselachtige post op de rekeningen, die opduikt in 1854, is de 42 frank die voor de bank in de kerk werd betaald. In 1850 hadden de confreres het voorstel van de kerkraad, 2 fr. per hoofd, aanvaard. Hadden dan maar 21 man hun plaats in de „Brosbank”? Het zou kunnen. Sommige confreres waren wellicht ook al lid van het kerkbestuur, of bekleedden nog andere ambten, waardoor zij dan reeds recht hadden op een andere gereserveerde zitbank in de parochiekerk. Ik zeg: het zou kunnen. Maar het gekke is dan wel dat dit bedrag, 42 frank, ongewijzigd aan de kerkraad verder is betaald tot in het jaar 1923! Wie beter kan, steke de hand op.

1856 is voor de confreres een duur jaar geweest. Er werd een nieuwe standaard, zeg maar vaandel, aangeschaft. Die kostte 100 frank, wat dus ongeveer even veel was als alle andere uitgaven over één jaar samen. Dubbele kosten dus. Per man, schrijft de hoofdman, is dat 4.50 fr., wat betekent dat zo'n 22 man, misschien 23, hiervoor bijgedragen hebben. Dit kan kloppen, als men de doorhalingen bij de ledenlijst van 1852 aandachtig bekijkt.

Dater een nieuwe standaard moest komen (voor de processies waarschijnlijk), betekent dat er vroeger ook al een was. Wij vonden daarvan geen enkele aanduiding in wat vooraf ging. De jaren 1858 en 1863 ontbreken gewoon in de aantekeningen van de hoofdman. En dat er met de notities over 1859-1860 ook iets niet pluis is, merkten wij reeds vroeger op.

In 1861 duikt de naam Carnoy opnieuw op in de kroniek. Het is dan een Ph. (Philippe) Carnoy, en die is „knap”. De Carnoy's schijnen aan de Confrerie van Sint Ambrosius verknocht geweest te zijn.

* * * * *

Vanaf 1865 verschijnt in de annalen het handschrift van Vital Barbiaux. Wij laten hieronder zijn volledige tekst volgen, alleen onderbroken door opmerkingen die wij nodig achten. Hoewel de tekst relatief omvangrijk is, reikt hij amper tot 1868. Barbiaux schreef met de ijver van een waarachtig ambtenaar. Zeventien foliobladzijden wijdde hij aan slechts vier jaar. Hij diende in die korte periode twee hoofdmannen. Hij ruimde baan wanneer in 1868 het roer werd overgenomen door een derde hoofdman, Desiré-Joseph Fermont, de latere burgemeester. Die was blijkbaar van oordeel dat de man die het boek bijhield, weerom de hoofdman zelf moest zijn.

* * * * *

In vergadering van den zeventiensten september 1800 vijf en zestig om drie uren namiddag onder het voorzitterschap van den hoofdman Josephus Ryckaert, is er door de aanwezige leden besloten, ingezien de duurte van het vleesch en andere levensmiddelen de tafelkosten dit jaer te bepalen op vier francs het paer en welke bestaen moeten, te weten in: smiddags: een goede soepe met vermichel en gekapt vleesch, bouli met wortels of savoyen, gebradt kalf en rundvleesch met aerdappels, en socissen met roo of bloemkoolen. Naer deze: eenen goeden kaffé met toebehoorten. En s'avonds: een beefstuk met aerdappels en noodige sauce. Het noodig bier en verdere die er zal gedronken worden is hier niet inbegrepen en word bepaeld op twee honderd 20 liters bier, 't welk zal aen den aenveerder betaeld worden aen vier en twintig centimen den liter. - Voor deze aenvaerding zijn toegelaten de leden hier tegenwoordig en tevens herbergier zijnde en die verlangden hier toe mede te dingen, zoo als August Van De Calseyde, Emanuel Bauwens en Jan Baptiste De Leyn, welk onder hun hebben gelot waer uit blijkt, dat het dit jaer ten deele is gevallen aen den eerstgenoemde de welke heeft aenvaerd, en ter voldoening der leden voor het toekomend jaer aen den tweeden en voor het jaer 1867 aen den derden genoemden die zulks insgelijks hebben aenvaerd aen den prijs en conditien als voren nochtans mits eene verhooging in evenredigheid dat de levensmiddelen alsdan in prijs zouden kunnen verhoogd zijn.

In zelfde vergadering is door de aanwezige leden, benoemd onzen confrater Vital Barbiaux, tot geheimschrijver der Confrerie, die ook tegenwoordig dit heeft aenvaerd om in het belang der Confrerie dit met iever gratutielijk uit te oefenen.

Ter zelve tijde is er nog besloten onze feest dit jaer 1865 te vieren op maendag vijftwintigsten september, welke feest zal geopend worden door eene solemnele messe met assistantie die alsdan 's morgens om acht uren zal gecelebreerd worden tot laeffenisse der zielen der afgestorven leden en alwaer een ieder er toe uitgenoodigd word.

Aldus vastgesteld in bovengemelde vergadering.

Voor de Hoofdman. De Geheimschrijver en lid:

(Nota van ons: nu volgt handtekening:) V. Barbiaux.

Lijst der Leden deelmakende der Confrerie op den 25 7ber 1865

M.M.

1.	Van Bastelaere Domien, Bailliu	
2.	Ryckaert Joseph, hoofdman	
3.	Barbiaux Vital, geheimschrijver	
4.	Van De Calseyde Jacobus,	Lid
5.	Heirman Joannes,	Lid
6.	De Buysscher Joseph	Lid
7.	Rombaut Francies	Lid
8.	Roets Jan, Peenen	Lid
9.	Braecke Carel	Lid
10.	Vereecke Jacobus	Lid
11.	Soeting Francies	Lid
12.	Bauwens Emanuel	Lid
13.	De Gronckel Seraphin	Lid
14.	Mingers Sefrin	Lid
15.	De Buysscher Heirman	Lid
16.	Van De Calseyde August	Lid

17.	Mans Heirman	Lid
18.	De Wever Pieter	Lid
19.	De Leyn Jan Bapte	Lid
20.	Audenaert Leo	Lid
21.	De Caluwé Pieter, schilder	Lid
22.	Terlinden Hippolyte	Lid
23.	Marquenie Bernard	Lid
24.	Plasschaert Frederic	Lid
25.	David P. Francies	Lid

(Nota van ons: deze laatste regel is met een verschillende inkt, maar in hetzelfde handschrift van V. Barbiaux, bijgevoegd).

Naer waarheid opgemaekt ten date als boven.

Voor de Hoofdman

De Geheimschrijver en Lid (n.v.o.: handtekening) V. Barbiaux.

Rekening gedaen op den 25 7ber 1865

Uitgaven

1.	aen Louis Tacq over reparatie aen de bank der Confrerie, in de kerk	1.27
2.	aen Auguste Van De Calseyde, over verteer op den dag der aenbesteding	3.60
3.	over keersen gebruikt in de kerk	3.22
4.	over de misse ten dage viering der feest	6.00
5.	aen den bode Philippe Carnoy over zijn jaergeld 1865	14.50
6.	aen den ontvanger der Kerk over de zittingsplaats door de Leden in de kerk	42.00
7.	aen Auguste Van De Calseyde over 130 liters bier op heden feest der maeltijd	31.20

Zamen francs 101.80

Hier van te nemen van het lid, d'heer Plasschaert voor zijn recht van inkomen in de Confrerie
5.00

Resteerd fr. 96.80

Voldaan door alle leden hier niet in begrepen den Baillu die kosteloos zijne plaats enz. heeft,
dus komt voor ieder lid op francs 4.07

Aldus vereffend, ten date als boven.

Voor de hoofdman. De Geheimschrijver en Lid

(n.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

In de loop van het jaer 1866, zijn overleden den hoofdman Joseph Ryckaert en de leden Herman Mans en Jacobus Van de Calseyde, dus alhier geboekst voor memorie.

Voor de hoofdman. De Geheimschrijver en Lid

(n.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

T jaer 1800 zes en zestig den 15e augustus om vier uren naermiddag, ter zael van Auguste Van De Calseyde te Wachtebeke ten Dorpe - waren vergaderd onder het voorzitterschap van Francies Rombaut, als oudste tegenwoordig zijnde lid van het genootschap van den Heiligen Ambrosius, te weten: Jacobus Vereecke, Pieter David, Seraphin De Gronckel, Frans

Soeting, Vital Barbiaux, Emanuel Bauwens, Herman De Buysscher, Auguste Van De Calseyde, Jan Baptiste De Leyn, Pieter De Wever, Pieter De Caluwé, Bernard Marquenie, Leo Audenaert, en Hipp. Terlinden, alle leden van hetzelfde genootschap, teneinde over te gaen, bij geheime stemming, tot de benoeming van eenen hoofdman in vervanging van den heer Josephus Ryckaert, in den loop dezes jaers in den Heer ontslapen uit welkers werking is gevolgd dat de stemmen gevallen zijn te weten:

Tien aen Hipp. Terlinden

Twee aen Jan Roets (die - n.v.o.: niet aanwezig was!)

Twee aen Jan Soeting

En een in wit papier zonder naem.

Gevolgendlijk eerstgenoemde de meerderheid bekomen hebbende, word als hoofdman benoemd en alhier tegenwoordig zijnde, beloft hij dit ambt met iever en zorg in het belang van het genootschap uit te oefenen.

Aenstonds op voordragt van het lid Soeting is Augustus David, molenaar te Wachtebeke, tot lid aengenomen bij geheime stemming met veertien stemmen tegen een. Voorders is den dag voor het houden der feest met algemeene stemmen bepaeld op maendag vier en twintigsten september aenstaende, op voet als voren.

Van al 't welk is opgesteld het tegenwoordig proces verbal, 't welk de aanwezige leden naer voorlezing hebben geteekend.

(N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

Op de vier en twintigsten september 1866 zijn als nieuwe leden aenvaard bij geheime stemming, te weten:

1e Josephus Coppens met 15 stemmen tegen een

2e Charles Burggraeve met 14 stemmen tegen een

en 3e Joseph Roets met 14 stemmen tegen twee.

Van al 't welk dit tegenwoordig proces verbal is opgesteld, die naer voorlezing is geteekend.

Voor de hoofdman. De Geheimschrijver tevens Lid

(N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

Rekening gedaen op den 24 7ber 1866, zijnde den dag der feeste.

Uitgaven.

1.	Aen Auguste Van De Calseyde, over 32 pinten bier, gedronken door de aanwezige leden op de vergadering benoemen hoofdman	3.84
2.	over de messe ten dage viering feest	6.00
3.	over keersen gebruikt in de kerk	2.43
4.	aen den bode Philippe Carnoy over zijn jaergeld 1866	14.50
5.	aen den ontvanger der kerk over de zittingsplaats door de leden in de kerk	42.00
6.	aen Emanuel Bauwens over 130 liters bier op heden feest der maeltijd	31.20

Zamen francs 99.98

Hier van te nemen van het lid David voor zijn recht van inkomen in de Confrerie, als ook dit van Josephus Coppens, Carel Burggraeve en Joseph Roets

20.00

Resteerd meer uitgaven tot

79.98

Te voldoen door alle de leden hier niet in begrepen den Bailliu en het nieuw lid David en d^e

verdere boven genoemd. Dat komt voor ieders aendeel bepaeld op eenen twintig, tot francs

3.81

Aldus vereffend ter date als boven.

Voor de hoofdman. De Geheimschrijver en Lid

(N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

Lijst der leden, deelmakende der Confrerie op den 24e 7ber 1866.

1.	Van Bastelaere Domien, Baillu	
2.	Terlinden Hipp. Hoofdman	
3.	Barbiaux Vital, Geheimschrijver	
4.	Herman Jan,	Lid
5.	De Buysscher Joseph	Lid
6.	Rombaut Francies	Lid
7.	Roets Jan	Lid
8.	Braecke Karel	Lid
9.	Vereecke Jacobus	Lid
10.	Soeting Francies	Lid
11.	Bauwens Emanuel	Lid
12.	De Gronckel Seraphin	Lid
13.	Mingers Sefrin	Lid
14.	De Buysscher Heirman	Lid
15.	David Pieter Francies	Lid
16.	Van De Calseyde Aug.	Lid
17.	De Wever Pieter	Lid
18.	De Leyn Jan Bapt.	Lid
19.	Audenaert Leo	Lid
20.	De Caluwe Pieter	Lid
21.	Marquenie Bernard	Lid
22.	Plasschaert Frederic	Lid
23.	David Aug. Mulder	Lid
24.	Coppens Joseph	Lid
25.	Burggraeve Carel	Lid
26.	Roets Joseph	Lid

Naer waarheid opgemaakt ten date als boven.

Voor de Hoofdman. De Geheimschrijver & Lid

(N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

Den Baillu den Heer Dominicus Van Bastelaere zoon van Lucas is in den ouderdom van 86 jaeren te Wachtebeke op den 7 february 1867 overleden.

Dus alhier voor order en memorie.

(N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

Op den 24e September 1866, zijnde den dag der feest is er met meerderheid van stemmen bepaeld dat de leden van de Confrerie inplaets van gebruik te maken van flambiën in de processiën en ommegangen, voortaan hun zullen bedienen van lantaerekens die den heer Terlinden op hem neemt te zullen doen vervaerdigen voor de aenstaende processie op Heilig

Sacramentsdag ten koste der Confrerie. Dus alhier voor order en memorie.

(N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

In vergadering van den vijftiensten September 1800 zeven en zestig, is de feest of jaerlijksche bijeenkomst bepaeld op maendag drie en twintigsten dezer maend, welkers feest zal geopend worden door eene solemneele mis om acht uren 's morgens tot laeffenisse der zielen der overleden leden, tot dewelke alle de leden uitgenoodigd worden. En des middags een behoorlijke maeltijd zal er aen de tegenwoordige leden opgedischt worden en des avonds een bufstuk, dit alles zoo bepaeld is in vergadering van den 17 7b 1865.

Ter zelve tijde is tot lid aenvaerd door alle de tegenwoordige zijnde leden, Felix Andries, slachter te Wachtebeke.

De Geheimschrijver (N.v.o.: handtekening): V. Barbiaux.

Lijst der Leden, deelmakende der Confrerie op den 17e September 1867.

1. Terlinden Hipp. hoofdman
2. Barbiaux Vital, Geheimschrijver
3. Heirman Jan
4. De Buysscher Jozef
5. Rombaut Francies
6. Roets Jan
7. Bracke Carel
8. Vereecken Jacques
9. Soeting Francies
10. Bauwens Em.
11. De Gronckel Seraphin
12. Mingers Sefrin
13. De Buysscher Heirman
14. David P. Frans
15. Van De Calseyde Augt.
16. De Wever Pieter
17. De Leyn Jan Baptist
18. Audenaert Leo
19. De Caluwé Pieter
20. Marquenie Bernard
21. Plasschaert Frederic
22. David Augt.
23. Coppens Joseph
24. Burggraeve Karel
25. Roets Joseph
- en 26. Andries Felix

De Geheimschrijver (N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

Rekening gedaen op den 17 7b 1867 zijnde den dag der feest.

Uitgaven

1. Aen den hr. Ballion te Gent over 24e Lanteirekens, voor het bijwoonen de
2 processien 138.00

2.	Aen Vital Barbiaux over verschot port aen de IJzere weg maetschappij	0.50
3.	Aen Em. Bauwens, verteer bijeenkomst op den 15 7b 1867	3.36
4.	over keersen gebruikt in de kerk	2.79
5.	aen den bode Philippe Carnoy zijn jaerwed 1867	14.50
6.	aen den ontvanger der kerk over de zitting plaets door de leden in de kerk	42.00
7.	aen Jan Baptiste De Leyn over 130 liters bier op heden, feest der maeltijd	31.20
8.	over de misse ten dage der feeste	6.00
		<hr/>
	Zamen francs	238.36
	De artikelen 4,5 en 6 bedragen	59.30
	te vergelden door de leden in 1866, dus 25, komt voor elk	2.37
	De artikelen 1, 2, 3, 7 en 8 bedragen	179.06
	hiervan te nemen de intrede van het nieuwe lid Andries	5.00
		<hr/>
	Resteerd francs	174.06
	Te vergelden door de 26 leden komt voor elk	6.70
	Verzameling inbreng	
A.	door de oude leden	2.37
B.	id.	6.70
		<hr/>
	Zamen fr.	9.07
	Report	9.07
(N.v.o.: hier begint een nieuwe bladzijde)		
C.	Hier bij gevoegd ieders aendeel, in de plaets bank Mingers voor 1866, als hem hier van ontslagen hebbende om reden hij de bediening van armmeester uitoeffend dus	0.08
		<hr/>
	Zamen francs	9.15
	Het nieuw lid Andries is dan verschuldigd de omstelling onder letter B	6.70
	Idem aendeel bank, letter C	0.08
		<hr/>
	Zamen francs	6.78
	Bijgevoegd voor het recht intrede	5.00
		<hr/>
	Total francs	11.78

Aldus vereffend ter date als boven.

De Geheimschrijver (N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

T jaer 1800 zeven en zestig, den 17e september ter zael van Jan Baptiste De Leyn te Wachtebeke wijk Calve, is er door de leden der confrerie met algemeene stemmen vastgesteld het volgende:

1. Geene leden zullen v. nu af ontslagen zijn van de vergelding der bank in de kerk, uit wat hoofde en om welke reden het mag wezen.
2. Om tot lid te kunnen worden aengenomen moet men door een lid voorgedragen worden aen de Confrerie welke hier over met geheime stembiljetten door de leden hier toe uitgenoodigd en in de zitting tegenwoordig zal beslist worden, en alleenlijk de meerderheid van stemmen zal hem tot de aenvaerding kunnen aennemen.

3. Al zoo aenvaard zijnde zal hij moeten betalen de som van negen francs voor zijne intrede, en mits deze zal hij deel hebben aen alle de voordeelen der confrerie.

4. Indien er een lid komt te overlijden, zal er korts naer dien tot laeffenisse zijner ziel, ten koste van de Confrerie een gezongen misse gecelebreerd worden tot dewelke alle de leden zullen uitgenoodigd worden.

5. Op straf eener boete van vijftig centimen zullen de leden moeten deel maken der groote processieën die binnen het jaer op Heilig Sacramentsdag en op onze Lieve Vrouwe Hemelvaerd plaets hebben, en op straf van vijf en twintig centimen zullen zij moeten tegenwoordig zijn op de begravenis van een overleden lid, en in de mis vanaf hier voren is gesproken. Alle welke boeten zullen vastgesteld worden door den knape, en tijdens de jaerlijksche feest tot laste der plichtige en profijte der confrerie zullen (Nota van ons: dit laatste woord is doorgehaald) verrekend worden.

Aldus vastgesteld, ter date als boven.

De Geheimschrijver (N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

In de maend September 1867 is het lid Joannes Roets in den Heer ontslapen.

Dus alhier voor memorie.

Op den dertienden Augusti 1868 is den hoofdman Mr. Terlinde, naer een kwijnende ziekte in den Heer ontslapen. Zijn dood word straf betreurd, doch troostend als men in acht neemt zijnen levensloop welken aldergodsdienstigd mag aanzien (N.v.o.: sic!) worden, en welken zal hiernaar (N.v.o.: resic!) ongetwijffeld hierover zal beloond worden. Dus alhier voor order en memorie.

In vergadering van den 23e Augustus 1868 ter zaal van Emanuel Bauwens, te Wachtebeke is de feest of jaerlijksche (feest van) zeg bijeenkomst bepaeld op Dinsdag eersten September aenstaend welker feest zal geopend worden met een solemneele misse om 8 uren 's morgens tot laeffenisse der zielen der overleden Confreres & Confreressen, tot de welke alle de leden uitgenoodigd worden. Ter zelve tijde is de tafel die den dag der feest zal plaets hebben aanvaard door Auguste Van De Calseyde, voor drie francs acht en zestig centimen het paer, en daer en boven dat 'er 't zijnen huizen te koste der Confrerie zal gedronken worden honderd dertig liters bier aen vier en twintig centimen den liter.

De afwezige leden zullen als naer gewoonte, aen den trektand, voor halve tafel in rekening gelden. - Ook zijn er alsdan op voordracht der leden gedaen, door meerderheid van stemmen tot leden aengenomen Augustinus De Gronckel, landbouwer, en Desiderius Fermont, bijzonderen te Wachtebeke.

De Geheimschrijver tevens Lid (N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

Rekening gedaen op den Eersten September 1868, zijnde den dag der Feest of jaerlijksche bijeenkomst:

Uitgaven

1. Aen Emanuel Bauwens over 42 pinten bier gedronken door de aenwezige leden ten dage der aenbesteding tafel zondag 23 Augustus tot franc 5.04
2. Aen differente over keersen geleverd aen de Confrerie: zoo als aen Andries, Jozef De Buysscher, Leo Audenaert en Francies Soeting ter som van

vijf franc zes en twintig centimen	5.26
3. Aen den Ontvanger der Kerk over de zitting plaets gedurende 1868 aldaar	42.00
4. Aen den Bode Philippe Carnoy over zijne jaerweyde over het jaer 1868	14.51
5. Aen den Koster Coppens, over eene misse gecelebreerd voor de ziel van het overleden lid Joannes Roets	4.00
6. Aen den zelven, over idem, voor Hipp. Terlinden	4.00
7. Aen den zelven, over de mis, ten dage der feest	6.00
8. Aen Auguste Van de Calseyde, over 130 liters bier, op heden feest der maeltijd gedronken	31.20

Bedragende te zamen tot een honderd twaelf franc 112.01

Ontvangsten

1. Van Frans Rombaut, over eene boete op de begravenis Jan Roets, en op onze Lieve Vrouw half oogst	0.75
2. Van Fred. Plasschaert, over differente idem	1.25
3. Van Aug. Van De Calseyde, over idem	0.50
4. Van Petrus De Caluwé, over idem	0.50
5. Van Leo Audenaert, over idem	0.25
6. Van Carel Bracke, id.	0.25
7. Van Frans Soeting, id.	0.25
8. Van Emanuel Bauwens, id.	0.25
9. Van Pt. De Wever, id.	0.25
10. Van Jozef De Buysscher, id.	0.25
11. Van Jozef Roets, id.	0.25
12. Van het lid Augustin De Gronckel voor zijn recht van intrede	9.00
13. Van het lid Desiderius Fermont, over idem	9.00

Zamen francs 22.75

Balance

Uitgaven als hier voren	112.01
Ontvangsten idem	22.75

Dus resteerd meer uitgaven tot 89.26

De verdeelen tusschen vijf en twintig leden, bestaen hebbende gedurende 1868, hier in begrepen, het overleden lid Mr. Terlinden, doch geeneens de twee nieuwe aenvaerde van zondag laetst.

Dus komt voor elk tot fr. 3.57

De tafelkosten op heden gedaen, worden door ieder lid zelve gekweten, dus alhier niet ingebracht doch geboekt, voor memorie.

Aldus vereffend ter date als voren.

De Geheimschrijver tevens Lid (N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

De ondergeteekende Vital Barbiaux te Wachtebeke, geeft door deze zijn ontslag van Geheimschrijver der Confrerie, en bedankt ter zelve tijde de heeren leden over de genegenheid die zij hem betoond hebben met hem dit ambt te hebben toevertrouwd, 't welk hij vermeend hem hier van heeft ten uitersten gekweten, en daer hij als lid blijft deel maken

der Confrerie verhoopt hij deze te zullen voorstaen gelijk hij gedurende de zestien jaren dat hij er reeds deel van gemaakt heeft, zoo hij vermeent heeft gedaen.

Aldus gegeven te Wachtebeke den eersten September 1868.

(N.v.o.: handtekening:) V. Barbiaux.

T Jaer 1868, den eersten September, onder het voorzitterschap van het oudste lid Francies Rombaut, is er met algemeene stemmen tot hoofdman gekozen het lid d'heer Desiré Fermont alhier tegenwoordig, 't welk hij heeft aenvaard om het zelve met iver in de belangen der Confrerie te zullen bedienen en naer voorlezing heeft hij alhier met de leden geteekend, ten date als boven.

V. Barbiaux. (nota van ons: dit is weerom de handtekening van de geheimschrijver, en meteen het laatste wat hij in de Sint-Ambrosiuskroniek heeft neergeschreven. De namen die nu volgen zijn gewoon de handtekeningen van de aanwezige leden:)

Dré Fermont - K. Burggraeve - P. De Caluwe - S. Mingers - P. De Gronckel - Francis Soeting - F. Andries - P.F. David - J.B. De Leyn - Joseph Coppens Koster - A. Van De Calseyde - F. Plasschaert (Nota van ons: onder deze laatste handtekening volgt nog een bijvoeging, die lijkt op „med.”).

* * * * *

De stijl van Vital Barbiaux is toch wel savouereus. Zowel door de ambtelijke omstandigheid waarmee hij zijn verslagen vol lintwormzinnen aaneenrijgt, als door de nauwkeurigheid, om niet te zeggen omslachtigheid, waarmee hij zijn afrekeningen presenteert. Hier en daar veroorlooft hij zich zelfs een beschouwing, misschien niet diepgaand, wellicht uit traditie of uit aangeleerde hoofsheid. Zoals bij de hemelse beloning die hij de overleden hoofdman Terlinden belooft, en bij de dank die hij uitspreekt ter gelegenheid van zijn afscheid als geheimschrijver.

Hoewel het feestmenu nog altijd traditioneel wordt samengesteld, dringt stilaan toch al enige „moderniteit” door: men denke maar aan „vermichel” en „bufstuk”. In zijn eerste verslag vermeldt Barbiaux nu wel uitdrukkelijk dat de maaltijd moet georganiseerd worden bij een herbergier, lid van de confrerie.

Maar het zijn ook niet slechts de eetgewoonten die in de loop van de laatste anderhalve eeuw gewijzigd zijn. Als we eens aandacht besteden aan het detail dat een solemnele mis nog om 8 uur 's morgens kon! 's Avonds om 9 uur hield men het dan ook voor bekeken. De introductie van de elektrische gloeilamp in het begin van de 20e eeuw heeft een enorme ommekeer teweeggebracht, die met andere vreedzame revoluties, als b.v. de verspreiding van de drukkunst, kan vergeleken worden.

Nog een rariteit, misschien alleen een detail, dat kan wijzen op (misplaatste?) égard die men bepaalde personen in die tijd bewees. Op de ledenlijst van 1865 komt de baljuw, Domien Van Bastelaere, vóór de hoofdman Joseph Ryckaert. Hij herhaalt trouwens dat exploit bij de lijst van 1866, waar hij de nieuwe hoofdman Terlinden achter zich laat. Nu, de familie Van Bastelaere betekende heel wat op de gemeente, was meer dan bemiddeld en had veel invloed. Op zijn minst bizar is ook, dat van nu af noch van dekens, noch van ouderlingen sprake is. Toch vindt men het absoluut normaal dat op 15 augustus 1866, de dag van de processie dus, 's namiddags 15 man vergaderen onder het voorzitterschap van het oudste aanwezig lid, de ons reeds bekende Francies Rombaut. Zij zijn samen om een opvolger te kiezen voor de

overleden hoofdman Joseph Ryckaert. De baljuw is er niet bij. Ook niet Jan Roets, die dan nog wel twee stemmen krijgt! Terlinden haalt het. Rekenkundig betekent het dat hij „regeert” bij de genade van 10 stemmen op 24 leden. Wat wil je? Les absents ont toujours tort!

Een goede maand later worden zonder enige aanwijsbare aanleiding zomaar liefst drie nieuwe leden aanvaard, weerom door slechts 16 aanwezige confreres. Bij de stemming over Burggraeve moet er trouwens één „naar de koer” gegaan zijn. Als er bij Coppens en Roets inderdaad 16 man stemden, waren dat er bij Burggraeve maar 15.

- In 1866 wordt een belangrijk besluit genomen: de flambeeuwen bij de processies worden afgeschaft en vervangen door moderne lantaarns. Terwijl een flambeeuw in de open lucht brandde, hield de lantaarn zijn eigen kaars mooi ingekapseld in een glazen kastje, waardoor de vlam niet meer aan de capriolen van de wind was overgeleverd. Ingenieus! En te danken aan de nieuwe hoofdman notaris Terlinden, die blijkbaar „zijn wereld kende” en geregeld naar Gent ging, wat blijkt uit de rekening van 1867.

De „lanteirekes” werden trouwens naar Wachtebeke verscheept via... den IJzeren Weg! De eerste stoomtrein op het Europese vasteland reed in België in 1835. Dikke 30 jaar later deed het stalen ros ook al Wachtebeke aan! Dit is toch heel snel gegaan. Als men bedenkt dat de staat zelf tot 1842 alle belangrijke lijnen zelf aanlegde en pas vanaf dat jaar concessies verleende aan kleinere of grotere particuliere maatschappijen. Een officieel lastenkohier, dat bepaalde hoe de beddingen, rails en bevestigingen, en ook de overwegen er moesten uitzien, verscheen pas in 1866. En toch konden de lantaarns, in 1867 al, via het spoor van Gent naar Wachtebeke gebracht worden. Tegen een halve frank nog wel!

In februari van datzelfde jaar 1867 sterft de baljuw Dominicus Van Bastelaere, uitzonderlijk oud voor die dagen: 86 jaar. Het ambt van baljuw komt in de verdere Ambrosius-geschiedenis niet meer voor. Van Bastelaere werd indertijd nog onder de strenge hoofdman Eyerman aangesteld en heeft het blijkbaar tot zijn laatste snik volgehouden. Om toch maar de voor afwezigheid verschuldigde boetes te kunnen innen, wordt aan de knape opdracht gegeven de aanwezigen bij processies en zielemissen te noteren.

Bij de uitgebreide afrekening 1867 komt een twistpunt te voorschijn. Confrere Severin Mingers wil zijn aandeel in het bedrag voor de kerkbank niet betalen. Waarom? Hij is „armmeester” en zit dus in een andere bank. Over die mogelijkheid hadden wij het reeds vroeger.

Iedere confrere, behalve Mingers natuurlijk, betaalt daarom 8 centiemen meer. Maar dat zal niet meer gebeuren! Dezelfde dag nog, terwijl ze op Kalve te gast zijn in de herberg van Jan-Baptist De Leyn, zijn de confreres het er roerend over eens dat voortaan ieder lid zijn deel in de vaste som van 42 frank moet betalen. Geen enkel excuus is nog geldig. Een reactie als ware er gezegd: Wat zijn dat nu voor flauwe grappen?

De bijna voltallige confreres maken van de gelegenheid gebruik om nog eens twee cruciale zaken op punt te stellen: de aanvaarding als lid en de financies. De nieuwelingen moeten nu ineens negen frank intredegeld inbrengen. De reeds zittende leden kunnen er maar wèl bij varen! En ook het systeem der boetes wordt nog eens flink uit de doeken gedaan. Hier komen nu expliciet de data te voorschijn van „de” twee grote processies: Sacramentsdag en Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart. Wij zijn ver van „de” drie grote processies uit 1754: Sint-Catharinadag, Sacramentsdag en de Kermis! In punt 2 van de „Eyerman-doctrine” komen ook slechts „de” twee grote processies voor, zonder dat daarbij specifieke uitgaansdagen vermeld worden. Gezien de hervormingen van Jozef II en de voorliefde van Napoleon voor

de feestdag van Maria („Napoléon avec Marie-Louise”!) zullen dat ook wel al de twee dagen van 1867 geweest zijn.

Een nieuwmodisch verschijnsel merken wij op in het overlijdensbericht van hoofdman Terlinden. „Aanzien” en „hiernaar” worden voor het eerst met dubbele a en niet met „ae” gespeld.

De man, echtgenoot van een van de hier bekende dames Van de Calseyde, is jong (?) gestorven. Amper drieënvijftig. Maar „grondeigenaar”. In die tijd werd men dus als „mijnheer” aangesproken.

Later zien we dat de „aa” nu eens „ae” en dan weer niet zo gespeld wordt. Het blijft altijd moeilijk zich onmiddellijk aan iets nieuws aan te passen.

Een in 1868 verschenen woord, de „trektand”, is jaren gespreksstof geweest tussen de nu nog levende „Brossers”. Het woord heeft totaal niets te maken met het gebit, de kiezen of de tanden, en zeker niet met de tandarts, die de „tanden trekt”. Het woord staat hier doodeenvoudig voor „traiteur”, de man dus, die de zaken behandelt, of behartigt, of „traiteert”. Hoewel men met „trakteren” een verband ziet, betekende de uitdrukking in die tijd nog meer dan nu.

Mooi is ook, dat Desiderius Fermont gecatalogeerd wordt als „bijzonderen”.

Nog bij zijn overlijden in 1914 wordt hij in de akten van de Burgerlijke Stand bedacht met zijn „officieel” beroep: landbouwer. Maar eigenlijk deed hij beroepsmatig helemaal niets. Hij woonde naast de kerk en rentenierde. Dat maakte hem „bijzonder”. Iemand dieniet onder een bepaald beroep of stiel kon ondergebracht worden, was niet „algemeen”, eerder een ietsje „speciaal”. Een rentenier werd dus als „bijzondere” aangeduid. Fermont moet toch wel een groot gewicht in de gemeente gehad hebben. Afgezien van het feit dat hij later, tot zijn dood, burgemeester is geweest, kunnen wij er toch ook even bij stilstaan dat hij hoofdman van Sint-Ambrosius werd op de leeftijd van... 28 jaar, nadat hij nog geen maand als lid was aanvaard!

Op de dag dat Desiré Fermont tot hoofdman gekozen wordt, geeft Barbiaux zijn ontslag als geheimschrijver. Uit de 13 handtekingen die onder de laatste notities van Barbiaux voorkomen, kunnen wij nog het beroep van twee andere leden achterhalen: Joseph Coppens is koster van de parochiekerk, Frederik Plasschaert is dokter (med. = medicus).

* * * * *

Het hoofdmanschap van Desiré Jozef Fermont loopt van september 1868 tot aan zijn dood, op 24 december 1914. Hij werd burgemeester in 1872. Deze twee "ambtsperiodes" duurden dus respectievelijk 46 en 42 jaar ! Toch vinden wij na 1891 geen enkele notitie van Fermont meer terug. In deze heeft hij het dus slechts 23 jaar volgehouden, of precies de helft van de jaren dat hij hoofdmans was. Dat dit niet tot opgetogenheid stemt bij het natrekken van de evolutie in de Confrerie, is nogal vanzelfsprekend. De reden voor deze nalatigheid kan zeker niet de hoge leeftijd geweest zijn. Wij zagen zoets wel reeds vroeger, en ook in de twintigste eeuw zullen wij deze toestand nog terugvinden. Maar Fermont was in 1891 amper 51 jaar oud ! Heeft het burgemeesterschap hem van jaar tot jaar meer in beslag genomen ? Men zou het denken, want met het verstrijken van de tijd worden de aantekeningen steeds bondiger. Dit kan er ook op wijzen dat het hoog opblaasende enthousiasme van de eerste jaren op een alsmaar lager pitje ging branden... Een andere mogelijkheid zou zijn, dat de hoofdmans, geplaagd door vele andere bezigheden, het kroniekboek aan een andere confrere heeft doorgegeven, die het dan niet nodig vond de stand van zaken zorgvuldig bij te houden. Wat ervan zij, het tweede deel van deze bijdrage zal beginnen in volle eerste Wereldoorlog, 1915, vlak na het schielijk overlijden van D. J. Fermont. Aan de hand van wat in 1891 bekend was, en wat vanaf 1915 geschreven werd, moeten wij trachten een lacune van welhaast een kwarteeuw te vullen ! Eerst geven wij een aantal teksten die Fermont neerschreef. Niet alle, want die nemen in de annalen niet minder dan 32 dicht beschreven foliobladzijden in beslag. Wij geven alleen die weer, welke een licht werpen op de voornaamste voorvallen in de Confrerie, specifiek op het ledenverloop, en die ook iets laten merken over ontwikkelingen in het maatschappelijk leven.

* * * * *

In vergadering van den 22 Augusty 1869 ter zael van Aug. Van de Calseyde te Wachtebeke is het jaerlijksch feest van den H. Ambrosius tot welk alle de leden uitgenoodigd worden en welke opening zal plaets hebben met eene solemnele mis ten 8 uren des morgens tot laeffenisse der zielen der overledene confreres en confreressen vastgesteld op maendag 6 september. Te zelve tijde is de tafel des feestdags aenvaerd door Aug. Van de Calseyde voor 3.75 het paer waarbij er nog zal gedronken worden 130 liters bier ten zijnen huize. De hoofdmans (N.v.o. : handtekening :) Desiré Fermont.

Rekening gedaen op 6 september 1869 zijnde den dag der bijeenkomst der Confrerie van den H. Ambrosius. Uitgaven

1.	aen Aug. Van de Calseyde over 17 liters bier ter aenbesteding der tafel door de aenwezige leden gedronken	4.08
2.	aen den zelfden Aug. Van de Calseyde over 130 liters bier op heden feest der maeltijd	31.20
3.	aen F. Andries over levering van bougies 2.80	
4.	aen L. Audenaert over keersen	0.76
5.	aen Jos. De Buyscher id.	00.82
6.	aen Jan B. De Leyn id.	00.82
7.	aen Francies Zoeting id.	01.60

8.	aen den ontfanger der kerk over de zitting der bank gedurende 't jaer 1869	42.00
9.	aen de bode Philip Carnoij over zijne jaerwedde gedurende 't jaer 1869	14.51
10.	aen den koster Coppens voor eene mis gecelebreerd ten dage van het feest	6.00

bedragende te samen fr.104.59

Ontfangsten der boeten op de processien van H. Sacramentsdag en Onze Lieve Vrouw Hemelvaart als ook der missen tot laeffenis der ziel van Jan Roets en Hip. Terlinde welke hebben plaets gehad op 2 september en 8 oktober 1868.

1.	E. Plaschaert	1.50
2.	V. Barbiaux	00.50
3.	Aug. V. D. Calseyde	1.50
4.	F. Andries	00.50
5.	Em. Bouwens	00.25
6.	De Buysscher Hermanus	00.25
7.	Ch. Bracke	00.50
8.	P. David	00.50
9.	P. De Caluwé	1.00
10.	Ch. Burchgraeve	00.50
11.	Aug. David	00.50
12.	Jos. De Buysscher	00.50
13.	Jan Rombaut	00.50
14.	Francies Zoeting	00.50
15.	Jan Herman	00.50
16.	Leo Audenaert	1.50
17.	Jos. Roets	1.00
18.	J.B. De Leyn	00.50
19.	Aug. De Gronckel	00.50
20.	Serafin De Gronckel	00.50
21.	B. Marquenie	00.50
22.	P. De Wever	00.50
23.	Mingels	00.50
24.	Jacobus Vereeken	1.00

Tesamen	15.00
Balance	
Uitgaven	104.59
Ontfangsten	15.00

Blijft ons meer in uitgaven te verdeelen tot fr. 89.59
 onder 26 leden 't welk voor elk lid beloopt tot fr. 3.45. De tafel kosten worden door elk lid comptant betaeld, aldus vereffent ter date als boven.
 De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Fermont.

Op 21 July 1870 is het lid Jan Baptiste De Leyn te Wachtebeke in den ouderdom van 71 jaeren overleden dus alhier geboekt voor memorie. De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

De leden der confrerie bij een geroepen zijnde ter zael van Aug. van de Calseyde op 28 Augusty 1870 ten einde de aanbesteding der tafel en het kiezen van een nieuw lid te kunnen doen in vervanging van J.B. De Leyn overleden is besloten de aanbesteding te verschuiven tot 4 sept. Waerna men is overgegaen bij geheime stemming tot het kiezen van een nieuw lid, waervoor men tot uitslag heeft gehad dat d'heer F. Saman met meerderheid is gekozen. Op 4 september dan is men vergadert geweest in voornoemde zael waer is besloten en gestemd op voorstel van eenige leden dat de afwezige leden of ook hunne vrouwen de geheele tafel en niet halve tafel aen den trektant verschuldigd zijn waerna er is overgegaen tot de aanbesteding waer uit is gevolgd dat d'heer E. Bouwens aennemer is voor het jaer 1870 ten prijze van 3.95 het paer waer ook op gezegde feest ten zijnen huize zullen gedronken worden 130 liters bier op het feest het welk zal plaets hebben op 26 september en zal geopend worden met eene solemnele mis waer alle de leden worden uitgenoodigd. De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Rekening gedaen op 26 Sept. 1870 zijnde de feest van den H. Ambrosius.

Uitgaven	
1. aen Aug. van de Calseyde over 14 liters bier	03.36
2. aen Aug. van de Calseyde over 17 liters	04.08
3. aen E. Bouwens over 130 liters bier	31.20
4. aen J. De Buisscher over keersen	00.81
5. aen F. Zoeting over keersen	01.63
6. aen F. Andries over bougies	04.20
7. aen L. Audenaert over keersen	00.81
8. aen Jos. Coppens over de mis J.B. De Leyn	04.00
9. Jos. Coppens over de mis op heden feest	06.00
10. aen de bode Filip Carnoy	14.51
11. aen den ontfanger der kerk over de bank	42.00
	112.60
	tesamen
Ontfangsten der boeten op de processien van H. Sacrament O.L.V. hemelvaert en de begrafenis van J.B. De Leyn en het nieuw lid, F. Saman	09.00
Processie van het H. Sacrament	
1. Aug. van de Calseyde	00.50
2. Frederick Plasschaert	00.50
(Begrafenis J.B. De Leyn) F. Andries	00.25
Barbieaux Vital	00.25
Plasschaert F.	00.25
Mingels	00.25
Marquenie B.	00.25
Roets Jos	00.25
O.L.V. Hemelvaert	
Aug. V. De Calseyde	00.50

F. Plasschaert	00.50
	<hr/>
te samen	12.50
Balance	
Uitgaven	112.60
Ontfangsten	12.50

blijft dus meer uitgaven te verdeelen tot 100.10 ..
 onder 26 leden welk voor ieder lid beloopt tot 3.85. Hier in
 berekend het overleden lid doch gemist het nieuw aenvaard lid.
 De tafel kosten worden als naer gewoonte comptant betaeld dus
 vereffend ter date als boven.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

In vergadering der confrerie van den H. Ambrosius op 27 Augusty 1871 ter zael van August Van de Calse (N.v.o. "August Van de Calse" werd doorgestreept) Em. Bouwens in tegenwoordigheid van zestien leden is men overgegaen tot de aenbesteding der tafel op het feest of jaerlijksche bijeenkomst welke voor uitslag heeft gehad dat deze door August van de Calseyde als mins biedende ten prijze van 3.95 het paer is aengenomen. Ook is er besloten dat 130 liters bier ten huize van den trektant mogen gedronken worden, en dat het feest zal plaets hebben maendag 18 September 't welk zal geopend worden door eene sollemnelle mis tot laeffnisse der zielen der overledene leden der confrerie waertoe alle de leden worden uitgenoodigd.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Rekening gedaen op 18 september 1871 zijnde de bijeenkomst der confrerie van den H. Ambrosius.

	Uitgaven	
Aen Em. Bouwens over 16 liters bier		03.84
Aug. van de Calseyde 130 liters bier		31.20
Leo Audenaert over keersen		00.80
J. De Buisscher id.		00.80
Leo. Zoeting id.		1.63
F. Andries over bougies		3.00
J. Coppens voor de misse		6.00
Philip Carnoy de bode		14.51
Voor de bank in de kerk		42.00
		<hr/>
	Total uitgaven	103.78
	Ontfangsten der boeten	
H. Sacrament processie		
F. Plasschaert		00.50
J. Roets		00.50
L. Audenaert		00.50
Begravenis huisvrouw Andries op 1 Mei		
F. Plasschaert		00.25

J. Roets	00.25
O.L.V. Hemelvaart Processie	
F. Plasschaert	00.50
	<hr/>
Total ontvangsten	02.50
Balance uitgaven	103.78
ontfangsten	2.50
	<hr/>
Blijft dus meer uitgaven	101.28

welke verdeeld onder 26 leden beloopt tot 3.90 voor ieder lid.
De geheele tafel kosten worden den trektant comptant betaeld
dus vereffend in date als boven.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Op eersten September 1872 de leden der Confrerie van den H. Ambrosius geroepen zijnde ter zael van August Van De Calseyde ten einde de aanbesteding der tafel te doen hebben wij vergaderd geweest ten getale van 17 leden. Na alle over het afgelopen jaar de gelegenheid gehad te hebben hun gedacht te zeggen is men over gegaen tot de aanbesteding der tafel op het feest van den H. Ambrosius welke dit jaer zal gevierd worden op maandag 16 september en zal geopend worden door eene sollemnele mis waertoe al de leden uitgenoodigd worden. Uit de aanbesteding is gebleken dat Aug. van De Calseyde aennemer is ten prijze van 3.90 het paer 't welk door ieder lid comptant moet betaeld worden. Er zal ook bij gezegden trektant moeten betaeld worden 130 liters bier ter verbruiking ten dage van het feest.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Heden 18 January 1874 de leden der matschappij vergaderd zijnde ter zaal van August van De Calseyde, ten einde over te gaan tot het kiezen van twee leden in vervanging van Frederic Plasschaert en Joseph Coppens ontslaggevers, waaruit is gebleken in tegenwoordigheid van 15 leden dat Domien Van Megroot en Vitalis de Weerdte welke de meerderheid van stemmen hebben bekomen als leden der sosieteit zijn gekozen.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Den 26 april 1874 is het lid der Confrerie Augustinus De Gronckel alhier overleden in den ouderdom van 66 jaren. Geboekt voor memorie.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Op zesden september 1874 de leden der Confrerie van den H. Ambrosius vergaderd zijnde 1- tot het kiezen van een nieuw lid in vervanging van Augustinus De Gronckel overleden 't welk voor uitslag gaf dat Joannes De Gronckel zoon des overledenen is gekozen met de stemmen der vijftien rechthebbende aanwezige leden waarna men is overgegaan tot de aanbesteding der tafel, welk moet dienen op het feest of samenkomst, welke is vastgesteld op 21 september aanstaande, en welk geopend worden door eene solemnelle misse waar toe alle de leden worden uitgenoodigd, en welke aanbesteding voor uitslag heeft gehad dat de maaltijd is aanvaard door Emanuel Bauwens aan 4 fr. Het paar 't welk door ieder comptant wordt betaeld. Er zal ook den trektant mogen betaeld worden tot 130 liters bier ten zijnen huize door de leden te verbruiken.

Vergadering van 29 augustus 1875. De leden der Confrerie van den H. Ambrosius te Wachtebeke geroepen zijnde ter vergadering ten huize van Sieur Emmanuel Bauwens, om over te gaan tot de aanbesteding der tafel en kiezen van een nieuw lid, heeft voor uitslag gehad, dat Bernardus Steel met algemeene stemmen der twaalf aanwezige leden is gekozen geworden en na geboemd te hebben of het feest dit jaar als na gewoone gebruik zou geschieden, waar uit is gevolg van ja, zoo is er besloten dit feest te vieren op 21 september 't welk zal geopend worden des morgens om 8 uren met een solemneele mis met assistentie waar toe alle de leden worden uitgenoodigd, en na oproep ter aanvaarding der tafel, waarook ten huize van den aanvaarder mogen gedronken worden 130 liters bier is gebleken, deze is toegewezen aan Felix Andries ten prijze van fr. 3-70 + zijnde den minst biedenden per paer +. Er is tevens besloten dat degenen der gehuwden welke hunne echtgenoot door geene ziekelijkheid is belet, en welke ter feest afwezig zijn, voor hunne tafel kosten te voldoen aan den trektant, zoo niet zullen hem deze kosten in de eerst volgende rekening mogen worden aangerekend. Aldus gedaan in vergadering van 29 augusty 1875.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Rekening der Confrerie van den H. Ambrosius gedaan op 21 September 1875 zijde het feest of jaarlijksche bijeenkomst.

Uitgaven.

1. aan Emmanuel Bauwens over 26 pinten bier op 29 oogst zijnde aanbesteding gedronken	3.12
2. aan Pieter De Caluwe over herstellen van den standaert in de kerk fr. 2 per lid	52."
3. over eene misse met assistentie om 8 uren	8."
4. voor plaatsgeld der bank in de kerk	42."
5. aan de bode Philip Carnoy jaarwedde	14.51
6. aan Felix Andries, Leo Audenaert, Jos. De Buysscher en Frans Soeting over keersen en bougien	5.42
7. aan F. Andries over 130 liters bier	31.20

bedragd tesamen de som van honderd zes en vijftig frank vijf en twintig centimen

156.25

Ontvangsten.

1. van Joseph Roets, Leo Audenaert en August Van de Calseyde over boeten op de bode processien	3."
2. van het nieuw lid Bernard Steel als recht van intrede	9

De ontvangsten bedragen te samen twaalf frank

12

De uitgaven voormeld bedragen samen

156.25

en de ontvangsten bedragen samen

12

144.25

Dus blijft meer uitgaven tot 144 frank 25 centimen, verdeeld onder zes en twintig leden deel der Confrerie gemaakt hebbende gedurende 1875, waaronder niet is begrepen het nieuw lid Bernard Steel, bedraagd voor ieder 5.55. De tafel kosten worden aan den trektant door ieder lid zelve gekweten.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Op den eersten November 1800 vijf en zeventig is te Wachtebeke overleden het lid Joannes Francis Rombout oud een en tachtig jaren. Geboekt voor memorie.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Ten jare achtien honderd zes en zeventig den tweeden Juny is te Wachtebeke overleden Augustus Van De Calseyde lid der Confrerie oud zeven en veertig jaren. Geboekt voor memorie

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Op 15 juni 1876 de leden der Confrerie vergaderd zijnde in het gulden huis bij F. Andries ten einde over te gaan tot de kiezing van een lid in vervanging van August Van De Calseyde is hier toe overgegaan geweest waaraan 14 leden hebben deelgenomen en na opening der briefjes is den uitslag geweest dat sieur Charles Rombout het meeste getal stemmen heeft bekomen, en word dus als lid erkend.

De hoofdman (N.v.o. :handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Op den achtsten September 1876 de leden der Confrerie van den H. Ambrosius vergaderd zijnde tot de aanbesteding der feesttafel, in het guldenhuis bij Felix Andries, is er besloten dat het feest zou gevierd worden op 18 september en geopend worden met eene solemneele misse met assistentie des morgens om half acht uren waartoe alle de leden worden uitgenoodigd, waarna er is besloten dat de echtgenoot van elk gehuwd lid, welk op het feest zal tegenwoordig zijn geheele tafel kosten aan den aanvaarder zullen betalen, in geval van afwezigheid halve tafelkosten en in ziekte geval er van onslagen zijn, er zullen ook ten huize over tafel mogen gedronken worden 50 liters bier de tafel kosten beloopende fr. 4 het paar worden door ieder lid gekweten. Waaran men is overgegaan tot het kiezen van een lid in vervanging van sieur Charles Bracke als de gemeente verlatende, en heeft voor gevolg gehad dat Ferdinand Vervaet het meest stemmen heeft bekomen en als lid der Confrerie aanvaard geworden.

Gedaan in vergadering van 18 7ber 1876.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Rekening aan de Confrerie gedaan den 18 september 1876.

Uitgaven.

1. voor de bank in de kerk	42."
2. loon van de bode Philip Carnoy	14.51
3. aan Frans Zaman voor een standaard overtrek	9.75
4. over de missen van Jan Rombout en A. V. Calseyde	8
5. Misse op den feestdag om 7 1/2 ure	7.50
6. aan Felix Andries voor bougien	3."
7. id. over 16 liters bier aanbesteding	4.32
8. aan den zelven 50 liters op den feestdag	12."
9. een frank verteerd door de leden 4 juni	1."
10. aan Jos. De Buysscher voor keersen	80

11. aan L. Audenaert id.	80
12. aan P. Soeting voor keersen	1.27

De voormelde uitgaven bedragen te samen 104.95

Ontvangsten.

Van de twee nieuwe leden Ch. Rombout en F. Vervaet als inkomgeld	18."
en der boeten gedurende het verschenen jaar	10."

De ontvangsten bedragen te samen 28."

Balance uitgaven 104.95

Ontvangst 28

blijft dus meer uitgaven tot fr. 76.95

Verdeeld onder zes en twintig leden gerekend aftredend en overleden, en gemist de twee nieuwe gekozen bedragt boven de boeten voor ieder lid de som van fr. 2.96.

Op den achtienden September achtien honderd zes en zeventig is te Wachtebeke overleden in den ouderdom van twee en tachtig jaren het lid Hermanus De Buyscher. Geboekt voor memorie.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

T jaar 1800 zeven en zeventig den 9 september ter vergadering in het gulden huis waren tegenwoordig veertien leden en de bode der Confrerie van den H. Ambrosius, ten einde vast te stellen den dag tot het vieren der feest en de aanbesteding der tafel te doen, alwaar zijn gedronken door de aanwezige leden ieder een liter bier. Verder is besloten het feest te vieren op zeventienden der maand september welk zal geopend worden met eene solemneele misse des morgens om 8 uren waartoe alle de leden worden uitgenoodigd waarna er is overgegaan tot de aanbesteding der tafel op voorwaarde dat over tafel zullen mogen gedronken worden 50 liters bier en dat en dat (N.v.o. : sic !) de afwezige leden geheele tafel kosten zullen moeten betalen aan den trektant buiten ziekte geval, en is overgegaan tot de aanbesteding welk voor uitslag heeft gehad dat sieur Em. Bauwens aannemer is verklaard aan fr. 3.85 het paar door ieder comptant te kwijten. Gedaan in vergadering den 9 september 1877.

De Hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Op den een en dertigsten augusty 1800 negen en zeventig de leden der Confrerie van den H. Ambrosius vergaderd zijnde, in het gulden Huis bij sieur Felix Andries is er besloten door de aanwezige meerderheid der leden, dit jaar het feest te vieren op 22 september, 't welk zal geopend worden met eene solemnele mis met assistentie des morgens om half acht uren waartoe alle de leden zullen uitgenoodigd worden. Voor aleer overtegaan tot de aanbesteding der tafel is er berekend en besloten dat hier aan vijf en dertig personen moeten kunnen deelnemen welke onkosten door de vijf en twintig mannelijke leden moeten gekweten worden, naar de maaltijd comptant te betalen, waarna men is overgegaan bij afbod tot de aanbesteding der tafel welke is aanvaard door het lid Felix Andries ten prijze van fr. 3 per persoon. Ieder lid heden tegenwoordig heeft het recht tot een liter bier welke uit degemeene kosten zullen gekweten worden welk bestaat in twaalf leden. De andere drank kosten welke

bestaan in een liter bier des middags en een des avonds op de maaltijd worden den trektant comptant betaald.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Op den zesden april 1800 tachtig de leden der Confrerie van den H. Ambrosius in het gulden huis hij sieur Felix Andries bijeen geroepen zijnde, ten einde twee nieuwe leden te kiezen in vervanging van Severin Mingers, en Vital Barbiaux welke beide deze gemeente met de woon hebben verlaten, is uit de geheime stemming gebleken, dat sieur Domien Verplancke en Joannes Colpaert welke het meeste getal stemmen hebben bekomen als leden der voornoemde societeit gekozen zijn welk beide hebben aanvaard. Gedaan te Wachtebeke ter date als boven.

De Hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Den negentienden september 1880 de leden der Confrerie van den heiligen Ambrosius vergaderd zijnde in het Gulden Huis bij sieur Felix Andries is er vastgesteld het feest te vieren den acht en twintigsten der maand september op de zelfde voorwaarden als verleden jaar, dus dat er door de vijf en twintig mannelijke leden dient gekweten te worden tafel kosten voor vijf en dertig leden, dat de meerder aanwezige in nadeel en de minder aanwezige in voordeel vallen van den trektant, aan drij frank per persoon zonder de drank kosten zijnde twee liters bier per persoon door elk afzonderlijk te kwijten, waarna men is overgegaan tot het kiezen van een lid in vervanging van Charles Burggraeve die de gemeente met de woonst heeft verlaten welk voor uitslag heeft gehad dat Joseph Tacq het meeste stemmen heeft bekomen en dus als lid is aanvaard. Gedaan te Wachtebeke date als boven.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Den achtsten september 1800 een en tachtig de leden der Confrerie van den H. Ambrosius vergaderd zijnde ten huize van Emmanuel Bauwens, is er besloten dit jaar het feest te vieren den negentienden dezer maand welk zal geopend worden met eene solemneele mis waartoe alle de leden uitgenoodigd worden. Verder is er besloten, dat dit jaar de maaltijd zal plaats hebben bij Felix Andries welke zal voldoende moeten zijn voor vijf en dertig persoonen door de vijf en twintig mannelijke te kwijten aan fr. 3.10 per hoofd, de drank kosten moeten door de verbruikers volgens hunne beliefte comptant betaald worden.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Den dertienden september 1800 een en tachtig is alhier overleden het lid der Confrerie Joannes Heirman, hij was alhier geboren den 26 december 1700 zes en tachtig, geboekt voor memorie.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Den vijftienden september 1881 is Marcel De Gronckel gekozen als lid der Confrerie in vervanging van Seraphin De Gronckel.

Men is naar rekening over gegaan tot het kiezen van een lid in vervanging van Joannes Heirman, en den uitslag bewijst dat Sr Pieter Heirman als lid is gekozen in vervanging zijns vaders.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

In het jaar achttien honderd een en tachtig den achtsten der maand december is in deze gemeente overleden, het door ziekte buiten deelneming gestelde lid der Confrerie Seraphinus De Gronckel, oud zijnde een en tachtig jaren. Voor memorie.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

In vergadering der leden der Confrerie van den H. Ambrosius ten gulden Huize bij Sr Felix Andries op zeventienden september 1800 twee en tachtig is besloten dat dit jaar het feest zal gevierd worden den vijf en twintigsten 7ber en zal geopend worden met eene solemneele mis om 7 1/2 uren waartoe alle de leden uitgenoodigd worden, en dat voor dit jaar de maaltijd zal plaats hebben bij sieur Emmanuel Bauwens voor vijf en dertig persoonen voor de vijf en twintig mannelijke leden te rekenen aan fr. 3,10 per hoofd, zijnde per lid fr. 4,34 te betalen. De drank kosten moeten door den verbruiker comptant gekwet worden.

Rekening der Confrerie op 25 september 1882.

	Ontvangsten	
Van Pieter Heirman zijn inkomprijs		fr. 9."
Van boeten van verscheide leden		13.50
		<hr/>
	Total ontvangsten	22.50
Uitgaven betaald aan Ballion te Gent over reparatie aan de lantarns		fr. 10.65
aan de Koster voor de mis voor Seraphin De Gronckel op 21 January 1882		4.50
aan den zelven voor de feest mis		8.50
aan Prudence Stevens voor bougies		1.50
aan Leo Audenaert voor keersen		".80
aan Joseph De Buysscher voor keersen		".80
aan F. Soeting voor keersen		".80
voor de bank in de kerk		42.00
voor de bode Ph. Carnoy		14.50
voor drank aan Andries		2.60
		<hr/>
	Total uitgaven	86.65
	Balance	
	Uitgaven	86.65
	Ontvangst	22.50
		<hr/>
		64.15

blijft meer in uitgaven de som van fr. 64.15 te verdeelen onder vier en twintig leden hierbij niet gerekend het lid Pieter Heirman is voor ieder fr. 2,68 hierbij gevoegd het aandeel voor 35 aan fr. 3,10 per hoofd maakt een som van fr. 108,50 tafel kosten, is voor ieder fr. 4,34 gevoegd bij degene van fr. 2,68 dus te samen fr. 7,02.

In het jaar achttien honderd drij en tachtig den vijftienden mei is te Wachtebeke overleden Franciscus Soeting oud vijf en tachtig jaren, lid dezer Confrerie. Voor memorie.

In vergadering van zestienden september 1883 bij Em. Bauwens is besloten het feest of jaarlijksche bijeenkomst te houden op vier en twintigsten september, waartoe de leden zullen uitgenoodigd worden, en welk zal geopend worden met eene solemnele mis met assistentie, om acht uren s'morgens waarna er is overgegaan tot de aanbesteding der tafel en Felix Andries minstbiedenden zijnde is aannemer verklaard aan twee frank vijftig centimen per hoofd. De aanwezige vrouwelijke leden moeten door de mannelijke gekweten worden, den gebruikten drank word door ieder lid comptant aan den trektant gekweten, verders is er gegaan geworden tot de kiezing van een lid in vervanging van Francies Soeting overleden, waarvan den uitslag is geweest dat Petrus Soeting zoon van voornoemden met al de stemmen der aanwezige leden is gekozen.

In het jaar achttien honderd drij en tachtig den twee en twintigsten december is te Wachtebeke overleden Pieter David oud drij en tachtig jaren, lid der Confrerie. Voor memorie.

In het jaar achttien honderd vier en tachtig den achtsten January is te Wachtebeke overleden Pieter De Caluwe oud een en zeventig jaren, lid der Confrerie. Voor memorie.

In het jaar achttien honderd vier en tachtig den elfsten April is overleden Jacobus Vereeke oud een en tachtig jaren, lid der Confrerie. Voor memorie.

Op twaalfsten juni achttien honderd vier en tachtig de leden der Confrerie bij een geroepen zijnde om overtegaan tot de kiezing van drij leden, in vervanging van Pieter David en Pieter De Caluwe, J. Vereeke en Bernard Marquenie welken door ziekte geen werkelijk deel aan de Confrerie kan maken zijn er bij geheime stemming met het meeste getal stemmen gekozen Joseph Bracke, Marcel Marquenie en Leo Vereecke, en Pieter van Pottelberghe.

Den vier en twintigsten augusty 1800 vijf en tachtig is er in algemeene vergadering van de societeit van den H. Ambrosius overgegaan tot de aanbesteding der tafel kosten voor het jaarlijks (N.v.O. : sic ! Jaarlijks wordt hier achteraan slechts met s gespeld) feest, waar uit is gebleken dat Josef Bracke als minst biedenden dit heeft aanvaard aan fr. 2,50 per man, op voorwaarde dat er door de 25 leden voor veertig zou betaald worden, boven den drank door iederen gebruiker comptant te kwijten, als ook de kosten der bank, bode, misse, tambour, licht en den drank bij de aanbesteding bedragen te samen fr. 73.90 waar van na aftrok der boeten te bedrage van fr. 6 eene som blijft van fr. 67,90 boven de tafel kosten. Het feest is voor dit jaar bepaald Op 7 7ber 1885.

De hoofdman (N.v.O. : handtekening :) Desiré Jos. Eermont.

Den negentienden April 1800 zes en tachtig is te Wachtebeke overleden in den ouderdom van twee en tachtig jaren Philippus Jacobus Carnoy, zoon van Francies Carnoy en van Marie Joanna Raeman, weduwnaar van Barbara Van Gyseghem, na ruim vijf en vijftig jaren bode der Confrerie te hebben geweest. Geboekt voor memorie.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Den negen en twintigsten oogst achttien honderd zes en tachtig de leden der Confrerie in algemeene vergadering bij een geroepen zijnde is er besloten het jaarlijks (N.v.o. : sic !) feest te vieren op zesden september, welk zal geopend worden met eene solemnele mis met

assistentie, waartoe alle de leden zullen worden uitgenoodigd. Daarna is er overgegaan tot de aanbesteding der tafel, voor veertig personen door de vijf en twintig mannelijke leden te vergelden waar uit is gebleken dat voor dit jaar Emmanuel Bauwens den trektant zal zijn aan twee frank vijftig per man.

Den zesden september ten huize van Em. Bauwens vergaderd zijnde is er bij stemming overgegaan tot het kiezen eener bode, welke voor uitslag heeft gehad dat August De Clercq welken het meest stemmen heeft bekomen tot bode der maatschappij is aan genomen. Verders bedroegen de kosten over 't jaar 1800 zes en tachtig zoo voor tafel, plaats en licht in de kerk, bode en missen tot fr. 6,71 per hoofd.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Ten jare achttien honderd zes en tachtig den veertienden November is overleden Josephus De Buysscher oud zes en tachtig jaren, zoon van Gillis De Buysscher en van Elisabeth De Coninck, weduwnaar van Sophie Ivens, echtgenoot van Philomena Geldhof, lid der Confrerie. Voor memorie.

Ten jare achttienhonderd (N.v.o. : sic ! Vanaf hier schrijft Fermont "achttien" telkens met dubbele t) zeven en tachtig den vijfdien mei den heer Leo Audenaert lid der Confrerie de gemeente verlaten hebbende geeft zijn ontslag als lid der Confrerie. Voor memorie.

Den (elfsten) September 1887 zeven en tachtig (N.v.o. : sic !) de leden der Confrerie vergaderd zijnde in het gulden huis, zeg negentienden September is men overgegaan tot kiezen van twee nieuwe leden in vervanging van Joseph De Buysscher overleden en Leo Audenaert ontslaggever. Uit de kiezing is gebleken dat de heeren Van Pottelberghe Augustus en David Eduard zijn gekozen.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Ten jare achttien honderd zeven en tachtig den 11 september de leden der Confrerie vergaderd zijnde in het gulden huis bij Sr Em. Bauwens is men over gegaan tot de aanbesteding der tafel kosten voor het feest welk word vastgesteld op 19 september waaruit blijkt Felix Andries minsten bieder fr. 2.30 aanbesteder te zijn voor een persooeneel van 36 man door 23 leden te kwijten boven de gewoone kosten.

(N.v.o. : alleen de handtekening volgt :) Desiré Jos. Fermont.

In het jaar achttien honderd acht en tachtig den acht en twintigsten april is te Wachtebeke overleden Dominicus van Megroot oud 75 jaar, zoon van Albert Francies Van Megroot en van Joanna Jacoba De Keyzer, weduwnaar van Natalie Van De Calseyde, echtgenoot van Maria Livina Verley. Voor memorie.

Den negensten september achttien honderd acht en tachtig de leden der Confrerie vergaderd zijnde ten huize van Felix Andries negentien leden waren aanwezig is men overgegaan tot de aanbesteding der tafel op het feest welke is vastgesteld op den vier en twintigsten september welke zal geopend worden met eene solemneele mis met assistentie waartoe alle de leden uitgenoodigd worden. Er blijkt uit de aanbesteding dat deze is aanvaard door Joseph Bracke aan den prijs van fr. 2.35 per man door 24 mannelijke leden te betalen of fr. 3.45 per

man. Daarna is men overgegaan tot het kiezen van twee nieuwe leden, in vervanging van Dominicus Van Megroot in den loop dezes jaars overleden, en Marcel De Gronckel ontslaggever welke kiezing heeft uitgebracht dat Alphons Van Megroot, en Leopold Bonte zijn gekozen als leden der Confrerie.

De hoofdman (N.v.o. : handtekening :) Desiré Jos. Fermont.

Ten jare achttien honderd negentig den twaalfsten maart is overleden Karel Rombaut geboren en wonende te Wachtebeke oud zes en zestig jaren, lid der Confrerie.

Den zeventienden augusty achttien honderd negentig is overleden Vital De Weirdt zoon van Josef en van Catharina Clappaert man van Marie Therese De Leyn oud negen en vijftig jaar, lid der Confrerie.

Ten jare achttienhonderd een en negentig den Maart is overleden Marcel Marquenie oud jaren zoon Louis en Rosalia De Letter, lid der Confrerie. (N.v.o. : de precieze dag in maart en de juiste ouderdom van het afgestorven lid zijn gewoon niet ingevuld).

Gedurende zijn zeer langdurig hoofdmanschap, dat zowel qua omvang als qua correctheid van het geleverde schrijfwerk smelt als het laatste stompje kaars in een van de confrerielantaarns, maakt Desiré Joseph Fermont geen enkele allusie op ook maar één gebeurtenis die rechtstreeks aanleiding gaf tot een niet gering aantal fluctuaties in het reilen en zeilen van de confrerie. En hiermee bedoelen we helemaal niet de gespannen internationale toestand bij zijn aantreden. In 1870 brak immers de Frans-Pruisische oorlog uit, waarbij het jonge België sidderend vlak naast de arena zat toe te kijken. Wij denken zelfs niet aan beweegredenen die er geweest zijn voor de toch wel opmerkelijke "emigratie" : van de 26 leden die in 1869 worden opgenoemd, zijn in 1887 reeds 5 man uit de gemeente weggetrokken ! Zelfs in onze eeuw, waarin de mobiliteit van personen op duizelingwekkende wijze is toegenomen, komt zoiets niet voor. Maar in de loop van de 23 jaren die Fermont eerst uitvoerig, dan steeds beknopter, memoreert, komt nergens een motivering voor. Als burgemeester moet hij er toch aan gewend geweest zijn de ellenlange en vervelende preambules bij gelijk welke beslissing te aanhoren : gezien dat, in overweging nemend dat, in acht genomen nog wat anders, heeft de gemeenteraad beslist... Niets van dat alles bij de confrerie. Alleen de naakte gebeurtenissen en koude beslissingen worden genoteerd. Waarom iemand de gemeente verlaat - gaat de ambtenaar Barbiaux in zijn geboortestreek van zijn spaarcenten genieten ? - was Burchgrave een vrijgezel die buiten de gemeente trouwde en daar zijn tenten opsloeg ? - het waarom komen wij niet aan de weet. Waarom rond nieuwjaar 1874 Frederik Plasschaert en Jozef Coppens ontslag nemen, en na hen nog anderen, wordt ons niet gezegd. In het geval Plasschaert kunnen wij het raden : hij was dokter, als zodanig steeds verontschuldigd en, te zien aan de lijsten der boetes, altijd en overal afwezig. Wij zullen verder nog zien dat het ook niet zo makkelijk is de motieven te achterhalen voor de kurkdroge beslissingen die de hoofdman neerpent. Wij zeiden hierboven ook al dat de correctheid van tijd tot tijd eveneens wel te wensen liet. Maar hiermee hebben wij het minder lastig. Soms ontbreekt een datum, soms is die foutief. Op 8 september 1876 schrijft Fermont dat de vergadering op 18 september heeft besloten het feest op 18 september te laten doorgaan. Hier is duidelijk verwarring in het spel. Bij toeval overlijdt dan precies op diezelfde 18 september, terwijl de Ambrosiaanen inderdaad feest vieren, hun confreer Herman De Buyscher. Waar de onnauwkeurigheid

toch meer verwondering baart, hoewel ze ons bij het volgen van het totale verloop geen kopzorgen geeft, is de manier waarop Fermont nogal zorgeloos met de familienamen omspringt. We vinden Bouwens naast Bauwens, Rombout naast Rombaut, Zoeting naast Soeting, Herman naast Heirman, Mingels naast Mingers, De Weerdt naast De Weirdt, en ik loop er zeker een aantal voorbij. Toch gaat het hier telkens duidelijk om dezelfde personen of afstammelingen in rechte lijn. Verder, tot een stuk in de 20e eeuw, zullen we nog zien dat de exacte schrijfwijze van de familienamen niet altijd de grootste zorg van kroniekschrijvers is geweest - en dat is zacht uitgedrukt. Toch is het verbazend dat zelfs de burgemeester - ambtenaar van de burgerlijke stand ! - hierin geen consequente gedragslijn kon volgen. Tussen haakjes, weeral met een knipoogje naar amateurs van stambomen, kan hier gewezen worden op het gevaar voor radicale uitspraken in deze materie. Nog onlangs hoorden mijn gezelschap en ikzelf iemand beweren : "hij heet wel zoals ik, maar hij is geen familie : de naam wordt niet eender geschreven !".

De verscheiden steeds terugkerende onderwerpen, die in de notities van Fermont voorkomen, zullen wij stuk voor stuk onder de loep nemen. Wij volgen de teksten dus niet in hun eigen volgorde, maar bekijken chronologisch wat de hoofdman van 1869 tot 1891 neerschreef over het drankverbruik, over de aanbesteding en tafelkosten, en ten laatste over de samenstelling van het ledenbestand en het verloop ervan. De consumptie van bier evolueert volgens een nauwelijks bij te houden grafieklijn. Er is in de afrekeningen slechts één constante terug te vinden : alle confreers samen betalen de drank die ter gelegenheid van de voorvergadering door de dan aanwezige leden werd gedronken. Sedert heel lang gebeurt dat nu niet meer, hoewel het als systeem het overwegen waard is. Sommigen, die geregeld hun kat sturen, zouden er door kunnen aangezet worden toch maar te komen. Betalen moeten ze immers in ieder geval ! Uit wat voorafgaat weten wij dat in 1862 nog 150 liter bier bij de "trektant" werden verbruikt. Gemiddeld namen 35 personen aan de feestmaaltijd deel. Over dit eerder laag aantal zullen wij het nog hebben. Maar het betekent dat gemiddeld 4 liter bier per persoon werd verbruikt. Dit zijn 16 hedendaagse pintjes ! In 1870 wordt ineens 20 liter minder besteld : 130 liter. In 1872 vinden we dan het aantal van 147 liter, in 1873 146 liter, en in 1874 is dat weerom 130 liter, evenals in 1875. En plots, in 1876, stelt men zich tevreden met 50 liter ! Voor deze bruske wending moet er een reden geweest zijn, maar we kunnen ze moeilijk raden. Ten zij... wij weerom vertrekken van de premisse dat onder mensen steeds en overal gekibbeld wordt ! Het kan zo geweest zijn, dat de 150 liter bier, de 130 of de 147, die door de hele gemeenschap betaald werden, voor een groot deel steeds door dezelfde "dorstigen" werden verwerkt. Tot ongenoegen van de matigen. "Over tafel", zegt men in 1877, mag nog 50 liter bier gedronken worden, betaald door het voltallige gezelschap. In 1879 gaat men ietwat verder. Er wordt geoordeeld dat iedereen wel één liter bier 's middags, en ook nog één 's avonds mag drinken, maar dat moet dan maar comptant aan de cafébaas worden betaald. De afrekening voor de gemeenschappelijke drank komt van nu af aan niet meer in de weergave der uitgaven voor. In 1880 volgt men dezelfde procedure. Toch schijnt die in 1881 niet helemaal te voldoen. Voor de ene Brosser zal één liter wel ruim genoeg geweest zijn, voor de andere dan weer amper toereikend. De oplossing is eenvoudig : ieder bestelt en drinkt "naar behoefte", en betaalt dat ook zo ! Dit schijnt de meest plausibele oplossing geweest te zijn. Tot in 1885 wordt deze manier van doen nog eens uitdrukkelijk vermeld. Daarna spreekt de hoofdman alleen nog over tafelkosten.

En ja, ook de aanpak van de inrichting van de feestmaaltijd schijnt aanleiding tot heel wat discussie te zijn geweest. Desiré Joseph Fermont is nog maar pas als hoofdman aangesteld,

en in 1870 besluit men al dat de afwezigen op de maaltijd niet de helft van de kosten, maar het totale bedrag moeten betalen. Dit is een wel ver doorgedreven analogie met de gewoonte dat de hele broederschap de consumpties van de aanwezigen op de algemene vergadering betaalden. Weerom stuiten wij hier op het principe : de afwezigen hebben ongelijk of... “ze moeten er maar zijn !”. Dit schijnt zo enkele jaren geduurd te hebben. Want in 1875 wordt nog eens expliciet vermeld dat de afwezigen toch maar het vooraf berekende bedrag aan de aannemer van de maaltijd moeten betalen. Om welke reden dan ook, een jaar later, 1876, wordt men milder : de afwezigen hebben nog slechts halve tafelkosten. Dit vindt men in 1877 maar weer niets ! De tafelkosten moeten in hun geheel aangerekend worden. Alleen ziekte is een geldig excuus. De zieken betalen niets voor spijs en drank. Ook eigenaardig, achteraf gezien, is de manier waarop de maaltijkosten nu berekend worden. In 1869 vermeldt de hoofdman 26 leden. Tien jaar later, in 1879, noteert hij omstandig dat 35 personen bij Felix Andries aan tafel moeten, en dat het totale bedrag door 25 leden wordt gekweten. Misschien moest de “trektant” (Andries in dit geval - later een andere confrere) niet meespelen bij het betalen van vlees en andere victualiën die hij zelf op tafel bracht. Maar toch is vijfendertig een laag aantal. Men kan niet aannemen dat de meerderheid der Ambrosianen niet getrouwd was, en dat er slechts tien hun vrouw meenamen. En toch schijnt vijfendertig een goed gemiddelde geweest te zijn. Want in 1880 wordt aangestipt dat de berekening op die basis is gemaakt. Zijn er minder personen aanwezig, dan heeft de inrichter een goede dag, zijn er meer, dan heeft hij gewoon pech ! En de “trektant”, hij aanvaardt die conditie. Daaruit kunnen we alleen besluiten dat nogal wat confreres, gehuwd of niet, op de teerdag afwezig bleven. Waarom ? Zaten ze “op hun centen”, waren er telkens zoveel zieken, waren er zovelen vrijgezel, werden dergelijke vrolijke samenkomsten door sommige devoten als overbodig, zelfs als “uitspatting” bestempeld ? Er bestaan geen bandopnames van de toendertijdse gedachtenwisselingen. Wij kunnen er alleen maar bijvoegen dat een korte berekening leert dat tot in 1888 - het laatste jaar dat Fermont hierover iets mededeelt - Joseph Bracke 2.35 fr. per hoofd vroeg en 82.80 fr. ontving, wat weerom neerkomt op 35 personen!

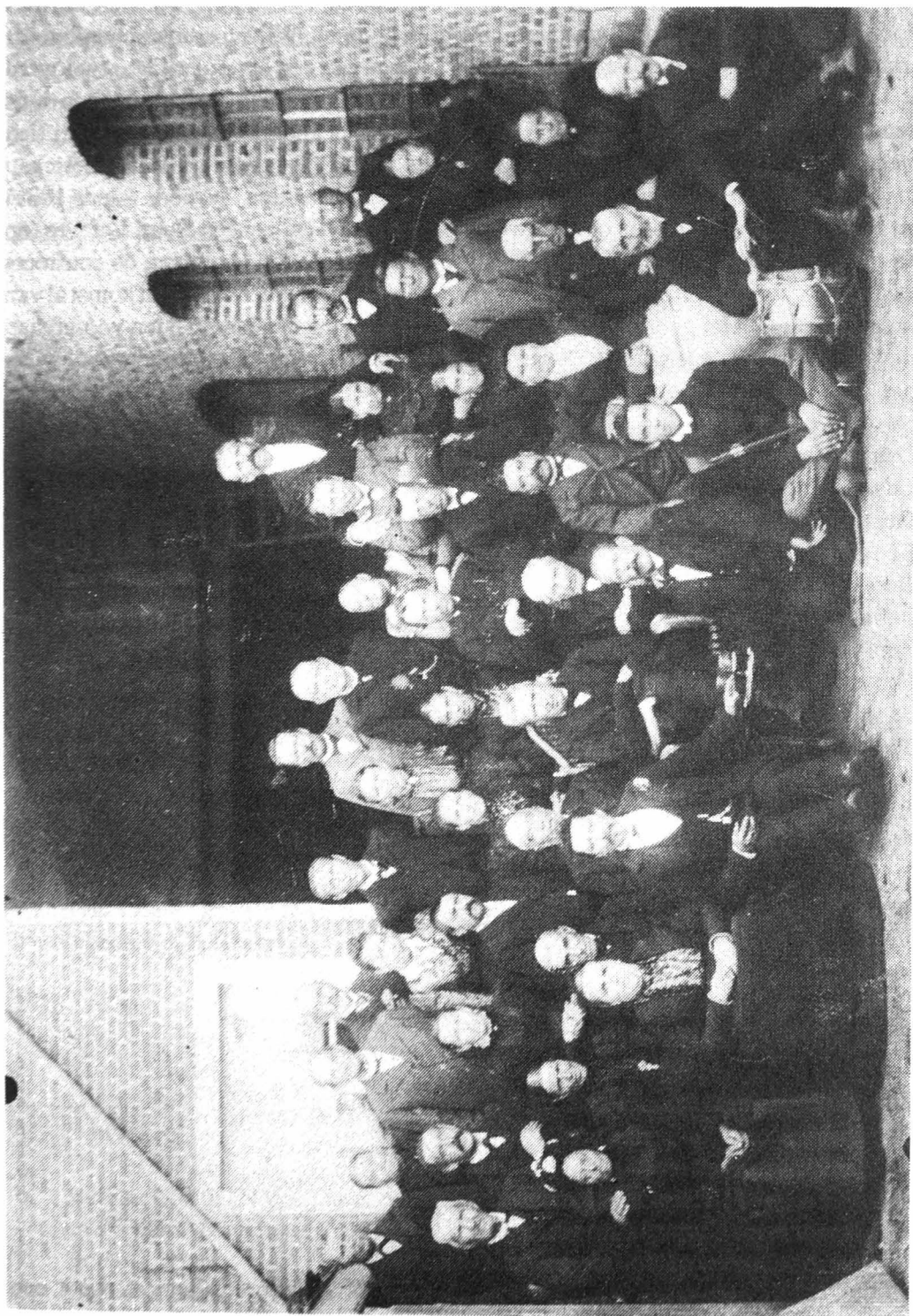
Blijft nog, het bekijken van het ledenverloop. Vierentwintig van de 26 leden, die de confrerie in 1869 telde, vinden wij in het overzicht der boetes van 1868. Fermont, als nieuwe hoofdman, en koster Coppens zijn hieraan toe te voegen. De koster en dokter Plasschaert, die wij reeds eerder vernoemden, verlieten de confrerie in 1873 : zij namen beide ontslag. In de plaats van Coppens werd Vitalis De Weerd (De Weirdt) gekozen, de schoonzoon van wijlen confrere-cafébaas van Kalve Jan-Baptist De Leyn, die in 1870 overleed, en dus de eerste was die wegviel uit de lijst van 1869 . Raar genoeg werd hij toen vervangen door F. Saman, en niet door zijn schoonzoon Vital. Want in de confrerie is het altijd en immer - nu nog - geplogenheid geweest dat een overleden confrere vervangen werd door het meest naaste familielid: de zoon, schoonzoon, zelfs de kleinzoon... als die er al waren en als ze er al wilden bij zijn ! Joannes De Gronckel volgt zijn vader Augustinus op, Petrus Soeting zijn vader Francies, Pieter Heirman zijn vader Jan, Marcel Marquenie vervangt Bernard, Leo Vereecke komt in de plaats van Jacobus, en Marcel De Gronckel vervoegt de rangen op 15 september 1881 omdat zijn vader Serafien ziek is. Serafien overlijdt trouwens eerst op 8 december van dat jaar. Het meest vermeldenswaardige overlijdensbericht is dat van Joannes Francies Rombout, die in de ledenlijst anno 1869 nog vermeld staat als Jan Rombout (sic). Hij sterft, zoals de hoofdman noteert, op Allerheiligen 1875 . Op de dag dat Fermont tot hoofdman werd gekozen, zeven jaar eerder, was Rombout voorzitter van de vergadering, als

oudste lid. Hij was lid sinds 1841. Hij is de man die wij ook reeds in verband brachten met "De Vlucht van de Dolfijn". In een afzonderlijk artikeltje, los van de aantekeningen over de confrerie, laten wij volgen wat wij over deze man aan de weet kwamen. Als wij nu nauwkeurig volgen wat de hoofdmans aantekende, kunnen wij de ledenlijst 1891 reconstrueren. In dat jaar houdt Fermont het voor bekeken en roert de pen niet meer.

1. Alfons Van Megroot
2. Joannes Colpaert
3. Felix Andries
4. Emmanuel Bauwens
5. Ferdinand Vervaeke
6. Joseph Bracke
7. Pieter Van Pottelberghe
8. Joseph Tacq
9. August David
10. August Van Pottelberghe
11. Petrus Soeting
12. Pieter Heirman
13. Eduard David
14. Joseph Roets
15. Franciscus Saman
16. Joannes De Gronckel
17. Leopold Bonte
18. Pieter De Wever
19. Domien Verplancke
20. Leo Vereecke
21. Bernard Steel
22. Desiré Joseph Fermont

Vervangers voor Karel Rombout en Vital De Weirdt (beide overleden in 1890) en voor Marcel Marquenie (+ 1891) werden niet meer ingeschreven, zodat wij drie eenheden onder het gemiddelde ledenaantal (25 - of is het 26 ?) blijven.

Toch blijven wij niet helemaal op onze honger zitten. Het Fermonttijdperk moeten wij nog niet definitief afsluiten. Door een gelukkig toeval wordt ons een groepsfoto in handen gespeeld, waarop onderaan genoteerd staat: "St. Ambrosiusgilde 1900". Tweeënveertig personen komen hierop voor, veertig namen werden op de rugzijde van de foto genoteerd (in schrijfmachineletter op een opgekleefd blad papier). De identificatie gebeurde door mijn tante Marie Creve, echtgenote Victor David, die zelf tot aan zijn dood in 1960 lid van de confrerie was. Wij laten nu de tekst volgen, zoals hij er letterlijk staat: "Eerste onderste rij: Vrouw Heirman - Vr. Domien De Letter - Edward Soeting - Domien De Clercq (N.v.o.: hier is de machine-geschreven voornaam Domien doorgestreept en vervangen door de handgeschreven correctie: "August veldwachter Mendonk") - Henri Lefevre - Gustaaf De Pau - Leo Dekkers. Tweede rij: Vr. B. Steel (Stefanie Verswalm) - Bernard Steel - Burgemeester Fermont - Petrus Soeting - Vr. Cesar Desmaele (Coralie Coppens) - Leo Vereecke - Vr. L. Deckers (Stefanie De Breuk). Derde rij: Petrus Heirman - Alois Creve - Vr. A. Creve (Stefanie Hesters) - Theofiel Baert - Vr. Th. Baert - Vr. J. Renterghem - Jan Renterghem - Leo Bonte - Vr. L. Bonte - Theofiel De Clercq - Vr. Th. De Clercq. Laatste rij: Domien

Groepsfoto van de conferentie anno 1900.

Verplancke - Vr. D. Verplancke - Jan Colpaert - Victor Bracke - Vr. J. Colpaert (Melanie De Mol) - Karel Bracke - Vr. K. Bracke (Louise Saman) - Cesar De Smaele - Franciscus Saman - Vr. Fr. Saman - Horliana Wagenaere) - Gustaaf De Caluwé - Vr. G. De Caluwé - Polydoor Bracke - Edward Van Bastelaere - Domien Letters". Wij laten nog opmerken dat de vermelding "Burgemeester Fermont" in het midden van een afzonderlijke regel werd getypt. Links en rechts van de hoofdman zit blijkbaar telkens een man die men niet kon thuis brengen. Laten we even de foto van nabij bekijken. Zoals het hoort : dames eerst ! Vijftien vrouwen kijken in de camera, maar daarop valt niets te zeggen, want ze zijn alle in gezelschap van hun echtgenoot ! Samen vormen ze een groep van 30 personen. De bode (sinds 1886) August De Clercq is naar traditie ook aanwezig, maar dan wel alleen, en Henri Lefevre (op de foto met trommel afgebeeld) fungeerde als tamboer bij de rondgang van de confreres langsheen de herbergen van de dorpskom. Op die luidruchtige manier werd hun komst al van verre aangekondigd. Het gebruik de bonte groep door een trommelaar te laten voorafgaan vinden we voor de eerste keer in 1885 vermeld. Tien mannen figureren "zonder vrouw" in de groep. Twee er van zijn ons onbekend gebleven. De ledenlijst zag er in 1900 dus zo uit :

1. Desiré Joseph Fermont
2. Edward Soeting
3. Gustaaf De Pau
4. Leo De Decker
5. Bernard Steel
6. Petrus Soeting
7. Leo Vereecke
8. Petrus Heirman
9. Alois Creve
10. Theofiel Baert
11. Jan Van Renterghem
12. Leo Bonte
13. Theofiel De Clercq
14. Domien Verplancke
15. Jan Colpaert
16. Victor Brack
17. Karel Bracke
18. Cesar De Smaele
19. Franciscus Saman
20. Gustaaf De Caluwé
21. Polydoor Bracke
22. Edward Van Bastelaere
23. Domien De Lett r
24. X
25. X

Zo zijn de "Brossers" traditioneel weerom met 25 man. Ze zijn r allemaal, want een fotograaf moest ten jare 1900 nog van heel verre komen, en voor hem trok iedereen "zijn beste goed" aan... Sedert 1891 is het ledenbestand nogal dooreen gegooid... Amper neg n jaar later blijven nog 9 man van de 22 e rder genoemden ov r. T nzij de twee "anoniem n"

ook nog veteranen zouden zijn... en dat zal wel, want ze zien er héél oud en respectabel uit en mogen trouwens de hoofdmán-burgemeester flankeren, en dat zijn toch de ereplaatsen ! Als dat zo is, zijn gedurende een verloop van negen jaren 11 leden om een of andere oorzaak (overlijden) of reden (ontslag of verhuizing) weggefallen, en niet minder dan 14 nieuwe confreres zijn de gelederen komen vervoegen ! Op te merken valt, dat heel wat namen, die jaren lang een “vaste waarde” in de confrerie vormden, plots niet meer voorkomen : Van Megroot, Andries, Bauwens, Vervae, Van Pottelberghe, Roets, De Gronckel en zelfs David ! Twee van die namen kunnen wellicht op de “onbekenden” gekleefd worden... Terwijl heel wat eerder minder voorkomende namen opduiken : De Pau, De Decker, Creve, Baert, Van Renterghem, De Clercq, De Letter.

* * * * *

Wij laten nu de letterlijke tekst volgen, zoals die in de kroniek voorkomt op de eerste twee bladzijden die volgen op de laatste aantekeningen van D. J. Fermont. Dit is een sprong in de tijd, maar omdat het hier ook over ledenbeweging gaat, sluiten de nu volgende notities aan bij de lijst anno 1900 die wij daarnet zagen. Bedoelde aantekeningen zijn alle van de hand van Petrus Soeting.

* * * * *

1917 Ten jare negtienhonderdzeventien den 19 April is overleden Jan Roets lid der Confrerie. (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting. Ten jare negtien hondert achtien den 1 November is overleden Gustaf De Paulid der Confrerie. (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting. Ter memoire Den 20 September 1918 Zes bouzien gekocht voor 15 fr. (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting. 1920. Tebetale onder 17 leden 68 fr. 25 centimen. 30 January de bank bij Th. Vermuelen betaald 42 fr. Den 20 February 1921 heeft de kiezing plaats gehad voor het vervangen van de overledene en den ontslagever Meester Baart die voor uitslag gehad heeft dat de volgende leden met algemeene stemmen der 9 aanwezige leden van Ambrosius gekozen zijn Louis Van Hekke - Van Rentergem Gustaf - Vervae August - Cloekart Jozef - Vervae Henri - Engels Josef en allen den antree betaald hebben. D.D. Voorzitter (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

1915 Leden

1. Vereeken Leo
2. Bracke Charel
3. Bracke Pol
4. Bonte Leo
5. De Dekker Leo
6. De Pau Gustaf (N.v.o. : later doorgestreept en hierbij genoteerd:) overleden 1 November 1918
7. Soeting Petrus
8. Soeting Eduard
9. Poppe Leo
10. Creve Alewies
11. Tacq Louiw

12. Gysel Jan
13. Heirman Petrus
14. Hameling Frans
15. Roets Jan (N.v.o. : later doorgestreept en hierbij met potlood genoteerd:) overleden 19 April 1917
16. D'Hert August
17. Dauwe Benoi
18. Cameon Adolf
19. Colpaert Loui
20. Baert Theofil (N.v.o. : later doorgestreept en hierbij genoteerd:) ontslag geveer

Nieuwe leden 29 Febr. 1921

(N.v.o. : duidelijk een vergissing. Dit moet 20 februari zijn, zoals blijkt uit de hoger aangehaalde tekst. 1921 was trouwens géén schrikkeljaar !)

1. Louis Van Hekke
2. Gustaf Van Rentergem
3. Gustaf Vervaet
4. Henri Vervaet
5. Jozef Cloekart
6. Jozef Engels
7. Cesar De Vos
8. Charel Nauds
- 5 October 1925

in het Gilden gekozen
 Leo Van Assel Langeleede
 Alfons de Coujer Calve

1932
 Victor David
 Victor Lefeber
 Meester Julius Tack
 Teerling Heere Notaris 1934
 Dauwe Cleman 1934

1914 - DE EERSTE WERELDOORLOG

Op 4 augustus van dat jaar breekt deze jaren durende verschrikking uit, en op de vooravond van Kerstdag in datzelfde jaar sterft hoofdman Fermont, burgemeester van de gemeente, totaal onverwacht op 74-jarige leeftijd. Van mensen die hem nog hebben gekend, heb ik altijd gehoord dat de Duitsetroepen, die hier ingekwartierd waren, hem bij zijn begrafenis militaire eerbewezen hebben. Wij zagen reeds dat totaal niets meer staat aangetekend in het boek der kronieken. Waar bleef het trouwens al die tijd ? Bij de hoofdman thuis, onaangevoerd sinds jaren ? En is het bij het opruimen van zijn nagelaten papieren aan de confrerie terugbezorgd ? Wij weten het niet, maar - gelukkig ! - kwam het in handen van confrere Petrus Soeting. Daarmee konden wij diens eerste notities lezen. Zij zijn kriskras dooreen neergekribbeld, zonder enig systeem of zin voor orde, in een wouweltaaltje dat bovendien nog t'allenkante gaten in de spelling vertoont. Voor schrijfwijze van namen en voornamen had Petrus niet de minste interesse, zoals we verder nog vaak tot ons jolijt zullen ondervinden. Hoewel hij - nadat hij de eerste blanco bladzijde onbenut had gelaten ! - reeds in 1915 de ledenlijst vastlegt, vindthij het niet nodig hierbij vooraf melding te maken van het afsterven van de hoofdman, die precies bij de jaarwisseling was begraven ! Die blanco bladzijde, links van de ledenlijst dus, gebruikt hij pas later, vanaf 1917, en wel voor een paar opmerkingen die reiken tot in 1921, 20 februari, op welke dag hij zichzelf dienstdoend voorzitter noemt. Hij noteert o.a. het overlijden van Jan Roets (was dit één der onbekenden op de foto van 1900 ?) en van Gustaaf De Pau, beide gedurende de oorlog. De grote verdienste van Petrus Soeting, ten overstaan van de historie der confrerie, bestaat er precies in dat hij - na 23 jaren vacuum ! - opnieuw begonnen is met het bijhouden van een en ander. Vooral voor de ledenlijst van 1915 zijn wij hem dankbaar. Twintig confrereers zijn daarop terug te vinden, van wie amper elf ook al in 1900 voorkwamen. Duidelijk zijn een paar nieuwkomers opvolger van hun vader, overleden tussen 1900 en het uitbreken van de oorlog.

Tijdens die vierjarige periode sterven dan ook nog, voor zover wij weten, Fermont, Jan Roets en Gustaaf De Pau (deze laatste tien dagen voor de wapenstilstand !). Bij het einde van de wereldbrand moet de confrerie nog nauwelijks 18 leden geteld hebben ! Pas vanaf 1921 begon men weer op adem te komen en kan men weerom van een normaal verenigingsleven spreken. Dat merken we aan de nu regelmatig elkaar opvolgende verslagen en de 8 nieuw verkozenen, die na het vertrek van ontslaggever meester Theofiel Baert, het ledenaantal terug op het peil van 25 man brengen ! Zonder de luttel en summiere notities van P. Soeting was de totale duur van de lacune in de verslaggeving tot dertig volle jaren opgelopen ! Wij kunnen toch een fundamenteel onderscheid maken tussen de periode tot aan de dood van Fermont, en de vijf jaren tot 1921 die daarop volgden. De aandacht die wij aan de opeenvolgende (soms mank gereconstrueerde) ledenlijsten hebben besteed, leerde ons dat het leven in de confrerie tot augustus 1914 zijn normale gang ging. Ook al werd niets meer "officieel" geacteerd, bij ieder overlijden of vertrek werd een nieuw lid aangesteld. Dit doet ons vermoeden - en de foto uit 1900 maakt van dit vermoeden bijna een zekerheid ! - dat de confrerie nog steeds haar religieuze processieplichten vervulde en op de feestdag "au grand complet" samen kwam. Heel anders schijnt het er aan toe gegaan te zijn gedurende de oorlogsjaren. Mochten de processies buiten de kerk doorgaan ? Werden er nog feestdagen - "teerdagen" ! - georganiseerd ? We kunnen ons voorstellen dat de bevolking wel wat anders aan het hoofd had. Behalve de schaarste aan alle mogelijke levensmiddelen en onderhoudsprodukten, kwam ook de beperking van de bewegingsvrijheid een sfeer van austeriteit en onbehagen

scheppen. Voeg daarbij de onzekerheid over het lot van de mannen achter het IJzerfront. Zonen en familieleden van Ambrosianen zijn daar gesneuveld en begraven. De lust tot uitbundigheid was de mensen zeker wel vergaan. Soeting maakt hierop geen enkele allusie. Wij kunnen slechts constateren dat het ledenaantal daalt, en niet wordt aangevuld. De activiteit van de confrerie schijnt in die oorlogsjaren praktisch onbestaande geweest te zijn. Mijn grootvader vertelde mij dat alles tot plechtigheden binnen het kerkgebouw beperkt bleef. Pas in het begin der twintiger jaren ontluikt nieuwe interesse en knoopt men terug met de traditie aan. Voor velen van mijn generatie, ietwat ouder, ietwat jonger, zijn de nu opduikende notities van P. Soeting alleen al belangwekkend, omdat daarin vele namen voorkomen van personen die wij zelf nog heel goed gekend hebben en die we ons meestal nog perfect visueel kunnen voorstellen. Petrus Soeting stierf op Wachtebeke-Jaarmarkt, 3 november 1937. Wat hij neerschreef laten wij - echt letterlijk - volgen, maar niet in extenso. Aan minder belangrijke zaken, die voor een goed begrip niet altijd nodig zijn, gaan we zonder meer voorbij.

Jaar 1921 onkosten voor het Gilden van den Heiligen Ambrosius.

Uitgaven 1921

Den 20 February 1921 op de kiezing betaald voor 10 flesjes bier na de Hoogmis	3.00
Voor het omhalen der Gelden der gekozene	2.50
den 11 September op de aanbesteding 17 man	5.10
aan Pieters betaald den 5 Octo	25.00

Ontvangsten 1921 den 20 February van de 6 nieuwe leden elk 9 fr.	54fr
Cesar De Vos betaald 5 oct.	9fr

In de vergadering van 11 September 1921 is men overgegaan tot het kiezen van 2 nieuwe leden in vervanging van Gustaf de Pau en van Jan Roets overleden en heeft voor uitslag gehad dat Cesar De Vos en Meester Julius Tack (N.v.o. : later werd deze laatste naam doorgestreept, en Soeting noteerde er onder : "Niet aanvaard") met algemeene stemmen der 17 aanwezigen gekozen zijn ; daarna is men overgegaan tot de ambesteding der maltijd op het feest van den het gilden het welke is toegewezen aan Charel Bracke mist de som van 12 fr. per hoofd en het welk zal plaats hebben den 17 Ooctober 1921.

D.D. Voorzitter (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

1921 den 17 September (N.v.o. : dit laatste woord is doorgestreept en erboven werd genoteerd :) October heeft het jaarlijks feest van Ambrosius Gilde plaats gehad om 9 uur begonen met eene Solemeele Mis waar al de leden tegen woordig waren. Daarna gegaan naar het Gilden huis om over te gaan tot de kiezing van eenen hoofman, in de plaats van M. Burggemeeste Fermont en met algemeene stemmen der 20 aanwezige leeden is P. Soeting hoofman gekozen. Daarna is men overgegaan tot het kiezen van een nieuw lid in de plaats van Julius Tack die niet willen aanveerden heeft. Charel Nauds (N.v.o. : "Nauds" is doorgestreept ; bijgeschreven :) Neyt is dan met algemeene stemmen gekozen. Daarna zijn wij gegaan naar Poterhoek en snamiddags naar Walderdonk en er is ook beslist van de boeten te verdubbelen. Prosesie 1 fr. Begrafenis 1 fr. De Mis 0,50 cent.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

1921 uit gegeven	
29 February kiezing	3.00
aan Pieters omhaling	3.50
Drapo dragen en bouzien	10.00
wedde knape	14.50
voor de bank	42.00
17 Oct. de Mis	15.00
11 September kiezing	5.10
	<hr/>
Samen	93.10
Inkomsten 1921	
20 man aan	24 fr.
5 manen aan	12
	<hr/>
samen	540fr
tafel	504
over	36fr
8 nieuwe leden aan 9 fr.	72
boeten	3.50
111.50	93.10
over schot	18.40
(N.v.o. : deze laatste twee getallen zijn nadien vinnig met inkt doorgestreept en onleesbaar gemaakt).	

Lijst der Leden van St. Ambrosius Gilden 1922.

1. P. Soeting
2. Alwies Creve
3. Leo Verheeken
4. Leo Poppe
5. Pol Bracke
6. Cha Bracke
7. Louis Colpart
8. Leo de Dekker
9. Benoi Dauwe
10. August Vervaeet
11. Loui Van Hekke
12. Adolf Cameoen
13. Loui Tack
14. Frans Hamerling
15. Charel Nauds (N.v.o. : "Nauds" is nadien doorgestreept.
Daarnaast staat dan "Nyet" en eindelijk, er boven : "Neyt".
Goed geprobeerd, in elk geval !)
16. Cesar De Vos
17. Jos Engels
18. Pet. Herman (N.v.o. : daarboven staat : "ontslaggever")
18. Moris Jansens

19. Aug. D'Hert
20. Gust. V. Rentergem
21. Jan Gysel
22. Ed. Soeting
23. Jos. Cloekart
24. Henri Vervaet
25. Leo Bonte (N.v.o. : hiernaast staat : "26. A. Van Bastelar")
26. Agust Van Bastelare

(N.v.o. : bij deze lijst zijn later, in andere inkt, volgende notities aangebracht : bij "17. Jos Engels" staat "ontslag 1925" Boven "25. Leo Bonte" staat : "overleden" en naast de lijst is bijgevoegd : "17. Alfons de Koejer" en "25. Leo Van Asel ingezen 1925").

Den 24 September 1922 zijn wij vergaard na de Hoogmis voor de aanbesteding voor het feest van St. Ambrosius en dit zal plaats hebben den Maandag 16 October en de tafel is ambesteed aan 12 fr. per hoofd en de onbreekende betalen half geld.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 16 October 1922 heeft het feest van den heiligen Ambrosius plaats gehad om 8 uren smorgens met een mis solemeel waarin bijna al de leden tegenwoordig waren. Daarna is men gegaan naar het Gilden huis om over te gaan om een nieuw lid te kiezen en August Van Bastelare is met algemeene stemmen gekozen. Daarna hebben wij onzen uitstap gedaan bij de leden smorgens Walderdonk en na de maaltijd Patershoek en Cameoen. Daarna Soepe (N.v.o. : bedoeld wordt : souper).

De hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Uitgaven 1922

Aanbesteding drank	6.00
Jaar Geld Pieters	14.50
Voor de misse	15.00
Geld omhaling Pieters	5.00
Voor bouzien en drapodragers	8.80
Voor de bank	42.00
Te kort voor de tafel	12.00
Samen	103.30

Karel Neyt betaald 4 fr. 31 December 23 man gegeven

4 fr. ider	92.00
Antree Van Bastelare	9.00
Van de boeten	8.00
Samen	109.00
Over schoot	5.70

Den 23 September 1923 is de gilden broeders vergaderd bij Ch. Bracke na de Hoogmis voor de ambesteding der tafel welke zal plaats hebben den 1 October bij Charel Bracke aan den

prijs van 11 fr. 50 per man en ter zelve tijd is er beslist dat de ouderlingen die op het feest niet kunnen tegenwoordig zijn 10 fr. te betalen voor alle onkosten.

(N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 23 September zijn wij vergadert na de hoogmis om over te gaan tot de aanbesteding der tafel en Charel Bracke is aanbesteder verklaard aan den prijs 11 fr. 50 per man met stofferij des avonds of 13.50 met beestuk en het feest is vast gesteld op 1 October. Den eersten October is het feest begonen met een Solemele Mis om 8 uren. Daarna zijn wij nog naar de zaal gegaan om dan bij de leden der Gilden te gaan op het Patershoek en om 1 uur Dine. Daarna kiezing voor een lid in de plaats van Petrus Herman ontslagever en met algemeene stemmen is Moris Jansens gekozen en ook anveerd. Daarna uitstap naar Walderdonk en Dorp. Daarna Soepe.

Ter Memorie.

25 Septemer heeft Petrus Herman zijn ontslag gegeven die gedurende 42 jaar als lid der gilden is geweest.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Moris Janssens betald 9 fr. voor entree.

Inkomsten

In kas van 22	5.70
Boeten	5.00
Bonte Vereeken en Leo Poppe	29.50

Uitgaven 1923.

6 Juny 12 prosese glazen	24.00
25 September voor het geld voor feest	10.00
Jaar geld van de knape	14.50
Bouzien	5.50
Coppens Reperasie	8.50
De Mis op het feest	15.00
Voor drank vergaderen 16 en 23 September	9.90
Voor de bank	42.00

129.00

Inkomsten

40.20

89.20

88.10

Betaald aan Charel Bracke 478.50 voor 39 man en 15 beestukken.

1923 Blijft in kas 9 fr. van Moris Janssens entree 1 October.

Ter memoire. 1924 den 14 February begraven de Huisvrouw de Huisvrouw van Leo Bonte.

(N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 21 September 1924 zijn wij vergadert na de hoogmis tot vaststelling van den dag van het feest en de aanbesteding der tafel en met de aanwezigen is er beslist te feesten den maandag 28 Sept. (N.v.o. dit moet manifest 29 september zijn !) en de maaltijd is toegewezen aan Charel Bracke aan denzelfden prijs van verleden jaar.

Den 29 September 1924 heeft het feest van den heiligen Ambrosius plaats gehad ten 9 uuren begonen met eene solemele mis waar al de leden tegenwoordig waren ; daarna uitstap naar Walderdonk. Om 1 uur diene bij Ch. Bracke en op het diene is er vastgestel dat de knape nu jaarlijks 25 fr. zal strekken en dat er eene boet van 2 fr. gesteld woor op den geene die de mis op den dag van het feest niet bij en woond.

Inkomsten.

Antree Janssens	9.00
Boeten	23.00
Leo Bonte Ver Eeke en Leo Poppe	30.00
Samen	62.00

Uitgaven voor het Gilden.

Voor de bank	100 fr.
Voor de knape	14.50
Drank op de anbesteed	7.20
Voor de mis	20.00
Keersen en Jo Copens	8.75
Pieters voor omhaling voor het geld dienee	5.00
Samen	155.45
	62.00
	<hr/>
	93.45

te betalen door 23 leden is 4 fr. en 5 cent. voor ider lid.

Ales effen gereeken den 29 Sept. 1924.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Ten jare 1925 3 Maart is begraven Leo Bonte in den ouderdom van 90 jaren. Gewoond en geboren te Wachtebeke 30 Janu 1835 en overleden 28 Febru 1925. Ter memorie.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

De mis van het Gilden gedaan den 11 Maart 1925. Betald 10 fr.

1925. Lijst der Leden van den heiligen Ambrosius den 5 October

1. P. Soeting x
2. Alwies Creve x
3. Leo Ver Eekken x dood
4. Leo Pope x dood
5. Jan Gysel x dood
6. Pol Bracke x overleden
7. 3. Charel Bracke x

- 8. 4. Beni Dauwe x
- 9. 5. Leo De Dekker x
- 10. 6. Lou Colpart x
- 11. Ed. Soeting x overleden
- 12. Augus D'Hert x dood
- 13. Loui Tack x overleden 12 July 1926
- 14. Adolf Camoen x overleden
- 15. 7. Aug. Vervaet
- 16. 8. Loui Van Hekke x
- 17. Frans Hamerling x uit gebleven 1926
- 18. 9. Cesar De Vos
- 19. 10. Charel Nyt x
- 20. Henri Vervaet x overleden 10 February 1928
- 21. 11. Gustaf Van Rentergem x
- 22. 12. Jos. Cloekart
- 23. 13. August Van Bastelare
- 24. 14. Moris Jansens
- 25. 15. Alfons De Coeyer
- 26. 16. Leo Van Assel

Nieuwe Leden 1926

- 26. Gustaf Celie 17
- 27. August Herman 18
- 28. 17 Octo 1927 Julius De Caluwee ingekomen 19
- 23 September 1928 is
- 20. Albert Vervaet er ingekomen in de plaats van zijn vader Henri Vervaet

1930 Nieuwe leden ingekozen

- Isdor de Weerd overleden
- 21. Alfons Marquenie
- 26 Sept. 1933
- 22. Julius Roets ingekozen

1932

- 23. Victor David
- 24. Victor Lefeber
- 25. Julius Tack

Den 24 Sept. heernotaris M. Notaris Terlinck ingekomen.

1935 Cleman Dauwe.

1932 den 11 September ingekozen Victor David

Victor Lefeber

23 Sept. Julius Tack ingekomen.

Karel Lodewijk Tacq over leden den 12 July 1926.

Ter memorie (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 4 October aangegeven door Cesar de Vos Theofil van der Eed om in Gilden te komen.

Den 26 September 1926 zijn wij vergadert na de hoogmis in het Gilden huis voor vast stelling van het feest van den H. Ambrosius het welk is vast gesteld op Maandag 4 October om 9 uren. Daarna zijn wij over gegaan tot het kiezen van twee nieuwe leden in de plaats van Loui Tack overleden en van en Predan De Gronkel die verleeden jaar niet en heeft willen aanveerden. De uitslag is dat Gustaf Celie gekoozen is door de 17 aanwezige leeden en August Herman met 16 stemen 1 wit brief.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 4 October heeft het feest van den heiligen Ambrosius plaats gehad en is begonnen met eene Solmeele mis om 9 uren waarin meest al de leden tegenwoordig waren en daarna zijn in het lokal waar er is overgegaan tot het kiezen van een lid in de plaats van Frans Hamerling en met 17 stemen op 23 leden is Victor Lafeber gekozen en heeft het aanvaard. Daarna zijn wij naar Kalve gegaan bij de Koeer tot des middags. Na het maal zijn wij naar Poterhoek en dan Walderdonk en het Dorp bij Lefeber en Camoen en dan den Soepe.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 10 February 1928 is overleden Henri Vervaet die geboren was 1860 Juny 2. Ter Memoir. (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

1925 Den 27 September na de Hoogmis zijn de leden van het Gilden vergader bij Charel Bracke om den dag vast te stellen voor het feest van den heiligen Ambrosius en het aanbesteden der tafel en ze is toegewezen aan Charel Bracke aan 11 Fr. 50 per man met stoverij en 13 fr. 50 met biefstuk savons en op 5 October.

Den 5 October 1925 heeft het feest van den heiligen Ambrosius plaats gehad begonnen met eene solemeele mis waar in al de leden tegen woordig waren ten 9 uren. Daarna zijn wij naar het Gilden huis gegaan om overtegaan tot het kiezen van twee leden in de plaats van Leo Bonte overleden en Jos. Engels ontslagever en met algemeene zijn gekozen Leo Van Asel en Alfons de Coeyer en daarna uitstap naar Paters Hoek. Van Asel en de Coeyer hebben hunnen antree betaald elk 9 fr. is 18 fr. en 4 Fr. boeten nog in de kas.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

1927

Den 2 October na de Hoogmis zijn wij vergadert in het Gilden huis tot vast stelling van den dag van het feest en tot de anbesteding der tafel en er is beslist dat het feest zal plaats hebben den 17 October en de tafel is anbesteed aan Charel Bracke voor 17 Fr. 50 met biefstuk en 15 fr. met stoverij per man.

En den 17 October heeft het feest van den heiligen Ambrosius plaats gehad en is begonnen met eene solemeele mis om 9 uren en daarna zijn wij gegaan naar het Gilden Huis om er een lit te kiezen en met algemeene stemmen wierd Adolf Van Lare er ingekozen en heeft niet willen anveerden. Dan zijn wij naar Langeleede gegaan bij Leo Van Assel tot 12 uren en terwijl heeft men er Jul. De Caluwee ingepakt zonder kiezing en achten den dinee zijn wij gegaan naar Walderdonk en dan naar Pottershoek en Victor Lefeber en dan naar den soepe.

Inkomen 1927

Van Vereken, Pope, Henri Vervaet en Gysel
In kaas van verlejaar

40.00
13.00

Prosesie boeten	4.00
	<hr/>
Samen	57.00
Uitgaven voor 26 tot 27	
Voor de mis	35 fr.
Jaargeld knape	25
Bozien	8
Pieters omhaling geld	10
Vergadering 2 Oct. drank	10.20
Voor de bank	100.00
	<hr/>
Samen	188.20
	57.00
	131.20

te betalen door 23 leden is voor elk 5 fr. 75.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Nog inkasna de maaltijd entree Jul. De Caluwee en boete Janssens is 11 fr. 18 October 1927.

1928 Den 23 September 1928 zijn wij vergader na de Hoomis en er is beslid dat het feest van Ambrosius zal plaats hebben den 22 October om negen uren met eene solemeele mis en de tafel is aanbesteed aan Charel Bracke voor 20 fr. 50 per man. Den 22 October hebben wij het feest gevierd van den heiligen Ambrosius begonnen met eene solemeele mis om 9 uren. Dan zijn wij naar Kalve bij de Koejer tot om 12 uren en dan den dinee en na den dienee is beslist dat de nieuwe leden die er inkomen een inkom moeten betalen van 20 fr. in plaats van 9 fr. om dat de mis zooveel is op geslagen en dan zijn wij gegaan naar Paterhoek en dan naar Walderdonk bij Rentergem en Albert Vervaet en dan bij Lefeber en daar na Soepe. Den 23 September 1928 is Albert Vervaet er in gekomen in de plaats van zijn vader met voorang.

Overleden den 24 December 1928 August De Hert echtgenoot van Julia De Gronkel geboren te Wachtebeke 22 maart 1862.

Ter memoire. De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

1929 - Den Zondag 6 October na de hoogmis zijn wij vergadert tot vaststelling van den dag van het feest van den heiligen Ambrosius en de anbesteeding der tafel en ze is toegewezen aan Charel Bracke aan 23 fr. per man op 21 October. Er is ook beslid dan de boeten moeten verzwaar woorden. De boeten voor prosessie 5 fr., voor begrafenis en voor missen 2 fr. De hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 21 October is het feest van den heiligen Ambrosius begonnen met eene solemeele Mis om 9 huuren waarin al de leden aanwezig waren en daar na, zijn wij op uitstap gegaan naar de Langeleede tot des smiddags om 12 uren en dan de maaltijd en rekening en om 3 uren zijn wij met al de leden naar Walderdonk gegaan en dan naar Potterhoek en Dorp en om 8 uren soepe en dan orkes.

Inkomsten	
Geld in kas	6.00
Van Aw. Creve en Camoen geld voor de tafel	46.00
Van Jan Gysel, Leo Verheek en Leo Pope elk 10 fr	30.00
Van de boeten	28.00
	<hr/>
Samen	110.00
Uitgaven voor het Gilden.	
Mis August de Herd	51 fr.
Voerman	3
6 October vergaderen 16 fleschen	16
21 October voor de mis van feest	30
Jargeld Pieters	25
Voor geldomhaling Pieter	15
voor bouzien en reperatie Copens	18
Voor de bank	100
	<hr/>
Samen	273

163 te verdeelen op 22 leden is 7,50 per man.

Er is ook beslist dat het jaar geld voor den knape op 50 frank gebraagt woord en dat voor ider keer dat Pieters moet rondgaan voor de leeden uit te nodigen van 5 f op 10 gebräad woord. Nog in kas 4 fr. van boeten G. Rentergem en Verväet Alber.

De hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 12 Augusty 1930 is overleden Joannes Franciscus Gysel geboren te Wachtebeke den 7 January 1843 echtgenoot Stevanie Van Niewenhuise. Ter Memoir .

(N.v.o. handtekening:) P. Soeting.

1930 Den 5 October is de vergadering van de leden van den Heiligen Ambrosius samen gekomen tot vaststelling en anbesteeding van het feest van de sositeit en ook om twee leden intekiezen in de plaats van August D Hert en Jan Gysel overleden. En er is vast gesteld dat het feest zal plats hebben den maandag 20 october met eene solemeele mis om 9 uren en de anbesteding is gevallen aan Charebrake voor den prijs van 24 fr. per lid en de kiezing heeft daarna plaats gehad en zijn gekozen met algemeene stemmen der 12 anweezige leeden Isdor de Weerd en Alfons Marquenie.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 27 October 1930 heeft het feest van het Gilden van den Heiligen Ambrosius plaats gehad omdat wij het 8 (N.v.o. : hier moest nog bij komen : "dagen") hebben moeten uitstellen voor de missie tentoonstelling en is begonen met eene solemeele Mis en dan zijn wij gegaan naar Calve bij de Weerd en bij de Coyer en naar de stacie bij Af. Marqueni en dan naar het maal daarna effen rekening. Daarna zijn wij gegaan naar Poterhoek bij Dauwe, dan naar Walderdonk bij Gustaf Rentergem en bij Albert Verväet, dan bij Victor Lefeber. Daarna

soepe en leute. In kas 6 fr. van boeten en is beslist het feest te vervroegen begin Juny 1931. De voorzitter (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

1931 Den zondag 31 Mei zijn wij vergadert na de Hoogmis om vast te stellen den dag van het feest en om de ambesteeding der tafel en er is besloten het feest te vieren den Mandag 15 Juny met een solmeele mis om 9 uren en de tafel is anbesteed aan Charel Bracke aan 24 fr. per man maar eene flesbier er bij.

(N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 15 Juny is het feest gevierd van het Gilden begonen met eene solemeele mis om 10 uren daarna naar Calve bij de 2 leden en dan bij Alfons Marquenie en dan naar het mal om 1 uur en der namiddags om 4 uren naar Walderdonk van daar naar Paterhoek bij B. Dauwe en dan om 9 uren soepe.

Den 21 November 1931 is begraven Leo Pope geboren 14 September 1841 en begraven 21 November 1931. Den 11 July begraven Isdor de Weerd overleden in den houderdom van 55 jaren.

Den 23 Juny 1931 is overleden Polydoor Bracke lid van het Gilden. Ter memoore. De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 16 Aril 1932 is overleed Eduard Soeting geboren te Wachtebeke 24 February 1854. Ter meroore.

1932

Den 11 September zijn wij vergadert in het Gilden huis tot vasttelling van de feestdag van het Gilden en tot de aanbesteding der tafel en kiezing van nieuwe leden. Zijn gekozen Victor David en Victor Lefeber als nieuwe leden en het feest zal plaats hebben 26 September met een solemeele mis om 9 uren. De tafel is aanbesteed aan 22 fr. per man.

23 September heeft Meester Jul. Tack ook aanveerd.

Den 26 september negetien hondert twee en dertig heeft het feest van den heiligen Ambrosius plats gehad en is begonen met eene solemeele Mis waar al de leden tegen woordig waren en daarna zijn wij gegaan naar Calve bij Alfons De Coyer van daar bij Alfons Marquenie en dan dinee en dan het verslag afgelezen en de reekening gedaan. Om drij uren 1/2 zijn wij naar Potershoek bij Benie Dauwe en dan naar Walderdonk bij Gustaf Rentergem en Albert Vervaet en Victor Lefeber en dan naar de soepe.

De Hoofman (N.V.O. : handtekening :) P. Soeting.

1933

Den 10 September zijn wij vergadert na de hoogmis tot de kiezing van een lid ter vervangien van Adolf Camoen en de uislag was dat Jules Roets gekozen werd met algemeene stemmen der 16 aanwezige leeden. Daarna zijn wij overgegaan tot vaststelling van den dag van het feest dat zal plaats hebben mandag 25 September om 9 uren en dan de aanbesteding der tafel die is gevalen aan Charel Bracke aan 22 fr. per man met twee flesjes bier er bij. Den 25 September hebben wij ons feest gevierd en is begonen met eene solemeele Mis om 9 uren. Daarna zijn wij gegaan naar Calve bij Coeyer en daara bij Alfons Marquenie en dan naar het lokal voor dienee. Na den dienee is het verslag afgelezen van in en uitgaven door

den seecretaris Cesar de Vos en dan ontvangt. Om 3 uren zijn wij vertrokken naar Walderdonk bij Abert Vervaet en Gustaf Rentergem, om zes uren naar Pottershoeck bij Beni Dauwe, om 7 1/2 bij Victor Lefeber en om 8 1/2 naar den soepe .
Hofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 16 Mei 1933 is overleden Leo Vereecke geboren te Wachtebeke 16 July 1843 en hier overleden den 16 Mei 1933 in den gezegenden ouderdom van 90 jaren en 10 maanden. Ter Memoir
(N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

De huisvrouw Leo De Dekker Stevanie De Breuk geboren te Wachtebeke en er overleden den 28 October 1932 in den ouderdom van 74 jaar. Ter Memoirie.
De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 4 Mei 1933 is alhier overleden Mijnheer Adolf Camoen in den ouderdom van 68 jaar Termemoir (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 12 January de bank weest betalen aan Meester Baert en 10 fr. gehad voor de reperacie van de bank. 10 fr. in kas.

Den 30 Juny 1934 is angestel Eduard Celie als drapau drager van het Gilden aan 5 fr. per keer.

Den 13 Augusty is hier begraven Coralie Vervaet huisvrouw Loui Van Hecke in den ouderdom van 64 jaar. Ter memoir.
De hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 9 September 1934 zijn wij vergadert in ons lokal tot vastelling van den dag voor het feest en is beslist dat het zal plaats hebben op maandag 24 Septeber om 9 uren met eene solemeele Mis waar al de leeden moeten tegenwoordig zijn en de tafel is anbesteed aan 22 frank per man met ider mal eene fles bier.

1934

Den 24 September heeft het feest der Gilden van den heiligen Ambrosius plaats gehad en is begonen met eene solmeele Mis om 9 uren. Daarna zijn wij naar Calve gegaan bij De Coyer, om elf 1/2 bij Fons Marquenie en de dinee. Na het maal heeft den Secretaris De Vos het verslag afgeleezen en daarna onvants der kosten. Om 3 uren zijn met de sositeit gegaan bij Benie Dauwe Potershoek, dan bij Gustaf Rentergem en Alber Vervaet Walderdonk en dan bij Leveber en daarna soepe en dan feest leute.

Inkomsten.

Van het kerkbestuur	10 fr.
Van boeten	20
	<hr/>
Samen	30.00

Uitgaven voor het Gilden.	
Voor de bank	100
De Mis op het feest	40
Voor drank 9 Sept.	12
Reperacie lanteren	4.50
Jaargeld Pieters	50.00
Om haling van geld	20.00
Bousien	7.20
Charel Bracke verguld	2.50
Drapo dragers	15.00
De Vos Cesar Drapo greel	3.50
	<hr/>
Samen	254.70

Blijft te betalen 224.70 te verdeelen in 25 leden is 9 fr.ider.
(N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

1934

Den 4 September is den Heere Notaris Teerling in het Gilden gekozen en hij heeft aanvaard en antree betald 20 fr.

Den 13 Mei 1935 is hier overleden Benoni Dauwe de Breuck in den ouderdom van 75 jaar.
Ter memoir.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

1935

Den 8 September zijn wij vergader na de hoogmis tot vaststelling van den dag voor het feest en er is beslist het feest te vieren op 30 September en is ook beslist van des namiddags naar Calve te gaan. En zijn wij overgegaan tot de kiezing van een lid in de plaats van Benie Dauwe en met algemeene stemmen is Cleman Dauwe gekoozen in de van zijn vader, en de maltijd is anbesteed aan 22 fr. per lid met twee flesjes bier. Den 30 September hebben wij het feest gevierd van onze Gilden en is begonen met eene solemeele Mis waarin alle leeden tegen woordig waren. Daarna zijn wij gegaan naar Potershoek bij het nieuw lid Cleman Dauwe en dan naar Walderdonk bij Gustaf Van Rentergem en bij Albert Vervaet en dan naar het Gilden Huis om te dieneeren. Daarna het verslag afgelezen door Secretaris Cesar de Vos en de ontfanst. Dan zijn wij per otto van de Coyer Alfons naar Calve gevoerd tot om 5 1/2 uur en terug bi Fons Marquenie en 8 1/2 bij Victor Lefeber . Dan avonmal.

Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Reekening 1935 van het Gilden van H. Ambrosius.

Uitgaven .	
Voor de bank	100 fr.
Voor de mis feest	40
Voor drank 8 Sept .	15
Reperasie lantarens	13.25
Jaar geld Pieters	50

Omhaling geld	20
Bouzieen	8
Drapo drager Celie	15
Tambour D. Soy	10
Mis Benie Dauwe	20

Samen 291.25

Inkomsten.	
Inkas van verleede jaar	16
Van de boeten	47
Intree Cleman Dauwe	20
	<u>83</u>
	208.25

te verdeelen op 25 leeden is voor ider 8.20.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

13 September 1936 ontslag Cleman Douwe .

Den 13 September zijn wij na de Hoogmis vergadert in het Gilden huis voor het stellen van den dag van het feest en hij is bepaald vast gestel op mandag 21 September om 9 uuren met een solemeele Mis, daarna uitstap naar Calve bij Alf. de Coejer en dan bij Alfons Marquenie en snamiddags naar Walderdonk en bij Victor Lefeber, daarna soepe. In deze zieting is ook het ontsag anvardt van Cleman Dauwe als lid. Den 21 September heeft het feest van den heiligen Ambrosius plaats gehad en om 9 uuren is er eene solemeele Mis geweest warin al de leden in tegenwoordig waren. Daarna zijn wij gegaan naar Calve bij Alf. Coujer dan bij Alfons Marquenie en om 1 uur het feestmaal. Na het maal is men ofver gegaan tot afleezen der begroting door den Secretaris de Vos en de betaling der leden. Dan om drij uuren zijn wij samen naar Walder Donk gegaan en dan bij Vitor Lefeber. Daarna soepe om 9 uuren. Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

1936 21 September.

Uitgaven van voor het Gilden.

Voor de bank	100 fr.
Voor de Mis	40
Voor Drank	14
Reperacie lantar	2
Jaargeld Pieter	50
Omhaling geld	20
Bouzien	8
Drapau drager	10
Tambour Saye	10

Te sam 254

te verdeelen aan 25 leden is voor ider 9 fr.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

Den 23 December de huisvrouw Alfoes Marqueni begraven.

15 September 1937 heeft Victor Lefeber zijn ontslag gegeven als lid van het Sint Ambrosius Gilden en heeft zijn aandeel betaald 20 September.

1937

Den 20 September heeft het feest van het Gilden van de H. Ambrosius plaats gehad en is begonnen met een Mis waarin al de leeden tegewordig waren. Daarna zijn wij te samen naar Kalve gegaan bij Af. de Coujer en dan bij Afons Marquenie en dan om 1 uur naar het local voor den dinee en de reekening afgelezen door Secretaris Cesar de Vos en deze is goed gekeurd door alde leden en dan de ontvanst. Om vieruuren zijn wij naar de Walderdonk gegaan bij de leeden Gustaf Van Rentegem en Abert Vervaet. Om 8 uren naar het lokal voor het soepe en dan gezellig samen elk voor zijn genoegen.

De Hoofman (N.v.o. : handtekening :) P. Soeting.

* * * * *

Deze handtekening vormt de laatste pennetrek van Petrus Soeting in het kroniekboek. De bladzijde die hierop volgt is blanco gebleven. Op de volgende twee prijken telkens twee strak gelijnde kaders, waarin nu secretaris De Vos zijn mooi handschrift demonstreert. De man, die sommigen onder ons nog gekend hebben, is jammer genoeg op 20 mei 1940, tien dagen na het begin van de dramatische voortzetting van de tweede Wereldoorlog in het Westen, op tragische wijze overleden. De zorgvuldig neergepende aantekeningen van Cesar De Vos laten wij hierna in onverkorte vorm volgen. Zijn afsterven valt samen met het begin van een nieuwe rampzalige periode, en hiermee wordt dan het overzicht van de tussenoorlogse jaren op een duidelijke wijze afgesloten.

* * * * *

In Memoriam.

Ten jare negentienhonderd zeven en dertig, op derden November, is schielijk overleden, onzen betreurden vriend Pieter Soeting in den gezegenden ouderdom van 87 jaren. Hij werd met algemeene stemmen als Voorzitter gekozen der St. Ambrosiusgilde op 20en Februari negentienhonderd één en twintig. Hij ruste in vrede.

De Schrijver Schatbewaarder (N.v.o. : handtekening :) César De Vos.

In Memoriam.

Ten jare negentienhonderd zeven en dertig, op 28 November is in den Heer ontslapen, Leo Van Assel in den ouderdom van 78 jaren. Hij is in St. Ambrosiusgilde gekozen op 27 September negentienhonderd vijf en twintig. Hij ruste in vrede.

De Schrijver Schatbewaarder (N.v.o. : handtekening) : César De Vos.

In Memoriam. Ten jare negentienhonderd negen en dertig, is (N.v.o : dit laatste woordje werd doorgestreept) op vijftien October, is in den Heer ontslapen Louis Van Hecke in den gezegenden ouderdom van 75 jaren. Hij werdt in St. Ambrosiusgilde gekozen in 1925 26en September en is dus gedurende veertien jaren getrouw lid geweest; Dat zijne ziel in vrede ruste.

De Schrijver Schatbewaarder (N.v.o. : handtekening :) César De Vos.

In Memoriam.

Ten jare negentienhonderd veertig op 27 Februari is in den Heer ontslapen Julius Tacq in den ouderdom van 65 jaren. Hij werdt in St. Ambrosiusgilde gekozen op 23en September 1932 en is dus gedurende acht jaren getrouw lid geweest.

De Schrijver Schatbewaarder (N.v.o. : handtekening :) César De Vos.

Ledenlijst, der St. Ambrosiusgilde

1938 Wachtebeke 1938

1. Charles Braecke
(N.v.o. : de eerste "e" in de familienaam werd naderhand doorgestreept)
2. Alois Creve
3. Leo De Decker
4. Louis Colpaert
5. César De Vos + overleden op 22-5-40
6. Louis Van Hecke + (N.v.o. : de naam werd doorgestreept)
7. Gustaaf Vervaet
8. Gustaaf Van Renterghem
9. Joseph Cloeckaert
10. Alfons De Koeyer
11. August Heirman
12. Charles Neyt
13. Maurice Janssens ontslaggever
14. August Van Bastelaere
15. Victor David
16. Albert Vervaet
17. Jules Tacq + (N.v.o. : de naam werd doorgestreept)
18. Eere Notaris Teirlinck overleden 12- 11- 41
19. Jules De Caluwé
20. Gustaaf Celie
21. Alfons Marquenie verandering van verblijf
22. Jules Roets
23. Alfons L'Ecluse
24. Eduard Van Assel
25. Henri Heirman
26. Wittevrongel Gentil
27. De Jonghe Frans (N.v.o. : de laatste twee namen, en ook de opmerkingen na de namen nrs. 5, 13, 18 en 21 werden later door Jules De Caluwé bijgevoegd).

Op 31 Juli negentienhonderd acht en dertig zijn de leden der St. Ambrosius Gilde te samen geroepen in algemeene vergadering, waarin overgegaan is tot de verkiezing van een Voorzitter in vervanging van Petrus Soeting. Bij meerderheid van stemming is de Heer Alois Creve aangeduid geworden als Voorzitter. Gezien zijnen gevorderden ouderdom, en ten einde zijne taak te vergemakkelijken is Hem een Secrétaris Schatbewaarder toegevoegd, bij name César De Vos die zich gelasten zal met het ontvangen der inkomsten en de betaling der uitgaven, waarvan hij op het jaarfeest een bilan zal neerleggen in tegenwoordigheid van al de leden. Hij zal zich tevens gelasten met het schrijfwerk, zooals uitnodigingen, opname van boeten enz. Bij algemeene meerderheid van stemmen is zulks aangenomen. Aldus wordt de vergadering besloten, na voorstelling van drie nieuwe kandidaten wier verkiezing zal plaats hebben op een latere bepaalde datum. Wachtebeke, 31 Juli 1938.

De Schrijver Schatbewaarder (N.v.o. : handtekening :) César De Vos.

De Voorzitter (N.v.o.: handtekening :) A. Creve.

In Vergadering van 2 October 1938 zijn wij overgegaan tot de aanbesteding van het maal, de regeling van den uitstap en de verkiezing van drie nieuwe leden. Het feestmaal is bepaald op maandag 10 October aan den prijs van 21 frank per man. Zijn met algemeene stemmen gekozen de heeren Alfons L'Ecluse, Eduard Van Assel en Henri Heirman door 17 aanwezige leden. In deze vergadering is ook besloten dat de lokaalhouder dit jaar zich zal gelasten met het ophalen van het bedrag der gelden van het feestmaal op zijne kosten. Gezien en goedgekeurd op 2 October 1938.

De Schrijver Schatbewaarder (N.v.o. : handtekening:) César De Vos.

De Voorzitter (N.v.o. : handtekening:) A . Creve .

Op 10 October 1938 heeft het feest van St. Ambrosius plaats gehad, dat bijgewoond is door al de leden ter uitzondering van Maurice Janssens en Albert Vervaet, en Jules Roets ontslagen door ziekelijkheid. Na de dankmis van 9 ure zijn (N.v.o.: dit laatste woord is doorgestreept) hebben wij gezamenlijk ons nieuw lid Eduard Van Assel, Langelede een bezoek gebracht, en vervolgens om 12 ure naar het lokaal teruggekeerd. Na het diner is volgens gewoonte het verslag der balansrekening afgelezen door Secretaris César De Vos waarvan ik hier den tekst laat volgen.

Uitgaven .

Betaald voor de lijkmis van Petrus Soeting	20.00 fr .
Leo Van Assel	20.00 fr.
voor de bank	100.00 fr.
reparatie der lantaarnen	15.00 fr.
Email, en kuischgerief	11.25 fr.
aan den Knape Dré Saey voor het in orde brengen	
van 18 lantaarnen aan 2 . 50 fr . het stuk	45.00 fr.
aan Eduard Celie drager van drapeau	10.00 fr.
drie dozen kaarsen 2, 25 fr. de doos	6.75 fr.
drukwerk van 200 kaarten bij M . Creve	21.00 fr.
aan drank op vergadering van 31 Juli	19.00 fr.
2 October	17.00 fr.
Jaargeld Désiré Saey	50.00 fr.

Betaald aan onkosten van schrijfgerief	2.00	
voor de dankmis op het feest van 10 October	40.00	
		Totaal der uitgaven
		377.00 fr.

Inkomsten .		
Entrée van drie nieuwe leden .		60.00 fr.
Boeten		107.00 fr.
Nalatschap P . Soeting		100.00 fr.
Totaal		267.00 fr.

Globale som der uitgaven		377.00 fr.
inkomsten		267.00 fr.

Verschil 110 fr.
 te verdeelen onder 22 leden 110 : 22 = 5 fr. per man plus de boeten.

In vergadering van 7en October 1939 zijn wij bijeen geroepen ten einde eene beslissing tene (N . v . o . : dit laatste woord is doorgestreept) te nemen ons jaarfeest te laten doorgaan of af te lasten. Gezien de tegenwoordige tijdsomstandigheden hebben wij eenpariglijk besloten het feest uit te stellen tot onbepaalden datum. De rekening van het dienst jaar 1938-1939 is opgemaakt en vereffend waarvan hier de koppij volgt .

Uitgaven 1939 .		
Betaald voor de bank		100.00 fr.
aan Ed . Celie		10.00 fr.
Désiré Saey		50.00 fr.
2 dozen kaarsen		5.50 fr.
2 " "		5.50 fr.
Betaald voor drank op vergadering 7/10/		17.00 fr.
Schrijfonkosten - Timbers		2.50 fr.
Totaal		190.50 fr.
Inkomsten van boeten 5 x 5=25 fr.		190.50 fr.
		25.00 fr.
Blijft		165.50 fr.

Te verdeelen onder 25 leden is 6, 60 fr . per man.
 Voldaan den 10/1 1/39.

1940		
Betaald voor de bank		100 fr.
Mis L. V. Hecke		20 fr.
Jules Tacq		20 fr.
		<hr/>
		140 fr.

* * * * *

(N.v.o.: dit is het laatste wat Cesar De Vos neerschreef. Op de volgende bladzijde gaat Jules De Caluwé verder, in zijn moeilijk te ontcijferen handschrift:)

Ten jare 1940 op 20 Mei is in den Heer ontslapen, als gevolg van de noodlottige tijdsomstandigheden, den heer Cesar De Vos, in leven schrijver schatbewaarder der St. Ambrosiusgilde sedert 31 Juli 1938, in den ouderdom van 62 jaar. Hij was in de confrerie sedert 31 Juli 1921. Hij was een getrouw lid, een ijverig en dienstwillig schrijver welke gewetensvol en trouw de hem opgelegde taak volbracht. Te vroeg is hij ons ontruikt, maar aan Gods wil hebben wij ons te onderwerpen. Hij ruste in vrede.

De schrijver-schatbewaarder (N.v.o. : handtekening:) Jules De Caluwé.

Petrus Soeting, die blijkbaar wel oog had voor het geringste detail in het leven van de confrerie, laat in zijn eerste naoorlogse aantekeningen nergens vermoeden dat de wereld, ons land in het bijzonder, en dus ook de confrereers een catastrofale crisis achter de rug hadden en zo goed zo kwaad het kon ook overleefd.

1921 schijnt het jaar geweest te zijn waarin het gildeleven echt opnieuw "normaal" draaide. Er worden nieuwe leden gekozen (het bier kost nu wel al 30 centiemen per fles !) en (Theofiel?) Pieters schijnt de nieuwe knape te zijn, als opvolger van August De Clercq. Pas in datzelfde jaar gaat men ook over tot de aanduiding van een nieuwe hoofdman, in vervanging van burgemeester Fermont, die bijna zeven jaar voordien overleed ! Al die tijd is de confrerie dus "stuurloos" geweest, wat er weerom op wijst dat er blijkbaar niet veel te besturen was.

De verkiezing, schrijft Soeting, had plaats in het Gilden huis. Is dit het café waar de gilde (= confrerie) vergaderde, het "lokal" waarvan verder sprake ? Waarschijnlijk. Het is dan eerder een toeval dat in de zeventiger en tachtiger jaren van de 19e eeuw steeds sprake was van het "Gulden" huis, de herberg die Felix Andries uitbaatte.

Pier Soeting, zo werd hij in de wandeling genoemd, werd met de steun van iedereen tot hoofdman gekozen. Hij had blijkbaar ook het meest het voortbestaan der confrerie ter harte genomen en fungeerde al als dienstdoend "voorzitter" !

Na de aanstelling, en het kiezen van een nieuw lid, gaat men, nog in de voormiddag, in groep naar Pottershoek bij confrereer en cafébaas Beni Dauwe. Na het middagmaal in Charel Bracke's zaal gaat het dan naar Walderdonk. Daar staan ook twee drankhuizen waarvan de uitbaters lid van de vereniging zijn: Van Rentergem en Vervae. Iedereen die het ledenverloop gevolgd heeft, zal gemerkt hebben dat er de hele tijd door goed zorg werd voor gedragen dat er voldoende kasteleins in het ledenaantal werden opgenomen. Diezelfde zorg zullen we nog vinden tot in de voorbije zestiger jaren : toen primeerde die soms zelfs als criterium voor opname in de confrerie. De ouderen onder ons herinneren zich trouwens nog levendig de tijd dat op elke wijk ten minste vijf, zes "estaminets" gevestigd waren. Het is pas sinds de drastische inkrimping van het aantal drankgelegenheden, dat de confrereers begonnen uit te zien naar andere "activiteiten" op hun teerdag.

In de opsomming van de uitgaven der jaren die nu volgen komt nu en dan de "drapeaudrager" voor. Dat was de man die in de grote processies het groene vaandel van de confrerie droeg, voor de groep flambeuwdragende confrereers uit. Hij behoorde niet tot de confrerie, evenmin als de knape, en werd voor zijn losse dienstverlening betaald. Dit gebruik is na de Tweede Wereldoorlog verdwenen. Bij mijn weten is het vaandel sedertdien nog maar heel zelden buiten de parochiekerk geweest !

De ledenlijst die Soeting in 1932 inlaste geeft een klare toestand weer : de groep is weer volledig, en eerder dan ieder volgend jaar eennieuwe lijst neer te pennen, houdt de hoofdman alle wijzigingen op deze lijst bij. De evolutie is makkelijk te volgen.

Sommige problemen worden echter niet met algemene consensus onder de leden opgelost. Eén daarvan is sedert lang : wat doen we met hen, die wel lid blijven, maar op de feestdag steeds ontbreken?

In 1922 treffen de vergaderde confreres weer maar eens een “nieuwe” regeling, een die vroeger ook al is voorgekomen, maar achteraf weer afgeschaft : de “ontbrekenden” betalen half geld.

Op de teerdag doet men dan weerom de reeds besproken uitstap naar de leden herbergiers. Die “stap in de wereld” komt alle volgende jaren aan de orde. Tot in de zestiger jaren van deze eeuw was deze grote trek nog steeds in voege. Wellicht was hij er de oorzaak van dat “Bros” een drietal decennia lang bij sommigen in een kwalijk ruikend geurtje stond. Er werd niet alleen op het drankgebruik (misbruik ?) gewezen. Voor mannen die op stap gingen werd dat meestal getolereerd. Maar ook de vrouwen waren op die dag van de partij. En in die tijd was dat voor enkele tere zielen wel te veel.

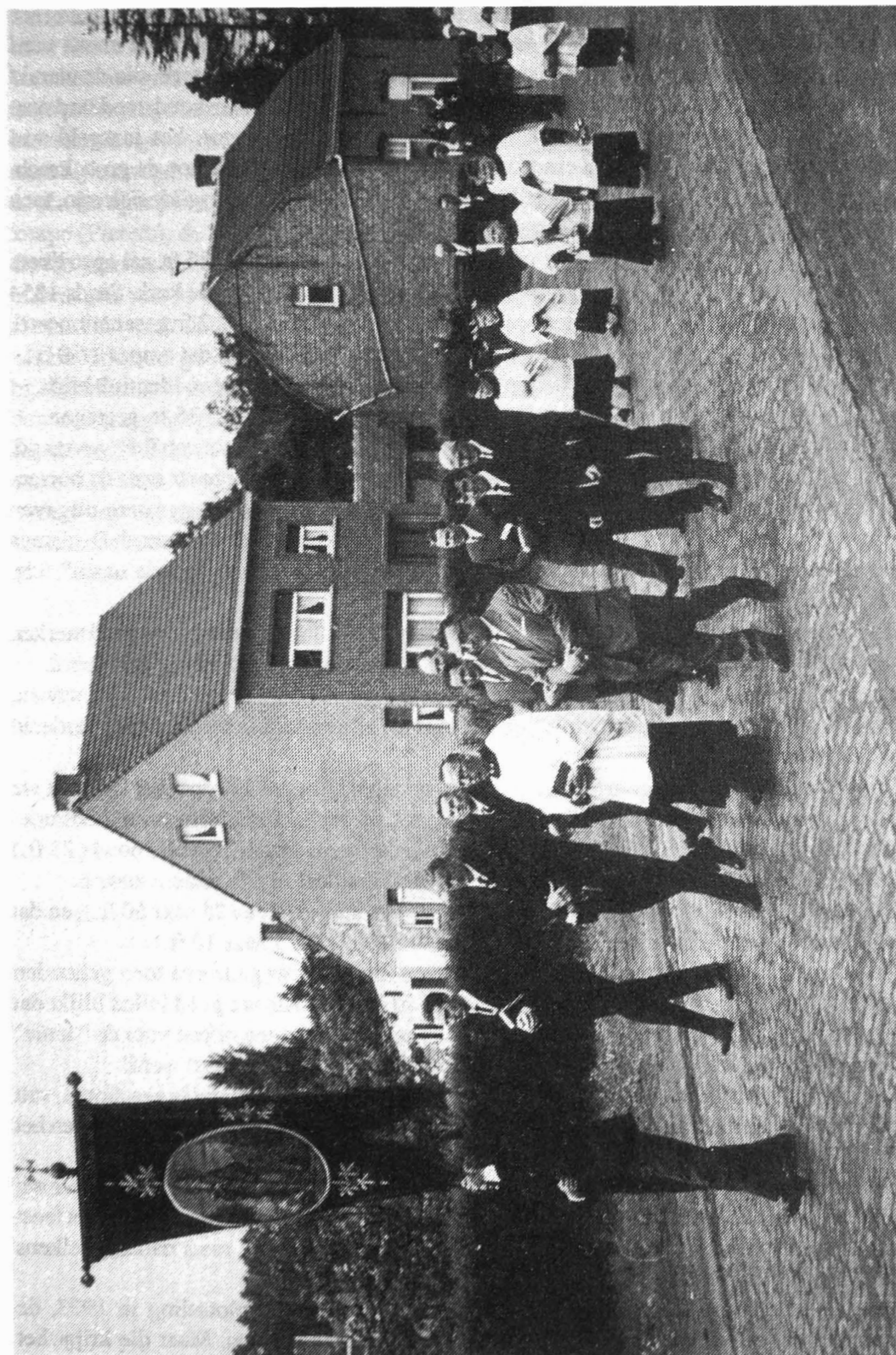
Dat vrouwen ook samen met “andere mannen” gezien werden, en dan nog wel in volle straat - want men bezat nog niet die massa auto's - gaf aanleiding tot heel wat gefluister. Over de inhoud van dat geroddel hoef ik zeker geen samenvatting te schrijven. A dirty mind is a joy for ever ! Alles is trouwens altijd bij geroddel gebleven. Maar vast staat, dat bepaalde confreres ontslag hebben genomen omdat die infantiele kwaadsprekerij in hun omgeving ernstig werd genomen. Vast staat, dat enkele aangezochte kandidaten om dezelfde reden voor het lidmaatschap hebben bedankt. Vandaag de dag kunnen we om dergelijke kinderachtigheden even (grim)lachen. De confreres van nu kunnen er misschien prat op gaan dat hun confrerie reeds lang als ongeschreven motto schijnt gehad te hebben : “Doe wel en zie niet om !”

In 1923 komt men nog eens terug op de retributie die gevraagd werd van diegenen die op het feest niet aanwezig zijn : in plaats van met “half geld” zullen leden, die echt al te oud zijn en te sukkelachtig om nog deel te nemen, er met tien frank van af komen. Dit gebruik wordt enkele jaren in ere gehouden : tot in 1932 zien wij deze post telkens terugkomen (in 1927 b.v. 40 fr. van Vereecke, Poppe, Henri Vervaet en Gysel). Later is hiervan geen spoor meer te vinden.

De ledenlijst van 1925, aangepast en bijgewerkt tot 1935, laat vermoeden dat de mankracht van de gilde nu gemiddeld zo jong was, dat normaal alle leden aan de maaltijd aanzaten. Wanneer de doorsnee leeftijd na jaren weer aanzienlijk gestegen was, was men al lang vergeten wat in 1923 beslist was!

Tot vervelens toe wil ik er nogmaals op wijzen dat de teksten uit de geschreven kroniek letterlijk worden weergegeven. De aandachtige lezer struikelt dus niet over foutieve berekeningen zoals onder de afrekening 1923, waar staat - het stààt er inderdaad!- 88.10, terwijl dit evident 89.10 moet zijn. Hij ergert zich niet aan de datum maandag 28 september 1924, terwijl dit manifest 29 september moet zijn. En dus ook niet aan alle andere fouten en onnauwkeurigheden, die hij in de aangehaalde teksten zou aantreffen.

De twintiger jaren, vlak na de Eerste Wereldoorlog dus, zijn de aanzet geweest van de veranderingen in de samenleving, tot die werd wat we nu kennen. Oorlogen zijn bijna altijd keerpunten geweest, maar 14-18 was de eerste oorlog die zo wijd om zich heen greep. De late deelname van de Verenigde Staten, die in 1917 in de dans sprongen, bracht niet alleen

Het vaandel van de confrerie in de processie (tussen 1961 en 1965) (© A.C.L.)

de jazz en de charleston naar hier, maar ook een radicale versnelling in de ontwikkeling van de techniek.

Electriciteit, radio, telefoon, auto's, luchtvaart, apparatuur van alle slag... men werd overstelpt. De mensen van toen maakten in hun éne leven een evolutie mee, die de wereld in vele vorige eeuwen samen niet beleefd had. Maar ook de vaste goudstandaard van voorheen behoorde nu tot het verleden. De muntontwaarding begon het jaargeld van renteniers aan te vreten, en aan het einde van het decennium kwam ook nog de grote krach. Hoe sober de achtergelaten notities in de kroniek van de Sint-Ambrosiusgilde ook zijn, toch bevatten ook zij een neerslag van de gewijzigde tijdsomstandigheden.

In 1924 wordt tijdens het diner besloten dat de knape nu maar eindelijk 25 fr. zal opstrijken. Bovendien betaalt men van nu af 100 fr. standgeld voor de zitbank in de kerk. Sinds 1854 is dat 42 fr. geweest. Afwezigheid in de mis wordt met niet minder dan 2 fr. gesanctioneerd. Het jaar nadien kost de maaltijd al tot 13.50 fr. per man. In 1854 was dat amper 1.50 fr! Twee jaar later, 1927, loopt de prijs al op tot 17.50 fr., hoewel het menu identiek blijft. Ook de bijdrage voor de kerkdienst is op die paar jaar tijd van 20 naar 35 fr. gestegen. In 1928 wordt aan de nieuwe leden een "entreegeld" van 20 fr. in plaats van 9 fr. gevraagd, "omdat de mis zoveel is opgeslagen"! En in 1929 verzwaart men nog maar eens de boeten. Waarheidshalve moeten we daarbij opmerken dat de confrerie ook tot grotere uitgaven genoopt werd, want in dat jaar werd voor de avondleute al een orkest afgehuurd. De dames en heren waagden zich warempel reeds aan een dansje! Iets wat hun "goede naam" (cfr. supra) ook wel niet ten goede kwam!

Bij de afrekening van baten en kosten in datzelfde jaar 1929 kunnen we terloops goed merken hoe ernstig en gewetensvol die werden genomen. De boeten worden vlijtig genoteerd.

Drie ouderlingen, nog steeds confrereers, maar niet meer in staat om nog het feest bij te wonen, betalen elk 10 fr., en daarmee is voor hen de kous af: alle andere kosten worden verdeeld onder de resterende 22 actieve leden.

Anderzijds zijn twee valide confrereers niet komen opdagen: Creve en Kamoen. (Doordat we familie zijn, kennen we voor Creve de reden: zijn vrouw Stephanie Hesters, mijn grootmoeder die ik nooit gekend heb, is in dat jaar gestorven). De twee betalen het volle pond (23 fr.) voor de maaltijd waaraan ze niet deelnamen plus hun aandeel in alle andere kosten.

Nog steeds in 1929 wordt het jaargeld van de knape verdubbeld (van 25 naar 50 fr.), en dat is ook het geval voor zijn speciale omhalingsopdrachten (van 5 naar 10 fr.).

In 1930 moesten de confrereers hun feest acht dagen uitstellen wegens een toen gehouden missietoonstelling. Zij lieten het niet aan hun hart komen. Als we goed tellen blijkt dat die dag negen café's werden aangedaan en dat 's avonds weerom een orkest voor de "leute" zorgde. 1930 was dan ook het jaar dat het eeuwfeest van België gevierd werd!

Of het verplichte uitstel van dat jaar de confrereers in het verkeerde keelgat is geschoten, valt moeilijk uit te maken, maar we vinden het wel zonderling dat precies toen werd besloten het jaarlijks feest voortaan in het midden van het jaar (juni) te organiseren.

In 1931 gebeurde dat inderdaad op 15 juni, met een mis om 10 uur asjeblijft. Voor zover wij konden nagaan is dit de enige keer geweest dat dit gebeurde. Zowel voor als na werd het feest telkens op een veel later tijdstip van het jaar, in volle herfst, gevierd, maar dan ook telkens met een mis met een vroeger aanvangsuur.

Midden al deze innovaties binnen de vereniging komt dan ook plotseling in 1933, de mededeling dat er een secretaris is aangesteld. Dat is Cesar De Vos. Maar die krijgt het kroniekboek niet in handen. Pier Soeting houdt het tot zijn dood bij, en het is pas daarna dat

het door de schrijver wordt bijgehouden. Nog altijd is dat zo.

De levensomstandigheden evolueren nu snel. Anno 1935 wordt vermeld dat men "per auto" naar Kalve werd gebracht. Wat een belevenis! Nogal vaag wordt meegedeeld over wiens auto het hier gaat. Maar ik wed erom dat het die was van het nieuwe lid Clement Dauwe. Uit mijn prille jeugd herinner ik me nog dat die een taxidienst uitbaatte. Lang kan het gezelschap hiervan niet geprofiteerd hebben, want het jaar nadien hield Dauwe het al voor bekeken en nam hij ontslag!

In die dertiger jaren permitteerde de confrerie zich de diensten van drie externe helpers : de knape (Pieters), de vaandeldrager (Celie) en de tamboer (Saeey, die later knape werd).

Op de jaarmarkt 1937, 3 november, nauwelijks 6 weken nadat hij verslag heeft kunnen uitbrengen van de laatste feestdag, overlijdt de hoofdman Soeting schielijk.

De fakkel wordt dadelijk overgenomen door secretaris De Vos, zoals wij hierboven reeds zagen. Hij houdt gedurende twee en een half jaar nauwgezet alle vermeldenswaardige feiten bij. Hoofdman wordt nu mijn grootvader, Felix Aloïs Creve, die dan al 74 jaar oud was en dus wat graag het papierwerk aan Cesar De Vos zal overgelaten hebben.

Reeds in 1940, het verschrikkelijke en wonderlijke oorlogsjaar, moet Jules De Caluwé de pen overnemen. Dat hield hij vol tot 1965. Wat in die lange periode nog voorviel, vormt het onderwerp van het laatste deel van dit uitgebreid overzicht over de Confrerie van de H.Ambrosius.

* * * * *

1940 - DE TWEEDE WERELDOORLOG.

Na het dramatische overlijden van Cesar De Vos, moest Jules De Caluwé wel in zeer ondankbare omstandigheden de zaken ter harte nemen.

Toen De Vos op 20 mei in de Meersstraat een ladder tegen zijn gevel beklom, om zijn zoldervenster open te zetten uit voorzorg bij de aangekondigde dynamitering van Overledebrug, lieten de Belgische genie-soldaten die brug op hetzelfde ogenblik met een geweldige knal in de lucht vliegen. Waarschijnlijk door die onverwachte en oorverdovende ontploffing hevig geschrokken, is Cesar naar beneden gestuikt en was hij op slag dood.

Het hele land, en dus ook onze gemeente, verkeerde in staat van uiterste opwinding. Het Belgische leger bood nog weerstand aan de Duitse overmacht. Maar op diezelfde 20 mei hadden de Duitse tankcolonnes de zee te Abbeville bereikt. De Belgen en hun geallieerden waren volledig ingesloten.

Op diezelfde maandag 20 mei was het Duitse leger al present in Wachtebeke. De Belgen hadden zich teruggetrokken op de westelijke oever van het kanaal Gent-Terneuzen en namen van daar uit met hun artillerie het centrum van Wachtebeke onder vuur. Zij hadden het vooral op de kerktoren gemunt, die voor de vijand als uitkijkpost dienst kon doen. Verscheidene huizen rond de kerk werden door inslaande granaten platgelegd of zwaar beschadigd. De kerk zelf werd echter niet geraakt.

Midden dit pandemonium moest Cesar De Vos begraven worden. Er werd mij verteld dat slechts twee mensen het aandurfdn hem naar het kerkhof uitgeleide te doen: de pastoor en zijn (Cesar's) boezemvriend en confrere, de vader van Cesar's petekind (en dat is de huidige besorgher-secretaris Cesar David), Victor David.

De benepen toestand duurde bijna drie volle dagen. Pas op woensdag 22 mei, bij het invallen van de duisternis, begonnen de Belgische troepen zich van het kanaal terug te trekken. Zij hadden-vooral te en rond Zelzate- de harde schok wel dagenlang perfect opgevangen, maar de dreiging bestond dat zij op hun rechterflank, in het Zuiden van het land, zouden opgerold worden. In de gemeente heerste opluchting omdat de beschietingen voorbij waren, tegelijk met een ontgoochelde stemming over de nederlaag. Die kwam nu wel snel dichterbij. De capitulatie volgde op 28 mei. In de verwarde berichten die de weken hierop druppelsgewijze onze mensen bereikten, was over niets anders sprake dan over de Franse en Britse débacle, over ondoorzichtige politieke aantijgingen, weerleggingen en wederzijdse zwartmakerij. Want een zwart schaap moet bij een catastrofe steeds gevonden worden !

Op 22 juni sloten ook de Fransen een wapenstilstand met de Duitsers. Van dan af kwamen ook de vluchtelingen, de enen al vlugger dan de anderen, naar huis terug. Ook soldaten, die snugger genoeg geweest waren om zich niet te laten vangen, of krijgsgevangenen, die even vindingrijk geweest waren om te ontsnappen.

Het duurde nog tot 20 juli, de dag nadat von Falkenhausen uit Berlijn naar zijn standplaats Brussel was teruggekeerd, voor de toestand onder militair bezettingsregime zich enigszins begon te "normaliseren", als wij dit woord hier mogen gebruiken.

Al bij al is het dus niet te verwonderen dat de confreres het pas in augustus nodig vonden opnieuw te vergaderen. Integendeel, het valt op hoe snel de mens zich herstelt en er toch midden alle moeilijkheden het beste wil van maken.

Wij laten hier alle aantekeningen die Jules De Caluwé gedurende de oorlogsjaren maakt^e,

in extenso volgen. We zullen ze nadien nog even bekijken.

* * * * *

Ten jare 1940, na het afsterven van heer C. De Vos, moest er in de maand augustus beslist worden in de plaatsvervanging van den schatbewaarder.

Na raadpleging der vergadering werd bij stemming dit ambt toevertrouwd aan Jules De Caluwé, welke aanvaarde en gelast werd de loopende zaken af te handelen, met verzoek al de leden 14 dagen later bij een te roepen ten einde beslissing te nemen over het jaarfeest. In vergadering van 14 September werd besloten: Gezien de omstandigheden werd er ook dit jaar afgezien van het jaarfeest en werd dit verschoven tot betere tijden.

Op deze vergadering werd de rekening opgemaakt van inkomsten en uitgaven waarvan op volgende bladzijden model is gegeven en waarvan ieder lid een afschrift ontving. Tevens werd er besloten de pacht der kerkbank bij ieder lid te doen ontvangen voor het volgende jaar, zijnde dus 1941, wat in het vervolg telken jare gebeuren zal. Deze pacht, zijnde honderd frank, werd door den schatbewaarder op 3 Januari 1941 aan den Z.E. Heer pastoor overhandigd.

Boekjaar 1939-1940

	Uitgaven
Pacht der kerkbank 1940	100
Pacht der kerkbank 1941	100
Lijkmis L. Van Hecke	20
Lijkmis J. Tacq	20
Lijkmis C. De Vos	20
Loon van den knaap	50
Bier op vergadering 14-9	19,5
	<hr/>
	329,5

	Ontvangen van boeten
Begr. J. Tacq 3 x 5 =	15
Lijkmis L. Van Hecke 16 x 2 =	32
Lijkmis J. Tacq 11 x 2 =	22
Lijkdienst C. De Vos 9 x 5 =	45
Lijkmis C. De Vos 14 x 2 =	28
	<hr/>
	142
	187,5
	<hr/>
	329,5

Zijnde een te kort van 187,5 fr. te verdeelen onder 22 leden is 8,25 fr. per lid.

Bij de omhaling van het lidgeld heeft den heer M. Janssens na zich met alles in regel te hebben

gesteld, zijn ontslag als lid der Confrerie aangeboden.

Wachtebeke 31 - 12 - 40

De Voorzitter, De Schrijver-schatbewaarder
(N.v.o. : volgen de twee handtekeningen :)

A. Creve Jules De Caluwé

Ten jare 1941 op 12 November is in den Heer ontslapen, na een kortstondige ziekte in den gezegenden ouderdom van 78 jaren, den heer Eere Notaris P. Teirlinck lid onze confrerie sedert 1934.

Hij was een trouw lid, eerlijk en rechtschapen in den omgang, goed Christenen diensvolgens in den waren zin van het woord een goed mensch.

Mochte hij, die ons is voorgegazaan hierboven reeds de belooning hebben ontvangen en mochte zijne ziel in vrede rusten.

De schrijver-schatbewaarder

(N.v.o. : handtekening :) J. De Caluwé

Op de vergadering van 23-3-41 waarop 10 leden aanwezig waren, werdt overgegaan tot de kiezing van twee nieuwe leden zijnde Wittewrongel Gentil, en de Jonge Frans, welke met algemeene stemmen werden aangenomen, de verkozene hebben aangenomen en diensvolgens hun inkomgeld zijnde 28,52 fr. gestort.

Op 23-11-41 werd eene algemeene vergadering samengeropen, waren aanwezig 13 leden. De voorzitter opent de vergadering met een rouwhulde aan ons pas overleden lid notaris Teirlinck. Na verwelkoming der nieuwe leden bespreekt de vergadering den toestand. Even als vorig jaar wordt het jaarfeest uitgesteld. De bijdrage wordt ten einde eenige provisie in kas te hebben op 10 fr. per lid gebracht.

Er wordt besloten op Maandag 8 December eene H. Mis op te dragen voor de levende en afgestorven leden der Confrerie met offerande en boete voor de afwezigen.

Na de H. Mis zal een kleine kaarting onder de aanwezige leden plaats hebben ten einde de saamenhoorigheid onder de confrereers te versterken. Ons lid Victor David geeft hiervoor 20 fr. ten beste. Na er op gewezen te hebben dat 3 plaatsen door nieuwe leden kunnen bezet worden word de vergadering door den hoofdman geheven.

Rekening over het boekjaar 1940-1941

	Uitgaven	fr.
Voor bier op vergadering 23-3-41		15
Kerkerkbank 1942		100
Postzegels		4
Betaald aan knape		50

169

	Ontvangsten
Ontvangen van twee nieuwe leden	57.04
Betaald aan boete	10

	67.04
	102

	169.04

Zijnde een tekort van 102 fr. te verdeelen onder 21 leden is 4,80 fr. per lid. Daar de leden ieder 10 fr. hebben betaald is er dus een overschot van (N.v.o. : deze drie laatste woorden werden doorgehaald) 110,00 fr. welke dus (N.v.o. : ook "dus" werd doorgestreept) op 8-12-41 in kas was.

Nagezien op 8-12-41

De Voorzitter De Schrijver
(N.v.o. : handtekening :) J. De Caluwé.

1941-1942

+ In de loop van dit jaar namelijk 28 Sept. is na eene langdurige ziekte ons lid Gustaaf Van Renterghem zachtjes in den Heer ontslapen. Aan hem verliezen wij een trouw lid die altijd op post was wanneer er plichten te vervullen waren. Maar ook zal zijn afsterven eene groote leemt in ons midden laten welke wij eerst zullen voelen, alswanneer de toestanden weer normaal zullen geworden zijn. Immers onze vriend Gustaaf was de vreugde en verzet der leden bij onze uitstappen waar hij altijd te vinden was voor gul en deftig vermaak. Hij was dan ook de vriend van allen, bewijs de bijna voltallige aanwezigheid der leden op de begraafing.

De Heer weze hem genadig en vergeten wij hem niet.

In de maand April 1942 werd ons nieuw lid Leo Van den Broecke na advies van den voorzitter en persoonlijke raadpleging van de leden, op voorstel van ons lid Aug. Vervaeet aangenomen.

Op vergadering van 29-11-42 bijna voltallig, geopend door den voorzitter Creve werd na welkom, kennis gegeven van de aanneming van den heer V/d. Broecke.

Na bespreking werd het lid Wittewrongel met algemeene stemmen uitgesloten waarvan hem bericht gestuurd werd.

Het feest van St. Ambrosius werd zooals voorgaande jaren uitgesteld, doch er werd besloten op 8 December na eene H. Mis voor de leden een gezellig samenzijn te vieren met eene kleine kaarting waarvoor den Heer David ook dit jaar 20 fr. ten beste geeft.

Boekjaar 1941-1942

	Uitgaven
H. Mis voor G.V. Renterghem	30
Drukken van kaarten	25
Postzegels enz.	10

	113

H. Mis 8-12-42	30
Betaald aan knape	50
Kerkerkbank over 1943	100
Betaald aan drank	50
	<hr/>
	295

Ontvangsten

Nieuw lid V.d.Broecke	35
Boete H. Mis 8-12-41	5
H. Mis Teirlinck	26
Begraving Van Rentergem G.	10
H. Mis Van Renterghem	10
	<hr/>
	86
	209
	<hr/>

fr. 295

Is een tekort van 209 fr. gedeeld door 21 leden is voor ieder 9,95 fr. Er blijft in kas op 8-12-42 140 fr.

Nagezien 8-12-42

De Voorzitter	De Schrijver
(N.v.o. : volgen de twee handtekeningen :)	
A. Creve	J. De Caluwé

Gilde Jaar 1942-1943

Jaarfeest 8-12-42

Het feest werd, zoals voorgaande, ingezet met eene H. Mis met offerande waarin slechts 4 leden ontbraken.

Daarna vergadering in het lokaal. Welkom aan de leden en begroeting van ons nieuw lid, Geers Alfons en Gysel Albert. Lezing van het verslag over het jaar 1941-1942. Na dit alles had de vrienden kaarting plaats met 45 fr. gratis geschonken door den voorzitter, Victor David en L. Colpaert en met de inleg bepaald op 5 fr. perman, en een getal van 18 leden maakt dit 135 fr. welke verdeeld werd in een aantal prijzen dat ieder lid prijs had.

Na door den voorzitter den wensch te zijn uitgedrukt het volgend jaar het volle feest te kunnen vieren werd een einde gesteld aan het gezellig samenzijn.

Boekjaar 1942-1943

Uitgaven

Aankoop van kaarsen	42
H. Mis	30
Kerkerkbank 1944	100
Knaap	50
Postzegels	5

Kosten van bakker	70
Suiker	45
Drank (vergadering 28-11)	35,5
Betaald aan Bracke	11,35
	<hr/>
	388,85

Ontvangsten van boeten: Geene.

Verdeeld op 23 leden is voor ieder lid 16,90 fr.

Nagezien den 8-12-43

De Voorzitter De Schrijver

(N. v.o. : volgen de handtekingen :)

A. Creve

J. De Caluwé

Gilde Jaar 1943-44

Ten jare 1943 op 8 December heeft het gilde van St. Ambrosius zijn jaarlijks feest gevierd. Gezien de tijdsomstandigheden, werd dit feest gevierd zooals het voorgaande jaar in stilte. Nochtans op verzoek der meeste leden was dit jaar een kleine maaltijd voorzien. Deze bestaande uit koeken en koffie, hadden wij vooral te danken aan eenige milde gevers. De dag begon met eene H. Mis. Daarna bezoek aan ons lid Alb. Vervaeet waarna etenstijd. Na het afmaken der gewone formaliteiten werd overgegaan tot eene kaarting onder de leden. Na een dankwoord voor de talrijke opkomst en aan hen die het mogelijk gemaakt hadden dat dit feest ten volle lukte, werd het taptoe geblazen.

+ In den loop van het jaar op 3 April 1944 overleed ons lid Leo De Decker in den ouderdom van 88 jaar. Hij ruste in vrede. In zijne plaats werd den 19-8-44 gekozen den heer L'Ecluse Teophiel.

In vergadering van November werd met algemeene stemmen gekozen Leon De Bruine, werd aangenomen deel te nemen aan den bevrijdingstoet en in principie besloten het fee (N.v.o. dit laatste woord werd doorgehaald)jaarseest te vieren op 11 December, dit jaar met een warme maaltijd, alleen voor de mannen, en op de vergadering van 26 November werd het feest volledig vastgesteld en een nieuw lid Livien Audenaerd aangenomen.

Dienstjaar 1943-44

Uitgaven

H.Mis Leo De Decker	40
Aankoop van kaarsen	66,25
Betaald aan knaap	50
Drukken van kaarten	50
H. Mis jaarfeest	130
Kerkerkbank	100
Zegels	16
	<hr/>
Totaal fr.	452,25

Ontvangsten

Boeten	83
Betaald door nieuwe leden	121
	<hr/>
	204
	248,25
	<hr/>
	452,25

Blijft een tekort van 248,25 fr. is per lid 10,35 fr.

Volledige lijst der leden op 11-12-44

1. Creve Alois - Voorzitter gekozen den :
2. De Caluwé Jules - schrijver * 2-9-1927
3. Celie Gustaaf + * 26-8-1926
4. Van Bastelaere Aug. + * 16-8-1922
4. Van Assel Eduard 2-10-1938
5. Gijsel Albert 8-12-1943
6. Cloeckaert Jozef + opgevolgd door Edward 29-2-1921
7. Vervaet Albert 29-8-1928
8. David Victor * vervangen door Cesar 11-8-1932
9. De Jonghe Frans 23-3-1941
10. Colpaert Louis + * vervangen door Clement
11. Bracke Charles +
12. Vervaet August + * 29-2-1921
13. Geers Alfons 8-12-1942
14. L'Ecluse Alfons 2-10-1938
15. De Coeyer Alfons + * 27-8-1925
16. Van den Broecke Leo + * 6-4-1942
17. L'Ecluse Teophiel 10-8-1933
18. Roets Jules * 19-8-1944

(N.v.o. : het is duidelijk dat de laatste twee data verwisseld werden. Met gekruiste pijlen wordt dit trouwens door J. De Caluwé aangegeven. Op kruising van deze twee pijlen schrijft hij dan : uittredend : dit slaat op L'Ecluse)

19. De Bruine Leon * uittredend * 8-11-1944
20. Heirman Aug. 26-8-1927
21. Heirman Henri 2-10-1938
22. Neyt Karel 11-8-1921
23. Marquenie Alfons 5-9-1930
24. Audenaert Livien uittredend 26-11-1944
25. Van Bambost Victor 9-8-1945

De Voorzitter De Schrijver

(N.v.o. : volgen de handtekeningen :)

A. Creve

J. De Caluwé

(N.v.o. : aan deze lijst werd achteraf heel wat geknoeid. Zij dateert zogenaamd van 11 december 1944 maar nr. 25 staat ingeboekt op 9 augustus 1945 ! Wat blijkens het verslag van 1945 (cfr. infra) niet klopt, het zou 9 september moeten zijn. Verder weze aangestipt dat de met * gemerkte data later werden doorgestreept, en de met * gemerkte bijvoegingen bij nrs. 8,10 en 19 later werden bijgeschreven in zeer sukkelachtig geschrift. Dit gebeurde reeds met blauwe balpeninkt, waarschijnlijk rond 1960-61, wanneer dezelfde balpen in hetzelfde bibbergeschrift weer verschijnt in de kronieken. Met het kruisje - hier aangeduid door ons met het teken + - dat ook later door J.De Caluwé naast bepaalde namen werd aangebracht, bedoelt hij dat deze confreres overleden zijn. De datum waarop wordt niet binnen deze lijsten meegedeeld).

1944. Op 11 December 1944 werd het jaarfeest der gilde gevierd zoals werd vastgesteld. Om 9 ure solemnelemis waarop alle leden aanwezig waren. Daarna uitstap naar Langelede. 's Middags maaltijd voor de mannen, leden der gilde. In de namiddag vervolg van den uitstap bij Albert Vervaeke waar een vriendenkaarting plaats had ten bedrage van 410 fr.

Het feest, dat mogelijk gemaakt werd door milde giften van sommige leden, is zeer wel gelukt tot tevredenheid van allen. Na dankwoord van den voorzitter werd den dag van feestviering gesloten.

De schrijver (N.v.o. : handtekening :) J. De Caluwé.

* * * * *

De volledige tekst in de Sint-Ambrosiuskroniek, vanaf mei 1940 tot december 1944, vier en een half jaar, is relatief beknopt.

Er viel ook, alleszins wat de confrerie betreft, niet veel te melden. En zoals we dadelijk zullen zien, duurt het nog tot september 1945 - de oorlog is dan sinds mei afgelopen - voor opnieuw activiteiten genoteerd worden.

In augustus '40 begon men zich - goedschiks, kwaadschiks - aan de bestaande omstandigheden aan te passen. Er werd opnieuw vergaderd. Merkwaardig genoeg geeft De Caluwé bij zijn aanstelling zichzelf de functie "schatbewaarder" - iets wat niet vaak voorkwam. Na 1940 houdt hij het meestal bij "schrijver", hoewel (tot in zijn laatste dienstjaar!) sporadisch "schrijver-schatbewaarder" voorkomt. De Caluwé zag zijn ambt inderdaad meer als een meticulous beheer van de rekeningen. Die moesten in ieder geval kloppen en desnoods werd naar nieuwsoortige bronnen van inkomsten gezocht om niet te voorziene noodzakelijke uitgaven te dekken.

Hiermee wil niet gezegd zijn dat Jules De Caluwé niet jarenlang de drijvende kracht van de confrerie is geweest. Ik zou zelfs durven stellen dat haar overleven na de oorlog voor een groot deel aan zijn initiatief te danken was.

De hoofdmans, Aloïs Creve sr., was ondertussen al 81 jaar geworden, en kon zeker niet meer als motor fungeren die de zaak draaiende hield. Hoewel hij er nog altijd "gaarne bij" was! Maar keren we terug naar 1940.

Er werd een paar keer vergaderd, en klaarblijkelijk was geen enkele confrere er helemaal van overtuigd dat Duitsland het laken nu definitief naar zijn kant had getrokken. Het jaarfeest werd tot "betere tijden" uitgesteld. Velen in ons land waren overtuigd dat die nu vlug zouden komen, ook mensen die nooit, ook niet van verre, met de bezetter sympathiseerden. Men heeft lang mogen wachten...

Evenals in 1939 (de bange dagen der mobilisatie !) werden in 1940 alle plichtplegingen en festiviteiten ter zijde gelaten. Er werd alleen afrekening gedaan; ieder lid ontving een afschrift. Men kwam immers niet samen. Ook ter gelegenheid van "lijkmissen" bleven nogal wat confreres achterwege.

De enige vraag die ik mij bij de verdeling der kosten stel, is, hoe men die 8,52 fr. kon vereffenen. Ik herinner mij uit de dertiger jaren alleen het stukje van 5 centiemmen als kleinste munt, en ik twijfel er sterk aan of de koperen "1 en 2 centiemmen" nog in omloop waren... Nochtans... met dezelfde vanzelfsprekendheid vermeldt de schrijver in 1941 dat de twee nieuw intredenden hun inkomgeld van 28,52 fr. betaald hebben!

In november van dat jaar, de 23e, enkele dagen na het overlijden van confrere Ere-notaris Teirlinck, werd de "toestand" onder 13 leden grondig besproken.

(Terloops gezegd, het overlijdensbericht van de oude notaris is bijna een hagiografie. Had Jules De Caluwé eventjes de aantekeningen van zijn nauwgezette voorganger Barbiaux - 1868 - nagelezen ?)

De vergaderde confreres waren van mening dat het niet zo kon blijven duren. Er moest toch een mis met offerande zijn, even verplicht gesteld als vroeger de feestdag, want : met boete voor de afweziging.

En daarna kan men toch net zo goed even samen blijven om een kaartje te leggen... Victor David, die er dan nog geld voor over had, was zeker niet de enige kaartfanaat onder de confreres...

De bezetting duurde nu al zolang, dat men niettegenstaande alle onzekerheden toch weer tot een zo normaal mogelijke werking wil komen. Sedert het wegvallen van enkele leden door sterfgeval en het ontslag van Maurice Janssens, zijn amper twee nieuwe leden bijgekomen. Men verklaart dus drie plaatsen vacant !

Het past hier misschien even te wijzen op een onderscheid tussen de manier van doen tijdens de Eerste Wereldoorlog, en die tijdens de Tweede.

In het eerste geval was de activiteit praktisch tot nihil herleid. In de periode 1940-1944 echter, heeft men getracht, zo goed zo kwaad het ging, de "samenhorigheid" onder de confreres in stand te houden en zelfs te versterken.

Het schijnt niet makkelijk geweest te zijn, midden de onstabiele en onzekere oorlogsjaren, nieuwe Ambrosianen aan te trekken. Zelfs na het afsterven van Gustaaf Van Renterghem (blijkens de kronieken de gangmaker van het gezelschap bij alle samenkomsten) en de uitsluiting (enig in de annalen !) van het lid Wittevrongel, moest men zich tevreden stellen met één ja-woord : dat van Leo Van den Broecke.

December 1942 : weerom een mis voor afgestorven en levende leden gevolgd door de onvermijdelijke kaarting.

De datum : 8 december, die drie jaar tereke in de kroniek voorkomt, intrigueert enigszins. In 1941, schrijft De Caluwé ,was dat een maandag. Volgens de eeuwigdurende kalender klopt dat. Maar dan is 8 december in 1942 een dinsdag geweest, en in 1943 een woensdag. Zeer uitzonderlijke keuze voor de Sint-Ambrosiusconfrerie. Aan het einde van deze bijdrage zullen we het daar nog over hebben.

December is sowieso een maand waarin men nooit het feest heeft gevierd. Maar in die jaren veertig hadden de "heiligdagen" nog enige betekenis. 8 December werd het feest Maria Onbevlekt Ontvangen gevierd, en niemand vond het op zo'n dag zonderling dat er een semi-zondagse kerkbegankenis en ...kaarting op gang kwam. Vandaar...

Dinsdag 8 december 1942 weze hier toch nog eens speciaal gememoreerd. Op die dag werd

Albert Gysel als nieuw lid geïnstalleerd. Vandaag maakt hij nog altijd deel uit van de confrerie, sedert 1961 (dertig jaar reeds !) zelfs als hoofdman !

Op 8 december 1943 was de nostalgie naar de vooroorlogse feestdag zo sterk, dat op "verzoek der meeste leden" toeven koffietafel werd voorzien. De Caluwé vermeldt discreet de "milde gevers", die waarschijnlijk, eerder dan geld, de nodige grondstoffen leverden: meel, suiker, koffie. Wie de schenkers waren, laat zich raden.

Toch is heimwee naar de vroegere tijd of gewenning aan de bezetting niet de enig mogelijke verklaring voor dit besluit opnieuw aan de dis te gaan zitten. In juli van dat jaar had Mussolini in Italië de bons gekregen. Het werd ook met de dag duidelijker dat de ondergang van Hitler-Duitsland onafwendbaar dichterbij kwam.

En eindelijk brak dat razende jaar 1944 aan. Op 6 juni zetten de geallieerden voet op het continent in Normandië. De eerste weken daarna verlopen in een haast ondraaglijk gespannen sfeer. Pas einde juli begaf de stop te Avranches en spoot de schuimende golf der bevrijding onstuitbaar het binnenland in. Niemand twijfelde nog aan de afloop.

Op 16 september trok de eerste geallieerde afdeling - Polen ! - de gemeente Wachtebeke binnen.

Er volgden enkele weken van ongelooflijke verwarring, en het duurde tot november voor de hoofden opnieuw werden samen gestoken. Behalve dat inderdaad drie nieuwe leden werden aangenomen, werden nog een paar besluiten getroffen. Het feest werd bepaald, niet meer, zoals de laatste jaren noodgedwongen gebeurde, op de vaste datum van 8 december, maar op de 11e !

En dat was weerom een maandag, zoals vanouds ! Pas in '45 zou men opnieuw in staat zijn die maandag in de herfstmaanden vast te leggen.

En die elfde december waren alle leden aanwezig, zo wordt fier meegedeeld. Alleen...waar bleven de dames ? Voor de eerste maal sedert 1938 werd een warme maaltijd - het menu is niet meer te achterhalen - aangeboden...uitsluitend aan de mannen ! Hadden de milde schenkers niet genoeg bijeen kunnen krijgen, in die tijden van schaarste, om een dubbel aantal personen te spijzen ? Of was men van mening dat men uit twee kwalen de minste moest kiezen en dat de vrouwen het aan hun fornuis warm genoeg hadden ? Alleszins een merkwaardig standpunt.

De tweede beslissing van die dag kan verklaard worden door de algemeen heersende euforische stemming van die dagen.

Voor de eerste maal in haar geschiedenis kwam de confrerie op straat voor een niet-religieuze stoet. Geen processie ditmaal, wél de bevrijdingsstoet!

Bij de hoger aangehaalde lijst der confreres op diezelfde elfde december hadden wij reeds een paar opmerkingen. Nog één minieme aanstipping : bij Alois Creve, Louis Colpaert en Charles Bracke vermeldt de schrijver de datum van intrede niet. Hij kon die ook niet kennen. Ze waren er al bij voor 1915 en hadden dus tweemaal tegenslag : de datum van hun aanvaarding werd door hoofdman Fermont niet genoteerd en bovendien hebben ze twee wereldoorlogen lang de feestmaaltijden van Bros moeten ontberen!

* * * * *

1945-1965 - TWEE NAOORLOGSE DECENNIA

Wij nemen hier de uittreksels uit de annalen op, die ons van belang schijnen om de verdere evolutie en bedrijvigheid van de confrerie te volgen.

Wij laten dit overzicht eindigen in 1965, het jaar waarin Jules De Caluwé zijn zilveren ambtsjubileum als schrijver der confrerie vierde. Hij werd toen danig in de bloemetjes gezet en ontving een keramiek kunstbord met het wapen van de Gilde.

Het jaar daarop, in 1966, nam hij wegens gezondheidsredenen ontslag als secretaris en werd als zodanig opgevolgd door schrijver dezes op 19 september.

Nog geen maand later, op 12 oktober, overleed Jules De Caluwé.

Wij laten hier zijn aantekeningen 1945-1965 volgen.

* * * * *

1945. In vergadering van 9 september werd besloten het gildefeest te vieren op 24 derzelfde maand. Volledig zoals vroeger, in tegenwoordigheid der vrouwen. H. Mis. Volledigen maaltijd en avondmaal.

In den loop van dit jaar overleed A. Van Bastelaere, 84 jaar oud. Hij rust in vrede.

In den loop van dit jaar werden 4 vergaderingen gehouden en nam onze Gilde deel aan de vredesfeesten. Een nieuw lid Vict. Van Bambost werd verkozen.

De rekening van het boekjaar 1944-45 is als volgt.

	Uitgaven
Te kort voor de kerkbank van het jaar 1945	100 fr.
Aankoop van 18 kaarsen	132 fr.
Maken van lantaars	50 fr.
H. Mis	150 fr.
Drank op vergadering van 9-9-45	53,5 fr.
Betaald aan knape	50 fr.
Postzegels en andere	35 fr.
Kerkbank 1946	300 fr.

	Ontvangsten
Boeten	
Begraving Van Bastelaere	30 fr.
H. Mis Van Bastelaere	34 fr.
H. Sacramentprocessie	15 fr.
Half Oogstprocessie	50 fr.
Nieuw lid Van Bambost	45 fr.
Blijft voor ieder lid te betalen 28,80 fr.	
Wachtebeke 24 September 1945.	
De Schrijver,	De Voorzitter,
(N.v.o. : volgen de handtekeningen :)	
J. De Caluwé	A. Creve

Huldiging Jules De Caluwé - 25 jaar schrijver - 1965.

1946

Op 15 September vergaderd zijnde voor bespreking van het jaarfeest, werd besloten door de 11 aanwezige leden gezegd feest te vieren op 30 Oct (N.v.o. : dit laatste woord werd doorgehaald) September. Afgaande op het feest van vorig jaar waarover eenieder tevreden is geweest, werd voorgesteld heden feest te vieren in den zelfden geest.

Een nieuw lid, zijnde M. Edm. Alexander-De Coninck werd aanvaard en betaald den inkom zijnde eene H. Mis 40 fr. en de loopende onkosten.

Er werd besloten den vaandrig bij iederen uitgang der groote processie 25 fr. uit te betalen. Na afhandelen der dagorde werd de vergadering besloten met het traditioneel gebruik van een glas bier ten koste van al de leden.

1947

In de loop van het jaar is de bedrijvigheid onzer gilde niet al te druk geweest. Wij hebben mede gewerkt aan het afscheids feest van den H (N.v.o. : deze laatste letter werd doorgestreept) Eerw. H. Cammerman, pastoor, en aan de aanstelling van Eerw. H. Perquie. Deelname aan de H. Sacramentsprocessie en deze van 15 Aug. In vergadering van 7-9-47 werd besloten het jaarfeest te vieren op 21 derzelfde maand en werd de menu vastgesteld als volgt. Soep, hors d'oeuvre, aardappelen met vleesch, nagerecht en koffie.

Op dezelfde vergadering werd als nieuw lid voorgesteld den heer Oct. Scheire, Burgemeester.

(N.v.o. : nu volgt één handtekening :) A. Creve.

(N.v.o. : Op een vrije ruimte van ong. 4 cm., die open bleef voor hij verder ging met "Boekjaar 1946-1947, heeft J. De Caluwé, te oordelen naar de gebruikte bolpen en het handschrift, blijkbaar veel later, waarschijnlijk in 1960-61, volgende tekst ingelast :)

In de algemene vergadering werd besloten tot het aankopen van 17 lantaars bij Billiaux-Grosse te Brussel voor de som van 225 fr. het stuk, taks inbegrepen en ingeschreven onder n_224 van 27-9-48- eigenaars hiervan : Creve Alois- De Bruyne L.- Geers Alf.- Vervae Alb.- De Jonghe Fr. - Gijzel Alb. - Alexander Edm. -

Herman Aug. - Cloeckaert Edw. - Fermont C. - Van Bambost V. -

Colpaert Cl. - Celie Gust. - L'Ecluse Alf. - David Victor - Marquenie Alf. - Herman Henri.

20-9-1948

Het jaarfeest 1946-47 zeer luisterrijk gevierd zijnde om wille van 5 zilveren jubelvierenden en de intrede van Oct. Scheire, Burgemeester, sluiten wij het dienstjaar af.

Het jaar 47-48 is normaal verlopen. Eene algemeene vergadering op 5 - 9 maand waarop met 12 stemmen op 15 aanwezige leden Ciriël Fermont als lid wordt aangenomen in plaats van Van den Broecke, overleden. De gilde heeft met praalwagen deelgenomen aan de inhaling als burgemeester van ons lid Mr. Oct. Scheire.

Het feest is vastgesteld op 20-9. Als gerechten aan de tafel werden vastgesteld.

Menu

Voorgerecht

St. Ambrosiussoep

Runderharst met aardappelen en groenten

Gehakt met vruchtensla

Gebak Fruit Koffie

Avondmaal Aardappelen met tong, kieken en gekapt.

Boekjaar 1948-49

Dit jaar is het gilde van St. Ambrosius in zijne leden zeer zwaar beproefd. Immers drie onzer getrouwste leden zijn ons door de dood ontrukkt, namelijk M. Charle Bracke, Alfons De Koeyer en Jozef Cloeckaert. Hunne gedachtenis blijve in eere.

Drij nieuwe leden hebben de plaats ingenomen van de overledenen: Cloeckaert Eduard, Bonte Leonard en Hesters Robert.

Voor de eerste maal sedert vele jaren zat ook de Z.E. Heer Perqui met ons aan tafel. Hiermede is terug de kerkelijke en burgerlijke vertegenwoordiging in onze gilde vereenigd zoals weleer.

Geen meldenswaardige voorvallen grepen gedurende het afgelopen jaar plaats.

De Leden hebben zich zeer goed van de hun opgelegde plichten gekweten. De processien werden zeer goed bijgewoond.

De geldelijke verrichtingen deden zich als volgt voor.

	Uitgaven	
H. Mis voor + A. De Coeyer		60
J. Cloeckaert		60
Ch. Bracke		65
H. Mis Feestdag		200
Kerkerkbank		300
Vaandeldrager 2 x 50		100
Knaap		50
Kaarsen		72
Drukwerk en zegels		175
		<hr/>
		1082
	Ontvangsten	
Boeten		145
Inkomgeld 3 x 60		180
		<hr/>
	fr.	325

Is een tekort van 757 fr. te betalen door 24 leden is voor ieder lid 32 fr.

Er blijft in kas op 26 September 1949 = 815 fr.

De Voorzitter De Schrijver

(N.v.o. : volgen de twee handtekeningen :)

A. Creve J. De Caluwé

Onkosten feestmaal 26-9-49

Menu Koude plats

Soep - Aardappelen met bloemkool, rost beouf - Vruchtensla met gehakt - Fruit, koffie, gebak.

S'avonds Aardappelen met fricasse van kiekens en tonge.

Uitgaven voor dit feest

11 kg. rostbief 70 fr.	
8,5 kg. tonge 55	
7 kg. gehakt 40	
13 bloemkolen 8	1517,5 "
5 kiekens 48	104
Groenten in doos 3 d. 8,4 fr.	240
Sla 12 st. 3,5	25,2
5 kg. kolen en hout 30	42
Aardappelen	150
Soepbroodjes 100 st.	50
Bier smiddags en savonds	100
Betaald aan Bracke	470
Zalm in dozen 22 fr. 5 st.	1232,75
Taarten 50 st. 3 fr.	110
	150
	<hr/>
	4281,45

Onder 46 leden te verdeelen is voor ieder lid 95 fr. te betalen.

Voor nazicht

De Schrijver Schatbewaarder De Voorzitter

(N.v.o.: volgen de twee handtekeningen :)

J. De Caluwé A. Creve

De Dekens (N.v.o. : handtekening :) Victor David

Boekjaar 1949-50

Voor de tiende maal heb ik de eer voor de leden der Confrerie verslag uit te brengen over de handeling onze gilde en den toestand der kas.

Het verlopen jaar is voor de gilde rustig verlopen. De processies werden dit jaar zonder afwezigheden bijgewoond. Op uitnodiging namen wij deel aan de Koningsfeesten. Geen sterfgevallen deden zich dit jaar voor. In vergadering van 3de September werd den heer V/d Walle als nieuw lid aangenomen.

Als ontvangsten hebben wij dit jaar niets te vermelden aan boeten. De uitgaven zijn des te zwaarder tengevolge van een stom ongeluk (glasbreuk).

Ontvangsten

Als inkomgeld V/de Walle	100 fr.
Boeten	30
In kas op 26/9/49	815
	<hr/>
	945
Aankoop der glazen werd gedaan uit de kas	- 360
	<hr/>
Blijft in kas op 25/9/50	585

Uitgaven

Aankoop van 18 glazen	360
Drukwerk	85
Te kort op jaarfeest 1949	217
H. Mis jaarfeest	200
Kerkerkbank	300
Postzegels	30
Knaap	50
Kaarsen	72

1315

Af te trekken bijdrage uit de kas 360

954

Onder de 24 leden te verdelen is voor ieder : 40 fr.

De Schrijver De Voorzitter

(N.v.o. : volgen de twee handtekeningen :)

J. De Caluwé A. Creve

De Dekens (N.v.o. : handtekening :) Victor David.

Feestmaal van 25-9-50

Uitgaven

11 3/4 kg. rostbeef 75 fr.	870
8,5 kg. tongen 50	425
gekapt	345
6 kiekens	337,5
44 taarten 4 fr.	176
88 voorgerechvormen 3,5 fr.	308
12 kg. boonen	168
50 kg. kolen	67,5
hout	10
Bier aan de tafels	440
Druiven	100
Arbeid, ingelegd fruit en andere	1527,70

4774,7

te verdeelen onder 44 dischgenoten is voor ieder 108 fr.

Voor nazicht

De Schrijver De Voorzitter

(N.v.o. : volgen de twee handtekeningen :)

J. De Caluwé A. Creve

De Dekens (N.v.o. : handtekening :) Victor David

Boekjaar 1950-51

Het verlopen jaar is evenals het voorgaande zonder veel beroering verlopen. Ons ledental is intact gebleven doordien wij geen sterfgevallen hadden aan te stippen.

De tegenwoordigheid in de processies was opbeurend.

De enige vergadering welke dit jaar gehouden werd werd goed bijgewoond en allerlei besprekingen werden tot een goed einde gebracht en het houden van het jaarfeest werd vastgesteld op 24-9-51.

Jaarfeest 1952 op 29-9-52

De voorzitter A. Creve wenscht de leden welkom waarna de schrijver verslag uitbrengt over het afgelopen jaar. Hij wijst er op dat onze leden stipt de plichten vervullen waartoe zij verplicht zijn. Hij haalt aan dat er voor het komende feest reeds 2300 fr. zijn opgehaald.

Onkosten voor het feestmaal

8,5 kg. braadvleesch 75 fr.	637,5
9 kg. tonge 50 fr.	450
5 soepkiekens 50	250
14 kg. visch tarbot 40 fr.	560
15 bloemkolen 7 fr.	105
5 kg. druiven 25	125
60 broodjes 1	60
40 taarten 3,5	140
40 voorgerecht vorm. 3,5	140
50 kg. aardappelen	62,5
Algemeene onkosten	
aan Gez. Bracke	91 + 1793
	<hr/>
	4323,0

te verdeelen door 40 deelnemers is 107 fr. per lid.

De schrijver De Voorzitter

(N.v.o. : volgen de twee handtekeningen :)

J. De Caluwé A. Creve

De Dekens (N.v.o. : handtekening :) Victor David

Ledenlijst 1953.

1. Creve Aloïs voorzitter
2. De Caluwé Jules Secretaris
3. Colpaert Louis Ouderling
(N.v.o. : met inkt is later deze naam doorgestreept en ernaast werd bijgevoegd :) + overleden 1954
4. David Victor
5. Celie Gust.
6. Bonte Leonard
7. Van Assel Eduard * 2-10-1928
8. Scheire Octaaf, Burgemeester
9. Van Bambost Victor
10. Gijssel Albert * 8-12-43
11. Vervaet Albert * 23-8-1928
12. Cloeckart Eduard

13. De Jonghe Frans * 23-3-1941
14. Vervaet August
15. Fermont Ciriël
16. Alexander Edm.
17. Heirman Henri
18. Neyt Karel
19. De Bruyne Leon
20. Hesters Robert
21. Marquenie Alf.
22. Geers Alfons * 8-12-1943
23. L'Ecluse Alfons
24. Herman August
25. Van de Walle Raym.

(N.v.o. : deze laatste naam is achteraf met inkt doorgestreept en er werd bijgevoegd :) ontslagnemend 1953

Kamoen Firmin aangenomen ten jare 1953.

(N.v.o. : de met * aangeduide data naast de nrs. 7-10-11-13 en 22 werden achteraf met bolpen bijgevoegd).

Jaarverslag 1953

Dit jaar hebben wij de inzet van ons jubeljaar. Groote eer is onze gilde te beurt gevallen. Immers dit jaar heeft het onze Konink behaagt onze gilde den titel te schenken van Koninklijke Gilde. Dank aan den ijver van den tegenwoordigen schrijver welke niets onverlet heeft gelaten om deze erkenning te bekomen. Op ons jaarfeest werden wij dan ook plechtig ten gemeentehuize ontvangen, waar ons door den heer burgemeester het brevet onzer erkenning tot Koninklijke Gilde werd overhandigd. Na dankwoord van den voorzitter werd den erewijn geschonken en het gulden boek door de leden getekend. Zooals gebruikelijk werd deze dag verder doorgebracht met bezoek aan de leden.

Aan het middagmaal werd door de dankbare gilde bloemen aangeboden aan de echtgenote van den heer Burgemeester, waarna de kastoestand werd overzien en waarvan hier melding.

Uitgaven 1953

Postzegels	15
Omslagen	10
Drukwerk	135
H. Mis Mad. Herman	60
Knaap	50
Vaandeldrager	50
6 Lantaarnglazen	110
H. Mis feestdag	200
Kerkerkbank 1954	300

966 fr.

Paleis te Brussel

30 Mei 1953

Mijnheer de Voorzitter,

Ik heb de eer U te berichten dat
K. M. de Koning gevolg gevend aan
uw wens, de

"St. Ambrosiusgilde"

te

Wachtebeke

machtigt de titel

Koninklijke Maatschappij
te voeren.

Gelieve, Mijnheer de Voorzitter, de
betuiging van mijn hoogachting te aanvaarden.

De Kabinetschef van de Koning,

H. Van der Grinten

Ontvangsten 1953

Boeten voor de processie	80
Niet bijwonen lijkmis	60
	140 fr.
Tekort 826 fr. is voor ieder lid 35 fr. te betalen.	
Er was in kas op 29-9-52	425 fr.
Op spaarbank geplaatst	2300
Intrest van het geplaatste geld	46
	2771
Inkas	

Kosten van den maaltijd bedragen 3.993,25 fr. is voor ieder lid 100 fr.

Ter ontlasting na toezicht

De Voorzitter

De Ouderlingen

(N.v.o. : volgt één handtekening :) V. David

De Schrijver (N.v.o. : handtekening :) J. De Caluwé

Verslag 1954

Jubeljaar. Onze gilde bestaat 200 jaar. Dit moest dan ook gevierd worden. In intieme kring zonder straatgerucht is dit dan ook gebeurd.

Zooals het een Kerkelijke gilde betaamd begonnen wij den Zondag met eene Jubelmis opgedragen door den Zeer Eerw. Heer Perqui, waaronder sermoen door den Z.E.H. deken van Loochristi.

Na de mis ontvangst door het gemeentemagistraat in de Vierschaar. Waren aanwezig Z.E.H. Deken Verhegge, de geestelijkheid der parochie, zijnde Z.E.H. pastoor Perqui, onderp. V/ der Poorten en Werkers, den heer Burgemeester O. Scheire, schepenen Mej. Teirlinck en M. R. Poullier, gemeentesecretaris Buysse. Verder alle leden der gilde.

Begroeting door den heer Burgemester, overhandiging in naam van Mons. Callewaert door den Z.E.H. deken van het eereteken St. Bavo aan onzen voorzitter Al. Creve.

Deze dankt, fel ontroerd door deze onderscheiding. Schenken van den eerewijn en teekenen van het guldenboek. Hierna neerleggen van bloemen aan het gedenkteken der gesneuvelde helden van den oorlog.

Om twaalf ure gezellig feestmaal waaraan al de bovengenoemde persoonlijkheden alsmede al de leden aanzatten. Spreekbeurt door den Z.E.H. deken en den secretaris der gilde welke de historiek der confreri schetste.

Hiermede werd de eerste dag geëindigd. Den Maandag werd het feest in denzelfden zin voortgezet. Mis voor levenden en overledenen, bezoek aan de leden, middagmaal met gezellige avond.

Kastoestand op de keerzijde.

(N.v.o. : hier was ook Jules De Caluwé blijkbaar fel ontroerd, want hij laat twee bladzijden blanco en gaat pas verder op de derde !)

Kastoestand over 1953-54

Uitgaven (gewone)	930 fr.
Ontvangsten (boete)	145
	785
Te kort	

onder de 24 leden te verdelen maakt 35 fr. per lid.

	Uitgaven voor het feest	
Maaltijd van den Zondag 12-9-54 =		5105 fr.
Beschikbaar		4696
		<hr/>
	Te kort	509
Bij te leggen voor ieder lid 35 fr.		
Feest van 13-9-54		3360 fr."
Te betalen door ieder lid 35 fr.		
Blijft in kas op 13-9-54		415 fr.
Voor nazicht en ontlasting		
De Voorzitter	De Schrijver	
(N.v.o. : volgen de twee handtekeningen :)		
A. Creve	J. De Caluwé	
Ouderlingen (N.v.o. : 2 handtekeningen :)	Victor David - Gysel Albert	

Verslag over het jaar 1954-55

Het jaar is zonder schokkende gebeurtenissen voorbij gegaan.

Op de dag van het jaarfeest werd den heer Cl. Colpaert met algemene stemmen tot lid der Gilde verkozen in de plaats van den heer L. Colpaert, overleden.

Jaarverslag over 1955-56

In de Gilde is dit jaar alles normaal verlopen. Goddank geen wijziging in ons ledental. De processies zijn dit jaar goed bijgewoond, alleen de maandelijksse ommegang in de Kerk laat nog altijd te wensen.

Op 10 Sept. vierden wij zooals gewoonte ons jaarlijks feest. Hierop werd verslag uitgebracht over de kas toestand door den schatbewaarder.

Hij stuurde een welkomwoord aan de aanwezigen, drukt zijn spijt uit over de afwezigheid van twee leden door ziekte belet namelijk Aug. Vervaeet en Alf. L'Ecluse, en wenst hun een spoedig herstel. In den loop van het jaar hebben wij slechts eene algemene vergadering gehad. Op deze werd kritiek uitgebracht op het feestmaal van voorgaande jaar. De schrijver wijst de leden erop dat het niet opgaat aan hem te reklameren maar wel aan de betrokken persoon. Is er vorig jaar minder geweest dan is zulks het gevolg geweest van sommige verdachtmaking, welke ten zeerste ongegrond was. Op algemeen aandringen zal de schrijver zich dit jaar nogmaals met het maal bemoeien en regelen.

De Voorzitter

De schrijver

(N.v.o. : volgen de twee handtekeningen :)

A. Creve

J. De Caluwé

Ouderlingen (N.v.o. : 2 handtekeningen :) Victor David - Gysel A.

Jaarverslag over 1956-57

Wederom is een jaar voorbij zonder schokkende gebeurtenissen. Tengevolge het afsterven van Mad. G. Celie, zal dit jaar ons getal gevoelig minder zijn.

De schrijver verontschuldigd den heer voorzitter door rouw belet. Hij noemt de aanwezigen

welkom en dankt voor hun trouw aan de gilde. Hij drukt zijn spijt uit over de afwezigheid van den heer Marquenie door huiselijke omstandigheden belet en geeft verder verslag over de geldelijke verrichtingen gedurende het afgelopen jaar zooals ze hieronder vermeld zijn.

Feestmaal 1957 (9-9-)

7 kg. boonen 10 fr.	70
50 kg. aardappelen	75
2 soepkiekens	221
3 kg. Gekapt 50 fr.	150
50 soepbroodjes	60,5
Taarten	300
40 pasteikens	
Betaald aan Bracke	1472,50
2 3/10 kg. soepvlees 65	149
6 kg. tongen 80 fr.	480
2 1/4 kg. rosbief 95	213
6,5 kg. varkensgebraad 85	552,5
20 braadkiekens 50 fr.	1000
	<hr/>
	4745,5

te verdeelen onder 36 ingeschrevene is voor ieder 132.

Jaarverslag 1957-58

Volgens jaarlijkse gewoonte hielden wij in August maand de jaarlijkse vergadering. Mededeling werd gegeven dat de gezusters Bracke afzagen van het jaarfeest van St. Ambrosius te verzorgen.

Wij bevonden ons dus zonder lokaal. Van daaruit deze vergadering bij M.C. Fermont. Er moest dus keuze gedaan worden wie de tafel zou verzorgen. De keuze viel op M. Albert Vervaeet, met de voorwaarde dat in 1859 (N.v.o. : sic !) het feest zou gevierd worden bij bovengenoemde C. Fermont. Al de aanwezigen stemden hiermede in. Daar wij in vooruitzicht stonden vroeg of laat zonder lokaal te vallen hebben de leden beslist twee nieuwe leden aan te nemen zijnde Ferket Gilbert en Van Laere Louis, beiden houder van een geschikte plaats. Het jaarfeest werd vastgesteld op 15 September.

In afwezigheid van onzen voorzitter door ouderdom belet, ging dit feest dus door bij A. Vervaeet. Ieder was vol verwachting en boven ieders verwachting slaagde de tafel 100 %. Proficiat Bertha.

Bij de lezing van het verslag door de schrijver werd hulde gebracht eerstens aan A. Creve en Alf. Marquenie. Gelukwensen werden gestuurd aan ons lid Oct. Scheire, reeds Burgemeester, met zijne verkiezing tot Senator, en hem werd het eere voorzitterschap aangeboden. De schrijver deed opmerken dat den heer pastoor reeds een paar maal had aangedrongen op vermeerdering van de pacht der kerkbank. Na wat over en weer gepraat, waarbij de belanghebbende zelf niet gewillig toegaf hierop te hebben aangedrongen, werd algemeen beslist vanaf het jaar 1960 de bijdrage te verhogen tot 500 fr.

Na het aanbieden van bloemen aan de echtgenote Scheire, en bezoek aan de leden, na een lekker avondmaal werd deze dag in de beste verstandhouding en vriendelijk samenzijn gesloten.

Dienstjaar 1958-1959

Overleden den heer Aug. Vervaeet 13-12-58 waarvan de begraafing op Woensdag 17-12-58. Deze is altijd een goed lid geweest, trouw aan zijne verplichtingen en ondanks jaren lange ziekte, tot het laatste er aan houdende lid van St. Ambrosius te blijven.

In algemene vergadering werd beslist het feest dit jaar te vieren op 21 Sept. 59 bij C. Fermont. Het betalen der bank (opslag). Hierin werd opdracht gegeven aan den secretaris bespreking in te leiden na den feestmaaltijd. Eveneens zal ter sprake gebracht worden het bijwonen der maandelijks processie in de kerk, het bijwonen der groote processien (het verwittigen bij afwezigheid), het innen der boeten. Vooral het meevieren der Zondagsmis werd, op aandringen der leden grondig behandeld.

Menu van het feestmaal

Soep

Tong met madeirasous

Aardappelen met groente krans en rundsvleesch

Kreem (ijs)

Kieken met salade of compote

Koffie

Savonds Stoverij met aardappelen.

(N.v.o. : op de volgende bladzijde volgt nu een ledenlijst. Zij is opvallend, tussen alle andere notities in inkt, met bolpen geschreven, waarschijnlijk pas in 1961. Vanaf dat jaar schrijft J. De Caluwé nog uitsluitend met bolpen, wat hij eerder niet deed).

Lijst der leden op

1. Creve Alois Voorzitter +
(N.v.o. : de naam en functie werden doorgestreept)
2. Bonte Leonard 20-9-49
3. Van Assel Eduard 2-12-38
4. Scheire Octaaf Eerevoorzitter 20-9-47
5. Gijssel Albert Ouderling 8-12-43
(N.v.o. : het woord "ouderling" werd achteraf doorgehaald; ernaast de vermelding :)
Voorzitter sedert 1961
6. Van Bambost Victor 9-8-45
7. Vervaeet Albert 29-8-45
8. David Victor Ouderling 11-8-32
(N.v.o. later werd "Victor", "Ouderling" en de datum doorgehaald. Boven "Victor" schreef J.D.C. : Cesar, en naast "Ouderling" : + 1961)
9. Cloeckert Eduard 26-9-49
10. De Jonghe Frans 23-3-41
11. Colpaert Clement 20-3-55
12. De Caluwé Jules, schrijver-Baljuw 2-9-27
13. Fermont Ciriël 20-9-47
14. Herman Henri 2-10-38
15. Alexander Edmond 30-9-46

16. Neyt Karel	11-8-21
17. Heirman Aug.	16-8-27
18. L'Ecluse Alf.	2-10-38
19. Geers Alfons	8-12-42
20. De Bruyne Leon	8-11-44
21. Hesters Robert	20-9-49
22. Marquenie Alf.	5-9-30
23. Kerket Ferket Gilbert	21-9-58
(N.v.o. : "Kerket" werd doorgehaald)	
24. Van Laere Louis	21-9-58
25. Kamoen Firmin	9-53
26. Scheire Octaaf (Burgemeester)	20-9-47
(N.v.o. : deze laatste regel werd volledig doorgestreept)	
Celie Hubert	61
Creve Alois	61

(N.v.o. : hierna volgt een opsomming van uitgaven en inkomsten van boetes, waarna J.D.C. twee volledige bladzijden blanco laat, om dan zonder verdere toelichting verder te gaan :)

Feestdag te houden op 19-9-60 bij M. Ferket. Prijs voor ieder lid 135 fr. inbegrepen 5 fr. voor de diensters.

Menu (N.v.o. : dit laatste woord werd doorgehaald).

Bij lezing van het verslag wordt het een en het ander aangehaald van vroeger, waarop gewezen wordt op het verschil van tegenwoordig.

Melding wordt gemaakt van het overlijden der echtgenote Karel Neyt en van M. Gust. Celie. De verslaggever doet uitschijnen wat wij aan G. Celie verliezen. Hij weerlegt sommige beweringen van eenige leden en dringt vooral aan op de toepassing van het reglement. Ieder heeft geweten waar hij aan toe was bij de intrede en ieder moet zich maar aan het reglement gedragen. Geen uitzonderingen. Hij doet een warme oproep tot het bijwonen der diensten voor de afgestorvenen en verzoekt de leden bij dergelijke gevallen gebruik te maken van de kerkbank voor het gemak der vaststelling wie aanwezig is ten einde de boeten eerlijk te kunnen toepassen.

Geen de minste wanklank was er voor het maal. Alles was best zooals trouwens reeds drie jaar na een.

Menu : soep met frikadellen, tong met eiersous, aardappelen met groenten, rund en varkensvlees, creme met fruit, kiekens met salade, taarten en koffie.

Savonds aardappel puré met stoverij. Drank was begrepen in de prijs.

De eerevoorzitter, Geestelijke leider, Ouderlingen,
De schrijver

(N.v.o. : alleen die éne handtekening volgt :) J. De Caluwé.

1961

Gevoelige slagen door het afsterven van M.V. David als ouderling en van Mijnh. Al. Creve, Hoofdman der Gilde, respectievelijk de eerste op 27-12-60, de tweede op 12-1-61. Om in hunne plaats te voorzien werd eene vergadering belegd op 12-2-61.

In plaats van David werd verkozen Alb. Vervaeet met 12 stemmen op 19 aanwezigen. Als

hoofdman kwam Alb. Gijzel in aanmerking. De eerste stemronde gaf 8 stemmen op Gijzel. Hij had dus niet de meerderheid en er moest overgegaan worden tot herstemming. Aangezien de wil der vergadering goed kenbaar was, besloten de aanwezigen Alb. Gijzel zonder verdere stemming als hoofdman aan te stellen. Er moest dan een bijgevoegde stemming plaats hebben om te voorzien in de plaats van Alb. Gijzel (vroeger ouderling). De keuze ging naar Leon De Bruyne. Het bestuur is dus volledig, en er zal tot de officiële aanstelling overgegaan worden op den feestdag.

Eigenaars van processie lantaarn

De Bruyne Leon
 nieuwe Ferket Gilb.
 oude De Caluwé Jules
 nieuwe Van Laere Louis
 Geers Alf.
 Vervaet Alb.
 De Jonghe Fr.
 Gijzel Albert
 Alexander Edm.
 Herman Henri

Heirman Augst.
 Creve Alois
 Cloeckaert Edw.
 Fermont C.
 Van Bambost V.
 Colpaert Clem.
 Celie Hub.
 L'Ecluse Alf.
 David Cesar

De feestdag zoo werd besloten, zal gehouden worden bij M. C. Fermont, daar het onmogelijk was bij Van Laere om wille van verbouwingen. De prijs bedraagt 145 fr. per lid voor 45 leden.

Er werd betaald aan Fermont 5870 fr. volgens hierbij aangesloten model.

Menu.

Krachtsoep
 Ossentong met champignons
 Runds en varkensgebraad met groentenkrans
 Galifornisch (N.v.o. : sic !) fruit
 Wachtebeekse kraaiers met salade
 Gebak - Moka
 Savonds koude plats.

Uitgaven 1962

Aankoop van 6 lantaarnglazen	35 fr.	210
2 dozen kaarsen		16
Kerkerkbank		750
Knaap		50
H. Mis feestdag		300
Bier op vergadering		45
Diensters		375

1962

Aankoop lantaarnglazen 6 st.	18 fr.	108
Drukwerk Creve		
Feestmaal bij Van Laere		135 fr.

Waarschijnlijk zal de vergadering van mij een uitgebreid verslag verwachten. Om verscheidene redenen zal ik het niet doen.

Onze gilde is dit jaar wel bevrijd geweest van grote verliezen in het ledental. Een tweetal onzer leden zijn door ouderdom belet aan hunne verplichtingen te voldoen. Voor jeugdige vervanging is Goddank gezorgd in zoo verre dat het voort bestaan onzer gilde verzekerd schijnt.

Voor het maal 135 fr. per lid.

Vergadering van 3 Nov. 1963

Toestemming werd gegeven tot het aankopen van de breuk, zijnde 4000,200 fr. (N.v.o. : sic !) aan volgende voorwaarden. Akties kunnen genomen worden aan 1000 fr. met intrest 4 %. Er zijn nog geen voldoende inschrijvingen. De afkorting zal geschieden per aandeel van 1.000 fr. jaarlijks bij loting te bepalen. Algemeen werd besloten eene jaarlijkse afkorting te betalen van 50 fr. om op 4 jaar tijd alles te zijn afbetaald. Deze afhouding zal betaald worden boven de jaarlijkse bijdrage.

Feestdag 1963 bij C. Fermont.

Wij vieren vandaag 2 onzer getrouwe leden 25 jaar lid der Koninklijke Gilde, zijnde Edw. Van Assel en H. Herman. De eerste is afwezig door ouderdom en ongesteldheid der echtgenote.

Onze hulde gaat dan in de eerste plaats aan den heer Herman. Henri is door ieder van ons wel gekend. Toen hij 1938 zijn toestemming gaf om lid te worden was hij vol optimisme en wij hadden een volwaardig lid bij gewonnen. Bij hem is nochtans de oorlog niet voorbijgegaan zonder gevolgen na te laten. Zijne echtgenote is weinig tijd nadien verplicht geweest het vergezellen van Henri stop te zetten. Deze laatste heeft nochtans nooit den moed verloren en is onze gilde zooals voorheen trouw gebleven. Wel is hij de laatste jaren niet meer zoo actief als vroeger kunnen blijven, maar als hij werd opgeroepen was hij tegenwoordig. Daarom danken en huldigen wij hem, en verzoeken wij hem deze bloemen door een onzer liefalligste leden, in naam der gilde aangeboden, te willen aanvaarden. Terzelfdertijd drukken wij de wens uit hem nog vele jaren in ons midden te mogen begroeten en verzoeken wij hem de beste wenssen der gilde broeders aan zijn echtgenote over te maken, met de wens om eenige beternis in haren toestand en zij nog lang moge worden bewaard, voor hem en voor de kinderen.

De schrijver-schatbewaarder (N.v.o. : handtekening :) J. De Caluwé

De voorzitter (N.v.o. : handtekening :) Gysel Albert

Eere voorzitter

Leden

1964 Verslag

In bestuursvergadering van 20-6-64 om 8 uren bij M. Albert Vervaeet waren aanwezig Gijsel Albert, Vervaeet Albert en J. De Caluwé.

Afwezig maar uitgenodigd Scheire Octaaf en de Bruyne Leon. Met dagorde als volgt:

- 1) bespreken boete voor begraving 25 fr.
- 2) - - voor H. Mis 20 fr.
- 3) - - voor de processie 25 fr.
- 4) bespreking lantaarn overname 150 fr.
- 5) voorlopig houden van feestdag ingeval De la Ruelle niet wil trachten Val. Vervaeet over te halen. Zooniet in de kring mits eene kokesse.
- 6) bespreking faktuur Creve (drukken van doodsberichten. Vraag om het bedrag te ver-

schuiven tot volgend jaar maar moet betaald worden aan Creve en iemand is bereid het bedrag te verschieten.

1964

Op 21 September vierden wij ons patroons feest. Wij begonnen met eene H. Mis met offerande. Daarna bezochten wij de parochiale kring waar wij verbleven tot smiddags waarna wij ons begaven naar het lokaal bij M. C. Fermont waar om 1 uur het maal zou opgediend worden. Onze voorzitter Alb. Gijssel verwelkomde de aanwezigen waarna de secretaris na hulde te hebben gebracht aan het afgestorven lid, Leonard Bonte overleden den 25-1-64 het verslag over het afgelopen jaar voorbracht. Er waren dit jaar zeer veel boeten en wij mochten een nieuw lid, Emiel Cloeckert, met eenige plechtigheid bij ons inlijven. De secretaris maakte van de gelegenheid ook gebruik zijn ontslag aan te bieden. Het welk niet aanvaard werd en men zelfs niet wilde bespreken.

Na het maal begaven wij ons in groep naar de statie bij Philemon De la Ruelle waar wij verbleven tot het tijd werd ons naar het Dorp te begeven om het avondmaal te nuttigen. Wij mochten ook met genoegen bestatigen dat ieder lid zich stipt heeft gehouden aan het gegeven woord de bijdrage te betalen tot aankopen van het kenteeken, zoodat het thans onzen vollen eigendom is.

De maaltijd bedroeg 150 fr. per man. Soep met balletjes, tong met Boergondische saus, fruit, groentenkrans met rundvleesch, gebak en koffie. Savonds koude plats met gebakken aardappelen.

Daarna beleefden wij eenige gezellige uren.

De bijdrage voor de onkosten bedroeg 40 fr. per lid plus 150 fr. voor de overname van een lantaarn en 80 fr. voor eene H. Mis.

1965

Jubilé secretaris.

Verkiezing Van/d. Hende, architect 27-6-1965.

(N.v.o. : dit is het laatste wat J. De Caluwé in de kroniek neerschreef).

* * * * *

In mei 1945 was de oorlog dan eindelijk, na vijf jaar, achter de rug, en dat ging niet onopgemerkt voorbij. Er werd weerom gefeest zoals voorheen (met de vrouwen er bij!), en niet minder dan vier vergaderingen werden dat jaar belegd. Tegen alle geplogenheden in. Maar dat zal wel te maken gehad hebben met het tweede naar-buiten-treden van de confrerie bij een zuiver "burgerlijke" aangelegenheid : de vredesfeesten ! Op welke manier de confreres daaraan in groep hebben deelgenomen, kan ik mij niet meer herinneren of voorstellen ; het zal wel niet met hun processielantaarns geweest zijn !

Wij merkten reeds eerder op dat Jules De Caluwé zijn ambt als secretaris vooral opvatte als een nauwgezet rekenplichtige.

Een tweede kenmerk van zijn ambtsperiode zou de drang naar erkenning van de gilde door de buitenwereld kunnen zijn.

We wezen reeds op de deelname aan de bevrijdingsstoet en de vredesfeesten.

Men kan het billijken dat de confreres meewerkten aan het afscheidsfeest van Pastoor Camerman en aan de plechtige aanstelling van zijn opvolger Pastoor Perquy. Hoewel een

dergelijke activiteit voordien nooit werd vermeld, gaat het hier tenslotte om een kerkelijke aangelegenheid.

Maar de lezer heeft later ook meegekregen dat de confrereers deelnamen aan de inhuldiging van burgemeester Scheire (met een praalwagen nota bene !). Men probeert die ook nog het erevoorzitterschap in de schoenen te schuiven en met trots noteert Jules De Caluwé dat het “kerkelijk en burgerlijk” gezag weer in de gilde verenigd zijn. Later wordt ook nog aan de “Koningsfeesten” deelgenomen. Dit kan alleen maar als een politieke (!) actie bestempeld worden. In het jaar '50 borrelde de Belgische koningskwestie naar zijn uitbarstingspunt en blijktbaar steunden de Ambrosianen Leopold III.

Van lieverlede tracht de schrijver ook de te volgen handelwijze steeds strikter te bepalen. Hij plaatst bij de “ontlasting” over de gedane rekeningen nu ook al de handtekeningen van de “dekens”, die ook wel “ouderlingen” genoemd worden. Eén keer laat hij zelfs ruimte voor de handtekening van de “geestelijke leider” ! Hij vermeldt zelfs een bestuursvergadering met vijf genodigden : de hoofdman, de erevoorzitter (die zich aan deze zoveelste erepost nooit gebonden zag en er dus niet was), de twee dekens en hijzelf. Dit is uniek. Vroeger, en nu ook nog, worden alle beslissingen bij meerderheid van stemmen van alle aanwezige leden genomen.

In de ogen van Jules De Caluwé was dit niet schromelijk overdreven. Hij trachtte nieuwe bedragen voor de boetes door te drukken, maakt bij verscheidene gelegenheden duidelijk dat het reglement nu maar eens eindelijk door iedereen moet nageleefd worden en klaagt er over dat sommigen een niet al te grote ijver aan de dag leggen. Hij ziet zichzelf werkelijk als de toezichter, om niet te zeggen de politieman, bij alles wat reilt en zeilt in de confrerie : noemt hij zichzelf niet weerom “baljuw” in de ledenlijst van 1961 ?

Het staat vast dat De Caluwé de confrerie trachtte te leiden volgens het model dat hij zag in andere (“burgerlijke”) verenigingen waarvan hij deel uitmaakte, sociale zowel als politieke. Hij probeerde zekere “gedegen omgangsvormen” ingang te doen vinden. Hoe dikwijls komt het woord “hulde” niet in zijn notities voor ?

Maar het summum van zijn streven in die richting heeft hij wel bereikt bij de viering van het 200-jarig bestaan der confrerie in 1954. Dit evenement werd breed uitgesmeerd, zowel in de kroniek als in de tijd. Men zet het jubeljaar al in 1953 in, en in september '54 doet men er niet minder dan twee volle dagen over, zondag en maandag, om iedereen kond te doen wat hier wel aan de hand is.

In de kroniek kan de schrijver niet wachten om te memoreren dat het aan zijn onverdroten ijver te danken is dat het de koning heeft behaagd aan de confrerie het predikaat “koninklijk” toe te kennen. Het diploma draagt de datum 30 mei 1953, en is dus ruim op tijd aangevraagd en afgeleverd. Gezien de titel wordt verleend door het Huis van de Koning (het stuk werd ondertekend door zijn Kabinetschef, H. Verwilghen), zal het voor een simpele Wachtebekenaar wel wat voeten in de aarde hebben gehad om “de goede weg” te vinden.

Het “brevet” werd door de burgemeester, zelf lid, ten gemeentehuize overhandigd. Gulden boek en erewijn ! Bloemen voor de echtgenote van de burgemeester !

De draad werd in 1954 in grootse stijl opnieuw opgenomen. Bescheiden wordt er wel bij verteld dat dit zonder “straatgerucht” is gebeurd, maar vergeleken bij de gewone gedragingen van de confrereers is dit toch wel een uitschieter geweest. De deken van Lochristi werd voor de gelegenheid naar Wachtebeke gehaald, en alle kerkelijke en burgerlijke gezagdragers in de gemeente werden bij de festiviteiten betrokken.

En zelfs het bisdom is ingeschakeld geworden : het bisschoppelijk ereteken van Sint Bavo

werd aan de confrerie toegekend en aan de hoofdman overhandigd. Het is mij niet bekend waar dit kleinood vervaren is.

Hoewel de schrijver het over "intieme kring" heeft, kon men toch niet nalaten bloemen neer te leggen aan het monument ter ere van de gesneuvelden. De samenhang tussen deze verschillende manifestaties ontgaat mij.

Het heeft er alle schijn van dat Jules De Caluwé deze unieke feestdagen ook financieel grondig heeft voorbereid. Er werd vooraf een spaarpot aangelegd, en de vooruitziende secretaris-schatbewaarder plaatste zelfs een som op de "spaarbank"! Bij de afrekening van het feest wordt bovendien vermeld dat 4.696 fr. vooraf beschikbaar was. Dit is ruim 185 fr. per lid, wat in 1954 considerabel was : tien jaar later was de prijs voor de feestmaaltijd nog niet hoger dan 150 fr. ! Dit brengt ons tot een verdere opmerkelijke gedragslijn die De Caluwé enkele jaren na de oorlog begon te volgen.

Tot dan toe was de feestmaaltijd steeds bij een der confreers-caféhouders aanbesteed geworden. Jules De Caluwé laat die manier van doen varen - die nu reeds lang opnieuw in voege is. Sedert jaren al werd de maaltijd georganiseerd in "Bracke's zaal", en de gezusters staan aan het fornuis en bedienen aan de dis : Bertha, Alice, Marie en Esther. Maar...de grondstoffen en alle nodige ingrediënten worden door de schrijver in hoogst eigen persoon aangekocht bij de verschillende Wachtebeekse winkeliers en handelaars. Men herleze eventjes de hier gepubliceerde lijsten en blijve misschien een ogenblik dromen bij de aangegeven prijzen !

Die toch wel zonderlinge manier van doen van de doe-het-al der confrerie kan op verscheidene manieren verklaard worden. Sommigen hebben een slecht karakter en beweren dan ook dat Jules er ook een had en dus niemand vertrouwde en bijgevolg het zaakje zelf in handen wou hebben. Nog anderen menen dat de schrijver een zo hoge dunk had van zijn verantwoordelijkheid dat hij voor de confreers telkens en overal het beste voor de laagste prijs wou uitzoeken. Ikzelf, en met mij nog anderen, zijn er getuige van geweest hoe Jules De Caluwé met nog meer noestheid optrad als secretaris van de plaatselijke middenstandsvereniging. Zou het kunnen, dat hij het indle functie welvoeglijk achtte "aan iedereen iets te gunnen" ? En dat hij meende de gezusters Bracke reeds hun deel te hebben gegeven door hun arbeid en de plaatsruimte te vergoeden?

Hoe dan ook, het systeem schonk blijkbaar toch niet lang volledige voldoening. Over het feestmaal 1955 schijnt nogal wat kritiek gespuid te zijn. Maar de volgelingen van de secretaris hebben het gehaald: hij mag zich verder met het feestmaal "bemoeien" en alles "regelen".

In 1958 laten de dames Bracke weten dat ze niet langer willen meedoen. Om welke reden? Onvrede met de methode van Jules De Caluwé? Hun gevorderde leeftijd? Pas nu, en enigszins paniekerig, grijpt de schrijver terug naar de vroegere geplogenheden : inrichten van de maaltijd bij en door één der confreers-kasteleins. De Caluwé zag de zaal Bracke naar alle schijn gewoon als vast lokaal voor de confrerie, zoals ze voor bijna elke christelijk geïnspireerde organisatie de vaste pleisterplaats was.

Met opluchting stelt hij vast dat Albert Vervaeet en Cyriel Fermont er ook nog zijn. En in de gauwte worden nog twee nieuwe cafébazen, alleen met die bedenking over een lokaal in het achterhoofd, als lid aanvaard. Later werd, na een analoge argumentatie, naast Louis Van Laere en Gilbert Ferket, ook nog Philemon De la Ruelle in de confrerie opgenomen. Eigenlijk is dit niet als norm aanvaardbaar gebleken. Geen van de drie genoemden is langer dan een paar jaar lid gebleven. Het hart moet er bij zijn, en als dat niet zo was, wogen de

financiële baten die ze als herbergiers bij “Bros” hadden, daar zeker niet tegen op.

* * * * *

Het overlijden van de hoofdman Aloïs Creve, in 1961, luidt een nieuwe periode in. De man was op één maand na 97 jaar geworden, en werd opgevolgd door Albert Gysel, op dat ogenblik 45 jaar oud. De gemiddelde leeftijd der leden daalde trouwens gevoelig, doordat heel wat weggevallenen werden vervangen door amper dertigjarigen.

Bij die vervanging past het, even te kijken naar de lijst der “eigenaars” van de processielantaarns. De Caluwé vermeldt 17 namen van mannen die blijkbaar de som van 225 fr. betaald hebben. De broosheid van de eigendomsclaim op de dag van vandaag blijkt echter zonneklaar.

Het is weliswaar altijd traditie geweest dat de lantaarn van een overledene “geërfd” werd door zijn zoon, kleinzoon of familielid dat hem in de confrerie opvolgde. Maar wat, als dat niet het geval was? Onder de zeventien zijn er niet minder dan zes te vinden, die nooit door eigen of aangetrouwde familie zijn vervangen. Hetzij omdat ze ontslag hebben genomen, hetzij omdat ze geen afstammelingen hadden. Van wie zijn nu die lantaarns? Het moeten er trouwens meer dan zeventien geweest zijn. Jules De Caluwé zelf had een eigen lantaarn van enigszins afwijkend model, die hij, en uitsluitend hij, gebruikte. Die is niet meer in de kerk te vinden, en wij vermoeden dat hij bij zijn overlijden naar de familie is gegaan.

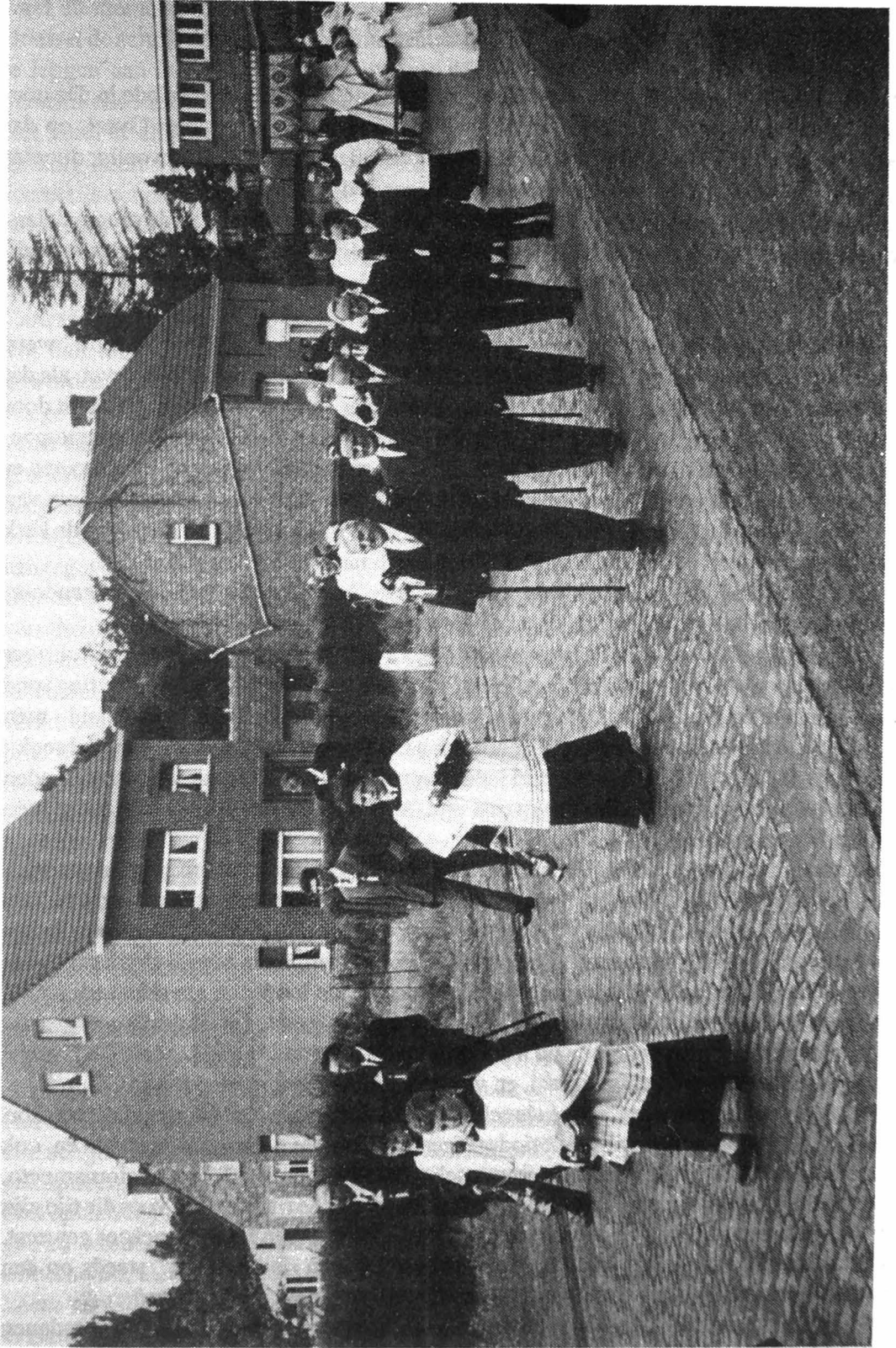
Om in een confrerie de continuïteit te verzekeren, is het beter dat alle materiële eigendommen gemeenschappelijk bezit zijn, door alle confreres gezamenlijk betaald.

Dat heeft Jules De Caluwé goed begrepen toen in 1963 werd besloten een zilveren breuk voor de hoofdman aan te schaffen. Een breuk is een metalen borstplaat, die aan een ketting rond de hals wordt gedragen. Jules sukkelde die jaren reeds enigszins met de gezondheid - men merkt dit aan zijn slechter wordend geschrift en aan de onontwarbare prijs van de breuk : 4000,200 fr. (!) . Als wij berekenen dat 25 leden gedurende 4 jaar 50 fr. tussenkomst dienden te betalen, dan zal dat wel 4.200 fr. geweest zijn. Met de intrest van 4 % er bij komt men inderdaad op (grosso modo) 5.000 fr.

Het is uiteraard de grote verdienste van Jules De Caluwé geweest dat hij tot zijn laatste jaren steeds heeft getracht de confrerie tot de grootst mogelijke samenhang te brengen. Zijn initiatief tot aankoop van de breuk, die de hoofdman bij elke plechtigheid draagt, en die een “pièce unique” is, wijst nog maar eens in die richting. Wij vertgeven hem dan graag die paar foutjes die hij, helemaal aan het eind van zijn rijkge vulde loopbaan als secretaris, in de ledenlijsten heeft laten sluipen. Albert Gysel en Alfons Geerts zijn blijkens voorgaande notities in de confrerie opgenomen op 8 december 1942, en niet in 1943, zoals De Caluwé voor onze huidige hoofdman driemaal, en voor Geerts éénmaal vermeldt.

Bij het afscheid van Jules De Caluwé als schrijver van de confrerie en bij zijn afsterven kort nadien, werd een merkwaardige periode afgesloten. In de religieuze wereld, en ook daarbuiten, werd uitgekeken naar de omwenteling die Vaticanum II, het Aggiornamento, nog aan het voltrekken was. Heel wat religieuze en liturgische rituelen van voor die tijd zijn nu in onbruik geraakt. Ook op het maatschappelijk vlak is er een hele ommekeer geweest. Als illustratie hiervan kan gelden dat Jules de viering van de “Brosdag” steeds op een maandag heeft gekend (behalve dan in die enkele exceptionele oorlogsjaren).

Amper een paar jaren na zijn overlijden waren de Ambrosianen om praktische redenen verplicht het feest op een zaterdag te organiseren...Over wat dit impliceert kunnen we nog

Ambrosianen in de processie (Rechtstro - tussen 1961 en 1965).

wel een tijdje namijmeren...

Daarom ook sluiten wij hier onze bijdrage over de confrerie af. Wat het vervolg van de historie betreft, 1966 tot vandaag en wellicht tot nog later, moge ik volstaan met een parafraze op een gekende versregel van Gezelle :

“...Hier stoppe ik. Schrijve een ander nu
ne voois op Sint Ambroos...”!

* * * * *

IN MEMORIAM

Jozef Carijn, een naam zoals er velen zijn, is niet meer. Een zoon uit een kroostrijk gezin te Evergem. Broeder "LEOPOLD", een naam als een rots. Doch een en de zelfde persoon.

Wie in de omstreken de naam "Broeder Leopold" hoorde wist dat hij, de broeder, op zoek was naar een of ander volksverhaal om dit samen te vlechten met de plaatselijke geschiedenis.

De uitbouw van "DE KLOK", het kontaktblad van het St-Laurentiusinstituut te Zelzate, was zijn werk, zijn vreugd, zijn voldoening. Wij willen hier toch enkele woorden richten aan hen die hem gekend hebben en aan hen die hem zullen waarderen door zijn publikaties.

Bij heemkundige kring "OUD WACHTEBEKE" was hij een steunpilaar in ons oprichtingsgebeuren. De dokumentatie die hij bezat over de streek was onuitputtelijk. Jaren had hij alles bij elkaar gezocht, opgetekend

en niet in het minst gefotografeerd.

Hij was niet alleen een geestelijke bron maar ook een materiële bron voor iedereen, ongeacht hun filosofische achtergrond.

Honderden Wachtebekenaren zijn in hun schooljaren langs hem gepasseerd en geen enkele heeft het zich beklaagd. Zijn woord en zijn daad telde voor iedereen.

Hij stond open voor iedere vraag, niets was hem te veel.

Zo kwam de toenmalige voorzitter Maurice Van Heirsele hem beleefd vragen of hij niet een stuksken wilde schrijven voor het eerste jaarboek van onze kring.

Het eerste jaarboek, voor die tijd echt iets uniek voor Wachtebeke kwam volledig van zijn hand. Het was een overdruk uit zijn "KLOK" over de geschiedenis van de "Langelede".

Geschiedkundig en financieel een must voor een beginnende heemkundige kring.

Nooit hebben wij te vergeefs aangeklopt. "Wachtebeke in de twintigste eeuw", ons eerste fotoboekje, droeg ook zijn naam.

Als blijk van erkentelijkheid willen wij hier in dit jaarboek het eerste jaarboek van onze kring wederom laten verschijnen.

Zij die broeder "LEOPOLD" gekend hebben zullen met weemoed terugdenken aan hem en zij die hem niet gekend hebben zullen ongetwijfeld zeggen "spijtig dat zo iemand nu al moet gaan".

Dank voor alles wat U voor ons en de onzen hebt gedaan.

Heemkundige kring "OUD WACHTEBEKE"

P.H.

Aan de vele lezers uit Wachtebeke.

De Langelede (a paradise lost)

door Br. Leopold.

Lee, samentrekking van lede, betekent watering. Het woord komt in verschillende aardrijkskundige namen voor: Westerlee, Leerdam, Leiden, Bierlede, Kerendemelcklede, Wijnlede, Zuidlede, d'Hauwe Lede, Overlede, Lee(g)straat (van de Oude Lede), het Leike, enz...

De Langelede, die zich oorspronkelijk nauwelijks tot voorbij de Kleistraat uitstreckte, is zo oud als de Durme, waarvan zij een bijrivierke is.

Een studie van de heer Achiel De Vos uit Evergem (1) bracht ons tot het inzicht dat een aaneenschakeling van natuurlijke waterloopjes oorspronkelijk als één rivier dienen beschouwd te worden: de Durme.

De synthese van zijn topografisch onderzoek vatten wij als volgt samen:

« binnen de parochie Aalter op de « woestine » ontsprong de prehistorische Durme later genaamd Hoogkale, en liep over Zomergem, Vinderhoute, Evergem, Mendonk, Moerbeke, Waasmunster om nabij Hamme in de Schelde uit te monden. Een belangrijke bijrivier hiervan was de huidige Poeke(beek), later genaamd Neerkale, die ontspringt op de Tieltse heuvels en te Vinderhoute met de Durme samenvloede. Haar betekenisevolucie zien wij aldus. De pre-historische Poeke droeg haar naam over, allereerst op de nederzetting Poeke en op andere aangelande gebieden. De riviernaam ging al vroeg verloren en de onbeduidende naamloos geworden beek krijgt eeuwen later de nu kunstmatige naam Poeke(beek), naar het dorp Poeke waardoor zij stroomt.

Op het einde van de XIVde of het begin van de XVde eeuw, werd ook de eeuwenoude benaming Durme gedeeltelijk ontworicht. Haar bovenloop geraakte gedeeltelijk afgesneden van de rest, en samen met de Poeke, vormde dit deel op zijn beurt een nieuwe hydrografische eenheid: Kale. Deze naam zette zich eveneens door op haar middenloop tot aan Langerbrugge. Van hier werd de Durme ingeschakeld in het complex van de « moerwaterlopen ». Tenslotte kon de naam zich alleen op de benedenloop handhaven, omdat de rivier daar niet meer het uitzicht had van een bescheiden beek, maar over een machtig stroomgebied beschikte en aldus zijn natuurlijke oorsprong het best bewaren kon.

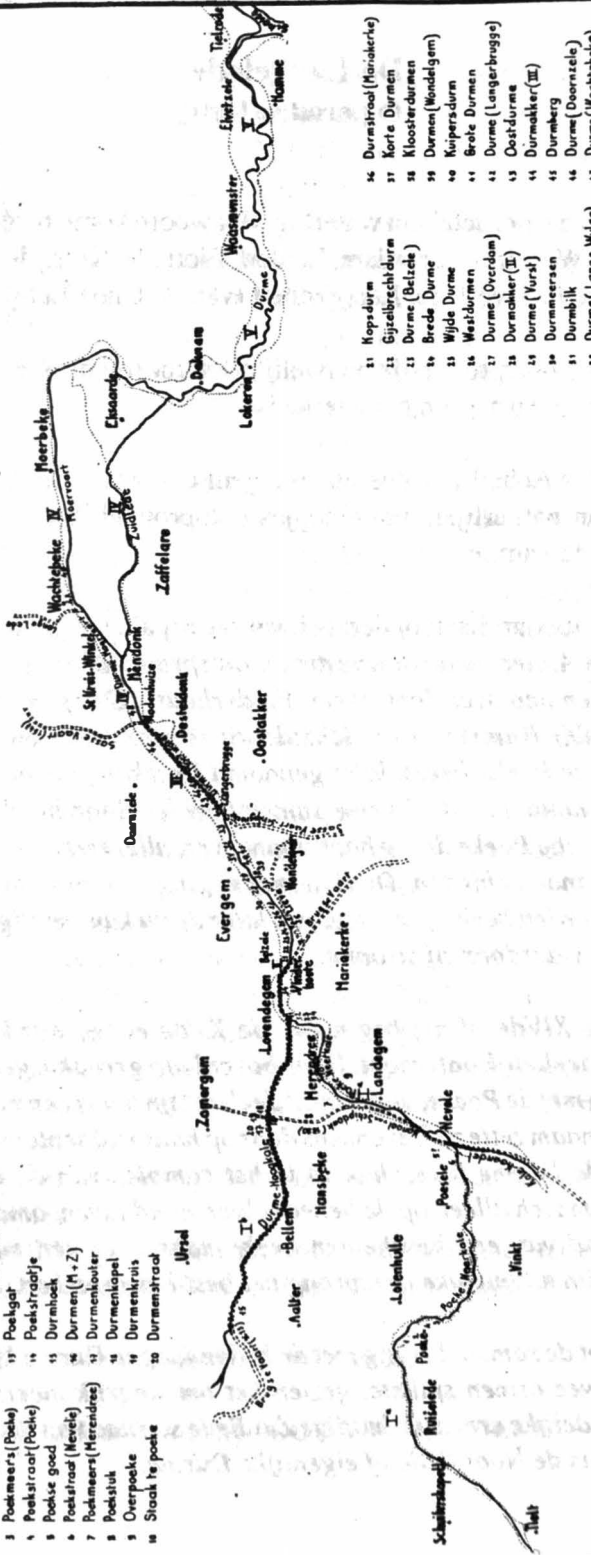
Vanaf Rodenhuize tot de samenvloeiing met de hedendaagse Durme is het vrijwel zeker dat de Durme zich in twee armen splitste, gezien het omvangrijk meersgebied tussen beide vertakkingen. De zuidelijke arm is de huidige Zuidlede sieraad van het provinciaal domein; de noordelijke arm, is de Noordlede of eigenlijke Durme.

(1) *Handelingen* XII - 1958.

De Middeleeuwse Loop van de Durme en haar bijrivier de Poeke.

..... Vallei van de Durme - Poeke.

- Kanalen.
- 1 Poekdijk
 - 2 Poekbrugswaal
 - 3 Poekmeers (Poek)
 - 4 Poekstraat (Poek)
 - 5 Poekse goed
 - 6 Poekstraat (Nevete)
 - 7 Poekmeers (Merendree)
 - 8 Poekstut
 - 9 Oerpoek
 - 10 Slaak te poek
 - 11 Poek (Vinderhoete)
 - 12 Vinderhoete Poek
 - 13 Poekgat
 - 14 Poekstraafje
 - 15 Durmhoek
 - 16 Durmen (M+Z)
 - 17 Durmenkouter
 - 18 Durmenkrois
 - 19 Durmenstraat

- 1 Kopdurm
- 2 Gizebrechtdurm
- 3 Durme (Beizche)
- 4 Brede Durme
- 5 Wijde Durme
- 6 Westdurmen
- 7 Durme (Overdam)
- 8 Durmakker (II)
- 9 Durme (Iurst)
- 10 Durmeeraan
- 11 Durme (Doornzele)
- 12 Durme (Langewijge)
- 13 Durme (Langenbrugg)
- 14 Durme (Vindsthouc)
- 15 Durme (Mariakerke)
- 16 Durmstrad (Mariakerke)
- 17 Korte Durmen
- 18 Kloosterdurmen
- 19 Durmen (Wandelgem)
- 20 Kuipersdurmen
- 21 Brede Durmen
- 22 Durme (Langenbrugg)
- 23 Oostdurme
- 24 Durmakker (III)
- 25 Durmeberg
- 26 Durme (Doornzele)
- 27 Durme (Wachtebeke)
- 28 Hendonker durme
- 29 Durme (Wachtebeke)
- 30 Durme (Wachtebeke)

Schaal 1 : 320.000

De zeer vroege verdringing van de naam Durme door Moervaart geldt hier a fortiori gezien de vele moergronden onder Wachtebeke en Moerbeke en het gedeeltelijk kanaliseren van de waterloop. De naamwisseling vinden we voor de eerste maal in 1414. « de mourvaert die van Zelsate comt (2) ». Zelfs het Evergemse deel van de Sassevaart (1547) werd in de volksmond lange tijd genaamd: « de moervaert - de nieuwe Ghendtsche moervaert, de Ghendtsche moervaert loopende naert Sas, de sassche moervaert en eindelijk de Sassche vaert » (3).

Onder de Romeinse overheersing was de Durme, aan de grens van de polderzones, onderhevig aan de tijen via de Honte, overspoelde moeren en meersen, stelde Gent in verbinding met de zee langs de Overslag, om uiteindelijk bij de aanvang van de 13de eeuw gestabiliseerd te worden tot een rivier.

De Voorlede diende tot afwatering van de noordelijke venen. De heer Van Heirsele Maurice, voorzitter van het heemkundig genootschap van Wachtebeke, oppert het vermoeden dat de huidige Watergank, de Rostijnebeek de bovenloop uitmaakte van de Voorlede, suggestie opgewekt enerzijds door het natuurlijk kronkelend verloop van beide waterwegen, anderzijds door de onnatuurlijke ligging van de huidige bovenloop in de toenmalige duinengordel (Brugge - Sint-Niklaas).

Werkelijk, daar de Langelede ook als scheepsweg voor turfboten moest dienen, werd zij - aldus de archieven - voortgetrokken en gekanaliseerd tot aan de Lepe (aan het huidige Zuiddorpe) zoals blijkt uit bijgaande kaart, uit octrooi 1483 waarin sprake is van een rabot « dat langhe tijd gestaen heeft » en uit de aloude sloten langs de Markette, waar het landbouwmuseum Pierre de Meyer ligt.

Deze eerste kanalisatie was het werk van abdijen, wat aan onze Langelede de eerste benaming bezorgde van « Broeder Glaisleede » (2). Daar de turfboten de weg van Gent opvaardden lezen we 1386-87 de « Gentse Vaart » (3) en « de Grave » (4). In een studie van E. De Reu (lic.) over de moeren (zal later partieel verschijnen) staat dat in de 14de eeuw de turfwinning alhier vooral plaats greep rond drie voornamelijk localiteiten: Walderdonk, Wachtebeke en Kalve, vooral langsheen de « Langeleede ». Dé turfwinning was hoofdzakelijk in handen van Gentse leken of particulieren (meer bepaalde Gentse Patriciërs en Brugse), en de abdijen St.-Pieters & Marquette, in tegenstelling met de Asseneedse moeren die hoofdzakelijk uitgebaat werden door Elisabethbegijnhof, het Rijke Gasthuis van Gent, het gasthuis van Rijsel en de abdij Marke, Bijloken, Nieuwenbosse, Doornzele en St.-Baafs.

(2) S.A.G. n° 301 BXIII

(3) S.A.G. n° 301; Schepenenjaar BX 1386-87 fol. 23r.

(4) S.A.G. n° 301 BIV fol. 28r.

Te Walderdonk waren een 25 bunder (5) moer in uitbating genomen. Langsheen de Langelede een 45 b. Te Wachtebeke zelf een 20 b. Te Kalve en omgeving een 35 bunder moer.

In het Lepemoer bezat de abdij Ter Duinen een oppervlakte van 470 bunder sedert 1242 en Baundelo 248 bunder. De Langelede zelf blijkt dus wel hoofdzakelijk uitgegraven en verlengd tot de Lepe in functie van de turfwinning en pas later tot geïsoleerd afwateringskanaal voor omliggende polders (Ybo Meeter).

In 1440 was de pastoor van Wachtebeke gemachtigd door St.-Pietersabdij om turfputten voor eigen rekening uit te baten (6). Soort van lening ?

Was turf brandstof voor de Gentse stede, het was ook zoutwinning.

Het veen met zoutwater doordrenkt wordt darinc of derrie geheten. Ontdaan van de zand- en kleilaag werd dit uitgegraven voor zoutbereiding. De veenblokken werden gedroogd en in brand gestoken. Dit was het befaamd selbemen, het zoutbranden (brennen). Het overblijvend zout door toevoeging van zeewater en uitdamping in platte pannen van de as reinigen was een moeizaam werk. De graaf eiste daarenboven 3 lood (zilver) belasting voor ieder gemet land dat men uitgroef.

Het darinc delven leidde tot enorme vergravingen in de poelgronden tussen de Langelede en de oude Axelse vaart en bovendien liepen de dijken groot gevaar. Gevolg: wateroverlast en meer dan eens dijkdoorbraak zoals bij de vloed van 1480, wat de oude hoeve Walderdonck, pas aldaar gevestigd, in netelige positie bracht.

Moet het ons dan verwonderen dat in juni 1483 een nieuw reglement uitgevaardigd wordt door schepenen van Gent, betreffend de afwatering en scheepvaart op de Langelede (7):

« Volghe, de den versovcke te meer stonden gedaen voor Scepenen van die Kevre in Ghend. bij de ghedeputeerden van Axel-ambacht omme veekommen thbben zekere vonnesse tandere tijden ghewijst bij den voorsaten tusschen denzelfden van Axelambacht aan d'eene zijde en den ghemoerden omtrent der Langhe Lede aan d'anderen, ten cavsen van derzelfden Leeden in den onderhovden van de zijdelinghen, dan of de materie al in 't langhe begrepen stond in tvoors vonnesse en naerdien dat de erfscheerders van dezer stede gheweest hebben ter plecke en ghevisenteert den dam ghadaen, schichten bij den voornoemden van Axelambacht en diversche andere nootzakelijke dinghen ter sticke dienende so wast dat scepenen van die Keure voor ghesien tvoorscrevene vonnesse en ghehoort rappoort van den voorseiden erf-scheerders, ordenneerden, appointeerden en wijsden dat de voors ghemoer de souden doen

(5) bunder = 900 roe
gemet = 300
roe roe = 3,76 m vierkant

(6) Potters en Broeckaert.

(7) ~~Manuscript~~-copie ter hand gesteld door R. Van de Velde.

maeken en stellen ontheer en dezelfden dag van Ougst naestcommende en nieu rabot, 30 roeden van den rabotte dat nu ter tijdstaet en langhe ghestaen heeft op de voors Leede, omme als men tupperste opwonde, dat Gentsche wateren in den voorsleede niet verder loopen soude dan tot ten nederste derden rabotte daert met dien steen heven soude, en also de gheladene turfscepen te Genhuaert mogen commen en de ijdele tussche beide derselve rabotten legghen en daerute niet varen voor tupperste rabot sal inne ghestelt sijn want bi den entwidene van den nedersten rabotte twater tusschen beide ghesteegert loopen ende hem deelen sal in de voors. Langhe Leede die daer af niet te meer stijghen sal. Emmers als sij in een somerwateren sijn zo zullen deselve rabotten als tbehoeft twee of drie werf te weke ghewonden worden en de in anderen meerderen wateren eens of twee warven te weke of veertien nachten naar de groote van dien ende beijs van teekenen die men daer af houde en stellen sal. Nemaer even werve als groote opwateren in den winter of anderzijds kwamen dan zullen de twee rabotten voors zonder opwinden ghesloten blijven tot anderstont dat tselve opwateren ghecrompen ende ghemindert sal sijn tot ter rij teekenen dat men als voren daertoe ordonneren sal bij denghene hem lieden aen sulcke saecken verstande. Wijsden voors Scepenen dat tvoors nieu rabot ghestelt zijnde en al volmaect den voorn, dan utter Leeden ghedaen worden. Aldus uighegeven den III dach in Wedemaend anno MCDLXXXIII in tscependom Her Joris Vander Moerde, Jan Asses en heuren ghezellen.»

In de zomer van 1496 werden de turfputten aan de heidekant van de Langelede terug door St.-Pietersabdij voor eigen gebruik uitgebaat (8). Men spreekt van: lange turven, smaekaerden, witte turven, derde- en vierde putturven over een hoeveelheid van 480 last, verkocht voor 789 pond parisis. In 1505 wordt er gewag gemaakt van 340 last, waarvan de opbrengst 505 pond 4 sh bedroeg (9).

Het darinc delven heeft officieel stand gehouden tot aan het verbod van 1515, dat Keizer Karel handhaafde: « als schadelijk voor de grond » (10). De bovenloop van de Langelede viel in onbruik, verzandde, werd gereduceerd tot een gekanaliseerd dood eind voor plaatselijk vervoer van graan, veldvruchten en turf, zoals blijkt uit de kaart van 1518, ons bezorgd door toedoen van Robert Van de Velde, archivaris van het heemkundig genootschap Oud-Oostburg. Meteen kregen we een gedacht over de verspreide woningen, met de hoeve Walderdonck en de 2 molens aan beide oevers van de Langelede.

Dat selnering met het Keizerlijk verbod zo maar niet stilviel bewijzen ons het groot aantal zoutketen rond Axel, Drieschouwen, Zuiddorpe, Biervliet en de bewaard gebleven schepenboeken van de jaren 1515-1522 (11).

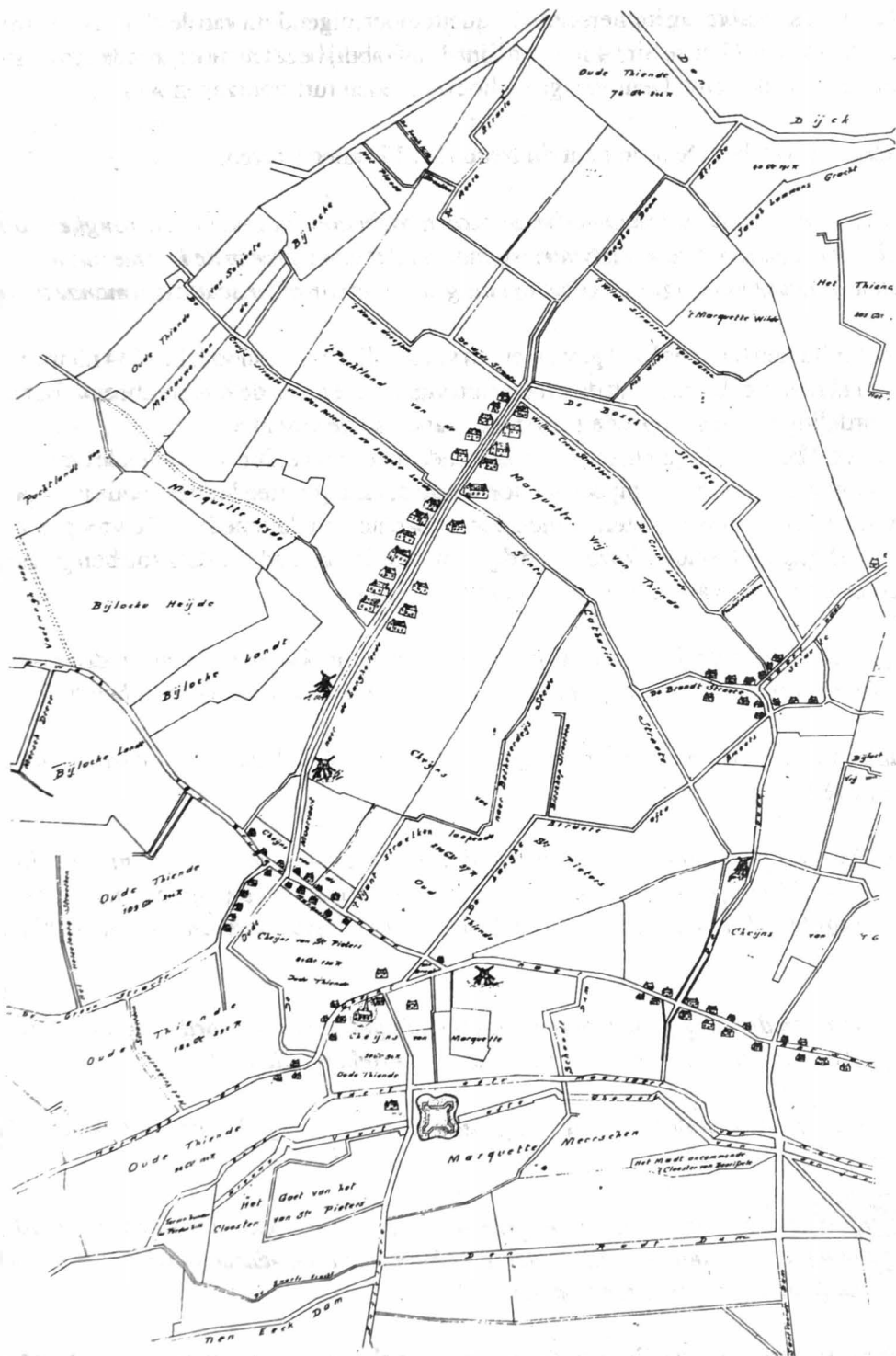
Praktisch heeft de scheepvaart voor zout via Zuiddorpe op de Zoute Vaart van Axel naar Overslag afgedaan in 1530-1532.

Turfsteken als brandstof ging onverminderd door: « Het vervoer van brandmateriaal, onder vorm van turven, was belangrijk.

(8) Rekeningen St.-Pietersabdij (Rijksarchief).

(9) E. De Reu: Moergronden in de Middeleeuwen.

(10) en (11) Axel, archief.

Copie van kaart 24-05-1515 door Jacques Steven van Ideghem in 1663.

Bij Wachtebeke Kalve lag immers het Marquettermoer, eigendom van de Noord-Franse abdijs Marquette. Ook de Gentse Sint-Pieter en Sint-Baafsabdijs bezaten moergronden in de streek, die nog in de 16de eeuw Gent van grote hoeveelheden turf voorzagen » (12).

De archieven van het Departement du Nord (B 219) anecdoteren:

« De Personen van de sciplieden die de turven toebehooren zelve overdroughen (aan de Overslag van een riviertje « westvaart » genoemd dat aan Calve in de Durme uitmondt naar de Axelse of Zoute Vaart) zullen gestaen mits ghevende van elker scutte een mande turven. »

Met het turfsteken bleef ook het gevaar eraan verbonden: watersnood. In 1544 nieuw protest (13), een klacht ingekomen van de schepenen van Axel en van de « schouthet ». Het kwam ter beoordeling van « schepenen ende raedt vande stede Ghent ».

Die van Axel beklagden zich, dat « hun lant ende meersch verdorven was ende emmere zeer diepe onder watere stont », « bij den toedoene van der Langherleede streckende in de prochie van Wachtebeken naer Selsaten binnen der ambachte van Assenede ». Ze vroegen nu, dat daar bij de Langelede onder Zelzate een dijk zou worden gelegd. Anders zou hun grond door het verder uitdelven van de moere geheel verloren gaan.

De tegenpartij zei, dat zij zich zeer verwonderde, want het kwam niet van het derrie-delven, maar van de « natheden ende grooten upwatre » van « den jegenwoordighen tijt ».

De Raad van Gent kwam na onderzoek en deliberatie tot de volgende consideratie (ongeveer zoals in 1483):

1. de ghemeene gemoerden (de gezamenlijke moerbezitters) moeten een nieuwe dijk met sluis maken. Zij krijgen één sleutel van de sluis (rabot), en Axel krijgt de andere, zodat er elke week op één of op twee dagen een schip door kan. (Haast hadden de schippers blijkbaar niet).

2. de dijken van de Langelede moeten twee voet hoger gemaakt worden dan het « winterwater » zoals « onse voorsaten » dat ook al vastgesteld hadden.

3. de spletleden (zijkanalen) van de Langelede moeten een dijk hebben, die boven 12 voet breed is

4. wie voortaan bij dag of nacht bermen of dijken doorsteekt, die wordt voor 50 jaar verbannen « uut den lande van Vlaenderen ». Men wordt gewaarschuwd in alle parochiekerken van Axel- en Assenederambacht

5. wat er gebeuren moet met de uitgedolven grond, zal in onderling overleg worden beraamd en uitgevoerd. Het water op het uitgedolven moerland en verder op het land (meersche) zal

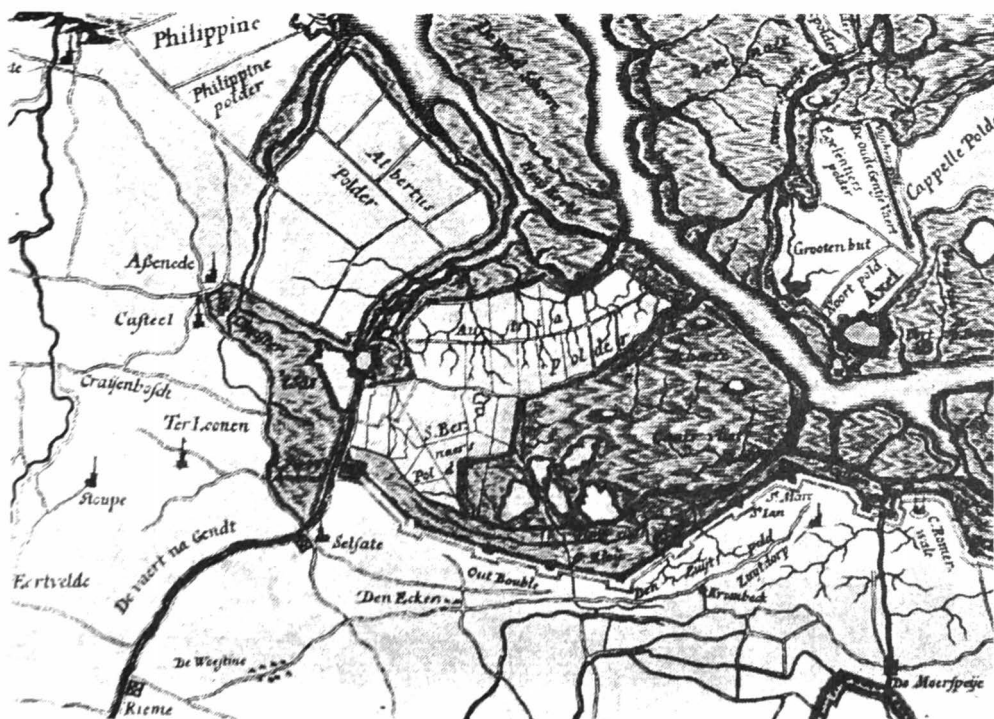
(12) Potters en Broeckaert.

(13) Axel door J. Wesseling.

worden weggevoerd met de minste kosten naar Zoutespui « of andere gaten ». Dit alles naar de vroegere regeling van 1481 opnieuw vastgesteld in 1544.

Sedert het delven van de Sassevaart door de Gentse Magistrature in 1547 en het kanaliseren van de Durme-Moervaart, maar vooral tijdens de godsdienstberoerten met onze noorderburen in de tweede helft van de 16de eeuw, werd het onderhoud van de Langelede, voorheen 36 voet breed, veronachtzaamd. Verzanding van de bovenloop (evenals van de Lepe en de Westvaart) isoleerde de Langelede tot wat zij oorspronkelijk was: een bijrivierke van de Durme, een afwateringskanaalke, dat op verscheidene plaatsen aan diepte en aan breedte verloor, zonder omzien van de openbare instanties (14).

Daar kwam verandering. Doorbraak van dijken en de bres Bolixate geslagen in 1586 door Prins Maurits (zoon van Willem van Nassau) om zich veilig te stellen tegen Alexander Farnese en de fortengordel Sas- Hulst en zo de jongste aanwinsten (Axel) te vrijwaren voor Spaanse en Engelse garnizoenen gelegen in de forten St.-Marc, St.-Jan, St.-Elooi, enz. brachten nieuw leven in de Langelede. Niet het Spaans kerkhof aan de Sluize vestigt onze aandacht, niet het « Engels Kanaaltje », maar wel het feit dat de Langelede met de resterende

Bovenloop Langelede in 1619.

(14)Potters en Broeckaert.

zeearm in St.-Elooi polder verbonden was, eens deze laatste een afgetekende loop had verkregen na het terugtrekken van de watervloed. De verbinding geschiedde vermoedelijk 'n paar 100 m oostwaarts van het huidige kopeind en zal in het moerassig gebied niet veel werk gevraagd hebben indien de overstromingen zelf al niet voor het tracé hadden gezorgd (15).

De uitwatering naar het noorden werd later geregeld door de Sluis St.-Elooi of St.-Elooi gat, gelegen in dat deel van St.-Elooi polder dat nu Sir-Lippenspolder heet, opgeslorpt in Canisvlietpolder. De aanleg ervan geschiedde in overeenkomst met de nieuw opgerichte Waterschappen (1590) naar aanleiding van de herindijking van St.-Elooi polder in 1652.

In diezelfde tachtigjarige oorlog - rond de periode beleg van Hulst - is weer sprake van twee verschanste molens aan de linkeroever van de Langelede, tussen de huidige spoorbrug en de Cathelijnebrug.

Na hetherdelven (1645) van de Moervaart vertoont de kaart van P. De Vos (14.11.1663) een « nieuwe vaert of nieuw gedelf », zuidwaarts evenwijdig op korte afstand aan de Moervaart, binnen grondgebied Wachtebeke. Verdedigingsgordel! Het tracé lag immers tussen fort Rodenhuize en fort Wachtebeke.

Wanneer de limietscheiding der Verenigde Provinciën vast lag door het vredesverdrag van 1664, bepaalt het 5de artikel als grenslijn de dijk van St.-Pietersfort (aan de zuidwestoever van de huidige « Plate » achter De Letter) tot aan de hoek St.-Elooi polder (waar nu Viktor Van Megroot woont - de oom van Etienne). Die Sterre staat bekend in de smokkelwereld.

St.-Elooi gat, de sluis van Wachtebeke, bleef dus Spaans en moest « zoals van oudsher » door de Wethouders van Wachtebeke onderhouden worden (zie grenskaart).

Graaf Ferraris op zoek naar kampgelegenheden in 1787 - dus na de verdieping van de Moervaart in 1737 - schrijft onomwonden dat de nalatigheid van het polderbeheer de vervuiling en overwoekering vrije loop gaf. « La Langelede qui vient du Moervaert et qui a son embouchure dans le Canisvliet était un canal fort négligé, mais qu'on rebâtit en 1776 en y construisant une écluse de mer, pour servir de décharge aux eaux surabondants de l'Escaut et de la Lys, ainsi que des autres courants d'eau qui traversent la campagne. Sa largeur est inférieure de 6 toises et demie, et sa supérieure de 9 et demie, sur une profondeur de 13 à 14 pieds ». Daartoe een nieuw traject van de Balkenbrug (±) tot aan de Oudeburgse Sluis (Het Vaardeken).

Enkele van die « autres courants » zijn watering uit den Akker, de Lammensgracht uit den Overslag, en de « Voort », (het Stroomvaardeke of 't voorbuisje vanuit de Rostijne) tussen de Groenstraat en Pottershoek, vermoedelijk de eerste loop van de Voorlede.

(15) Kaart uit krijgsgeschiedkundig archief 's Gravenhage.

Bovenloop Langede in de 17e eeuw.

Ook Potters en Broeckaert geven omstandig de aanbouw van de nieuwe zeesluis, specifiek voor de Langede:

Ten gevolge van de veelvuldige overstromingen der Leie, door de groote hoeveelheid water veroorzaakt, welke deze rivier ontvangen moest en niet slikken kon, werd het ten jare 1774 noodzakelijk geoordeeld de Lange Leede hare oude breedte en diepte terug te geven, en in de plaats der oude eene nieuwe sluis, van drie openingen, hebbende ieder ten minste 7 Gentsche voeten breedte, op te richten. Alhoewel door Holland met geen al te gunstig oog aangezien, werd dit werk, waarvan de kosten op 8,073 pond 4 schellingen 10 grooten beraamd waren, reeds het volgende jaar openbaarlijk aanbesteed, als blijkt uit de volgende aankondiging, voorkomende in de Gazette van Gend van den 15 Mei 1775:

« Men laet een ider weten van wegen myne edele heeren Bailliu ende mannen van leene van het Kasteel ende Auderburg van Gend, dat zy op dn 25 dezer openbaerlyk minstbiedende denaeste, in verscheyde deelen zullen aenbesteden het bedelven en verbreeden der oude vaerd, genaemd de Lange Leede, beginnende uyt de riviere de Moervaerd, achter het goed competerende jor de Koninck d'Oultre, ende continuërende door de gezeyde prochie van Wachtebeke, langs de Walderdonck ende de Lange Leede, tot aen de Hoekstraete, ende alzoo voorts door de landen gelegen aan de Lange Boomstraete, recht naer de actuële zee-sluyzen van S. Eloy... Ook zal men ten zelven dage aenbesteden het metselwerk van de te construëren zeesluyze... eyndelinge het construëren van vier differente steenen bruggen over dezelve vaerd, met alle de materialen... »

Het werk werd met zulken spoed voortgezet, dat het op het einde des jaars 1775 reeds teenemaal voltooid was.

Zoals men denken kan moeten de overstromingen, van welke hiervoren spraak is, en vooral de aanwezigheid der stilstaande en stinkende waters der krekken en moerassen, welke in vrij aanzienlijk getal tegen aan de polders der Oud-Burchtsche sluis gelegen waren, der openbare gezondheid in deze gemeente zeer nadeelig geweest zijn. En inderdaad, tot voor een dertigtal jaren was Wachtebeke, als gevolg hiervan, met eene erge en langdurige koorts besmet, die niet alleen jaarlijks de gezondheid van een zeker getal menschen ondermijnde, maar er velen ten grave deed dalen. Sedert er aan de meeste dier waters eene afleiding is bezorgd geworden, zijn de koortsen echter als bij toverslag verdwenen en achtergebleven. Evenwel is er nog in den St.-Eloois-polder eene breede kreek, die bijna den ganschen polder doorsnijdt, en eene andere, van Moerbeke komende, en de grensscheiding van Vlaenderen en Zeeland uitmakende.

Onder de « vier differente steenen bruggen » is de Nieuwe brug van Pottershoek begrepen, dicht bij de monding. De Heer Maurice Van Heirsele, geboren en getogen aan Pottershoek, vestigde onze aandacht op de oorspronkelijke monding van de Voorlede, waar de volksmond de « gracht van boer D'Hondt » situeert. Ter bevestiging daarvan verwijzen wij naar de kostelijke kaarten van 1661 (kopie 1751) op het gemeentehuis te Wachtebeke.

De oorspronkelijke benedenloop vindt de lezer terug in de huidige sloot achter de boerderij van Remi Van de Voorde. Vervolgens liep de Voorlede rond de hovingen naar het huis van Cecile De Coninck en onder de oude Pottershoekbrug. Recente resten blootgelegd bij riolering en kabelwerken in 1970 gaven twee muren prijs van ongeveer 1 m dik op een afstand van 4 à 5 meter.

Waar nu het huis gebouwd is van René Van Hoecke (een 5-tal meter naar de straat toe) stond het « Hooghuis ». De kelders op waterpeilshoogte werden gebruikt voor los- en laadplaats. Het woonhuis daarboven was bereikbaar via 6 à 7 trappen, de hoogte van de brug boven waterniveau, zegge 2 meter. Dit « Hooghuis » verdween in 1927.

Verder vloeide de Voorlede achter de hovingen van Victor De Craene en Van de Voorde Albert om te vervloeien in de huidige Langelede achteraan de hovingen van M. Verslijcke.

De Pottershoekbrug van 1775 lag over een nieuw traject — recht op recht — dat aansloot met een hestaande afwateringssloot die na verbreding de nieuwe monding uitmaakte. Zo werd de boven beschreven kronkel uitgeschakeld.

St.-Elooi-polder na de vloed van 1780 vroeg en verkreeg door octrooi van 9 juli 1783 soortgelijke sluis voor eigen uitwatering, tenslotte in de zelfde Canisvliet via de buitenloop (achter de zeesluis) van de Langelede (16):

(16) Verzameling Octrooien.

Het Hooghuis

Wandschilderij bij Van Heirsele Maurits, Dorp 76, Wachtebeke. Geschilderd door de heer Jozef De Caluwé. (foto G. De Buck).

Het Hooghuis heeft gestaan aan de vroegere Pottershoekbrug, waar nu de woning staat van René Van Hoecke, Dorpstraat 14, en is gesloopt in 1927.

Onder dit gebouw waren 2 gewelfde kelders met ingang langs de achterzijde waar ook het water van de Voorlede lag, en vermoedelijk hebben deze kelders gediend als stapelplaats. Hierboven waren 2 woningen in 1905 bewoond door Karel De Block en Leo Mets.

Rechts van het gebouw bevond zich de oude Pottershoekbrug vermoedelijk verdwenen na het bouwen van de nieuwe Pottershoek in 1775.

Joseph par la grâce de Dieu etc., reçu avons l'humble supplication et requete des comtes Maximilien de Lalaing et Philippe de Bergeyck, ainsi que des nommés Bosquillon, propriétaires du poldre St. Eloy, situé entre les paroisses de Wachtebeke et de Zuydedorpe, par laquelle ils exposent que ledit poldre est encore extrêmement chargé par les ouvrages qu'ils ont été successivement obligés d'y faire tant pour l'entretien des digues, qui y souffrent considérablement par les efforts constants des eaux de la mer, que pour la construction des écluses nécessaires pour l'évacuation des eaux du même poldre, lesquelles écluses n'ayant presque point d'effet, parce que les terrains contigus sont plus élevés que ceux de ce poldre, et parce que la grande écluse de Moerspuye se trouve comblée par l'accroissement du sable et du limon, les suppliants sont forcés de chercher un autre emplacement plus convenable pour y construire une nouvelle écluse de décharge; et qu'ayant fait examiner le local par l'expert Philippe François Lippens celui-ci a déclaré, par acte du 29 mars dernier, que l'unique moyen d'atteindre ce but est de construire une nouvelle écluse en maçonnerie, et conforme au plan qu'il en a formé dans la digue de mer du poldre de St. Eloy, par laquelle écluse les eaux de ce poldre tomberont directement dans le coulant extérieur de la Langhe-Leede et passeront en droiture et sans aucun obstacle dans le bras de mer nommé le Canisvliet.

Savoir faisons, que nous, consentons, accordons et octroyons la prolongation de leur octroi précédent du 5 janvier 1760 pour un terme de vingt années consécutives, à commencer le premier du mois de janvier 1785, aux mêmes franchises et exemptions dont ils ont joui ci-devant en vertu des octrois précédents sans qu'elles puissent s'étendre à nos droits sur vin, eaux de vie, bières et autres objets venant de l'étranger, et à charge qu'ils continueront à payer les droits de notre province de Flandre et à condition qu'ils feront construire et achever avant la fin du mois d'octobre prochain, une nouvelle écluse en maçonnerie dans la digue de mer du poldre de St. Eloy, pour la décharge des eaux dudit poldre.

Donné en notre ville de Bruxelles le 9me jour du mois de juillet l'an de grace 1783, et de nos règnes savoir de l'Empire Romain le 20e, et de nos autres Royaumes le 3e.

Onze Kernemelkpolder werd aangezocht om te contribueren in de kosten van ophuis, dijkage en bouwzeesluis van de Langelede. Antwoord: Wij hebben onze eigen afwatering (17).

In 1807 schrijft de onderprefekt te Eeklo aan de regie der wateren te Zelzate:

« De commissie aangesteld om te onderzoeken d'oorzaeken die schadelijk zijn om desuatie der landen die wyltsweven in de zee door de Sluize het Pas ofte Canisvliet... heeft besloten bijeen te roepen te vergaderen alle de besturen op 5 juni a.s. (1807) aan de Sluize van Lange Lede.

(17) Deliberaties Kernemelkpolder bij dijkgraaf Van de Moere, Stevensstraat, Zelzate.

De herberg van Carel Willems heeft een delegatie gehoord, die zich tevreden verklaarde over de suatie en meteen een kijkje nam op de Oudeburgse sluis.

Dr. Marcel Grijndonck nam honderd jaar later ook een kijkje en schreef: « *Daar ligt nu de Moervaart, die een bescheiden scheepvaart toelaat, de gekanaliseerde Lange Lede en het kanaal van Stekene, haast zonder verval en loom in afwatering* ».

Aan de onafhankelijkheid van 1830, moest ook de Langelede haar tol betalen! Holland liet geen uitwatering toe van ons kanaalke. Wel mochten in de Canisvliet uitwateren: St.-Elooi polder, daartoe afzonderlijke afwatering, los van de Langelede, de afwatering uit de Muishoeken (Overslag), waar o.a. ook het Axels vaardeken in uitmondt en de afwatering uit de Kelderputten (de Akker). Wat bleef de gemeente anders te doen dan de Langelede afdammen 'n 60 meter voor de Sluis. Deze laatste behield alleen nog haar naam, daar alle mechaniek gerot of afgeroest raakte met de gang van jaren.

Dit alles was een gevolg van het tractaat « Duiker » van 1839, waar ook het gebied rond de Spookduik onder te lijden had.

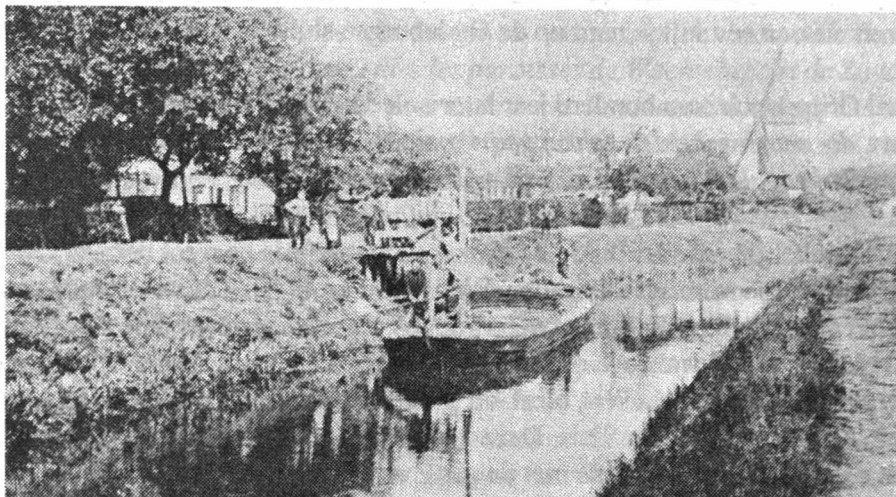
Bovenvermelde afdamming spoelde weg bij hoge stand van water in 1965 op 31 december 's avonds. Hersteld met twee buisjes door o.a. Georges Buyck voor overtollige overloop werd ook dit laatste weggespoeld.

De afdamming aan de monding heeft zijn oorzaak in het verdwijnen van de Sluis aan Rodenhuize. Was voorheen de Durme onderhevig aan ebbe en vloed, met het vernieuwd zeekanaal kwam ze op niveau van het kanaal Gent-Terneuzen, wat 70 à 90 cm verhoging van waterpeil betekende. Daarom gevraagd om de Langelede te mogen afdammen. Dat geschiedde na 1960, gesteund door Baron Collot d'Escury, voorzitter van het overkoepelend polderbestuur van Hulst en Axel (naderhand weer gesepareerd) en met goedkeuring van alle omliggende polderbesturen, behalve Overslag, dat het suatiegeld te hoog vond en ten onrechte beweerde geen wateroverlast te hebben.

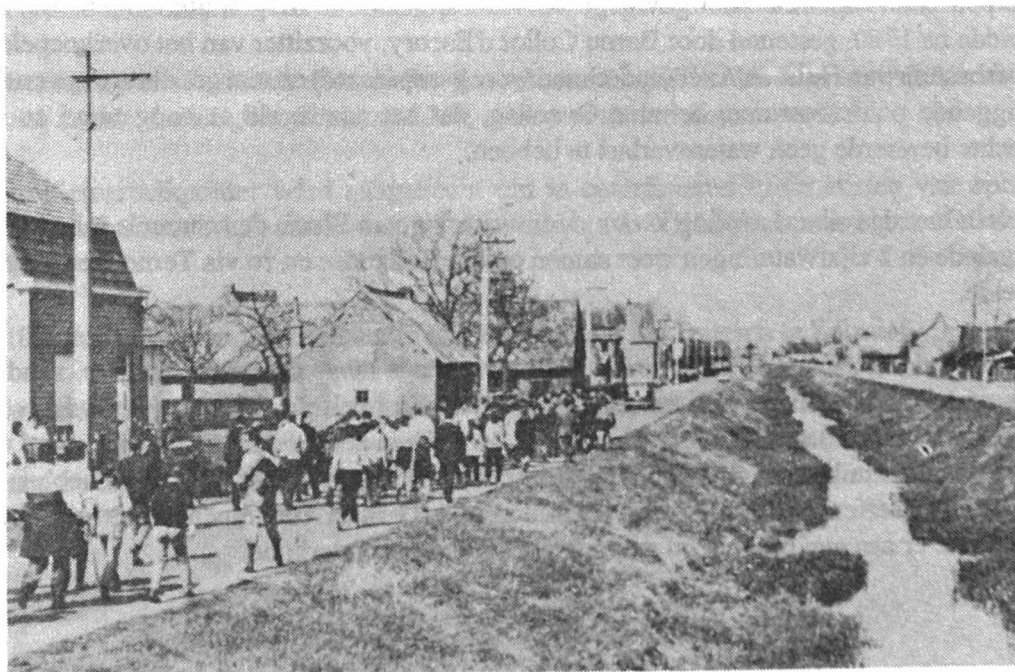
In 1960, met de ruilverkaveling kwam de uitwatering van Elooi, de schamele inhoud van Langelede en 2 zijafwateringen weer samen op het Hollandse en zo via Terneuzen naar de Schelde.

In de tweede helft van de 19de eeuw vinden we reeds langs de oevers magere, zandige bosgrond met sparren beplant tussen de wijk Ramonshoek en Oudeburgse Sluis. « De aanhoudende arbeid van de weinige boeren die langheen de boorden leefden heeft veel van de bosgronden in betrekkelijk vruchtbare landen herschapen » (18). De grond hebben zij uitgeminjd en effen gemaakt, en het witte huiszand, in Gent en Antwerpen zo gretig gezocht, verschafte er aan een groot getal gezinnen het dagelijks onderhoud.

(18) Potters en Broeckeaert.

**Model zandschip zoals Van de Gracht en Mussche er een bezaten.
Achteraan de molen van Frans Chalmet in 1918 opgeblazen.**

**Vestig uw aandacht niet op de eerste wandeling van het noorden,
maar op het vuilwit in de Langelede van 1970.**

Deze zandmijnen in kwestie handhaafden zich van de tweede helft 19de eeuw tot de Eerste Wereldoorlog. Ze lagen rechts en links van de huidige Melkerijstraat. Mooi wit zand uit de vroegere duinengordel, waarvan de twee restante hoogste punten: de Konijnenberg en de Witte Heuvel, reeds fel genivelleerd zijn door de jeugd van de XXste eeuw.

Drie zandmijnen bezaten verplaatsbare riggels en « décauvilles » die van op een houten steiger het wit huiszand in platte zandschuiten omkipten, tot de last de 60 ton benaderde. De spoorbrug van 1869 (opgeblazen in 1918), Walderdonk en Pottershoekbrug lieten geen grotere schuiten door.

De laatste zandmijn - de naam leeft nog! - lag tussen de Langelede en de Melkerijstraat en werkte tot kort na de wereldoorlog (1920).

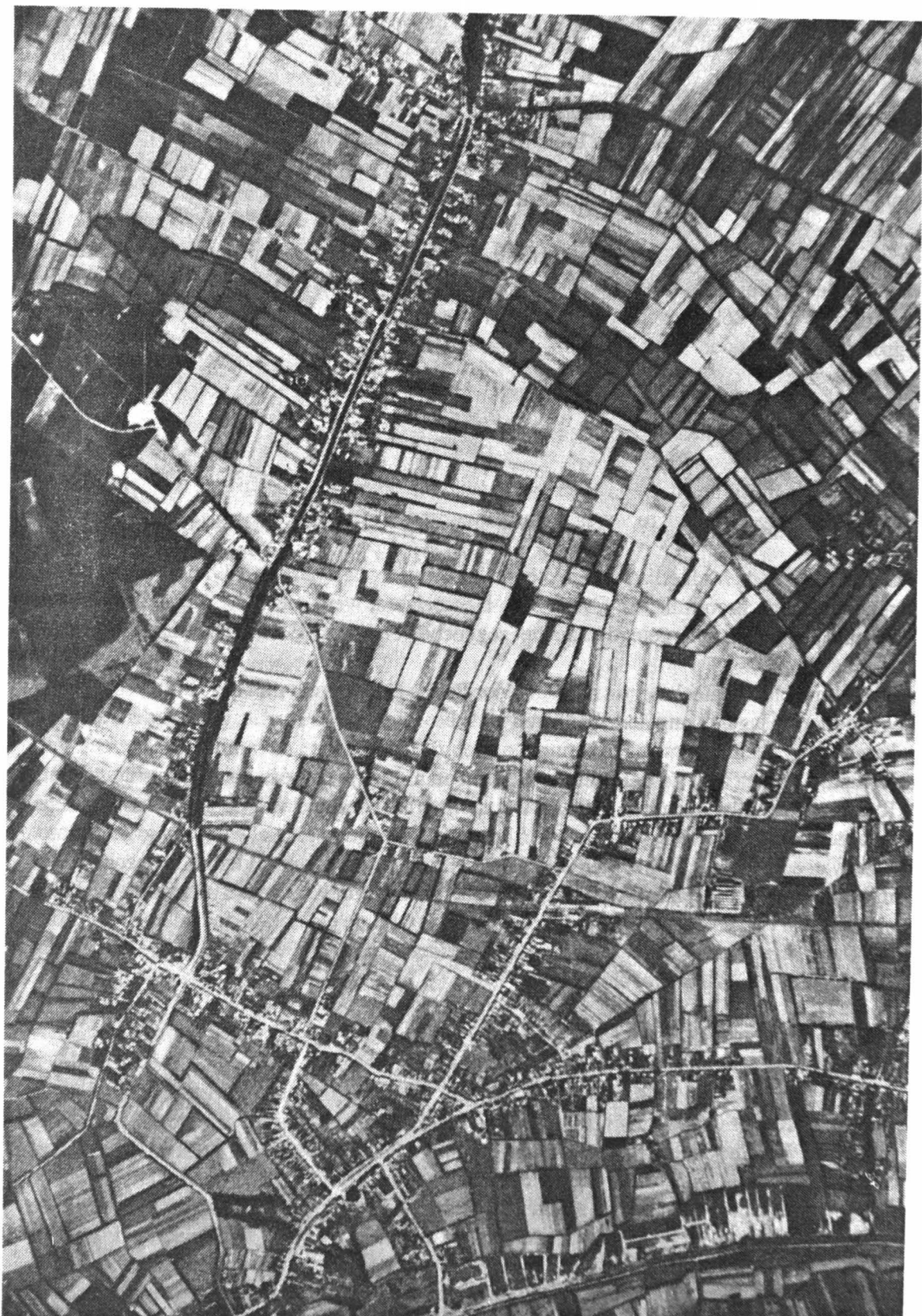
Nakomelingen werden in de gelegenheid gesteld om tegen schappelijke prijs bouwgrond te kopen, zich tegen de dijk te vestigen en bouwgrond uit te baten.

De kasseien in de Melkerijstraat - een oude kerkwegel - dateren van 1892. De eerste steen, geborgen in de broodzak van Cyriel Van Doorselaere, werd met veel omhaal uit de zak gehaald en plechtig neergelegd onder het zegenend gebaar van E. H. Onderpastoor De Vos.

De recente bloemeteelt begon na 1900 door Petrus Bundervoet met begoniakweek. Na de wereldoorlog lag de Langelede begraven in de bloemen: De la Ruelle, grootvader van twee kerngezonde techniekers op St.-Laurens, de gebroeders l'Ecluse, de familie Rijckaert en Van Rompu, Vercauteren, Vaseel, Gerres Clement en mogelijk nog één die me ontsnapt (Aloïs Ryckaert). Zij allen maakten gebruik van de doorlaatbaarheid van de grond en de goede kwaliteit van het ijzervrij water uit de filterputten, waagden zich al eens aan gloxinia met rozet van zachte blaren en kelken in allerlei kleuren, om zich onmiddellijk te specialiseren in azalea's, die droge grond verlangden. De schrale boerenjaren van 1925 zullen wel niet vreemd zijn aan intense bloemencultuur. Voeg daarbij de electorale macadamweg (1962-'63) van Burgemeester Scheire en de Langelede is een voorstad Gent gelijk, ware het niet dat haar bedding zo mal figuur sloeg.

Wat is er dan gebeurd ?

Even terug naar 1869. Met de opkomst van de suikerfabriek te Moerbeke kreeg de scheepvaart een nieuwe stuwing, bootje vol ! Gekende zetschippers verzekerden de trafiek: Mussche, Van de Gracht, Soetens, Van Eename, Gilbert en Albert Staelens, Jan Buysse-Velghe met schip « Licht tevreden », Gerard Buysse met « Mady », naam aan het bootje gegeven naar de jongste dochter Buysse, nu gehuwd met Paul Van Kerckhove, en een tweede schuit « Simonne », naar de tweede jongste dochter, Gustaaf Veirdeghem de manke Wachtebekenaar met zijn zwart manswif, een oermens, een wilde brok natuurschoon, de schrik van de oevers die met een krachtig vloekpatroon alle hindernissen mitrailleerde. Hoeveel potten bier van Filemon Coone ernodig waren om dat stuk historisch antiek op dreef te brengen is me niet gezegd. Maar ontzag had ze en zelfs sympathie. Was het niet om « Manneke Potters » dat Moerbeke het bietentransport van op de trigel per schuit (40 ton)

Bemerk hoe de percelering aangepast is aan de waterhuishouding van de bodem. Onderaan in het midden de gemeente Wachtebeke op een stuifzandrug. De percelen zijn relatief breed. Naar het noorden langsheen de Langelede worden de percelen smaller om een degelijke afwatering van het nat gebied te bekomen. (Foto MGI 1952)

met een paar jaar verlengde ? (tot 1957). Het moet gezegd, met Prudence Potters uit Stekene verdween een unicum uit de folklore van de scheepvaart.

De Mady overleefde alle zusterbootjes op de Lange Lee. Hilaire Gijselinck, die meer van het leven genoot dan normaal was, trok er thuis vandoor om 8 dagen bootsleven te slijten op de Mady, gemeerd aan Pottershoekbrug.

Hoe sterk gemeentesecretaris ook aandrong en hoe hard Richard Staelens met enkele anderen ook trok, toch liet Mady zich niet uit het ijs halen. Pas na de winter 63-64 werd de schuit omgetoverd tot opslagplaats voor stookolie in dienst van schippers.

De resterende zes jaar beperkte het vervoer zich tot bouwmaterialen, en hoogstens een ladingske kolen van 60 ton.

De boorden van de Langelede boden talrijke schilderachtige hoekjes. De ranke popels spiegelden zich in het water en onder de smalle bruggetjes zweefden geheimzinnige donkere schaduwen.

Hier was het goed vermeien. Die rust werd door de vissers gewaardeerd. Wat ze zoal ophaalden ? Blik, baars, snoek, paling met de lijn en oesters met de tenen.

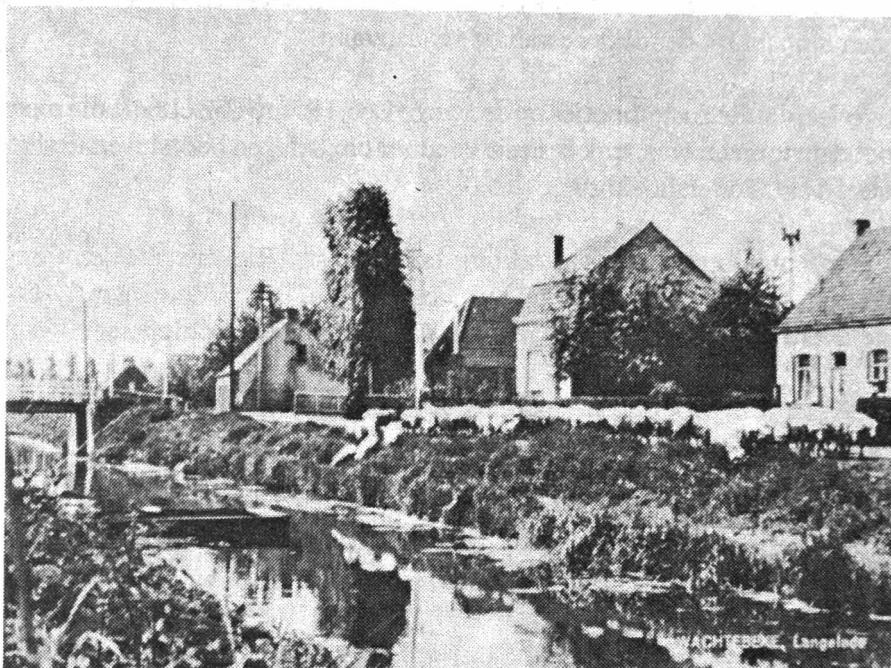
Wie er viste ? Zij die aan sluiswachter Gustaaf Van Heirweghe, Stefaan Waelput in staatsdienst of aan jacht- en boswachter Van der Heyden uit de Stationsstraat visrecht betaalden: o.a. Laurent Blancke, Antoine Coone, Theofiel van Rompu, Alfred Coone, Arthur Bracke, E. H. René en Kamiel Van Laere, Maurice Buyck, Swartelé, Oscar Gaelens en « Karken »! (steeds 101!)

Of de visprijskampen op zondagen tussen de jaren '50 en '60 succes hadden hoeft niet gevraagd.

Ook werd er gezwommen. Lag Ernest Van Kerkhove uit de Groenstraat niet elke zomerse dag in het water ? Hebt U in jg. 41/4 de jammerlijke verdrinking gelezen van Gilbert Bundervoet ? Kent U dokter Van Heyghen, de verwoede schaatser in zijn jeugd en de gebroeders Cloeckert Emiel en Eduard ? Postbode Van de Voorde René op dagelijkse ronde keek begerig toe en... bolde verder.

Het landelijk schoolke onder directie van Juffrouw Celie Irène dateert uit de schoolstrijd (± 1890). We begroeten er Mevrouw Rita Van de Voorde-De Bruyne, Chris De Vos, Mieke Gysel en M. Gilbert De Waele. In 1967 werd een kapel ingericht waar vroeger de kleuterklassen ondergebracht waren. De schoonste villa dient gezocht aan Walderdonk, gebouwd in 1957-'58 en bewoond door de schoonouders van Raoul De Smet: de heer en mevrouw Victor De Bruyne-Clauwaert.

Dit alles resumeert Mw. Martha Heerwegh in een boeiend relaas.

Catharinabrug.

Villa van Mr. en Mw. Viktor DE BRUYNE-CLAUWAERT, gebouwd in 1957-58, bewoond door Raoul De Smet-De Bruyne van september 1958 tot november 1967 en nu door de ouders De Bruyne.

« Grootvader, Constantinus Heerwegh, is als sluiswachter overleden in 1901. Mijn vader heeft hem opgevolgd in 1901 en was toen 28 jaar oud. Hij is sluismeester geweest tot pensioenleeftijd, 65 j., en had een aanvangswedde van 48 F per maand, die zoals andere wedden geleidelijk is verhoogd. Hij woonde in een huis van de provincie (het was een provinciale dienst) aan de brug op Oudenburgse Sluis. Nu is dat huis verkocht en afgebroken. Zijn werk was toezicht houden op de provinciale vaart de Langelede, op de wegen en bomenbeplanting langs beide zijden. Dat ging over de afstand van de Oudenburgse Sluis tot aan de Moervaart, (Pottershoek). Zijn overheden waren: hoofdingenieur H. Dutertoi vóór 1918, en na hem de heer Vercouteren, ingenieur Heer Roelands, conducteur Heer de Vleeschauwer, waarna Heer Van Hoebost, allen te Gent. De werken waarover vader toezicht had. onderhoud van de vaart, reinigen van onkruid, baggeren, onderhoud van de taluds (steilhellingen), bomen doen snoeien en het verdelgen van rupsen. Er waren 6 bruggen: Pottershoekbrug, Walderdonkbrug, Ilzerenwegbrug, Catherinabrug, de oude Balkenbrug, de dam en de Sluis.

Het was in de winter vaak hoog water. Dan werden de balken in het water voor de brug neergelaten om te voorkomen dat de dam op het einde van de vaart aan de sluis, zou doorbreken, wat een 6-tal jaren géleden toch gebeurd is!

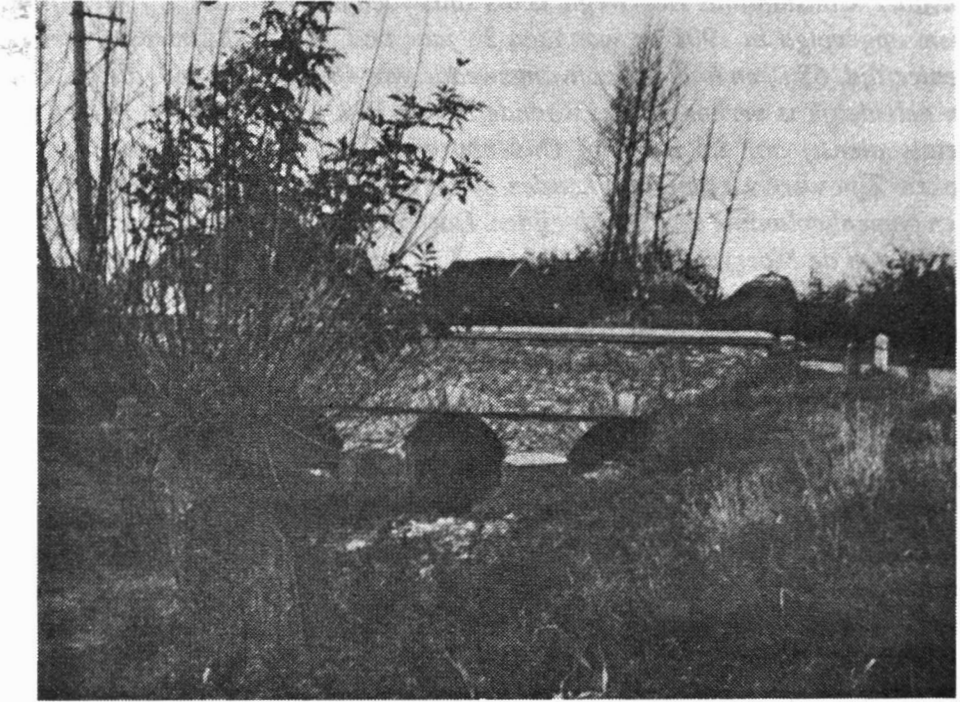
Op de Langelede vaarden schepen. Tot ongeveer 1927 werden die, als ze geladen waren, getrokken door een paard (ketsen noemden ze dat). Als ze leeg waren trokken de schippers zelf hun schip. De schepen brachten vloebare mest in de steden gehaald en aan de landbouwers verkocht. Ze brachten ook kolen en verkochten in 't groot en in 't klein, cement en bouwmaterialen voor de cementsteenmakerij van Van den Hende op de Langelede. De suikerbietten werden aan de dam gebracht door de landbouwers, eerst gewogen in een weeghuisje en dan door de schepen weggehaald voor de suikerfabrieken Wittouck (toen nog in werking te Zelzate), Moerbeke en Sas van Gent. De schippers brachten ook pulp als veevoeder. Deze werd uit het schip gedragen in manden en zo op de wagens van de landbouwers gekipt. Schippers die wij gekend hebben: Van Eenaeme - Van Eetvelde - Buysse - Clauwaert - De Potter.

Eén bloemist woonde toen op de Langelede, tegenover de school: Karel Van Der Jeugd. Zijn dochter en haar man Gerres aan de vaart dichtbij de Sluis doen nog de bloemisterij: begonia's en potplantjes.

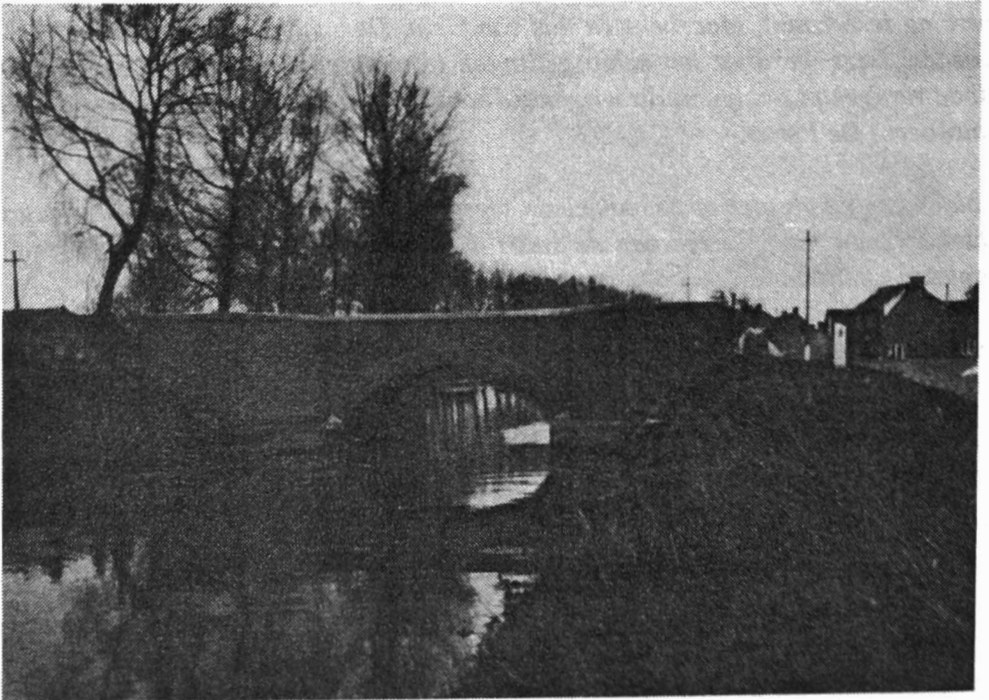
In de vaart werd gevist: witvis, snoek en paling. Gekende vissers van die tijd. de gebroeders Heerwegh. Speciaal vernoem ik daarvan Br. Leocadius. Zij vingden veel kleine visjes (jagelingen) om te verkopen aan Gentse vissers die op snoek uit waren! (0,25 F 't stuk!!)

Nog gekende vissers uit die tijd: Frans Verlackt (die nog leeft), Nardje De Corte, Gustje De Corte, Gust Poppe. Die gingen altijd op paling uit (peuren met bak, en als lokaas aardwormen in een tros). Er waren wel sluizen aan de brug, maar wij hebben ze niet meer in werking geweten.

Op de Langelede hebben we allen nog enkele jaren school gelopen. Bij de jongens: 2 onderwijzers (enkele leerlingen) met hoofdonderwijzers M. Coppens en onderwijzer M.

De Oudenburgse Sluis van 1775.

Stenenbrug, balkenbrug of Oude Brug.

Baert. Als M. Baert gestorven is, bleef maar 1 klas over met ongeveer 14 leerlingen, en dit gedurende eentiental jaren. Bij de meisjes waren veel leerlingen: 2 klassen lager onderwijs en 1 kleuterklas. In het lager stond Juffr. Haemers en Juffr. Van De Capelle. In de kleuterklas: Juffr. Engels. Later zijn die klassen uitgebreid.

Heerwegh Martha.

De fauna rond de Langelede is beperkt tot waterratten, eenden en waterhoentjes.

De flora biedt meer variatie. Naast een grote verscheidenheid grassen op de bermen zien we de bedding dichtgroeien met riet, lisdodden, heelblaadje, wilgenroosje, leverkruid, vlasleuwebek, duizendblad, bereklauw, witte dovenetel en brandnetels.

In 1960 door een dam van de Moervaart gescheiden, tracht burgervader Scheire het « Leeke », zijn troetelkind, te voeden met verzuurde melk van de H. Catharina (melkerij). Een streepje vuil wit kronkelt door modder, verdwijnt onder groen, zijpelt pisselings doorheen berrmpjes vuil en afval om te stagneren voor... de zeesluis!

Hoog boven dat kwijpsel verheffen zich de vijf bruggen als triomfbogen opgetrokken in aandenken aan het glorievolle verleden van veen (-1198), moeren (1198-1248), selbemen (1248-1515), turfsteken (1248-1645), oorlog (1568-1648); vredige dennebossen (1785-1960), zandmijnen (1850-1920), suikerbieten (1870-1957), landbouw en kleurrijke bloembedden (1900-) onder wuivende populieren.

Is de Langelede gedoemd om te verdwijnen ? Verheugt U, Wachtebeke, uw Leeke kan herleven!

Een ideale visgelegenheid kan in beton afgedamd worden tussen de Balkenbrug (hermetst voor de oorlog) en de Sluize, en voorzien van water uit de Voort, en de 2 wateringen afkomstig uit de Akker. Zo benaderen wij wat Ergo Elemard me liet voorschemen: Een reserve aan recreatiegroen of een ontspanningszone, waarvoor pleidooi in een essay over ruimteordening rond de Moervaart, in projecten die gewagen van watersport, carting, ruitersport, banen voor modelvliegtuigen, miniatuur racewagens, enz ;... geprojecteerd in het kader van de renovatie stedelijke kernen, inzonderheid Gent.

Huidige bewoners van de Langelede

(Februari 1970)

1. De Weyn Theofiel	51. Slock Alfons	105. Van den Hende Pr.
3. —	53. Verswalm Herman	107. Roelandt Isidoor
5. De Roover Roger	55. Spruyt Victor	109. Thys Emma
7. Van Acker André	57. De Wispelaere Marcel	111. Moureau René
7A. Vols Medard	59. Van Waes Gustaaf	113. Van Kerkvoorde R.
9. Wwe. Temmerman C.	61. Fontana Aldo	115. Raemdonck Guido
11. De la Ruelle Achiel	63. Durinck Leo	117. Thys Clemens
13. Bundervoet Kamiel	65. Van Assel Cyriel	119. De Roover Prudent
15. Wwe. V. d. Voorde P	67. De Roek Edmond	121. —
17. Geeraert Charles +
Geeraert Albert	69. Debacker Herman	123. Keirsebilck André
19. Willems Maurice	71. Dellaert Andreas	125. —
21. Bruggeman Alfons	73. Dellaert Henri	127. Van Rompu Cyriel
23. Celie Hubert	75. Wwe. Inghels Emiel
+ Van Assel Willy	129. Bracke Clement
25. Moens Oscar	77. —	131. —
27. Van Vooren Willy	79. De Wever Achille +
De Wever Willy	133. —
27A. Janssens Edmond	81. Willems René	135. De Smet Herman
29. Stevens Valentin	83. Helderweirt Durand	137. Van Assel Leonard
29A. Danneel Noel	85. De Meulenaere Gust	139. De Baets Camiel
31. Van Assel Cyriel	87. Herman Emerie	141. —
33. Verheghe Kamiel	89. Van Himme Aimé	143. Van Achte Emiel
35. Van Bastelaere Henri	91. Poppe Aimé	145. Thys Victor
37. Van Assel Irma	93. —	147. Verheghe Cyriel
39. Van Assel Alfred	95. Wwe. Haemers Achiel	149. Thys Philemon
41. Droesbeke Alfons +
Stockman Gilbert	97. Van Renterghem	151. Thys Etienne
43. Nopens Joseph	99. De Wever Alfons	153. Van Himme André
45. Wwe. Bonte Eduard	101. Bonte Leonard	155. —
47. Wwe. Van Assel Ed.	103. Van den Hende H	155A. De Roover Petrus
49. Van Assel Petrus	103A. Swartele Georges	155B. Verbrugge Clement
		157. —
		159. De Meyer Norbertus
2. —	24. Vercauteren André	42. De Vleeschauwer C.
4. Soetens Frans	26. Fasseel Gerard	44. Seyssens Edmond
6. Van Acker Jozef en
Sterck René	28. Blondel Arthur	46. Van Assel Prosper
8. Raemdonck René	28A. Baert Hubert	48. De Roeck Gerard
10. Van Waes Robert	28B. Sterck René	50. De Maertelaere Firm.
12. Creve Prudent	28C. Creve André	50A. Van Assel Prosper
14. Misseghers Leon	30. De Maesschalck R.	52. De Paepe Roger
16. Wwe. Verhoeve Jul.	32. Criel André	54. V. Renterghem Gust.
18. V. d. Vieren François	34. Bracke Gustaaf	56. —
20. De Maesschalck A	36. V. Geertruyden Ww-	58. —
22. —	38. Buysse Wilfried	60. De Graeve Cyriel
	40. Temmerman Marie	62. —

64. Van Assel Alfred en
Van Assel Victor	90A. Celie Irène	120. Ryckaert Cyriel
66. Steel Alfons en
De Bruyne André	92. Celie Hubert	122. Van Heyghen Gustaaf
en Creve Emile
68. Venneman René	92A. Ryckaert Emmanuel	124. De Graeve Roger
70. Wwe. Bruggeman	94. Ryckaert Alois	126. Schoolgebouw
72. De Bruyne Alois	94A. De Buck Gustaaf	128. Bruggeman Frans
74. V. d. Voorde Gilbert	96. Vanderveken Jean	130. Van Rompu Gustaaf
76. Creve Alfons en
Creve Gilbert	98. Van den Hende Alf.	132. Vergauwen Eduard
78. Wwe. De Clercq C.	100. Van Assel Leo	134. Van de Velde Oswald
80. Van Himme Amedé	102. Heirwegh Julien	134A. Van Hecke Gerard
82. Demaeret André	104. Helderweirt Willy	136. Haes Maurice
84. De Block Victor	106. L'Ecluse Maurice en
Edmond	138. De Letter Theofiel
86. Bauwens Wwe. Ger.
en De la Ruelle André	108. Creve Victor	140. Verplancke René
88. De Roover Amedé Alfons	110. Lippens Jozef	142. De Graeve Adolf
90. De Bruyne Hilaire	114. Dumez Willy	144. De Bruyne Michel
	116. Wwe. V. Kerkvoorde
Alfons	
	118. Wwe. Van Rompu G.	

ZIJSTRATEN VAN DE LANGELEDE:

Bosstraat:

2. Van Kerkhove Leo	8. Peeters Albert	12. De Maere Julius
4. Hesters Jozef	10. Vlaminck Odilo	14. Himschoot Alfred
6. Coone Gerard		
1. Provost Emiel	3. Van Kerkckhove Robert	5. Provost Roger
1A. Vanderstichele Hendr.	3A. Van Kerkhove André	7. De la Ruelle Florimond

Kleistraat:

1. Van Hyfte Aimé	11. Van Eetvelde Martha	21. Duyck Julien
3. Van Hoecke Prosper	13. Hofman Amedé	23. Bracke Victor
5. Van Hyfte August	15. Van Rompu Albert	25. Van Loo Albert
7. —	17. —	27. Delsaert Remi
9. —	19. —	
2. Ongena Camiel	8. Himschoot René	14. Bracke André
4. De Block Frans	10. Stevens Raymond	16. Van Kwikkelberghe G.
en Van Assel Frankie
6. Raendonck René	12. Inghels Edmond	

Dennenlaan:

1. Van de Kerckhove P.	9. De Cock Louis	21. De Smet Prudent
3. Van Bastelaere Gerard	17. Everaert Roger	
20. Cassier Wilfried	22. Haillez Romaan	

Akkerstraat:

3. De Rubbel Achiel	11. Wwe. Vernaeve Alfons	2B. Hamerlinck Aster
5. Thijs Gustaaf	17. Rijckaert Florimond	4. Van de Voorde Albert
7. Wwe. Van Eynde Achiel	2. Van Himme Gilbert	6. Taelman Francois
9. De Maeschalck Roger	2A. Droesbeke Albert	

gemeente WACHTEBEKE.

DE VLUCHT VAN DE DOLFLIJN

(Enkele overwegingen en confrontaties zowel met feiten als met legenden, over „de” Dauphin, bijeengebracht door Wies Creve).

Op het moment dat Lodewijk XVI van Frankrijk werd onthoofd, op 21 januari 1793, werd hij, volgens alle royalisten, opgevolgd door de Dauphin, zijn zoon Louis Charles, die dus in rechte Lodewijk XVII mocht heten. Deze werd geboren op 27 maart 1785.

Op 8 juni 1795 werd in de Parijse gevangenis de Temple een officiële overlijdensakte opgemaakt ten name van Louis Charles Capet, zoals de Franse koninklijke familie sinds de revolutie genoemd werd. Vluch deed het gerucht de ronde dat het kind, dat daarna inderdaad begraven werd, niet de zoon van Lodewijk XVI was. Volgens velen was de Dauphin op 8 juni 1795 al lang gestorven, volgens evenveel anderen was hij vóór die datum ontvlucht. Wat er ook van zij, velen hebben zich naderhand voor Lodewijk XVII uitgegeven. De bekendste onder hen is wel Karl Wilhelm Naundorff, die te Delft overleed op 10 augustus 1845. Zijn afkomst is onbekend, hij dook in 1810 te Berlijn op en was van beroep horlogemaker. Hij verblijft in Frankrijk en Engeland en kwam in januari 1845 in Nederland aan, waar hij, met koninklijke protectie, met de regering een contract afsloot voor een militair-technische uitvinding. In zijn overlijdensakte werd hij Charles Louis de Bourbon genoemd en in een zeer geheim Koninklijk Besluit van het jaar 1846 noemde Willem II zijn zoon Charles Eduard de Bourbon. Bij een grafonderzoek van 1950 werd vastgesteld dat Naundorff ongeveer 60 jaar moet geworden zijn. Zijn geboortejaar zou dus kunnen overeenstemmen met dat van Lodewijk XVII (1785).

Een en ander kan wel verklaren dat Naundorff als de meest bekende en geaccepteerde „Lodewijk XVII” ofte de Dauphin, doorging.

Maar alleen al door het feit dat door verschillende vooraanstaanden een massa geheimzinnige verklaringen werd afgelegd, die al of niet in de „goede” richting konden „hineininterpretiert” worden, voelen nog een pleiade anderen zich geroepen om dauphin te spelen, of ten minste, in latere tijden, afstammeling van de Dauphin.

Uit de onoverzichtelijke en onoverzienbare literatuur die al over dit onderwerp gepubliceerd werd - men zou tien levens nodig hebben alleen al om alles te lezen - laten wij toch enkele uitspraken volgen van personen die rechtstreeks of onrechtstreeks met de affaire te maken hadden, die getuige zijn geweest of dat ten minste hebben gezegd, of die er belang bij hadden, in de ene of in de andere zin.

- De graaf van Chambord, kinderloos gestorven en laatste pretendent Bourbon-rechte-lijn naar de Franse kroon, verklaart in 1858: „Nooit keer ik nog naar Frankrijk terug. Lodewijk XVII is niet in de Temple gestorven; hij is getrouwd en heeft kinderen gehad. Ik behoor dus tot de jongere tak”.

- Barras, die tot de val van het Directoire in 1799 een vooraanstaande rol heeft gespeeld en het hele tijdperk van nabij heeft meegemaakt, wordt in 1801 door Bonaparte verbannen en vestigt zich te Brussel, waar hij in 1803 over de „Corsicaanse boef” zegt: „... hij zal niet slagen in zijn ambitieuze plannen, want de zoon van Lodewijk XVI is nog in leven”.

- Joséphine de Beauharnais, eerste keizerin van Frankrijk en verstoten vrouw van Napoleon I, moet zich niet bedenken wanneer men haar in 1814, even voor haar dood, na de abdicatie van Napoleon I, te Malmaison vraagt: „Wie moeten we in de plaats van Napoleon op de troon

plaatsen?”. Zonder aarzelen: „Lodewijk XVII vanzelfsprekend”.

-Alleszins raar is de inhoud van het laatste testament uit 1851 van Marie-Thérèse Charlotte de France († 19/10/1851), genoemd Madame Royale, enige dochter van Lodewijk XVI en dus zuster van de Dauphin. Zij schrijft: „Nu ga ik de heilige zielen vervoegen van mijn vader, mijn moeder, en van mijn tante”. Geen woord over haar broer! Wist ze dat die op dat moment nog in leven was? Sommige liefhebbers van romantische geheimzinnigheid hebben daarvoor echter ook een verklaring: Madame Royale zou ook de echte niet geweest zijn, maar een bastaarddochter van Lodewijk XVIII, haar oom, die deze op die manier ondergeschoven spruit later uithuwelijkte aan de hertog van Angoulême, zelf een zoon van de latere Karel X. De echte Madame Royale, de ondergeschoven bastaard en de hertog van Angoulême waren dus nichten en neef, kinderen van drie broers die alle koning van Frankrijk werden. De echtgenoot van de vervalste Madame Royale zou onder Karel X Dauphin worden: zijzelf had dus nog alle kans om koningin van Frankrijk te worden. Vandaar dat zij in alle talen haar neef Lodewijk XVII doodzweeg, die veel meer, zoniet alle, rechten op de troon kon doen gelden. Tot hier de verklaring van verschillende romantische royalisten, die er dikke boeken over bijeenpenden, maar die we laten voor wat ze is.

- Wij willen nog één getuigenis aanhalen, die voor ons verder verhaal van belang is. Vier dokters hebben op 9 juni 1795, de dag na het overlijden dus, autopsie verricht op het lijk waarvan, schrijven zij voorzichtig in hun proces-verbaal, hun door de commissarissen „gezegd is” dat het dat is van Louis Charles Capet. Eén van de vier was dokter Jeanroy, die vóór de Revolutie meer dan één keer de Dauphin verzorgd heeft. Hij verklaart het volgende: „De Dauphin had drie littekens: 1. een voortkomende van een inenting; 2. een van een verwonding aan de bovenlip, veroorzaakt door een beet van een konijn waarmee hij speelde; 3. een andere, een vlek op de dij, rose van kleur, in de vorm van een duif. Het lijk van het dode kind in de Temple vertoonde geen enkel van deze littekens”.

* * * * *

Behalve de nakomelingen van Naundorff, en vele anderen van totaal verschillende oorsprong, denken ook een aantal leden van de huidige familie Rombout, plus een gedeelte van hun aanverwanten, dat zij van de Dauphin, dus van Lodewijk XVII, afstammen.

Zij zijn alle nakomelingen van Franciscus Rombout, door pastoor Van den Berghe te Stekene gedoopt (blad register 349/11) op 22 augustus 1794. Hij overleed te Wachtebeke, Walderdonk, op 1 november 1875 en was molenmaker van beroep.

Wij laten hier de volledige tekst volgen van zijn overlijdensakte, zoals die te Wachtebeke in de registers van de Burgerlijke Stand staat ingeschreven.

„In het jaar achttienhonderd vijf en zeventig, de tweede november om tien uren voormiddag, voor ons Désiré Joseph Fermont, Burgemeester, Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Wachtebeke, rechterlijk arrondissement Gent, provincie Oost-Vlaanderen, zijn verschenen Joseph Rombout, landbouwer, oud vier en dertig jaar, zoon van den overleden en Charles Louis Beheydt, veldwachter, oud vijf en dertig jaar, kennis, geen bestaansel van den overleden, beide wonende te Wachtebeke, dewelke ons hebben verklaard dat den eersten dezer maand om negen en half uren des avonds in zijne woning, sectie Walderdonck, in deze gemeente is overleden: Franciscus Rombout, molenmaker, oud een entachtig jaren, geboren te Stekene en wonende te Wachtebeke, zoon van Joannes Francies Rombout en van Amelberga van Haelst, beiden overleden, weduwnaar eerst van Marie Anna Mussche,

daarna van Rosalia Serraes te Wachtebeke overleden en echtgenoot van Joanna Theresia Serraes, landbouwster wonende te Wachtebeke en hebben de comparanten deze acte van overlijden na gedane voorlezing benevens ons getekend. (Get.) J. Rombout; C.L. Beheydt; D.J. Fermont”.

Wij doen hier alleen opmerken dat dezelfde overledene in de annalen van de Confrerie van de Heilige Ambrosius door dezelfde Desiré Joseph Fermont Joannes Francis wordt genoemd.

In de hele afstamming van deze man, die ondertussen vanzelfsprekend heel wat verder is uitgedeind, heeft altijd het gerucht de ronde gedaan dat Franciscus eigenlijk de Dauphin van Frankrijk was. Hoe staan zijn kansen tegenover de andere „pretendenten”?

Jammer, dat een opgraving niet zijn werkelijke ouderdom bij zijn overlijden in 1875 kon bepalen: er is nooit een opgraving geweest. Het vroegere kerkhof, rond de kerk van Wachtebeke-centrum, is in de vijftiger jaren van deze eeuw totaal opgeruimd en het graf van Franciscus nu wel voor altijd onvindbaar.

Hij stierf, zo staat in de overlijdensakte, op de leeftijd van 81 jaar. Wat dus overeenstemt met de in Stekene aangegeven geboortedatum in 1794. Als dauphin zou hij 9 jaren ouder, dus 90 moeten geweest zijn. Men kan aannemen dat zo'n verschil toch wel te merken zou geweest zijn.

De familie Rombout is in het bezit van een zegelmerk. Aan de ene kant staat in een puntcirkel, onder een koningskroon, links een wapenschild met 3 Franse lelies, rechts een wapenschild dat helemaal bedekt is met een vaag en niet thuis te brengen netwerk. Aan de andere kant dezelfde puntcirkel. In het midden daarvan een rechtopstaande uitgestrekte hand, waarnaast links de letter I, rechts de letter C.

Dat de lelies met het Franse koningshuis in verband gebracht worden is wel duidelijk. Evenmin hoeft het betoog dat wishful thinking de C onmiddellijk aan Capet vastknoopt. Voor de hand en de I heeft men dan geen pasklare uitleg. Men verwijst naar de vele onopgeloste raadsels die nog altijd rond de dauphin-figuur zweven!

En dan de foto van Franciscus, genomen op naar schatting 60-jarige leeftijd. Ontegenzeggelijk een „aristocratische” verschijning. Alleen kan ik er geen enkele gelijkenis met de bekende Bourbons in ontdekken. Bij de laatste Lodewijken valt alleszins de eerder gekromde neus en de bolle ronding aan de jukbeenderen op. Niets daarvan bij Franciscus: een grote, rechte, mooi gesneden neus, een streng en glad gelaat, dat op een zwart-wit foto de indruk geeft nooit rozig geweest te zijn.

Anderzijds... op de foto zijn duidelijk 3 littekens te merken: één dat loopt van het linkeroog naar het linkeroor, één boven de neuswortel en een kleine verticale keep op de bovenlip. De Dauphin zou, bij het spel en in de Temple, dezelfde littekens opgelopen hebben.

Wat hierboven over Franciscus'leeftijd, zijn foto en over het bezit van een zegelmerk wordt verteld, maakt alles samen slechts een zwakke argumentatie uit, indien zou komen vast te staan dat onze spilfiguur inderdaad in 1794 te Stekene geboren werd.

Precies dit laatste wordt door de „rechtgelovigen” in de wijdvertakte familie Rombout betwist.

De vader van Franciscus, zoals wordt aangenomen in de akten, was Pieter-Johannes Rombout, geboren te Stekene op 20 februari 1761 en overleden te Bassevelde op 1 juni 1854. In de overlijdensakte van Franciscus wordt hij Johannes-Franciscus genoemd. Daar hij in de bevolkingslijsten rond 1800 steeds Pieter-Johannes heet, houden wij het gemakshalve bij die

naam.

Hij huwt op 10 mei 1791 te Stekene met Amelberga Vanhaelst (soms Van Aelst, soms van Acht).

Op 8 Vendémiaire van het jaar VI van de Franse Republiek (= 29 september 1797) begon men te Wachtebeke met het aanleggen van de bevolkingslijsten. (Er waren dan 1875 inwoners boven de 12 jaar, en 833 onder die leeftijd, totaal 2.708).

In 1794 was Pieter-Johannes reeds voorgekomen op een lijst van de wijk „Patershoek”. Daarbij staat vermeld dat hij „zegt” (sic) twee kinderen onder de 12 jaar te hebben. Sedert zijn huwelijk in 1791 te Stekene is Pieter-Johannes dus naar Wachtebeke verhuisd.

Op de „Tableau”, begonnen in het jaar VI, wordt hij in het jaar VII ingeschreven in de wijk „Bourg” (Dorp) onder nr. 42: Pierre Rombaut (sic), 38 jaar, charpentier. Nr. 43: Amelberga Van Aelst, 31 jaar; sa femme. Nr. 44: Nicolas Janssens, domestique. Aantal kinderen onder de 12 jaar: 3. Namen van de kinderen worden niet genoemd.

Dat is wel het geval in 1813, op een nieuwe lijst, opgemaakt dus onder het Empire van Napoleon I. Daar staan Pieter-Johannes en zijn vrouw Amelberga weer vermeld (wijk Langelede, en nu als molenmaker), maar ook de kinderen en hun leeftijd zijn met napoleontische grondigheid opgenomen; eerst de zonen, dan de dochters, ongeacht het geboortejaar:

- Jean, 18 jaar (geboren dus: ca. 1794)
- Donatus, 12 jaar (geboren dus: ca. 1800)
- Victor, 7 jaar (geboren dus: ca. 1805)
- Catharina, 20 jaar (geboren dus: ca. 1792)
- Sophie, 15 jaar (geboren dus: ca. 1798)

Wij weten dat in 1797 een Charles geboren werd, die reeds in hetzelfde jaar overleed.

Vraag nu van de „rechtgelovigen”: waar zit onze Franciscus (de „Dauphin”) in deze opsomming? Hij is er niet, hij is nadien ondergeschoven... Hij komt wel voor op een Wachtebeekse lijst waarop diegenen staan vermeld, geboren tussen 01/01/1793 en 31/12/1794. Ongetwijfeld moest deze lijst in 1813 voor de militaire conscriptie dienen...

Als men nu beweert dat Franciscus de ondergeschoven, en dus de te verbergen dauphin was, die door een schipper uit Frankrijk werd gesmokkeld (op het schip „Le Secret” - !!!) verhaalt men in de familie, dan kan daaraan m.i. weinig geloof gehecht worden.

1. Bij het overlijden van Franciscus in 1875 heeft niemand er aan gedacht hem de hoge ouderdom van 90 jaar toe te kennen.

2. De doopakte te Stekene (1794) kan niet geloochend worden.

3. Pieter-Johannes, zijn vader, verklaart in 1794 twee kinderen onder de 12 jaar te hebben. Zeer normaal, als hij in 1791 trouwde. Die twee zouden volgens de lijst van 1813 Catharina en „Jean” zijn.

4. Die „Jean” is waarschijnlijk Franciscus. Als men ziet hoe de voornamen (Pieter-Johannes wordt soms Johannes-Franciscus), ja de familienamen (Van Aelst, Vanhaelst, Van Acht) door elkaar gehaald worden! Niets is dan toch geloofwaardiger dan dat de ijverige fransschrijvende bevolkingsteller van het vlaamsklinkende „Frans” (er werd niet „François” gezegd!) ... „Jean” heeft gemaakt!

5. Trouwens, als Franciscus Jean niet was, waar is die Jean dan gebleven? Nergens is van hem een overlijdensakte te vinden, afstammelingen evenmin, en op de conscriptielijst van 1813 (hij was óók na 01/01/1793 geboren!) komt hij helemaal niet voor.

Besluit: „Jean” = Franciscus, die wel degelijk te Stekene in 1794 geboren werd, en d^e

stamvader is van al degenen die nu claimen van de Dauphin af te stammen. Men kon in 1794 aan pastoor Van den Berghe te Stekene toch moeilijk een dauphin van 9 jaar oud als pasgeboren dopeling presenteren...

De vraag blijft: waarom klampen de afstammelingen van Franciscus - eerlijk, niet alle - zich zo hardnekkig aan die voorstelling van de feiten vast?

Antwoord: er staat een substantiële erfenis, een fabuleus fortuin, op het spel.

Om dit in de wacht te slepen werden zelfs „Internationale Belangengroepen” opgericht, die al jaren vruchteloze bijeenkomsten beleggen en nieuwe „ontdekkingen” of „historische feiten” uitwisselen. Ik wil de meneer uit Poperinge niet noemen, en evenmin de dame uit Eindhoven, geboren Rombouts.

Een andere dame uit Gent, die niet meer de naam Rombout draagt, maar toch achterklein- dochter van onze Franciscus, heeft een handgeschreven document in handen, dat ik hier letterlijk overneem in zoverre ik het met zekerheid ontcijferen kan. (De fotocopie is erg onduidelijk, waar ik twijfel zet ik een vraagteken neer).

„43”.

(Is dit het nummer van de bladzijde? Dan ontbreken 42 bladzijden).

„Je déclare que les sommes et valeurs versées et déposées pour mon compte, depuis le mois de mai 1880, soit chez Mrs. M.M. Rothschild et Sons de Londres, soit chez tout autre banquier, sous la dénomination de compte F.C. de Monsieur le Comte de Chambord, ne font pas partie de ma fortune et j'ordonne à mes héritiers qu'elles soient mises aussitôt après ma mort à la disposition de Messieurs Stanislas de (Blavas?), Aubry et (Bontoux?), aux quels elles reviennent de droit.

Fait et écrit de ma main à Frohsdorf, le quatre juin mil-huit-cent quatre-vingt-trois. Henri (m.p.?)

Aufschrift auf dem Couvert:

Ceci est mon testament”.

(Daaronder een woord, dat sommigen als „Dauphin” ontcijferen).

Einde van de fotocopie.

Waarom de dame uit Gent, en met haar vele anderen uit de familie, hieraan zo'n belang hechten, is mij niet direct duidelijk.

De afkorting F.C. wordt door sommigen zo maar vervolledigd als:

„Filips Capet”. Of François Capet! Enerzijds schreef men in het Frans, ook nu nog, Philippe en niet Philippe, en aan een rekening courant, Francs Courants, heeft blijkbaar niemand gedacht!

Wie zou die drommelse „Filippe” of François trouwens zijn? De voornamen van de graaf van Chambord waren Henri-Charles-Ferdinand-Marie-Dieudonné (Parijs 1820 - Frohsdorf bij Wenen, 24 augustus 1883). Hij noemde zich vanaf 1844, het jaar van de dood van zijn oom Lodewijk-Anton, hertog van Angoulême en zoon van Karel X: Henri V, roi de France. Hij was de postume zoon van de tweede zoon van Karel X, Karel- Ferdinand, hertog van Berry, en daarom werd hij door de royalisten met de bijnaam „l'enfant du miracle” bedacht. Omdat hij de laatste Bourbon was, afstammeling in rechte lijn van Henri IV, Louis XIII, Louis XIV en Louis XV. Louis XVI en Louis XVIII waren zijn grootooms, en zijn grootvader Charles X was een broer van deze laatsten. Naar blijkt uit de laatste (?) bladzijde van zijn testament heeft de graaf van Chambord, ook wel hertog van Bordeaux genoemd - maar als dusdanig minder bekend in de geschiedenis - een paar maanden voor zijn dood nog enkele zaken op punt willen stellen. Wou hij een deel van zijn fortuin onttrekken aan de

„Orleanisten”, die hem als pretendent zouden opvolgen? Hijzelf, zoals wij zagen, was immers kinderloos. Of wou hij inderdaad het fortuin der Bourbons teruggeven aan de nazaten van de Dauphin, van wie hij in 1858 verklaarde (cfr. supra) dat die getrouwd was geweest en kinderen had gehad? Wie zal het zeggen?

Ooit werd een boutade geschreven: geschiedenis is vaak iets, dat misschien niet is gebeurd, beschreven door iemand die er niet bij is geweest.

Betreffende deze „historie” kan men wellicht niet dichter bij de waarheid zijn. Want zelfs als Chambord een fortuin wou terugschenken aan de wettige erfgenamen, en als die niet de huidige „Orleanisten”, Henri, graaf van Parijs dus, zouden zijn, dan moet nog altijd bewezen worden dat de rechthebbenden nu Rombout, Naundorff, of wie weet nog hoe anders, zouden heten.

Wachtebeke, 8 juni 1990.